

***ON BEŞ KÖPEK, TURKISH TRANSLATION AND ANALYSIS OF ANDRÉ
ALEXIS'S MODERN FABLE FIFTEEN DOGS***

Rana Keskin Saldi

School of Translation and Interpretation
University of Ottawa

Under the supervision of
Marc Charron and Şehnaz Tahir Gürçağlar
School of Translation and Interpretation
University of Ottawa

Thesis submitted to the
Faculty of Graduate and Postdoctoral Studies
in partial fulfillment of the requirements
for the degree of MA (Translation Studies)

© Rana Keskin Saldi, Ottawa, Canada, 2017

ABSTRACT

The modern fable differs from the classic fable in terms of style, form, and content. Translating the modern fable likewise diverges from translating the classic fable in terms of the concerns that a translator might have along the way. This thesis serves as a case study on the practice of translating the modern fable by using *On Beş Köpek*, my Turkish translation of André Alexis's Giller Prize-winning 2015 modern fable, *Fifteen Dogs*, as a paradigm. This thesis is built upon six chapters, the first and the last of which are designed to be introductory and conclusive respectively. In the second chapter, the apologue/fable is defined and a historical review is provided from Aesop's fables to the modern fable. The third chapter provides an analysis of the source text, i.e. *Fifteen Dogs*, by mainly discussing the “fabulous” characteristics it displays. The fourth chapter is my complete Turkish translation, i.e. *On Beş Köpek*, whereas the fifth chapter presents an analysis of my Turkish translation within the framework of Gideon Toury's descriptive methodology.

RÉSUMÉ

La fable moderne diffère de la fable classique en matière de style, de forme et de contenu. La traduction de la fable moderne se distingue donc également de la traduction de la fable classique quant aux préoccupations du traducteur au moment de traduire celle-ci. Cette thèse sert d'étude de cas relative à la pratique de la traduction de la fable moderne en proposant *On Beş Köpek*, ma traduction en turc de *Fifteen Dogs* (la fable moderne et récipiendaire du prix Giller qu'André Alexis a écrite en 2015) comme exemple de paradigme. Cette thèse compte six chapitres, dont le premier et le dernier agissent respectivement comme introduction et conclusion. Dans le second chapitre, l'apologue/la fable est définie, et un survol historique d'Ésope à la fable moderne est ensuite offert. Le troisième chapitre fournit une analyse du texte source – *Fifteen Dogs* – traitant principalement des caractéristiques «fabuleuses» qu'il contient. Le quatrième chapitre renferme ma traduction complète en turc – *On Beş Köpek* – tandis que le cinquième chapitre présente une analyse de ma traduction suivant le cadre de méthodologie descriptive proposé par Gideon Toury.

ACKNOWLEDGEMENTS

Writing this thesis was a long journey and I was lucky enough to have been gifted with people who were always there for me.

To begin with, I would like to extend my deepest gratitude to my supervisors Prof. Marc Charron and Prof. Şehnaz Tahir Gürçağlar for all the wise comments they have offered and the guidance they have provided along the way. I am also grateful to Prof. Luise von Flotow, Prof. Ryan Fraser and Prof. Clara Foz for everything they helped me learn in their classes. I would like to thank Prof. Sevinç Türkkan for her invaluable feedback, as well.

I owe much, indeed, to my parents Ayhan and İsmail, who have been spending their years of retirement by meeting on Skype with their daughter whenever she needs. Mom, my first teacher, and dad, my mentor, I can't thank you enough for generously offering your love whenever I'm stuck in life. And my humorous brothers Nezih and Necdet, I can't express how incredibly much you mean to me; thank you for being! I am also indebted to my late grandmother Vadia who was a great source of resilience for me; I miss you much, grandma... My special thanks go to Prof. Peter Taylor from Queen's University. By opening your doors to a newly-wed couple from Turkey, you turned their first times in Canada into a season of cosy dinners and enjoyable conversations, Professor. And my dearest Heidi Alegria Gutierrez, Masfa Tariq, and Norah Alkharashi, you are true gems! Thank you all for your encouragement and sympathy.

Finally, and above all, this long journey couldn't have come to an end without my husband, Dr. Naci Saldi's never-ending support. Generous to share his academic experiences, he brainstormed with me whenever I needed, listened to me though he was already busy with his own research, and offered creative solutions to my problems during this process. I dedicate this thesis to you, my compassionate best friend. Thank you for warming up my heart for all those stormy Canadian winters when we were away from homeland. There is no place like home, they say. They are right. And you are my home.

TABLE OF CONTENTS

1. INTRODUCTION	1
2. THE FABLE.....	4
1. Introduction.....	4
2. Fable or Apologue?.....	4
1. The Fable in Translation Studies.....	7
3. Aesop and The Aesopic Influence.....	8
1. A Philosophical Touch on the Aesopic Fable by Rumi.....	11
2. Post-fabulist Fiction: Fable as Contemporary Novel.....	16
4. Conclusion.....	18
3. ON <i>FIFTEEN DOGS</i>	20
1. Introduction.....	20
2. <i>Fifteen Dogs</i> as a Modern Fable.....	20
3. Philosophy in <i>Fifteen Dogs</i>	21
4. Elements of the Narrative.....	23
1. Plot and Characters.....	23
2. Setting.....	28
3. Themes.....	30
1. Human Intelligence.....	30
2. Freedom and Existentialism.....	31
3. Immigration, Identity, and Exile.....	31
4. Faith and Agnosticism.....	32
5. Power and Love.....	33
6. Language and Artistry.....	35
4. Oulipo in <i>Fifteen Dogs</i>	38
5. Conclusion.....	39
4. “ON BEŞ KÖPEK”, TURKISH TRANSLATION OF <i>FIFTEEN DOGS</i>	41

5. ON THE TURKISH TRANSLATION	212
1. Introduction	212
2. Translating <i>Fifteen Dogs</i>	212
1. Theoretical Framework	212
1. Defining Translation in terms of Equivalence	212
2. Norms and the Turkish Context	214
2. Literary Translation	217
3. Translating the Modern Fable	218
3. Translational Choices and Strategies	220
1. Translation by Transcription	221
2. Translation by a more general word (Hyponym to Superordinate)	223
3. Translation by Cultural Substitution/Cultural Filtering/Domestication	224
4. Translation by Using a Loan Word/Calque (loan word plus explanation/ Exoticism/Foreignization)	225
5. Translation by Paraphrase	226
6. Translation by Addition vs. Translation by Omission	227
7. Translation by Explicitness vs. Implicitness	229
8. Translation by Interpersonal Change	230
4. Conclusion	233
 6. CONCLUSION	 234

1. INTRODUCTION

“A farmer who had just stepped into the field to close a gap in one of his fences found on his return the cradle, where he had left his only child asleep, turned upside down, the clothes all torn and bloody, and his Dog lying near it besmeared also with blood. Convinced at once that the creature had destroyed his child, he instantly dashed out its brains with the hatchet in his hand; when, turning up the cradle, he found the child unhurt and an enormous serpent lying dead on the floor, killed by the faithful Dog, whose courage and fidelity in preserving the life of his son deserved another kind of reward.

These affecting circumstances afforded him a striking lesson upon how dangerous it is hastily to give way to the blind impulse of a sudden passion.”

(“The Farmer and His Dog”, Wiggin and Smith, 1911, p.19-20)

Just like the above fable attributed to Aesop, animal tales conveying a moral or illustrating a point through symbolisms have been alive for centuries. This oldest tradition is known to date as back as to Aesop in the West, while it also traces its roots to ancient tales in other cultures, e.g. Indian Pancatantra and Arabian Nights. Commonly associated with Aesop, this oldest literary genre has reached the present day and it is cultivated in modern literature as well. The modern fable, which is the modernist form of the classic Aesopic fable, has novelists such as Franz Kafka, George Orwell, Antoine de Saint-Exupery as its representatives. A quite recent oeuvre that represents the characteristics of the modern fable is the 2015 novel *Fifteen Dogs* by the Canadian author André Alexis. Unlike *The Farmer and His Dog*, which holds to be a classic Aesopic fable due to its brevity, instructive nature, and a moral appended to its end, *Fifteen Dogs* is observed to be a modern fable in that it has a greater length and it doesn't have a prescriptive nature, nor an epimythium, though it delivers its messages through anthropomorphisms and by embedding them within the

narrative.

With its intensely philosophical content, *Fifteen Dogs* raises diverse philosophical questions in the reader's mind. Ranging from freedom and faith to power and love, the manifoldness of its themes is mainly constructed upon a leitmotif, which is human intelligence. The story of *Fifteen Dogs* opens with a wager between two Greek gods, who grant human intelligence to the fifteen dogs staying overnight at a veterinary clinic in Toronto, with the intent of observing whether they would be more unhappy than humans if they had human consciousness, and it narrates the interesting journey of the dogs who are now capable of thinking, reasoning, and developing speech and even poetry. When I first encountered this fabulous story of the dogs, I was captured by the fact that it was raising fundamental philosophical questions on which humanity had been thinking for ages. For example, with the introduction of a new dog language in which objects and feelings, in addition to physical needs that were already articulated in their previous language, were also expressed, the dogs were fragmented among themselves over the discussions of authenticity, and this somehow reminded me of a possible immigration problem concerning how to define oneself when new to a place. Likewise, after being granted human intelligence, the dogs found themselves helplessly free to choose, and this resonated, in my mind, with an old philosophical question regarding how to cope with the existential nervousness that came from one's consciousness. Or when Atticus, a conservative dog, arrived at a certainty about God by means of reasoning, it occurred to me that both faith and skepticism might be fed by consciousness. These questions among many others to which I had been luckily exposed throughout this thought-provoking read seemed to be woven into the story in such a delicate way by Alexis that their universality led me to think about translating it into Turkish. I was convinced that readers from any cultural background would encounter different questions in that particular novel and come up with their own answers without being dictated the *correct* answers by the author.

I was also impressed by the modernist form of this particular fable, which is only rarely

achieved nowadays due to the challenging nature of the genre. To weave ordinary life into a fantastic realm requires competence and subtlety by the author whereas translating a modern fable also constitutes challenges for the translator and requires the application of different strategies as it differs from the classic fable in terms of its style, length, and content. While a translator working on a classic fable would need to focus on creating the same instructive effect in the target text by managing the brevity and conforming to the requirements of translating versifications, which are observed to be the form of most of the classic fables, a translator doesn't need to have such concerns while translating a modern fable, though the task still brings about certain stylistic, lexical, syntactic and rhythmical challenges as any text written in any language would constitute in translation.

This thesis brings under focus the translation of the modernist form of the classic fable by using *On Beş Köpek*, the Turkish translation of *Fifteen Dogs*, as a paradigm to pinpoint the challenges that might arise from translating a modern fable and to offer solutions to possible challenges by certain translational strategies. In so doing, the present thesis defines the fable as a literary genre, traces its roots as far back as Aesop and elaborates on its evolution up to the modern fable, provides a literary analysis of the source text which I define as a modern fable, and finally analyzes the target text, which is also included as an individual chapter, in terms of the translational challenges and strategies by placing this particular analysis within a descriptive methodology.

2. THE FABLE

1. INTRODUCTION

In literature, short narratives (religious, literary and philosophical works) are collectively called *exempla* (sing. *exemplum*). They encompass not only Aesopic fables, but also apologues, parables, religious tales, anecdotes, moral tales, jokes, proverbs, and a multitude of other narratives. The *exempla*, which can be divided into two categories, namely *exempla with a fictional nucleus* and *exempla based on a non-fictional nucleus*, have the same basic structure and function, which is to deliver a message and illustrate a point, despite the confusion concerning types and differences among them. In this current chapter, I will be considering a genre of *exempla* with a fictional nucleus, which is the fable/apologue. I will start with definitions, and then provide a quasi-chronological review on the fable/apologue from Aesop to modern fabulous examples and flash fiction.

2. FABLE or APOLOGUE?

Before I set out to elaborate on the evolvement of the fable/apologue over the course of time, I believe it would be useful to provide definitional information and attempt to clarify the confusion between the apologue and the fable. According to the *Webster's Encyclopedic Dictionary* (1952), while a fable is “a fictitious narration intended to enforce some useful truth or precept; a fabricated story; a fiction”, an apologue is defined as “a moral fable; a relation of fictitious events intended to convey useful truths, such as the fables of Aesop”. Obviously, *Webster's Encyclopedic Dictionary* doesn't distinguish between the two. In a similar vein, *Petit Larousse* (1989) defines the fable as “*court récit allégorique, en vers ou en prose, contenant une moralité*” [short allegorical narrative, in verse or prose, containing a moral] whereas the apologue is defined as “*court récit en prose ou en vers, allégorique comportant un enseignement de caractère souvent moral*” [short narrative, in prose or verse, carrying a teaching often of a moral character] (as cited in Kaufmann,

1996, p.12-13). In many online dictionaries, such as *Longman Dictionary of Contemporary English* and *Cambridge English Dictionary & Thesaurus*, on the other hand, the apologue is not even set as an entry.

A more precise and distinguishing definition between the fable and the apologue is provided in *Veinticinco Siglos de Fabulas y Apologues* (1960) by Esteban Bague-Nin and Ignacio Bajona Oliveras. According to these authors, “the name of *fabula* is given to any narration in prose or, more generally, in verse, whose protagonists are animals – more rarely men, and rarely plants or inanimate beings –, and whose primary object consists in developing a practical moral lesson, which, in most cases, is condensed at the end, in a few lines named 'moral'” (as cited in Kaufmann, 1996, p.13). Kaufmann opposes this definition on the grounds that it would be a misconception to assume that the fable is generally written in verse while there exist, in fact, fables in prose as well as in verse, and also a fable could be found in both compositions (*ibid*) (see Part 3.1 for the Aesopic fable “The Farmer and the Snake” and Rumi’s version). According to Kaufmann, another inaccurate suggestion in this definition is that the fable is rather an animal tale than a tale where humans are protagonists (*ibid*) (see the above-mentioned versions in Part 3.1).

Where the apologue is concerned, I observe that it lacks clear identity and it hasn't been systematically studied unlike the fable. In *A Handbook to Literature*, Hugh Holman simply defines the apologue as “a fictitious narrative about animals or inanimate objects, which, by acting like human beings, reflect the weaknesses and follies of human beings” and as “a more bookish term for fable” (as cited in Kaufmann, 1996, p.15). Dissimilarly, Esteban Bague-Nin and Ignacio Bajona Oliveras state at least that there is a difference as follows: “In reality, the apologue is nothing more than a fable of greater length and more often written in prose rather than verse, played out by men rather than animals” (*ibid*, p.15-16). As opposed to their definition of the fable, their definition of the apologue proposes that the distinguishing line between the two is the versification and prose. Depending on Kauffman's discussion about whether the animals are the main protagonists in the

fable or not, the suggestion that the characters are human rather than animal would be another mistakenly made assumption in Bague-Nin and Oliveras's definition of the apologue. Still, the reference to the difference in length between the apologue and the fable is what Kaufmann believes to be the key definitional difference between the two (1996).

In the light of the definitions and information above, Kaufmann notes that the fable is “an exemplum the nucleus of which consists mostly of three components: an initial situation, the agon and the resolution, often accompanied by the reversal of roles” (1996, p.15). “The number of characters in the fable rarely exceeds two, and the moral of the fable is usually imparted by its promythium and/or its epimythium which may or may not be blended into the fabric of the nucleus,” further states Kaufmann (ibid).

Depending on the story, on the other hand, the apologue consists of more components and the number of characters in the apologue are larger than in the fable. Kaufmann concludes that the apologue is a genre which is closely related with the fable. The difference between them is that the apologue has more components than the fable, usually five to ten. In addition, the apologue usually has three characters, animal or human, locked in a triadic relationship, and both the fable and the apologue revolve around an agon which is a physical or verbal confrontation between the protagonists from which the most cunning emerges as the victor (Kaufmann, 1996, p.16-17).

Having considered all of the definitions of the fable and the apologue, and the attempts to draw a distinctive line between them in *The Anthropology of Wisdom Literature* by Wanda Ostrowska Kaufmann (1996), I have arrived at the conclusion that 'apologue' is sort of an arguable term to define a specific genre. I have so far observed that a longer fable in verse or prose, with more components where protagonists are possibly human or animal could be referred to as an 'apologue' and that its moral may be embedded as a section of text that comes before the story or as an after-tale. However, this sort of distinction is not commonly agreed upon. Even in *A Glossary of Literary Terms*, which is quite a recent source of information, a '*fable*' is defined as “a short

narrative, in prose or in verse, that exemplifies an abstract moral thesis or principle of human behavior” and it is called as an '*apologue*'. Later in the description, on the other hand, George Orwell's allegorical and dystopian novel *Animal Farm* is also mentioned to be a '*recent fable*' (Fable, 2012). To conclude, after all this detailed selection of definitions, I will be referring to this genre as '*fable*' throughout this current thesis as I find it appropriate to employ a more generic, umbrella term than a disputable one, though I am cognizant of the fact that the main corpus of my thesis, i.e. *Fifteen Dogs*, is labeled as an '*apologue*' by its publisher.

2.1. The Fable in Translation Studies

If I am to mention briefly to what extent the fable is studied as a literary genre from a translational perspective, I should note that it has been limitedly addressed, if not lacking, in Translation Studies, according to my search on Bibliography of Interpreting and Translation (BITRA), which is a monthly-updated international annotated bibliography that aims to encompass all the materials published in the field of translation and interpreting, including books, chapters, articles, dissertations and journals. At present (July 2016), given the information at BITRA homepage, this bibliography comprises over 66,000 entries available for search as opposed to “more than 25,000 references that were available in 2003” (Aixelá, 2003). Despite the considerable amount of increase in the number of materials uploaded on BITRA, the number of results that I have reached by entering “fable” as a keyword seems to remain relatively limited. 52 results have been retrieved by using “fable” as a keyword whereas I could only find 15 relevant entries via a search of “translating fable” as of July 2016. Among the relevant references are “A Tale of Three Translations” (2004), an article by co-authors Elsa Chu, Effrossyni Fragkou and Anthony Michael, “Translation and Creation. Readings of Western Literature in Modern China” (1998), a book by David E. Pollard, “De la morphologie au stéréotype culturel: la traduction de la fable” (2013), an article by Charlotte Schapira, and “La parole orientée dans les fables politiques” (2009), an article by Rita Mazen.

Since this current thesis is mainly designed to analyze *Fifteen Dogs*, which will be referred to as a modern fable throughout the rest of the thesis, and its Turkish translation “*On Beş Köpek*”, which is also included in this thesis as an individual chapter, i.e. Chapter III, I have briefly investigated the scope of dissertations written on the fable in the field of Translation Studies in Turkey. On this purpose, I have carried out an online search on the Databases of National Thesis Center of the Council of Higher Education in Turkey – please note that only the dissertations which are permitted to full-text access are published online in this particular database – and a search of “*fabl*” (Turkish word for “fable”) has given me merely fifteen results, only one of which seems to be written in the field of translation and interpreting. Mainly written on a comparative basis, this particular dissertation, i.e. “*Étude de la traduisibilité des fables: Analyse comparée des traductions en turec des fables de Jean de la Fontaine par Nazım Hikmet Ran, Orhan Veli Kanik et Sabahattin Eyüboğlu*” by Serkan Demiral (2012), provides an analysis of three Turkish translations of La Fontaine's fables by three major Turkish writers, Sabahattin Eyüboğlu, Nazım Hikmet Ran and Orhan Veli Kanık. Where the fable is concerned as a genre in the field of literature, however, there is a variety of dissertations written about globally known fabulists such as Aesop and La Fontaine, and as well as on the works of well-known Turkish fabulists, e.g. Ahmet Mithat Efendi, Şinasi, Tarık Dursun K., Ali Ulvi Elöve, Recaizade Mahmut Ekrem, etc., and their translations from Aesop and La Fontaine principally. Similarly, judging from the theses written in education programs, scholars also seem to have an ongoing interest in the educative power of the fable on children.

3. AESOP and THE AESOPIC INFLUENCE

Fables, that is, tales with animal or human protagonists which are formed, told and/or published to convey implicit messages through symbolisms, have been alive for centuries. Some examples have reached the present day by word of mouth and remained anonymous while some are associated with certain fabulists. On the one hand, the Persian *Kalilah wa Dimnah*, for example, is

considered to be one of the most widely-known animal tales from the East. Composed mainly as the story of two jackals, it encompasses other stories with a wide range of animal protagonists from a ring-necked dove and an owl to a raven, a monkey and a tortoise among others. It is believed to have emerged out of the compilation of the Sanskrit *Pancatantra* tales and their Persian translations (Janos, 2012). Its Arabic translation which was completed by Ibn Muqaffa, however, has been the most influential Near Eastern source whereas its Turkish translations were majorly based on Nasrallah's 12th century and Kaşifi's 15th century variants (Toska, 2015, p.74). Another example from the East could be *Mantiq Ut-Tayr* (The Conference of the Birds) by the Persian poet Farid ud-Din Attar, which holds to be a story of the seekers of the truth. Preferring a gathering of birds as a point of departure to stage his poetic narrative, Attar is considered to have composed this deeply philosophical work to demonstrate that the seekers of the truth need to reach the highest degree of purity if they wish to find the truth. The story finally illustrates that the truth can be ultimately found inside the seeker (Yaghoobi, 2014, p.2).

On the other hand, this oldest literary form and tradition is known to date as far back as Aesop in the West, and as Lee Rourke states, it is commonly agreed that it is this oldest fabulist's fables that have enabled the possibility of literature to happen, acting as blueprints: "From Cervantes to Sterne, Joyce and Kafka to the myriad micro-fictions and metafiction that are published on the internet each day, there is something uniquely Aesopic in all of their work" (Rourke, 2011, p.18).

Although it is not certainly known where and when exactly he lived, or if he ever existed at all, ancient sources and various Aesopic scholars report that Aesop is thought to have been born circa 620 BC in Greece and lived as a slave until he was granted his freedom by his master, Xanthus, who was a philosopher, for his intellectual aptitude and savviness. Despite the obscurity of the sources of information concerning his life, Aesop is also thought to have been born mute, yet granted the gift of speech after treating a priest with humility. As the historian Plutarch who has one

of the few accounts of Aesop, recounts, he, after securing his freedom, became a courtier at the court of Croesus, the King of Lydia, and he advised the King in his battle of wisdom against the King of Egypt. His presence at the court is also noted in the accounts of Plutarch as meeting Thales and Solon and then reproving the wise Solon for discourtesy toward the King. Being famous as a wit and a storyteller known for his fables with 'talking beasts', an expression Wiggin & Smith preferred to use in the title of their book on fables (1911), Aesop is said to have offended the citizens of the city of Delphi with his sly courage before they conspired to accuse him of stealing a golden cup from the temple of Apollo and executed him as a public criminal by throwing him off a cliff to his death. After this cruel execution, the people of Delphi went through a series of catastrophic events, at the end of which "the blood of Aesop" came into usage as an adage to point out that the deeds of wrong would not pass unpunished (Wiggin & Smith, 1911, p.14-15; Rourke, 2011, p.18-19).

Any writings by Aesop himself haven't survived to-day, nor do I know for certain who first documented his fables. Yet, his enjoyable fables are first seen in the works of the 5th to 1st century BC thinkers, such as Herodotus, Ennius, Diodorus, and Socrates, the latter of whom was especially known to turn Aesop's fables into verse during his last days in prison (Wiggin & Smith, 1911). The Latin versifier of Aesop's fables, however, is known to be Phaedrus in the 1st century AD, and his translations in Latin are accepted as the earliest-known Aesopic collections comprising 120 verse fables that have survived to-day. Many rewritings followed the path of Phaedrus's verses. Babrius, for instance, is admitted to have added newer versions to collections in the late 1st century AD, together with his own fables, whose only source is none other than Aesop's (Rourke, 2011).

The fable becoming an accepted literary genre by the 13th century AD, Odo of Cheriton, who was a cleric, began to be known for his own fables. He is also considered to have had a powerful pen which contributed to the development of Aesop's fables in medieval Latin. Odo's fables, however, were different from those of Phaedrus and Babrius in the sense that his fables were with

Christian overtones and accompanied with sermons which were quite a bit longer than the fables themselves. He is a fine and early example of a fabulist who could employ literature to persuade, command, and manipulate (ibid).

Numerous fables credited to Aesop and his acclaimed wisdom continued to spread over generations and served as a model for the famous French fabulist, Jean de La Fontaine later in the 17th century. La Fontaine was considerably influenced by Aesop, Phaedrus, and by certain Oriental sources, such as *Gulistan* by the Persian poet Saadi Shirazi. In fact, La Fontaine's fable "Le Songe d'un Habitant du Mogol" is only taken from *Gulistan* in which the story per se didn't have a title originally (Brunel, 1996). He rendered old fables into simple verses, i.e. the Ant and the Grasshopper and the Fox and the Crow by Aesop (Wiggin & Smith, 1911). Although his fables are of crucial importance for the continuation of the Aesopic tradition, La Fontaine is accepted by many as the initiator of a satirical writing which led to allegorical tradition in literature and modern thinking. He, for instance, displayed both black humor and social satire in his fable 'Gout and the Spider' by dissecting upper and lower class and depicting their lifestyles with particular details. From him onwards, according to Rourke, fables were no longer the same (2011).

3.1. A Philosophical Touch on the Aesopic Fable by Rumi

In *The Cambridge Introduction to Literature and Philosophy*, Anthony J. Cascardi describes literature and philosophy as "two family members" who sometimes argue fiercely and other times get along well. Their shared history is noted to be as old as Plato, who refers to it as "ancient" (2014, p.1). Once I choose to put aside their divergent orientations and interests, I can ascertain that they have significant points of convergence. Jacques Derrida, for example, discusses and interprets questions of the law in his essay *Devant La Loi* (trans. *Before the Law*) through Kafka's parable of the same title (original German title: *Vor dem Gesetz*) while Jorge Luis Borges reflects upon time and identity in his popular collection of short stories, *Ficciones*. The assumption that literature cultivates the use of fictions whereas philosophy's commitment to truth censures them, would

therefore prove to be bluntly false. Hume would have needed to invent another form or composition to write down his philosophical products, e.g. *Dialogues Concerning Natural Religion*, or Voltaire would have had to write his *Zadig ou la Destinée* in a way other than the genre *conte philosophique*, had it not been for the literature and aesthetics (ibid, p.2-3).

As is obvious, it's not a new phenomenon that literature and philosophy interact. Philosophy exists in literature as much as literature persists in philosophy. Among the literary genres of philosophical quality and content, the fable occupies a significant place. Up until here, I have pointed out what Aesop signifies for this genre and how the Aesopic influence manifests itself in the tales of other fabulists in the West. From this point forward till the end of this part, I will consider the philosophical touch of Rumi on the Aesopic fable in another part of the world, and the next section will be set apart to consider the post-fabulist fiction in today's world.

Born in Balkh (in present-day Afghanistan) in 1207, Mawlana Jalal ad-Din Muhammad Rumi had to flee from his town with his father Baha ad-Din Walad and the rest of the family either because of the Mongol onslaught in the region or his father's disagreement with the sultan due to his independent and unorthodox way of spirituality. After spending years on several lands, the family finally settled in the capital of the Turkish Selçuk Empire, Konya (in present-day Turkey) where his philosophy came into existence. In this city of tolerance populated by a cosmopolitan community composed of people from different faiths and ethnicities, though predominantly Muslim and Turkish, Rumi propagated his *Mevlevi* tradition or order, which has come to be known as “the whirling dervishes” in the West today, and from there, his ideas of spiritual purity, the aesthetic dimensions of faith, humanism, and universalism spread to the region and the rest of the world (Halman, 2007).

Ruminating on man's existence before God, he sought to explain the meaning of life both within and around us. He is acknowledged to be the most important figure in Sufi thought and an outstanding voice in the history of didactical thinking. His philosophy is reflected in his collections

of odes and quatrains such as *Divan-e Shams-e Tabriz*, *Divan-e Kabir*, and the great *Mathnawi*, which consists of some 26,000 couplets. According to Talat Sait Halman, these collections “represent perhaps the world's most resourceful synthesis of poetry and philosophy, embracing the lyric, narrative, epic, didactic, epigrammatic, satiric, and elegiac norms” (ibid, p.237). Halman also claims that Rumi may be “the only major philosopher in history to express and formulate an entire system of thought in poetic form” (ibid, p.236).

It is claimed by Rourke that the Aesopic fables, which were “by and large concerned with humanistic matters”, were “transformed by Rumi into detailed meditations on the nature of man's relationship with God” (2011, p.54) . Below is a comparative example of his so-called rewritings along with the so-called original text:

- ***The Farmer and the Snake*** (a classic Aesopic fable translated by George Fyler Townsend):

“One winter a Farmer found a Snake stiff and frozen with cold. He had compassion on it, and taking it up, placed it in his bosom. The Snake was quickly revived by the warmth, and resuming its natural instincts, bit its benefactor, inflicting on him a mortal wound. "Oh," cried the Farmer with his last breath, "I am rightly served for pitying a scoundrel."” (ibid, p.55).

- ***The Snake-Catcher and the Frozen Snake*** (a tale from Rumi's *Mathnawi*. Translation by Coleman Barks, 1997)

“Listen to this, and hear the mystery inside:

A snake-catcher went into the mountains to find a snake.

He wanted a friendly pet, and one that would amaze audiences, but he was looking for a reptile, something that has no knowledge of friendship.

It was winter.

In the deep snow he saw a frighteningly huge dead snake.

He was afraid to touch it but he did.

In fact, he dragged the thing into Baghdad,
hoping people would pay to see it.

This is how foolish

we've become! A human being is a mountain range!
Snakes are fascinated by us! Yet we sell ourselves
to look at a dead snake.

We are like beautiful satin

used to patch burlap. "Come see the dragon I killed,
and hear the adventures!" That's what he announced,
and a large crowd came,

but the dragon was not dead,

just dormant! He set up his show at a crossroads.
The ring of gawking rubes got thicker, everybody
on tiptoe, men and women, noble and peasant, all
packed together unconscious of their differences.
It was like the Resurrection!

He began to unwind the thick ropes and remove
the cloth covering he'd wrapped it so well in.

Some little movement.

The hot Iraqi sun had woken

the terrible life. The people nearest started screaming.
Panic! The dragon tore easily and hungrily

loose, killing many instantly.

The snake-catcher stood there,
frozen. “What have I brought out of the mountains?” The snake
braced against a post and crushed the man and consumed him.

The snake is your animal-soul. When you bring it
into the hot air of your wanting-energy, warmed
by that and by the prospect of power and wealth,
it does massive damage.

Leave it in the snow mountains.
Don’t expect to oppose it with quietness
and sweetness and wishing.

The nafs don’t respond to those,
and they can’t be killed. It takes a Moses to deal
with such a beast, to lead it back, and make it lie down
in the snow. But there was no Moses then.
Hundreds of thousands died.” (Barks, 1997, p.220-221)

Despite the fact that *The Snake-Catcher and The Frozen Snake* supposedly shares the same root with *The Farmer and The Snake*, it differs from the latter in certain aspects. To begin with, Rumi's version is dramatically different in terms of both the message it conveys and the literary form it takes. It has a didactic approach which echoes as an instruction from above. 'Listen to this' is how Rumi launches forth and immediately addresses the reader. He is well in advance aware of whom his audience will be. Interestingly, the characters in Rumi's version have esoteric, theological and philosophical dimensions, which are understood by only people with specialized knowledge.

Rumi also transcribes his philosophy through a sort of storytelling which is considerably energetic as if “it is literally shaking us by the collar, begging us to wake up from our collective slumbers” (Rourke, 2011, p.57).

3.2. Post-fabulist Fiction: Fable as Contemporary Novel

It was only centuries later that the fable, as a genre which had been in a process of development since Aesop, met Franz Kafka, who was a major literary figure of the 20th century. As a matter of fact, Rourke argues that Kafka “single-handedly modernized the popular fable” (2011, p.95). Impressed by the thematic and structural characteristics of the Aesopic fable, Kafka also introduced his unique style into the fable, which was coined as a term in English: *Kafkaesque*, which means, as defined in the *American Heritage® Dictionary of the English Language*, “marked by a surreal distortion and often a sense of impending danger” (Kafkaesque, 2011). His very short fable, *A Little Fable*, from *The Great Wall of China and other short works*, is a fine example to illustrate this characteristic per se:

“‘Alas,’ said the mouse, ‘the world is growing smaller every day. At first it was so big that I was afraid, I ran on and I was glad when I at last saw walls to the left and right of me in the distance, but these long walls are closing in on each other so fast that I have already reached the end room, and there in the corner stands the trap that I am heading for.’ ‘You only have to change your direction,’ said the cat, and ate it up.” (Rourke, 2011, p.92-93).

In conformity with the introduction on Kafka's interpretation of the fable, *A Little Fable* is not only an Aesopic fable, protagonists of which are two talking animals, i.e. a mouse and a cat, it also bears some modern traits Kafka contributed to the fable and the Modernist literature at large. For example, he used *geometry* in the structure of his fable. The narrowing walls are amazing metaphors representing the constantly changing world in which we are all struggling to reach somewhere or something that can never be reached. What we can only reach in the end is nothing, but the death itself (ibid, 2011).

In other short works from *The Great Wall of China and Other Short Works* such as *the Collected Aphorisms*, he introduced new traits and themes peculiar to modern times, i.e. alienation from ourselves and others, self-doubt, futility of life, mechanization of society, etc. When these peculiarities were at play, anthropomorphisms were by and by replaced by human protagonists. The popular Aesopic fable, of which anthropomorphisms and the moral were essential qualities, gained a new façade with the Kafkaesque interpretation of the traditional fable. The moral implications that were apparent in the Aesopic fable were gone and an acceptance of life's uncertainty and a consequent honesty were inserted into the fable. So, I might say that it was Kafka, who paved the way, through his fables, for the modern fable to represent itself in the form of a novel. His short novel *The Metamorphosis* stands as a fine example of the modern fable in the form of a novel. The principal idea of the fable in question, which is a man devolving into a bug, represents the kind of absurdity which is strangely parallel to real life. In other words, Kafka takes the ordinary life in our actual world and places it in a fantastic modern fable (ibid, 2011). So, the fable straddles between the real and the fantastic and provokes thought in us.

The path initiated by Kafka towards cultivating the fable in modern literature in order to take the reader off into far away lands by simultaneously remaining true to their sense of the ordinary were followed and enriched by many other novelists, such as the French writer and aviator Antoine de Saint-Exupéry, the English writer and critic George Orwell, the American writer Richard Bach, the Korean poet Ahn Do-Hyun, and more recently the Japanese poet and critic Takashi Hiraide. While Saint-Exupéry's *Le Petit Prince* explores such themes as love, solitude and friendship via the tale of a young boy, Orwell's *Animal Farm* critically addresses the ideologies of Stalin through a group of farm animals. *Jonathan Livingston Seagull* by Bach is a seagull's inspirational story on following your dreams despite limitations whereas the best-selling Korean poet Ahn Do-Hyun ranges over the questions of destiny and the meaning of life in his *The Salmon Who Dared to Leap Higher*. Likewise, Takashi Hiraide reflects upon the appreciation of time and place and how passage

of time affects people in his *The Guest Cat*, the story of a cat the arrival of whom changes the life of a young couple.

The Aesopic fable is moreover represented in 'flash fiction' which may also be referred to as 'micro fiction' or 'micro narrative' because of its extreme brevity, which makes this form easily fly on the Internet and become mobile content. Although it wouldn't be correct to assume that this form of literature could only be found digitalized, most of the contemporary flash fiction is published online. Tania Hershman's short short stories in *The White Road and Other Stories*, for instance, could be great examples of the representation of the fable in flash fiction.

4. CONCLUSION

Based on the discussions above, I have concluded that no clear distinction has been drawn between the definitions of the fable and the apologue by different sources. These two terms have been interchangeably used to define narratives, whether in prose or verse, in which protagonists might be animals, humans, or objects, and which have an abstract moral thesis to exemplify or a message to deliver or a point to make. I have also decided to refer to both the classic and modern examples of this genre as 'fable', e.g. *Fifteen Dogs* as a modern fable, throughout the rest of this thesis.

With a brief look at the fable as a research interest in Translation Studies, I have come to see it is been relatively limitedly addressed in our field, compared to its greater place as a research field in the areas of literature and education.

To have a sense of the historical travel that the fable has gone through as a literary genre, I started with its founder in the West, i.e. Aesop, and illustrated the way it took over the course of time in the company of other fabulists, such as La Fontaine and Rumi, and brought it all the way to modern fabulists, such as Kafka, Antoine de Saint-Exupéry, and George Orwell. I have observed that the genre has always carried the essential traits of the Aesop's tradition, such as human-characteristics-attributed-animals being protagonists, even in modern examples. In the following

chapter, I will analyze a modern fable, i.e. *Fifteen Dogs*, in terms of its Aesopic characteristics.

3. ANALYSIS OF *FIFTEEN DOGS*

1. INTRODUCTION

Fifteen Dogs is the 2015 Giller Prize-winning fable of the Canadian author, André Alexis. It is the story of fifteen dogs who are given human intelligence after the gods Hermes and Apollo made a drunken bet to see if they will be happy when they die with the kind of consciousness peculiar to humans.

In this current chapter, I will first argue how and why *Fifteen Dogs* is a modern fable within the framework of the definitional information provided in the previous chapter. I will, later on, ask whether the fable in question has a moral or not, and I will accordingly touch upon the philosophy employed within the narrative. Subsequently, I will provide an analysis of the elements of the story, i.e. plot, characters, setting, and themes, and I will resume this chapter with a final section in which an Oulipian type of poetry, i.e. *poems for dogs*, will be quite briefly addressed. Here I should note that this chapter is unavoidably limited to the outline heretofore mentioned. So as to place my focal point on the content and the form of *Fifteen Dogs*, I abstained from widening the scope of the source-text analysis to include a section on the reception of *Fifteen Dogs* in Canada and in the English-speaking readership or about its translations and receptions in other languages and cultures, such as French, Spanish, Persian, Dutch, Chinese, Slovenian and German.

2. *FIFTEEN DOGS* AS A MODERN FABLE

In the previous chapter, I attempted to elaborate on the characteristics and the historical evolution of the fable. As can be recalled, the fable and the apologue are defined by many in many different ways, and I have decided to pick a more generic term and call *Fifteen Dogs* 'a modern fable' rather than an apologue.

In the light of all of the definitions heretofore provided, we can refer to *Fifteen Dogs* as a fable firstly because it is an exemplum with a fictional nucleus which has a message to deliver and a point to illustrate, though I will soon elaborate on how it differs from other fables in terms of the way in which the so-called 'moral' is delivered. Next, it is rather an allegorical narrative in prose, though with a relatively lighter touch of versification, i.e. fifteen *Oulipian* poems. And finally, but most importantly, although the story starts with a scene where two divine figures, i.e. ancient Greek gods Hermes and Apollo, drink in a tavern and make a bet on dogs, and despite the fact that other gods, goddesses, and certain humans also fabulously join in later, the story primarily stars anthropomorphic characters, namely fifteen dogs, as its protagonists. It is to say that the story mainly revolves around fifteen dogs who are given human intelligence as a part of a bet between two Greek gods. It is therefore possible to argue that *Fifteen Dogs* is a predominantly prosaic modern fable with a fictional nucleus where animals represent embodiments of human features and a message is somehow delivered. We will also discuss shortly whether the message is embedded in the story or *not*.

3. PHILOSOPHY IN *FIFTEEN DOGS*

In the previous chapter, I had a section where I elaborated on the relationship between literature and philosophy in the example of Rumi's version of an Aesopic fable. This 'ancient' relationship, as Plato called it, can also be traced all the way to our day, and a great example to illustrate this intertwinement could be *Fifteen Dogs*.

In fact, *Fifteen Dogs* comprises many traces of Western philosophy as André Alexis also confirms in his interview on CBC Radio, especially on the Western epistemology (Kennedy, 2016). There are instances where the reader may recognize the ideas of well-known philosophers, such as St. Anselm, Hegel, Kant, and others, too. For example, Atticus, a Neopolitan Mastiff, starts to contemplate what an ideal or pure dog might be and further reasons that there must be an ideal dog

because

“one of the qualities his ideal canine possessed was *being*. An 'ideal' dog that didn't exist could not be truly ideal. Therefore, the dog of dogs, as Atticus conceived it, *had* to exist. It had to *be*” (Alexis, 2015, p.95-96).

Here, Atticus attempts to reason that God exists, and this sort of reasoning can be associated with the ontological arguments proposed by philosophers such as St. Anselm, René Descartes and Gottfried Leibniz, and so on.

In a similar vein, Benjy, whom Paul Kennedy refers to as “the Hegelian dog” in his interview with André Alexis (2016), reflects upon the social echelon where the weak and the powerful co-exist, and he speculates, throughout the story, on the master and the subservient, which may bring to mind Hegel's master-slave dialectic.

Moreover, the dogs come to perceive time, space and self when human consciousness arrives to them, and this sort of change in perception echoes with a Kantian approach towards consciousness which Kant argues with respect to space, time and causality (Consciousness, 2014).

Also, the conversation between the gods Hermes and Apollo in a Toronto tavern is worthy of notice. Their statements on language may make the reader think of arguments on the philosophy of language.

“— Human languages are too vague, said Apollo.

— That may be, said Hermes, but it makes humans more amusing. Just listen to these people. You'd swear they understood each other, though not one of them has any idea what their words actually mean to another. How can you resist such a farce?” (Alexis, 2015, p.14).

Apparently, André Alexis has woven philosophy in his fable, which may possibly be recognized by the attentive reader. I cannot, however, observe the same effort with regards to delivering a moral in *Fifteen Dogs*. Unlike the classic fable, Alexis's modern fable doesn't seek to

carry a message, or teach a lesson, or impose a general truth. Rather philosophical questions are asked, but their answers are not given within the story. The reader is not dictated the 'right' answers to these questions which themselves are not even overtly posed with question marks. As Alexis also comments in the interview, “the questions are asked, (...) but there is no answers” (Kennedy, 2016). Thus, *Fifteen Dogs* reads, in some ways, as an effort to evoke possible philosophical questions in the mind of the reader, but it isn't meant to provide absolute answers. I should also note that what allows Alexis to do so is his choice as a writer to position animals, i.e. fifteen dogs, as characters to stand in a human experience. It is the fable as a genre, I believe, that simplifies his point and helps him deliver it through a softer vein.

4. THE ELEMENTS OF THE NARRATIVE

The plot, or *mythos* as Aristotle termed it, is the pattern of events and situations in a narrative or dramatic work, as selected and arranged both to emphasize relationships – usually of cause and effect – between incidents and to elicit a particular kind of interest in the reader or audience, such as surprise or suspense. The events and actions of a work, which are ordered toward achieving particular artistic and emotional effects, are performed by particular characters in the work. It is therefore possible to note that plot and character are critically interdependent and inseparable. At this point, let us quote Henry James's take on that particular issue: “What is character but the determination of incident? What is incident but the illustration of character?” (Plot, 2012). Thus, I will first present a comprehensive plot of *Fifteen Dogs* below, where its characters will also be introduced within the flow of the story, and then provide a concise analysis of the other elements of the fable per se, such as setting and themes. I will subsequently complete this current chapter with one last section where I touch upon the Oulipian poems in *Fifteen Dogs* briefly.

4.1. Plot and Characters

After drinking in a Toronto tavern, two Greek gods, Hermes and Apollo, make a wager on

how human intelligence would affect animals if they had it. Apollo wagers a year's servitude that the animals would be even more unhappy than humans are. Hermes takes that bet on the condition that if, at the end of its life, even one of the creatures is happy, he wins. Consequently, they grant human intelligence to the fifteen dogs left overnight at a nearby veterinary clinic, and that's how the fabulous story of fifteen dogs begins.

With the realization that they can now think independently, the fifteen dogs make their way out of the clinic – only three of them prefer to stay. Agatha, an old Labradoodle, doesn't leave the clinic unknowing that she would be put down violently the next morning. Ronaldinho, a mutt, and Lydia, a Whippet and Weimaraner cross, are both sent back to their owners. However, their ends are almost as unhappy. While Ronaldinho, who notices how condescending his owners actually are, dies disillusioned, Lydia, who is now aware of the concept of time, suffers from catatonia in her owners' eight hour-long absence at a stretch and she is taken to the clinic where they have her put down as well.

When the rest of the pack who set out from the clinic reach High Park which is their den-to-be, they experience collective changes resulting from their newfound thoughtfulness. They start to communicate in a new language, in which Prince, an Albertan poet-mutt, could devise words, and even puns. They also learn to segment the time into useful units. Moreover, they become intimate with their territory where they could now hunt without drawing human attention. An awareness of status and a struggle for dominance and leadership, however, unfold within the pack. While some of the dogs, namely Atticus, an imposing Neapolitan Mastiff with cascading jowls, Frick and Frack, two Labrador Retrievers who are litter mates, and Max, a mutt who hates the poetry of Prince, prefer the old canine ways, reject their newfound consciousness and claim leadership, some others, namely Prince, Majnoun, a black Poodle, Bella, a Great Dane, and her closest mate, Athena, who is a brown teacup Poodle, enjoy their new conscious state. As a result of the tension between the two groups, the former conspire to kill the latter collectively, but they can only manage to kill Athena

and Bella when the god Hermes wakes Prince up from his sleep and takes him away before they murder him too. Obsessed to return to their old ways, the accomplices also attack Majnoun, but they leave him for dead without making sure he really is dead.

After awakening in a new house and finding himself in pain, it takes Majnoun six months to recover from the injuries caused by the attack of his pack mates. He is apparently taken in by Nira and her husband Miguel. They call him *Jim*, *Jimmy*, and sometimes *Lord Jim*. Spending most of his time with Nira, Majnoun gradually learns their language and one day he answers *yes* when Nira asks him if he is hungry. Frightened of him, Nira takes him to the clinic, but returns for him on the third day and they eventually become close friends, though Majnoun stops speaking for a long time. On one of their walks in High Park, Majnoun meets one of his former pack mates, Benjy, a Beagle who is fleeing an aggressive Dalmatian. When Majnoun saves Benjy from being attacked, Nira offers to take his friend in with them, and a new era begins in the house.

Fascinated by Majnoun's ability to understand the human language, which is English, and the way humans treat him, Benjy intends to stay with them for longer. Thus, when Majnoun forces him to tell where the others are, he can't be sure what Majnoun's reaction would be, and he recounts a long, manipulated story, according to which some strange sickness that has spared Benjy himself has almost completely undone their pack. In reality, however, after the murder of Bobbie, a Duck Toller, for speaking the new language, Benjy and Dougie, a Schnauzer, become the submissive dogs others mount regularly. Tired of their status in the pack, Benjy escapes their den with Dougie, and they are taken in by an old lady who owns cats as well. When they attack and kill the cats, the lady throws them out and Dougie wants to return to the den. However, he is attacked as soon as he enters the den. Following him some distance behind, Benjy attempts to run away, but he is caught up by Rosie, a German Shepherd bitch. Yet, the murderers lose their interest in violence when they come at him, and Benjy is accepted back in the pack. On his return, he learns Max has been killed for disobeying the hierarchy of mounting, which makes Benjy the underdog again. To get rid of his

lower status, Benjy decides to get rid of the pack and draws the entire pack to a garden of death where humans have left poison for animals to eat. While Atticus goes off somewhere on his own after getting poisoned, others, namely Frick, Frack, and Rosie die in agony.

Although Majnoun doesn't entirely believe Benjy's version, he feels responsible for him because he is the last of his pack. He agrees to teach Benjy the human language. Yet, he forbids him from speaking to Nira so as not to frighten her again. Then, Benjy speaks to Nira's husband, Miguel, and Miguel even trains him to learn by heart some pages from the novel *Vanity Fair*. Becoming gradually arrogant, Benjy unconsciously starts to correct Majnoun's pronunciation and practices dominance over him by his actions. As a result, Nira allows Majnoun to attack him to death in their backyard, but Benjy manages to run for his life.

As for Atticus, who disappears during the demise of the pack from the garden of death, he goes off to his secret place away from the den, and prays and worships his Great Dog. Atticus's faith already catches the attention of Zeus, the father of the gods, who has already spoken to him in his dream: "I will grant you a wish at your death. Whatever you wish for at the moment before your spirit ascends, I will grant". Knowing death is on him at that moment, Atticus wishes that the one responsible for his pack's demise be punished. And then, he dies.

Having escaped Majnoun's aggression, Benjy wanders Toronto streets when an old man – Zeus in mortal guise – leads him to a streetcar which takes him to the beach. Noticing that the man is no longer with him, Benjy sets off along the shore when he encounters the lost dog from his pack, Prince. He tells Prince, too, the same story about the devastation of their pack, and asks him to tell what has happened to him. Prince tells him he has been adopted by several families, given food and let in their houses whenever he needs, and takes Benjy to one of these houses. Clare and Randy, the couple who live in that house, only allow Benjy to enter after shockingly hearing him speak English. However, when the couple has to abandon the house because they can't pay the rent anymore, they leave Benjy behind with some food. When Benjy has no more food left, he

unknowingly eats the poisoned pellets which he finds under the kitchen sink, and dies in agony just like Frick, Frack, Rosie and Atticus. In this way, Zeus fulfills Atticus's last wish.

Nira and Majnoun become closest friends in years. Majnoun speaks to her after a long time. They watch movies, listen to classical music, and read classical novels together. They discuss about politics, religion, and emotions. They grow so close that when it is time for Atropos, one of the three goddesses of destiny, *the Fates*, to cut the thread of Majnoun's life – that is previously spun by Clotho and then the length of which is drawn out by Lachesis – she cannot cut his thread without the risk of cutting Nira's. However, Nira's and Miguel's threads are also as closely intertwined as Nira's and Majnoun's. When Zeus orders Atropos to cut one of these three wound threads, she cuts the two of them and adds years to the one left by way of balance. On Nira and Miguel's front, by the way, discussions over housework have been overwhelming. Therefore, when Majnoun suggests that they should spend time without him being around, they agree and leave to visit a few wineries. After two days, Majnoun hears a key turn in the front door, he thinks they are back, but it is not Nira and Miguel who enter the house, but Miguel's family. Hearing they plan to give him to one of Nira's friend, Majnoun understands he needs to run away. Five years pass and Majnoun patiently keeps watching the house from across the street to look out for Nira's return, which never happens. Zeus, who notices old Majnoun's suffering from his vigil, asks the Fates to end his suffering. Moved by Majnoun's fidelity to Nira, Atropos agrees to end his life if Zeus convinces Majnoun to give up his wait, and Zeus orders his sons Hermes and Apollo to deal with it. One day, Hermes, disguised as a black poodle with bright blue eyes, greets Majnoun during his wait across Nira and Miguel's house, and Majnoun immediately realizes he is not a dog, but a god in fact. He asks Hermes where Nira is, and Hermes promises to take him to Nira if he leaves this place. Majnoun doesn't accept this offer at once because he still believes Nira might return. He asks Hermes to tell him what *love* means. Hermes explains it means no one thing and never will and further notes that what he actually wants to know is what Nira meant when she used the word. Thus, he takes Majnoun through every

encounter Nira had with the word *love* and allows Majnoun to feel her emotions and know her thoughts each and every time she heard, thought about or spoke it. Overwhelmed by the grief caused by the recognition of Nira's *love*, Majnoun trusts in Hermes and gives up his wait hoping to reunite with Nira.

And Prince, he has stayed at a number of houses since he was rejected by Clare and Randy, who took Benjy in instead. He has explored much of Toronto, become familiar with certain parts of the city, and composed moving poems as the *poet dog*. Apollo, on the other hand, grows uncertain whether Prince will die miserably or not, so he surreptitiously intervenes in his life. Making use of a handful of sand, Apollo sends down afflictions to make Prince suffer. And consequently, Prince loses his sight and his sense of hearing. He stops eating and drinks little. When he is taken to the veterinary clinic by the woman, who has been taking care of him with her family, to be put down, he is only despondent about his poems and language to get lost and forgotten if he is the last of his pack. But then, when those around him go about the business of killing, his poems return to him. He hears it in his mind as if somebody is reciting. It occurs to him that the fact that he deeply knows his language is a great gift that cannot be destroyed. He thinks his language exists as a possibility somewhere, to flower again within some other being. Against all the expectations that Apollo will win his bet that none of the dogs has died happy, Prince is happy when death comes for him at last. Extricating itself from the world, his soul briefly returns to consciousness. He is in a green field that smells of Ralston, where he was whelped. He is young, his senses are vivid. Suddenly, he hears a voice that he loves: "Here, Prince! Here, boy!" He runs to the voice, which belongs to Kim, who brought him to Toronto and was his master until Prince ran after a squirrel and got lost in the city. Kim is the only human being whose name he has ever bothered to keep. In his final moments on earth, Prince loves and knows that he is loved in return.

4.2. Setting

Fifteen Dogs is a literary work in which the setting has a very significant role and place. It

consists a considerable number of geographic indicators and descriptions of Toronto where the story predominantly takes place, due to, as I believe it to be, being written up by a Torontonians. For those who are familiar with the avenues and districts in Toronto recurrently mentioned throughout the book, the narrative in question must be a pleasurable read as they could picture every scene with the privilege of their pre-existing memory pertaining to the space. The same narrative could have struck the non-Torontonian reader as a confusing narration dominated by street, park, and district names, if it weren't for the considerate inclusion of two depicting maps in the first pages of the book. The reader encounters a map of the *Beach and Environs*, and a map of *High Park and Environs*, which roughly illustrate the two main spaces where Alexis has preferred his characters dwell. Thus, I can conveniently trail Alexis's characters to where the story takes them within the boundaries of the maps. The story begins, for example, at *The Wheat Sheaf Tavern*, which is one of the oldest drinking spots in Toronto. King Street, Shaw Street, Roncesvalles Avenue, the Queensway, Pine Crescent, Victoria Park Avenue, Ellis Park Road, Dundas Street, Humber Bay Arch Bridge, Canadian National Exhibition, Boulevard Club, and Ivan Forrest Gardens are only a few of dozens of other streets and landmarks mentioned as a part of the setting throughout the book. I argue that these diverse topographies that exist in real life provide the background the author needs to be able to render his fable more credible and realistic despite its anthropomorphisms and Aesopic traits.

Although the urban, realistic Toronto setting is predominantly preferred by the author, there is also a mention of two other spaces, which in fact pertains to the *fabulousness* of Alexis's story. Olympus, for instance, as the mythological city lying atop the mountain of Olympus, is noted to be the home of Zeus and other ancient Greek gods. There is also a mention of *the hall of the Fates*, which is described in the book as “white, exactly one millimeter less than infinite in length, ten meters tall and ten meters wide” (Alexis, 2015, p.142).

Contrary to the abundance of its spatial references, *Fifteen Dogs* is not a narrative where time is specified. Depending on certain references in the book, the reader must be cognizant of the

fact that the episodes in *Fifteen Dogs* take place at a time when *Honda Civic* (first Civic was introduced in 1972) has already been manufactured and in use (“Introducing the CVCC”, 2016), and movies such as *Cleo from 5 to 7* (1962), *Days of Heaven* (1978), and *Tokyo Story* (1953) have already been filmed. A more recent indicator is the veterinary clinic at King and Shaw, which was apparently opened in 2005 as stated on its website (“King West Vets”, 2015). I assume that the story of the dogs takes place in the first decade of the 21st century whereas the time of 'ancient' Greek gods seems to have already been history, which reveals a *fabulous* clash of times.

4.3. Themes

Fifteen Dogs is the second in André Alexis’s *quincunx*, as he calls it, which is actually “an arrangement of five things in a square or rectangle with one at each corner and one in the middle” (Quincunx, 2016). In his five-part project, he “*aims to explore the same handful of ideas and themes from the distinct vantage points offered by applying certain classic genre constraints to narrative*” (Keeler, 2015). Here is how Alexis explains the way his quincunx works: “*Sort of like Beckett’s trilogy — they don’t necessarily share characters, but there is a strong connection in the thematic concerns*” (ibid).

As I have elaborated on in an earlier section, this current fable has a highly philosophical content within which the author touches upon diverse philosophical questions that are not overtly asked and no absolute answer is dictated to the reader. Thus, *Fifteen Dogs* may be identified as a modern fable which stimulates the reader to reflect on these philosophical questions, and I am of the view that these implicit and covert questions constitute the dominant themes in this second of the quincunx of Alexis. Below, I will discuss some of these themes, ranging from human intelligence, freedom and existentialism, immigration, identity, and exile to faith and agnosticism, power and love, and language and artistry.

a) Human Intelligence

The leitmotif on which this particular fable is constructed is *human intelligence* or *consciousness*. As one might remember from the plot that I meant to keep exhaustive and thorough so as to set ground for the reader of this thesis to have a better understanding of the themes, the story of fifteen dogs start with the gods' granting human intelligence to fifteen dogs as a part of their wager. In this way, the dogs become capable of thinking, reasoning, developing speech and poetry, and they start to philosophize about the world and the society. Some dogs embrace their new consciousness with the imaginative possibilities it brings, whereas some dogs yearn for their pre-conscious state when they were only supposed to feed themselves and mate, which lets the tension rise within the pack, at the first stage. Alexis avoids setting up a dichotomy between the former's progressiveness and the latter's traditionalism, though. Despite starting with the tension between two groups, the story doesn't entirely revolve around this particular conflict. Still, we are drawn to philosophize about the effects of human intelligence on the dogs: Is human intelligence superior? Are the animals better off with human intelligence?

b) Freedom and Existentialism

Another dominant theme in *Fifteen Dogs* is *freedom*. With human intelligence, the dogs become free without fighting for it. Freedom is inflicted upon them by Hermes and Apollo. When they leave the veterinary clinic and look out on Shaw Street, they feel *helplessly free*. It becomes obvious that the freedom comes with responsibility. Now, they are *free to* decide for themselves, or rather they *have to*. They have to decide where to go from the clinic and worry about who will lead the pack. Now, they are responsible for their actions, decisions, and ultimately their *fate*. This sort of connection between freedom and responsibility echoes with the existentialist notion of being at liberty. Just as the existentialist thinkers, such as Jean-Paul Sartre and Simone de Beauvoir argue, individuals are entirely free and must be able to take personal responsibility for themselves. They are to determine how their life would be, though this self-determinism brings about anxiety (Existentialism, 2016). About the dogs who are *helplessly free*, Alexis comments in a similar vein:

“(...) you are the ultimate decider of your fate, and that comes with a great existential nervousness and anxiety (...)” (Kennedy, 2016). Now that the dogs are suddenly given intelligence with which they are supposed to think and decide for themselves, I believe Alexis invites the reader to consider an old philosophical question: Are we capable of coping with the existential nervousness stemming from our consciousness?

c) Immigration, Identity, and Exile

The imposition of primate thinking on the dogs brings about a new way of speech in the pack. Although they already possess a common language where only physical needs are expressed, i.e. *I will bite you, I am hungry*, etc., they now develop a dog language in which objects, notions, and feelings are also articulated, of course through barks, howls and snarls. While some dogs want to stick with their previous language, some others embrace the new language, which results in a tension between two groups and starts the discussion of *authenticity*. Those who want to go back to their old canine ways that include their old language define themselves as *real dogs* and claim that others act like *unreal dogs*. That, in a way, resonates with certain immigration problems people face in a new place where they try to find their way. The old ways of that new place are *real ways*, so just like the dogs declared *unreal*, immigrant people also try to find the way to behave properly and become properly adjusted in the *real ways*. Moreover, the dogs in *Fifteen Dogs* struggle to define themselves in their new environment. What are they in their new den, with their new language? And this resonates with the identity question of the immigrants, who try to define what they are in that new place. There happen to be times, of course, when some of the dogs are forced to leave the pack because of the fight over authenticity. For example, “What am I without those who understand me?” (Alexis, 2015, p.37), asks Prince, when he is forced to leave his pack to be able to save his life, and this appears to be the question of the exile. So, what are we without those who understand us? How can we define ourselves when we are new to a place?

d) Faith and Agnosticism

The discussion of authenticity can also be linked to another theme in the novel: *faith*. As I have already explained in a previous section, while some dogs remain faithful to their previous language, some others embrace the new language, which generates the initial tension between two groups and starts the discussion of authenticity. Those who want to go back to their old canine ways including their old language define themselves as real dogs, and the leader of this conservative group is certainly Atticus, an imposing Neapolitan Mastiff. He mistrusts the consciousness and the new language that comes with it. He entirely refuses newness and change. His faith in “Dog” (his God), however, arises from the new way of thinking and reasoning that comes with the thoughtfulness he hates. He reflects upon an ideal or pure dog and reasons that there must be an ideal dog because

“one of the qualities his ideal canine possessed was *being*. An 'ideal' dog that didn't exist could not be truly ideal. Therefore, the dog of dogs, as Atticus conceived it, *had* to exist. It had to *be*” (Alexis 2015, p.95-96).

So, it is obviously through reasoning and mind that Atticus arrives at a certainty about God.

A different approach toward faith, on the other hand, is observed with Majnoun, a black poodle. When Nira asks Majnoun if he believes in God, he tilts his head as if to ask her to repeat her question. She explains the concept and he nods yes, but this is not the answer she wants:

“— How can you believe such a ridiculous thing, she asked. I suppose you believe God is a dog?

Majnoun believed no such thing. He believed only that the ‘god’ Nira had described was possible, the same way that he believed a bitch perpetually in heat was possible. A ‘master of all masters’ was an idea, but it was one that did not concern him.” (Alexis, 2015, p.48-49)

Therefore, just like an agnostic person who claims neither faith nor disbelief in God, Majnoun approaches to the existence of God from an agnostic perspective, so does André Alexis, a confirmed agnostic (Keeler, 2015). I am of the opinion that Alexis wants to bring about a discussion via

Atticus's and Majnoun's experiences with faith: How can one arrive at a certainty about God? And, how can one remain skeptical about it?

e) Power and Love

Two other significant themes in *Fifteen Dogs* are power and love, and there is an interesting linkage between the two. In Chapter Two, where Majnoun is taken in by Nira and Miguel, and Benjy is also allowed to live with them, we read a story of struggle over power, especially on the part of Benjy. Warned by Majnoun not to speak to Nira again in English because Nira finds this disconcerting, Benjy is rather forced to take another path to English: Miguel, whom he thinks to be bigger and more powerful than anyone in the house. Getting closer with Miguel and improving his English, Benjy clearly angles for status and power. He wants Nira's position in the house, which is actually a small world. In Chapter Three, Benjy is taken in by Randy and Clare, as one might remember from the plot. Seeing that the leader of their house is obviously Randy, Benjy finds it unnecessary to respect Clare. Then again, when he witnesses Clare taking over the leadership in bed, he gradually loses his respect for Randy's dominance in the house, which allows him to wonder why he should not be the leader himself. He starts to construct a small world in which he is the leader with power. That being the case, he starts to disobey Randy's and Clare's orders, the last of which is to leave the house with them. As one might remember, he doesn't leave with them and suffers an agonizing death on his own.

The fourth chapter depicts the end of Majnoun's story in *Fifteen Dogs*. Bonding over films and music and sharing lots of time together, Majnoun and Nira develops an unusual friendship between a human and an animal. Nira refuses to allow anyone – including her husband Miguel – to call Majnoun 'her dog'. "I'm as much his as he is mine," she insists, indicating that she is not his master. Majnoun, on the other hand, feels as if he belongs to her "in the sense that he was a part of Nira and she a part of him". The distance between them narrows until they discover to have seen the same things in their dreams – the only difference being that "when Nira, in her dream, looked

into the water, she saw Majnoun's face reflected back at her, while Majnoun, in his, saw Nira's face where his should have been" (Alexis, 2015, p.132). So, it can be inferred that both Nira and Majnoun, but especially Nira, get rid of their status and don't let power be the primary dynamic of their relationship. As for Majnoun, he loves Nira in a small world free from power and status, unlike Benjy's small world full of struggle over dominance, status, and power. These two different small worlds Alexis depicts in his narrative make us wonder: Could there be an interconnectedness between the lack of fight over power and the existence of a world in which pure love exists?

f) Language and Artistry

Language seems to be one of the most important themes in *Fifteen Dogs*. Below, I will touch upon the perspectives from which language is discussed within the story of fifteen dogs.

As previously mentioned a few times, the dogs are given human intelligence, and language is an important component that comes with it. The pack of dogs have suddenly a new language that they didn't have before. There are two important repercussions of this influx of the new language on the dogs. In the first place, the fifteen dogs become strange to dogs outside of the pack, because they no longer share the same language. The dogs in the pack start to act less and less like their previous selves, and this change annoys some of their pack mates, which results in violent and cruel conflicts and deaths that I have mentioned earlier in the plot. Becoming strange to others of their own canine kind means abandoning their old ways, according to some annoyed dogs, and therefore they reject the change. Secondly, they set about naming things, which makes them become strange both to themselves and the world as well. They say "door", for example, and the door becomes existent independently of them once it is named:

"Naturally, the imposition of primate thinking on the dogs changed how the dogs spoke to each other and to themselves. For instance: whereas previously there had been no word for 'door,' it was now understood that 'door' was a thing distinct from one's need for liberty, that 'door' existed independently of dogs. Curiously, the word for 'door' in the dogs' new language was not

derived from the doors to their cells but came, rather, from the back door to the clinic itself. This back door, large and green, was opened by pushing a metal bar that almost bisected it. The sound of the metal bar, when pushed, was a thick, reverberant thwack. From that night on, the dogs agreed that the word for door should be a click (tongue on upper palate) followed by a sigh.” (Alexis, 2015, p.17)

The annoyed dogs, thus, want to return to their old canine ways where there is no distinction between them and the world, which André Alexis explains as follows:

“It goes back to Nietzsche. He prefers the pre-Socratics because, for them, 'physis' (nature) is what we are. There is no distinction between them and the world whereas, with Plato, there is the beginning of distinction. (...) And as soon as you distinguish man from nature, there is the problem of where do we fit in. What is nature? What is man? And that is separation. I suppose there is a radical separation that happens when you use words” (Kennedy, 2015).

Human language is another pillar of language as a theme in *Fifteen Dogs*. When Apollo and Hermes drink in the Wheat Sheaf Tavern, they talk about human languages.

“— Human languages are too vague, said Apollo.

— That may be, said Hermes, but it makes humans more amusing. Just listen to these people. You’d swear they understood each other, though not one of them has any idea what their words actually mean to another. How can you resist such farce?” (Alexis, 2015, p.14).

Here, I observe a skeptical approach toward language. It is, in a way, discussed if people understand each other's words rightly when they think they do because they speak the same language, whereas it is ultimately impossible to know what another person really means by their words. However, it should also be noted that we can never be sure that we misinterpret their words, either. Therefore, I am of the opinion that this is a process that works both ways. We cannot know for sure whether we completely understand another person or not, and I believe this is why Hermes and Apollo think human communication is rather ambiguous and absurd.

Language is also a matter of discussion in the example of Prince's artistry in *Fifteen Dogs*. Prince discovers art thanks to the arrival of the new language, and his artistic creativity primarily manifests itself in the puns he invents:

“It was also Prince who devised what might be called the dogs’ first witticism: the word for ‘bone’ in the new language (roughly: *rrr-eye*) and the word for ‘stone’ (roughly: *rrr-eeeye*) were very close. When Prince was asked one evening what he was eating, he replied ‘stone’ while indicating a bone. A number of the dogs found this – the first conspicuous pun in the language – both diverting and right, suggesting as it did that the bones in question were difficult to chew.” (Alexis, 2015, p.23).

He, later on, starts to compose poems, regarded by certain dogs as a troublesome activity because it is against the old canine ways to which Atticus wants his pack to return:

“Of the other dogs, Prince was, naturally, the one who annoyed Frick, Frack and Max most. (...) The irritant was that Prince had strange ideas. It was he who had divided the day into portions. It was he who asked endless questions about trivial things: about humans, about the sea, about trees, about his favourite smells (bird flesh, grass, hot dogs), about the yellow disk above them in whose light one could be warm. The three had, of course, loathed Prince’s pun on ‘stone’ and ‘bone.’ (...) It seemed to Frick and Frack as if Prince were intent on destroying their spirit. (...) Then, one night, Prince sat up and spoke a strange group of words:

The grass is wet on the hill.

The sky has no end.

For the dog who waits for his mistress,

Madge, noon comes again.

(...) They assumed a master was among them, ready to inflict pain. But Prince’s words had not been meant as warning. Rather, he had been playing. He had been pretending. He had been speaking for speaking’s sake. Could there be a more despicable use for words?” (Alexis, 2015,

p.27-28).

As can be seen from the excerpt above, Prince's poetry is perceived as a threat to their *dogness*. What is more, he is neither strong nor violent, unlike the others. A male dog, he cannot bear pups, either. This being the case, he can't be easily placed within the canine world of status and order mainly because he seems useless for the pack. His artistic nature allows him to interpret the world and his pack mates with a more delicately thoughtful approach, and he is able to create art. However, these are not the qualities the annoyed dogs look for in a *real* dog. According to Alexis, this resembles the way artists exist apart from the human world of status and order:

“They (artists) could be poor, they could be rich, but in any case they don't quite belong on the scale — they're separate, doing this other thing that makes them very different to class. I took that idea seriously, the artist becomes a problem for those who want order, because where do you put them?” (Keeler, 2015)

He also thinks that has an analogy in Plato:

“The poets are driven out of the idea of republic because they are subject to the irrational when they are inspired, and therefore far less than ideal citizens of a republic that is founded on reason. So, they are kicked out. Because although their work is nice and pleasurable, it is fundamentally allowing chaos in, and I think there is something of that who wanted to kill Prince as well.” (Kennedy, 2015)

In the light of the above discussions, I argue that Alexis leaves us with questions in mind once again: Can we resist change on the grounds that it moves us far from our roots? Does it really do so? Is nature what we are? Or is there a distinction between nature and man? Do we take communication for granted? Can our languages be vague really? And where does the system place artists? Are they really driven out of the society for being irrational and useless? And so on.

4.4. OULIPO in *FIFTEEN DOGS*

Although *Fifteen Dogs* is a modern fable written in prose for the most part, it is not deprived of versification. With fifteen poems composed in a specific genre, i.e. *poèmes pour chiens* (“poems for dogs”), under a broader literary movement, i.e. *Oulipo*, *Fifteen Dogs* is one of the rare sources where we may encounter poems written for the canine.

An acronym for *Ouvroir de Littérature Potentielle* (“Workshop for Potential Literature”), Oulipo was initiated in 1960 by Raymond Queneau, a poet and a mathematician, and François Le Lionnais, a poet who shared his friend's love of mathematics. While they were resolving the problems in a major literary task, i.e. *100,000,000,000,000 Poems*, they started to think about the possibility of incorporating mathematical structures into the process of literary creation. Shortly afterwards, other writers and mathematicians, such as Georges Perec, Italo Calvino, Oskar Pastior, Claude Berge, Jean Lescure, Paul Fournel, François Caradec, and Jacques Roubaud, joined in their project and they soon widened their investigations beyond mathematics to create art using constrained writing techniques. Once the Oulipo group defined *restriction* as its particular field of research, its members set to explore how it might be applied to various levels of language, from letters, words, and sentences to extended literary works. Although this mostly French-speaking group of writers and mathematicians was a sub-committee of the *Collège de 'Pataphysique*, it later became an independent laboratory of literary research. Several books devoted to this research have appeared, and various members have published a number of full length works that exploit Oulipian techniques (Queneau, 1995, p.9-13).

With regard to the poems in *Fifteen Dogs*, Alexis (2015) has left a note at the end of the book, in which he stated that this specific genre was invented by François Caradec for the Oulipo after François Le Lionnais wondered if poetry meaningful for both humans and animals was possible. Just as in Caradec's poems for dogs, such as *Pour Le Chien d'Octave Mirbeau*, *Poème Pour La Meute*, and *Cinq Autres Chiens* (Benabou & Fournel, 2009, p.324-327), in each one of Alexis's fifteen poems, the name of one of the fifteen dogs is audible if the poem is said aloud,

though the name is not legible. (For examples of the poems, please see the chapter of analysis on my Turkish translation of *Fifteen Dogs*.)

5. CONCLUSION

Fifteen Dogs, as we have seen in this current chapter too, is a modern fable with a loaded philosophical content. Ideas that may resonate with Western philosophy, i.e. ontological arguments, discussion on the master and the subservient, ideas on the philosophy of language, etc., are spread all over the text. In line with its philosophical content, it also comprises *implicit* questions, as I prefer to call them, asked by Alexis himself. He doesn't explicitly pose them, but the reader is somehow exposed to questions that may linger in their mind for long. I have concluded that he might be asking if animals are better off with human intelligence, if humans are capable of coping with the nervousness that comes from their consciousness, what we are without those who understand us, or if there could be an interconnectedness between the lack of fight over power and the existence of a world in which pure love exist. So, *Fifteen Dogs*, unlike the classic Aesopic fable, is a modern fable which doesn't impose a moral. Instead, it is full of questions that are artistically asked and their answers are only available in the reader's mind.

4. ON BEŞ KÖPEK

1

BAHİS

Tanrılar Apollon ve Hermes, bir akşam Toronto'daki Wheat Sheaf adlı barda oturuyorlardı. Apollon'un sakalı köprücük kemiğine kadar uzanıyordu. Daha titiz olan Hermes sinekkaydı tıraşı olmuştu ama onun da kıyafetleri belirgin bir biçimde bu dünyaya aitti: siyah kot pantolon, siyah deri ceket, mavi gömlek.

İçiyorlardı. Fakat onları sarhoş eden alkol değil, mevcudiyetlerinin ortamda yarattığı tapınma haliydi. Wheat Sheaf, tanrıların memnun edildiği bir tapınak gibiydi. Apollon, erkekler tuvaletinde takım elbiseli yaşlı bir adamın, vücudunun bazı yerlerine dokunmasına izin vermişti. Bu zevk, tadıp tadacağı bütün zevklerden daha şiddetli olan bu zevk, adamın ömründen sekiz seneye mal olmuştu.

Barda oturan tanrılar, insanoğlunun doğasıyla ilgili gelişigüzel bir muhabbete başladılar. Eğlence olsun diye Eski Yunanca konuşuyorlardı. Apollon, mahlukattan bahsederken, insanların diğerlerinden ne iyi ne de kötü olduğunu söyledi; mesela bitlerden ya da fillerden iyi de değillerdi, kötü de. “İnsanlar,” dedi Apollon, “her ne kadar kendilerini diğerlerinden üstün görseler de aslında hiçbir özel yetenekleri yok.” Bunun tam tersini düşünen Hermes, “Bir kere, insanların semboller yaratma ve kullanma biçimleri, mesela arıların yaptığı karmaşık danstan daha ilginç,” dedi.

— İnsanların kullandığı diller çok müphem, dedi Apollon.

— Olabilir, dedi Hermes. Ama insanları daha eğlenceli kılan da bu. Şu insanları bir dinlesene. Şöyle bir bakınca birbirlerini anladıklarını sanırsın ama aslında hiçbiri kendi sözlerinin karşısındaki için ne anlama geldiğini bilmez. Böyle bir komediye nasıl karşı koyabilirsin?

— Ben eğlenceli değiller demedim ki, dedi Apollon. Ama kurbağalar ve sinekler de

eğlenceli.

— İnsanlarla sinekleri karşılaştırmaya kalkarsan bir yere varamayacağımızı sen de biliyorsun.

İlahi bir aksanın duyulduğu mükemmel bir İngilizce'yle – bu aslında bardaki bütün müşterilerin kendi aksanıyla duyduğu bir İngilizce'ydi – Apollon şöyle dedi:

— İhtiklerimizin parasını kim ödeyecek?

— Ben ödeyeceğim, dedi fakir bir öğrenci. Lütfen ödememe izin verin.

Apollon elini genç adamın omzuna götürdü.

— Kardeşim ve ben müteşekkirim, dedi. Beşer tane Sleeman içmiştik. Artık on yıl boyunca açlık, yokluk bilmeyeceksin.

Öğrenci diz çöküp Apollon'un elini öptü ve tanrılar gittiğinde, ceplerinde yüzlerce dolar olduğunu fark etti. Üzerinde o akşam giydiği pantolon olduğu sürece, cebinde harcayabileceğinden fazla para olacaktı. Pantolonun fitilli kadifesinin onarılamayacak bir şekilde paramparça olmasına da daha on yıl vardı.

Bardan çıkan tanrılar, King Caddesi üzerinde, batı yönünde yürümeye başladılar.

— Acaba, dedi Hermes, insanlardaki zeka hayvanlarda olsa nasıl olurdu?

— *Acaba* insanlar kadar mutsuz olurlar mıydı? diye karşılık verdi Apollon.

— Bazı insanlar mutsuz, bazıları değil. Zeka, onlara verilen zor bir nimet.

— Bir yıllık hizmetkarlığına bahse girerim ki, dedi Apollon, hayvanlar – istediğin hayvanı seçebilirsin – insan zekasına sahip olsalardı insanlardan da mutsuz olurlardı.

— Bir dünya yılı mı? Tamam, varım, dedi Hermes. Ama bir şartla; bu mahlukattan biri bile ömrünün sonunda mutlu olursa ben kazanırım.

— Ama bu şans meselesi, dedi Apollon. Bazen en güzel hayatlar kötü biterken, en kötü hayatlar güzel sonlanabiliyor.

— Doğru, dedi Hermes, ama bir hayatın nasıl olduğunu o hayat bitene kadar bilemezsin.

— Biz burada mutlu varlıklardan mı bahsediyoruz, yoksa mutlu hayatlardan mı? Neyse, boş ver. Her halükarda şartlarını kabul ediyorum. İnsan zekası bir nimet değildir. İnsan zekası, ara sıra işe yarayan bir baş belasıdır. Hangi hayvanları seçiyorsun?

Tanrılar bu konuşmaları yaparken King ve Shaw caddelerinin kesişimindeki veteriner kliniğinden çok da uzakta değildiler. Görülmeden ve fark edilmeden kliniğe girdiklerinde daha ziyade köpeklerle karşılaştılar: herhangi bir sebepten ötürü sahipleri tarafından o gece oraya bırakılmış, ev hayvanları. O halde bahsin konusu köpekler olacaktı.

— Hafızaları kalsın mı? diye sordu Apollon.

— Kalsın, dedi Hermes.

Bunun üzerine ışık tanrısı kliniğin arka tarafındaki kafeste tutulan on beş köpeğe 'insan zekası' bahsetti.

Gecenin bir yarısı vajinasını yalamakta olan Rozi adında bir Alman kurdu, bir an durup ne zamandır orada olduğunu düşünmeye başladı. Sonra doğurduğu son yavrunun başına neler geldiğini merak etti. İzlerini kaybedeceğini bile bile yavrular doğurmak zorunda olmak ona aniden fena halde adaletsiz göründü.

Kalktı, su içti ve yemesi için bırakılan katı mamalara burun kıvırdı. Sığ kaptaki mamayı koklarken kabın her zamanki gibi koyu renkte değil, tuhaf bir tonda olduğunu fark edince kafası karıştı. Kap harika görünüyordu. Çiklet pembesi gibi bir rengi vardı. Fakat Rozi bu rengi daha önce hiç görmediği için renk ona çok güzel göründü. Ömrünün sonuna kadar da bu rengi hiçbir renge

değişmedi.

Kafeste Rozi'nin yanında duran erkek köpek, Atikus adlı gri Napoli mastifi, rüyasında geniş bir arazi görüyordu. Orada zevkine göre küçük, tüylü hayvanlar, binlercesi – sıçanlar, kediler, tavşanlar, sincaplar – adeta çorap söküğü gibi elinden kaçarak çimenlerin üzerinde koşturuyorlardı. Atikus'un en sevdiği rüya buydu; tekrar tekrar gördüğü bu rüyanın sonunda, sevgili efendisine hep can çekişen bir hayvan getirirdi, mutlu mesut. Efendisi hayvanı alır, bir kayaya çarpar, sonra elini Atikus'un sırtına götürür ve adını söylerdi. Her zaman, bu rüya *her zaman* böyle biterdi. O gece dışında. O gece, Atikus hayvanlardan birini ağzıyla ensesinden yakaladığında, hayvanın acı duymuş olması gerektiğini fark etti. Bu düşünce – bütün gerçekliği ve emsalsizliğiyle – onu uykudan uyandırdı.

Kafesin içindeki köpekler, tuhaf rüyalar ya da çevrelerinde aniden farkına vardıkları bir takım tarif edilemez değişikliklerle sarsılarak uykularından uyandılar. Uyumayanlar ise – evlerinden uzakta uyumak her zaman zor olmuştu – kalktılar ve içeri kimin girdiğini görmek için kafeslerinin kapısına doğru yürüdüler. Bu sessizlik insana hastı. Başta hepsi, kendinde keşfettiği yeni bakış açısının başka kimsede olmadığını sandı. Sonra yavaş yavaş anladılar ki o an içinde bulundukları tuhaf dünyada beraberdiler.

Mecnun adındaki siyah, erkek kaniş usulca havladı. Sanki karşı kafesteki Rozi'ye bakıyormuş gibi dikildi. Halbuki Rozi'nin kafesindeki kilidi düşünüyordu: sürgülü bir kilide takılmış uzunca bir zincir. İki metal parçası arasında asılı duran uzun halka, esasen sürgüyü yerinde tutuyor ve kafesin kapısının kilitlenmesini sağlıyordu. Basit, güzel ve etkiliydi. Ancak kafesin kilidini açmak için tek yapılması gereken zinciri kaldırmak ve sürgüyü çekmekti. Arka ayakları üzerinde dikilmekte olan Mecnun da kafesinden uzattığı patisiyle aynen öyle yaptı. Birkaç kere denemesi gerekse ve garip gelse de bir süre sonra kafesinin kilidini açtı ve kapısını ardına kadar araladı.

Mecnun'un kafesin kilidini nasıl açtığını köpeklerin çoğu anlasa da hepsi aynı şeyi yapmayı

beceremedi. Bunun birçok sebebi vardı. Firik ve Firek, kısırlaştırılmak üzere kliniğe bırakılan bir yaşındaki iki erkek Labrador, kapıları açamayacak kadar genç ve sabırsızdılar. Daha küçük köpekler – Atina adlı çikolata rengine minicik bir kaniş, Dagi isimli bir Schnauzer ve Beagle cinsi Benci – sürgüye erişmelerinin fiziksel olarak mümkün olmadığını biliyor, güçleri yetmediğinden, diğerleri onların kafeslerini açana kadar zırlıyorlardı. Daha yaşlı köpekler, özellikle de Agata adındaki Labradoodle cinsi bir köpek, sağlıklı bir şekilde düşünemeyecek kadar bitkin ve sersem olduğundan, kapıları açıldıktan sonra bile özgürlüğü tercih edip etmeme konusunda tereddüde düştüler.

Elbette köpeklerin hali hazırda kullandıkları ortak bir dil vardı. Son derece basit olan bu dilde önemli olan, sosyal statü ve fiziksel ihtiyaçlardı. Bütün köpekler bu dilin hayati önem taşıyan cümlelerini ve fikirlerini anlıyordu: 'beni affet', 'seni ısıtırım', 'acıktım'. Haliyle, primat düşünme biçiminin köpeklere uygulanması, onların birbirleriyle ve kendileriyle konuşma şekillerini değiştirdi. Örneğin; önceden 'kapı' için kullanılan bir kelime bulunmazken, artık 'kapının' özgürlük ihtiyacından ayrı bir şey olduğunu, 'kapının' köpeklerden bağımsız olarak var olduğunu anlıyorlardı. Köpeklerin yeni dilinde 'kapı' kelimesi, ilginç bir şekilde kafeslerinin kapısından değil, kliniğin arka kapısından geliyordu. Bu büyük ve yeşil arka kapı, onu neredeyse ikiye ayıran bir metal çubuğun itilmesiyle açılıyordu. Metal çubuk itildiğinde tok bir *çat* sesi yankılanıyordu. Köpekler o gecedan itibaren *kapı* kelimesinin, *cık* sesini (dili üst damağa değdirerek çıkarılan) takip eden bir iç çekişle ifade edilmesine karar verdiler.

Köpeklerin bütün bunlar karşısında serseme döndüğünü söylemek az kalırdı. Bu bilinçsel değişimi yaşadıklarında 'serseme dönmüşlerse', kliniği arka kapıdan terk ettikten sonra Shaw Caddesi'ne bakıp birden çaresiz bir biçimde özgür olduklarını anladıklarında ve kliniğin kapısı arkalarından kapandığında karşılarında duran dünyanın, gürültü ve koku karmaşasının anlamının hiç olmadığı kadar önemli olduğunu fark ettiklerinde hissettiklerine ne demeliydi?

Neredeydiler? Onlara kim önderlik edecekti?

Köpeklerden üçü için bu tuhaf macera burada son buluyordu. Devamlı ağrılar içerisinde kıvranan ve uyutulmak üzere kliniğe bırakılan Agata, diğerleriyle birlikte gitmenin bir anlamı olmadığını düşündü. Güzel bir hayat yaşamış, üç kere doğum yapmış, efendisi olan hanım ile dışarı çıktığı zamanlarda bir araya geldiği dişi köpeklerden görmesi gereken bütün saygıyı da görmüştü. Efendisinin yer almadığı bir dünyayı gözü görmüyordu. Kliniğin kapısına yattı ve kliniği terk etmeyeceğini belli etti. Bu kararın hayatına mal olacağını bilmiyordu. Aklına gelmezdi ki – *gelemezdi* ki - efendisinin onu tek başına ölüme terk edeceği. En kötüsü de, ertesi sabah klinikte çalışanlar onu – Ronaldinyo adlı erkek ve Lidya adındaki dişi kırmalarla birlikte – bulduklarında hiç nazik davranmadılar. Hırslarını Agata'dan çıkardılar. Uyutmak üzere gümüş rengi masaya getirirken Agata'nın canını yaktılar. Erkek çalışanlardan biri, kafasını kaldırıp onu ısırmaya yeltenen köpeği tokatladı. Agata masayı görür görmez sonunun geldiği anlamıştı. Son anları efendisini görme arzusunu dile getirebilmek için beyhude yere çaba harcamakla geçti. Tuhaftır ki ruhu bedenini terk edinceye dek, kısık sesle, defalarca 'açlık' diye havladı.

Ronaldinyo ve Lidya, Agata'dan daha uzun yaşasalar da onların da sonu neredeyse onunki kadar mutsuz oldu. İkisi de ufak tefek rahatsızlıklar sebebiyle kliniğe bırakılmışlardı. Kadirşinas efendilerine geri gönderildiler. İki köpeğin de yeni düşünce tarzları, huzurlu ve görece uzun hayatlar konusunda bildiklerini (ya da hatırladıklarını) zehirliyordu. Ronaldinyo onu seven bir aile ile yaşıyordu, ancak klinikten döndükten sonra onların aslında kibirli insanlar olduklarını fark etmeye başladı. Ronaldinyo'nun değiştiği apaçık ortada olmasına karşın, aile onu yalnızca bir oyuncak olarak görüyordu. Ronaldinyo onların dilini öğrenmişti. Emirler daha ağızlarından çıkmadan oturuyor, kalkıyor, ölü taklidi yapıyor, yuvarlanıyor ya da yalvarıyordu. Çaydanlığın düdüğü öttüğünde ocağın altını kapatmayı biliyordu. Bir keresinde onun yanında köpeklerin yirmiye kadar sayamayacakları söylendiğinde, bunu söyleyen kişiye dik dik baktı ve yirmi kere – tuhaf bir şekilde, acı acı – havladı. Kimse ne fark etti ne de umursadı. Daha da kötüsü, belki de Ronaldinyo'nun artık 'yaşlı olduğunu' düşündükleri için, sanki bir zamanlar olduğu köpeğin anısına baştan savma bir

şekilde sırtını ya da kafasını okşayarak onu epey dışladılar. Ronaldinyo acı bir şekilde, hayal kırıklığına uğramış bir halde öldü.

En kötüsünü Lidya yaşadı. Bir tazi köpeği (annesi) ile bir Weimaraner kırmızı olan Lidya, hep gergin bir mahluk olmuştu. İnsan zekasının gelişi onu daha da gerginleştirdi. O da sahiplerinin dilini öğrenip kendisinden istenenleri dikkatle yapmaya ya da tahmin etmeye başladı. Sahiplerinin hor gören tavırları umurunda değildi. O daha ziyade özensiz ve ihmalkar oluşlarını kafaya takıyordu, çünkü 'primat zeka' ile birlikte güçlü bir zaman farkındalığı da gelmişti. Zamanın akışı, teninin altında sürünerek ilerleyen bir uyuz böceği gibi geçen her bir saniye, dayanılmaz bir işkenceydi. Bu işkenceyi yalnızca efendilerinin varlığı, onların refakati dindiriyordu. Leylak ve narenciye kokan efendileri, iş güç sahibi bir çiftti. Genellikle aralıksız olarak sekiz saat evden uzak olmaları Lidya'nın acısını katlanılmaz hale getiriyordu. Hayvan saatlerce havlıyor, uluyor, yalvarıyordu. Akli tekrar tekrar yaşadığı ıstıraba daha fazla dayanamaz hale gelen Lidya, şans eseri, insanlara has bir acıdan kaçış yöntemi keşfetti: katatoni. Bir gün efendileri onu oturma odasında buldu; ayakları kaskatı, gözleri açıktı. Shaw'daki kliniğe götürdüler. Veteriner yapabileceği bir şey olmadığını söyleyince Lidya'yı uyutturdular. Düşünceli olmasalar da duygusaldılar. Lidya'yı arka bahçelerine gömdüler ve istirahatgahının üstünü kaplayacak şekilde sarı çiçekler (*Genista Lydia*) – onun anısına – ektiler.

Shaw Caddesi'nden yola çıkan on iki köpeğin yaşadığı hislerden biri de kafa karışıklığıydı. Dünya her ne kadar yeni ve harikulade görünse de tanıdık ve sıradan bir yanı vardı. Aslında hiçbir şeyin onları şaşırtmaması gerekiyordu ama her şeye şaşıyorlardı. Köpek sürüsü Strachan Caddesi'nde güneye doğru temkinli bir şekilde yürüyüp köprüden göle indi.

Doğrusunu söylemek gerekirse göl kenarına bir bakıma içgüdüsel olarak çekilmişlerdi. Sabahın erken saatlerinde fırınlardan gelen koku insanlar için nasıl büyüleyiciyse köpekler için de göl kenarında birbirine karışmış kötü kokular öyleydi. En başta gölün kendi kokusu vardı: ekşi,

otsu, balıksı. Sonra kazların, ördeklerin ve diğer kuşların kokusu. Daha da çekici olanı, kaz yağında sotelenmiş sert sebzelerden oluşan bir salatayı andıran kuş boku kokusuydu. Son olarak daha fani kokular da vardı: pişmiş domuz, domatesler, dana etinin yağı, mısır, ekmek, tatlılar ve süt. Efendileri onları aramaya gelse göl kenarında saklanacakları çok az yer olmasına rağmen hiçbiri bu kokulara karşı koyamadı.

Kimse göle karşı koyamazken Mecnun'un aklına karşı koymaları gerektiği geldi. Emirlerine itaat etmeyen köpeklerden korkan varlıklarla dolu bu şehrin, onlar için en kötü yer olduğunu fark etti. İhtiyaçları olan şeyin, hepsine uyan bir rotada karar kılınana kadar güvende olacakları bir yer bulmak olduğunu düşündü. Hem fark etti ki sürünün başındaki Atikus aslında liderlik yapacak biri değildi. Mecnun'un kendisi de liderlik peşinde değildi. Yaşadıkları bu maceraya kapılmış olsa ve diğerleriyle birlikte olmaktan mutluluk duysa da Mecnun insanlarla birlikteyken kendini daha rahat hissediyordu. Diğer köpeklere güvenmiyordu. Liderlik meselesini onun için sevimsiz hale getiren de buydu. Gerçek şeylerin – yemek, barınak, su – herkesçe halledilmesi gerekecekti ama kim liderlik edecekti? Peki Mecnun kime itaat etmeyi tercih edecekti?

Ay zaman zaman bulutların arasından çıkıp kendini gösterse de hava karanlıktı. Saat sabaha karşı dörttü, dünya gölgelerle kaplıydı. Kanada Ulusal Fuarı'nın kapıları uzaktan, bir sallansalar altlarındaki her şeyi ezeceklermiş gibi görünüyordu. Çok araba yoktu ama Mecnun caddenin aşağı tarafındaki trafik ışıklarında yeşil yanmasını bekledi. Sürünün yarısı – Rozi, Atina, Benci, Albertalı bir kırma olan Prens ve Babi adında bir Duck Toller – onunla birlikte bekledi. Diğer yarısı – Firik, Firek, Dagi, Danua cinsi Bella ve Meks adında bir kırma – Atikus'la birlikte kaygısızca yolun karşısına geçtiler.

Köpeklerin hepsi nihayet karşıya geçtiğinde, bakanda susturucu bir etki yaratan karanlık göl önlerinde uzanıyordu. Sahildeki yürüyüş yolu türlü türlü hayvan pisliği, yiyecek parçaları ve koklanacak başka şeylerle doluydu. İçgüdüğü avlanmak olan buruşuk suratlı Atikus, küçük hayvanların, daha ziyade sıçan ve farelerin varlığının da kokusunu alabiliyordu ve onların peşine

düşmek istedi. Diğer köpekleri de onunla birlikte avlanmaya çağırdı hararetle.

— Neden? diye sordu Mecnun.

Majnoon'un bu sorusu – köpeklerin ortak dilindeki yenilikle sorulunca – sersemletici bir etki yarattı. Atikus sıçanlardan, kuşlardan ya da yiyeceklerden geri durmasının gerektiğini daha önce hiç düşünmemişti. Şaşkın şaşkın ağzını, burnunu yalarken bu “Neden?” sorusunu düşündü. Sonunda, kendisi de kullandığı dildeki yeniliğe ayak uydurarak şöyle dedi:

— Neden olmasın?

Bu cevap çok hoşlarına giden Firik ve Firek hemen Atikus'a katıldılar.

— Neden olmasın? dediler. Neden olmasın?

— Peki ya efendilerimizden biri çıkıp gelirse nereye saklanacağız? sorusuyla cevap verdi Mecnun.

Hiçbir köpeğin soramayacağı daha ince bir soruydu bu. Ardında yatan varsayımlar hem doğru, hem de tuhaf bir biçimde yanlış geliyordu. Mecnun, her ne kadar kendisi efendisine saygı duysa da, diğer köpeklerin hepsinin efendilerinden saklanmak isteyeceğini varsayıyordu. Özgürlüğün saygıdan önce geldiğini düşündü. Fakat *efendi* kelimesi hepsinde saklanmayı gerektiren, aynı zamanda da gerektirmeyen duygular uyandırıyor. Bazıları için efendi fikri rahatlatıcıydı. Şehre geldiğinden beri sahibi Kim'den ayrı olan Prens onu bulmak için her şeyi yapardı. Atina, bir buçuk kilocuk olduğundan, nereye gitse kucakta taşınmaya alışık. Uzunca bir süredir sürüye ayak uydurmaya çalışmaktan zaten takati kalmamıştı. Yapmak zorunda kalacakları bütün o yürüyüşleri ve paylarına düştüğü belli olan o belirsizliği düşününce, onu besleyecek ve ona bakacak birine seve seve biat edebileceğini düşündü. Ancak daha büyük diğer köpeklerin çoğu biat fikrinden hoşlanmamış görününce Atina da hoşlanmamış gibi yaptı.

Mecnun'un tavrı bile anlaşılmazlık ve çelişkiden uzak değildi. Kendindeki, efendisinin istediğini yapma becerisiyle her zaman gurur duymuştu. Verilen bisküvi ve ödül mamalarını hak

etmiş, ama aynı zamanda bu adete de içlerimeşti. Kaçmamak için kendini zor tuttuğu zamanlar olmuştu. Ödül mamalarını – aslında sadece mamaları değil, buraya dikkat edelim, mamaların yaşattığı *hislerin* bütünü, okşanmayı, efendisinin mutlu olduğunda onunla konuşma şeklini – da yanında götürebilseydi çoktan efendisinden kaçmıştı. Tabii artık özgür olduğuna göre ödül mamalarını düşünmenin manası yoktu.

Mecnun'un, efendilerin çıkıp gelmesi halinde saklanacak bir yere ihtiyaç duyacakları yönündeki önerisine sadece iki köpek tamamen katıldı: Firik ve Firek. İkisi de teslimiyetin zevklerini bütünüyle anlayamayacak ya da tecrübe edemeyecek kadar toydu.

Aslında duyguları Mecnun'unkiler kadar incelikli olan Atikus şöyle dedi:

— Neden saklanıyoruz? Dişlerimiz yok mu?

Dişlerini gösterdi ve hepsi onun korkunç bir teklif yaptığını anladı.

— Ben efendimi ısırırım, dedi Atina. Bundan hoşlanmayacaktır.

— Ne diyeceğimi bilmiyorum, dedi Atikus.

— Küçük dişi köpek yanılmıyor, dedi Mecnun. Eğer efendilerimizi ısırarak olursak, diğer efendiler bizi fark eder ve özgürlüğümüzden rahatsız olurlar. Dayak yemiş bir sürü özgür köpek gördüm. Bize saldırılmadıkça kimseyi ısırılmamalıyız. Ayrıca barınak bulmalıyız.

— Bütün bu konuşmalara bakıyorum da, dedi Atikus, köpekler bu kadar konuşmaz. Önce yiyecek bulacağız, sonra da barınak.

Avlanmaya gittiler. Avlanma derken, bazıları yiyecek diye bildikleri şeyi aramaya gittiler, bazıları da alışkanlık icabı beslenmeyle ilişkilendirdikleri hayvanların peşinden gittiler. Son derece başarılı oldular. İçgüdüleri onları kusursuzca küçük hayvanlara – dört sıçan ve beş sincaba – götürdü ve onlar bir yerde sıkıştırmak ya da tuzak kurmak suretiyle yakaladıkları bu zavallı hayvanları ustaca bir beceriyle öldürdüler. İki saat sonra sabah güneşi yeryüzünü aydınlatıp gölü

mavimsi bir yeşile bürüdüğünde, sıçanlar, sincaplar, sosisli sandviçin ekmekleri, hamburger parçaları, avuç dolusu patates kızartması, yarısı yenmiş elmalar ve içinde bulunduğu pislik yüzünden ne olduğu zar zor anlaşılan şekerlemeler ortaya çıktı. Yaşadıkları tek gerçek hayal kırıklığı, hiç kaz yakalayamamış olmalarıydı. Bir de köpeklerin çoğu küçük hayvanlara karşı direnmiş, insanlardan kalan yiyecek artıklarına yönelmişlerdi. Kafasız, yarım yamalak çiğnenmiş sıçanları ve sincapları Boulevard Club adlı spor ve sosyal etkinlik kulübünün yanındaki tepeciğe düzenli bir sırayla bıraktılar.

Sonraki günlerde bu yeni sahip oldukları düşünceliliğin toplu değişime yol açtığını gösteren birçok belirti – gizli ve açık – görüldü. Öncelikle, aralarında yeni bir dil hayat buldu ve bu dil onların iletişim kurma yöntemlerini değiştirdi. Bu değişim özellikle Prens'te apaçık ortadaydı. Devamlı kendi kendine kelimeler buluyor, bunları diğerleriyle paylaşıyordu. Mesela 'insan' kelimesini Prens buldu (hırlama sesiyle insanlara has bir sesin birleşiminden oluşan, aşağı yukarı şöyle bir kelime: *gır-ahhi*). Köpeklerin primatlardan efendilik dışında da bahsedebiliyor olmaları önemli bir başarıydı. Köpeklerin ilk nüktesi sayılabilecek şeyi de Prens buldu: yeni dilde 'kemik' kelimesi (aşağı yukarı şöyle bir ses: ırrr-ay) ile 'taş' kelimesi (aşağı yukarı şöyle bir ses: ırrr-aay) birbirine çok benziyordu. Bir akşam ne yediği sorulduğunda Prens kemiği kastederek 'taş' dedi. Köpeklerin çoğu bunu – dillerinde yapılmış ilk bilinçli kelime oyununu – aynen kastedildiği gibi, söz konusu kemikleri çiğnemenin zor olduğuna yorup hem eğlendirici hem de doğru buldular.

Sonra bir de kendi mantıklarını benimsedikçe daha keskin avcılar ve daha seçici leşçiller haline geldiler: Parkdale semti ve High Park adlı şehir parkı, Bloor Caddesi'nden göle, Windermere Caddesi'nden Strachan Caddesi'ne kadar onların mantıkasını oluşturuyordu. Münasebetsiz insanların – ya da köpeklerin – dikkatini çekmeden bir araya gelebilecekleri yerleri hepsi çabucak öğrenmişti. Dahası, Prens'in güneş ışığı ve karanlığı gözlemlemesinden yola çıkarak günü kullanışlı iki parçaya ayırmayı öğrendiler. Öyle ki el birlik zamanı kullanmanın bir yolunu buldular ve geçip gittiğinin farkında oldukları zamana karşı bu buluş onların çaresi oldu. (Güneşin ilk görüldüğü andan battığı

ilk ana kadar süren gündüz, sekiz eşitsiz birime ayrıldı ve her birine bir ad verildi. Dünyanın sessizleştiği ilk andan gürültücü kuşların çıkardığı ilk seslere kadar süren gece ise on bire ayrıldı. Bu şekilde köpeklerin günü yirmi dört değil de on dokuz birimden oluşmuş oldu.)

Zaman ve mekanla kurdukları bu yeni bağ, kendilerine bir yatak bulmalarında da kısmen etkili olmuştu. Pratik ve ikna edici olan Atikus (her ne kadar bu yeni dile başından beri itimat etmese de) kendilerine High Park'ta bir koruluk bulmayı önerdi. Buldukları korulukta her dem yeşil ağaçların altında kalan bir açık alan vardı. Buraya, tenis topları, koşu ayakkabıları, insan kıyafetleri, battaniyeler, sıkınca öten oyuncaklar, kısacası burayı eve benzetecek ne varsa bulup ya da çalıp getirdiler. Sonsuza kadar korulukta kalmak niyetinde değildiler. Atikus bunun derme çatma, geçici, gecenin başında buluşacak bir yer olduğunu söylese de kısa süre içerisinde bu yeri kendi evleri gibi hissetmeye başladılar. Ortalık çam sakızı, köpek ve sidik kokuyordu.

Öte yandan, 'primat düşüncenin' işe yarayabileceğinin en çarpıcı göstergesine belki de Bella ve Atina arasındaki ilişkide rastlanıyordu. Bu iki dişi köpek, kilo ve boy bakımından aslında skalanın iki uç noktasında yer alıyordu. Aynı yaşıydılar – üç yaşında – ancak Atina hepi topu bir buçuk, iki kilo çekiyordu ve bacakları da kısacıktı. Sürü hareket ettiğinde onlara ayak uyduramıyordu. Bella'nın ise boyu bir metre civarında, kilosu yaklaşık doksandı. Genellikle koşmuyordu. Köpeklerin en düşüncelisi olmasa da, çokçası düşünceli düşünceli, görkemli bir hava içerisinde hareket ediyor, Atina'nın diğerlerine yetişemediğini görünce, daha önce dört yaşındaki bir kızın sırtına binişini hatırlayıp Atina'yı da sırtında taşıyıveriyordu.

Atina'yı taşımak Bella'ya zahmet olmuyordu. Diz çöküp ön bacaklarını altına alıyor ve Atina'nın sırtına binmesini bekliyordu. Atina Bella'nın sırtına çıkabiliyordu ama iki adım gittikten sonra hemencecik düşecek gibi oluyordu. Bella'nın sırtından düşmek de adamın canını fena acıttırdı. Atina yine de çabucak öğrendi. Üçüncü gün, sallanmamak için tırnaklarını kullandı ve yerini sabitleyebilmek için Bella'nın ensesine dişlerini geçirdi. O kadar dengede duruyordu ki yerinden oynatmaya kalksan oynatamazdın. Birkaç gün sonra ortaya şöyle ilginç bir sahne çıktı; Bella – uzun

adımlarla ve düzenli bir düzensizlikle yürüyerek – istediği zaman omuz kemiklerini indire kaldıra koşabilecek kadar kendine güveniyor, Atina ise geminin üst ön güvertesindeki tüylü bir yolcu gibi ona güle oynaya tutunmaya devam ediyordu.

Bu yaklaşma her ne kadar köpekler için eğlenceli olsa da – iki dişi köpek kısa sürede kardeş gibi olmuşlardı – sürünün başına dert açtı. Atina ve Bella istenmeyen bir şekilde dikkat çekmeye başladılar. Bir gün köpekler yiyecek bulmak için göl kenarındaki çöplükleri karıştırırken, insan ırkından bir grup genç oğlan Atina'nın Bella'nın sırtına binişini fark etti. Gördükleri karşısında çok eğlenen ve hemen dalga geçmeye kalkan grup, köpeklerin peşine düştü. Genç oğlanların insanlara has bir tuhafılık taşıyan keyifleri, Bella ve Atina'ya göre, saldırganlık ya da nefretten farksızdı. Oğlanlar yerden aldıkları taşları köpeklere atmaya başladılar. Bella hızlı değildi, uzun mesafeleri durup dinlenmeden koşamıyordu. Bir süre sonra yavaşlamasıyla birlikte taşlardan biri Atina'ya çarptı ve Atina acıyla havlayıp Bella'nın sırtından düştü. Atina'nın başına gelen bu aksilik ve acı çekişi insanların daha da eğlenmesine neden oldu. Daha çok taş toplamaya başladılar. Artık niyetleri köpeklere ellerinden geldiği kadar ıstırap çektirmektir.

Oğlanlar yaklaştırmaya başlayınca, aslında yapı itibarıyla soğukkanlı olan ve kolay kolay sinirlendirilemeyen Bella aniden koruyucu ve öldürmeye hazır bir hal aldı. Aklına gelen ilk hileyi yani öncelikle onlara saldıranların en büyüğünü alt etmeyi düşünerek, hırlaya hırlaya, gözü kara bir halde oğlanların üzerine yürüdü. Oğlanın ne kendisi ne de gruptakilerden herhangi biri tepki vermeye ya da kaçmaya kalmadan Bella grubun liderinin tepesine binmişti. Doksan kiloluk ağırlığını oğlanın üzerine bindirip içgüdüsel olarak boğazına yapışmaya kalktı. Oğlan son anda kolunu siper etmese Bella oğlanın boyun etini dişlemişti. Onun yerine sağ kolunu kemiğine kadar ısırırdı. Bella'nın altında feryat eden oğlandan kan fişkırıyordu. Diğerleri, taş silahlarla donanmış olsalar da korkudan put kesilmişlerdi. Arkadaşlarının yardım çığlıklarını duymalarına rağmen öylece kalakaldılar. Korkmaları Bella'nın işine yaradı. Oğlanlardan ilkinin icabına bakıp hemen en yakınındaki bir diğerine doğru koşunca, oğlan arkadaşlarını kaderleriyle baş başa bırakıp çığlık

çığlığa kaçmaya başladı.

Yakınlardaki çöplükleri karıştırırken gürültü patırtıyı duyup gelen Atikus ve Mecnun, insanlara doğru hırlayıp peşlerinden koşmaya başladılar. Geri dönemesinler diye oğlanları en uzak yerlere kadar kovaladılar; hoş, geri dönmek hiçbirinin aklından geçmezdi. Başka bir deyişle, büyük ve çetin bir hezimete uğramışlardı. Yaşları on dörtten büyük olmayan bu altı, yedi oğlan neye uğradıklarını anlayamamış, fena halde benzetilmişlerdi. Öte yandan köpekler Atina'nın ağır yaralı olmadığını görünce – köpeğin birkaç yeri kanamış ve sol gözünün üstündeki tüyleri ıslanmıştı – Mecnun şöyle dedi:

— Bu iyi olmadı. İnsanlar ısırılmaktan hoşlanmazlar. Mıntıkamızı değiştirmek zorunda kalacağız.

— Katılıyorum, dedi Atikus, ama neden biz gidiyoruz ki? Oğlanlar bu ikisini arayacaktır. Bu iki köpeğin ortadan kaybolması lazım. Zararı veren büyük olan. Onu aramaya gelecekler, bizi değil.

— Ne katılıyorum ne de katılmıyorum, dedi Mecnun.

Fakat köpekler ne olur ne olmaz diye önemlerini aldılar. Bella ve Atina koruluğun yakınlarında, High Park'taki çöplükte takılıyorlar, göl kenarından uzak duruyorlardı. Atina akşam karanlığı çöküp onları gizleyene kadar Bella'nın sırtında gezmiyordu. Diğerleri de gün içerisinde en fazla iki ya da üç kişilik küçük gruplar halinde geziniyorlar, mümkün olduğunca az dikkat çekmeye çalışıyorlardı.

Bu önlemler insanlar yüzünden alınmıştı. İnsanlar kaçınılması güç derecede tehlikeli varlıklar olduğu için değil, sağı solu belli olmadığı için. Biri çömelip sırtını okşarken ya da sakalını kaşırken, tıpatıp ona benzeyen bir diğeri tekme atabiliyor, taş sallayabiliyor ya da bıktırana kadar peşini bırakmayabiliyordu. En iyisi genel olarak hepsinden kaçınmaktı. Ancak beklentilerin aksine, yaşadıkları değişimden sonraki ilk haftalarda en kötü çatışmalarını insanlarla değil, diğer köpeklerle yaşadılar. Sürü ne kadar zararsız ya da kendi halinde olursa olsun, en ufak bir hırlama ya da dişini

gösterme olmasa bile onlara saldıran birileri illa çıkıyordu.

— Bizi güçsüz görüyorlar, dedi Atikus.

Yine de durum bu kadar basit değildi. Onlara saldıran köpekler agresifti ama aynı zamanda korkuyorlardı da. Yalnızca Bella ya da Atikus veyahut Firik ya da Firek gibi büyük köpeklerden korkmuyorlardı. Makul ölçülerdeki hiçbir hayvan için tehdit oluşturmayacak Dagi, Benci, Babi ve Atina gibi köpeklerden de çekiniyorlardı. Onlara hemen saldırmayan köpekler bazen birden itaat eder hale geliyorlardı ve bu da bir o kadar tuhaftı. Sanki küçük köpekleri azgın ve kocaman köpeklermiş gibi görüyorlardı.

Köpeklerin on ikisi de değişen konumlarına farklı farklı tepki veriyordu. Atikus bu durumu tahammül edilmez buluyordu. Sıradan bir köpek olduğunu bilmek, ancak diğer köpeklerin ona başka bir şeymiş gibi muamele ettiği bir dünyada yaşamak canını sıkıyordu. Atikus'a göre, eskiden yaşadığı zevklere – makat koklamak, burnunu bir arkadaşının cinsel organlarının olduğu yere gömmek, daha düşük konumdakilerin üstüne çıkmak – artık sarsıcı bir öz bilinç olmaksızın erişmek mümkün değildi. Bu konuda Atikus, Mecnun, Prens ve Rozi birbirine benziyordu. Bu dört köpek, Prens hariç – belli bir ölçüye kadar Mecnun da hariç – bu bilinçlilik halini köpekler topluluğunda bir kez daha kaybolabilmek için terk edebilirdi. Bilinç konusunda yaşadıkları değişimi bütünüyle kucaklayan tek köpek Prens'ti. Sanki bildiği her şeyi tuhaflaştıran ve harikalaştıran bir aç, bir yeni görüş şekli keşfetmiş gibiydi.

Yelpazenin diğer ucunda Firik, Firek ve bir kırma olan Meks vardı. Onların da başı öz bilinçle dertteydi ama onlar düşüncüyü bastırmayı öğrenmişlerdi. Bu yeni düşünceliliği tabii ki kullanıyorlardı ama bunu eski köpekliklerine de sadık kalarak yapıyorlardı. Tanımadıkları köpeklerle karşı karşıya kaldıklarında kendilerini ateşli bir yeterlilikle savunuyorlardı. Kendilerine saldıranlara karşı birlik oluyor, onlara koyunlara uyguladıkları muameleyi uyguluyorlardı: tendonlarından ısırp kan ve acı içerisinde bırakıyorlardı. İtaatkar köpeklerle karşılaşmaksa onlara muazzam bir zevk veriyordu. Bu üç köpek, kendilerini becermelerine izin veren her şeyi

beceriyorlardı. Bu durumda bir bakıma yeni (ya da farklı) zekaları, özleri olduğunu düşündükleri şeyin hizmetine giriyordu: köpekliğin. 'Normal' köpekler onlardan boşuna korkmuyordu.

Aslında Firik, Firek ve Meks için en büyük sıkıntı, kendi sürülerindeki diğer köpeklerdi. Evet, diğer dokuz köpekle aynı zekayı ve süratle evrilen bir dili paylaşıyorlardı. Ve evet, onları anlayan tek varlık diğer köpeklerdi. Fakat 'anlayış', hele ki düşünce kokan bir anlayış, onların istediği en son şeydi. 'Anlayış', köpek gibi yaşamaya gayret etmelerine rağmen artık normal olmadıklarını hatırlatan bir şeydi. Diğerlerinden beklentileri itaat ya da liderlikti ama başlangıçta ikisini de alamadılar.

Diğer köpekler arasında Firik, Firek ve Meks'i en çok gıcık eden şüphesiz ki Prens'ti. Bir tür kırma olan Prens'in tüyleri göğüs bölgesindeki beyaz kısım hariç genelde kızıl kahverengiydi. İri bir köpekti ama yaradılışı bütün fiziksel tehditleri ortadan kaldırıyor. Her daim ortama ayak uydurabiliyordu. Yönlendiriliyordu. Diğerlerini gıcık eden yanı, tuhaf fikirlerinin olmasıydı. Günü parçalara ayıran oydu. İvrir zıvır hakkında bitmek bilmeyen sorular soran da oydu: insanlar, denizler, ağaçlar, en sevdiği kokular (kuş eti, çimen, sosisli sandviç), ışığında ısındıkları, tepelerinde duran o sarı disk hakkında sorular sorup duruyordu. Bu üç köpek Prens'in 'taş' ve 'kemik' kelimeleri arasında yaptığı oyunu da tabii ki hiç sevmemişlerdi. Prens'in de duracağı yoktu. Diğerlerinin de teşvikiyle yaptığı dil oyunları, dilde anlaşılabilirliğe yapılan sürekli bir ayıptı.

Firik ve Firek'e göre, Prens, köpek ruhunu mahvetmeye niyetliydi.

Ancak Prens'in nüktelerinden de kötüsü vardı. Eskiden onlar da diğer bütün köpekler gibi temel seslerden oluşan basit bir kelime dağarcığıyla işlerini görüyorlardı: havlama, uluma ve hırlama. Bu sesler, mesela 'su' ya da 'insan' kelimelerine karşılık gelen sesler, yararlı yenilikler olarak kabul edilebilirdi. Fakat artık sürüde Prens'in kışkırtmasıyla sayısız şey için sayısız kelime kullanılıyordu. (Köpeklerin 'toz' kelimesine çok mu ihtiyacı vardı?) Sonra bir gece Prens ayağa kalktı ve ağzından bir grup tuhaf kelime döküldü:

Tepedeki çimler ıslak.

Gökyüzünün sonu yok.

Günlerdir hanımefendisini bekleyerek

mecnun olmuş köpek.

Bu homurtu, havlama, tiz bağırış ve uğultulardan oluşan sesleri duyan Firek ve Firik, bitkin köpeğin efendisinin suratını parçalamaya hazır bir şekilde havaya doğru zıplamaya başladılar. Aralarında onlara acı çektirmeye gelmiş bir efendi olduğunu zannettiler. Halbuki Prens'in sözleri uyarı niteliğinde değildi. O daha ziyade oyun oynuyordu. Numara yapıyordu. Konuşmuş olmak için konuşuyordu. Kelimeler daha değersiz bir şekilde kullanılabilir miydi? Meks ayağa kalktı ve ısırmaya hazır gibi hırlamaya başladı.

Ancak diğerlerinin Prens'in kelimelerinden aldığı zevki hesaba katmamıştı. Atina, ıslak tepeler ve sonsuz gökyüzüne değindiği için Prens'e teşekkür etti. Bella da aynısını yaptı. Prens'in dillerini kötüye kullandığını düşünmeyen birkaç köpek, onun – kelimelerle yaptığı oyun sayesinde – dillerine beklenmedik ve harika bir şey kazandırdığını düşünüyordu.

— Çok duygulandım, dedi Mecnun. Rica etsem bir kez daha yapar mısın?

Prens'in ağzından uluma, havlama, tiz bağırış ve çıt seslerinden oluşan bir grup kelime daha döküldü.

Tepelerin ardında bir efendi var,

gizli adlarımızdan haberdar.

Gelse de başımıza belalar,

çağırarak bizi kış, güz ya da bahar.

Köpeklerin çoğu sessiz sedasız oturmuş, şüphesiz ki Prens'in ne yaptığını anlamaya çalışıyorlardı. Ancak bu durum Meks'in sabrını taşııyordu. Mesele Prens'in yalnızca onların temiz

ve asil dillerini eğip bükmesi değil, köpekliğin de ötesine geçmesiydi. Köpek dediğin böyle abuk subuk laflar etmezdi. Prens onlardan biri olmayı hak etmiyordu. Birinin, kendilerine has yapılarını korumak adına bir şey yapması gerekiyordu. Meks, Firek ve Firik'in de kendisi gibi düşündüğünü sezinliyordu ama Prens'i ısıra ısıra itaat ettirecek ya da sürgüne zorlayacak ilk köpek kendisi olmak istedi. Doğru dürüst homurdanmadan Prens'in üzerine saldırdı. Prens artık Meks'in insafına kalmıştı. Sinsi ve alçakça saldıran Meks tam da kırmanın boğazını ısırarak üzülmeye başlarken, Mecnun Prens'in imdadına yetişti. Firik ve Firek'in araya girmesine fırsat vermeden dişlerini Meks'in boğazına sıkı sıkı geçirdi. Teslim olan Meks kımıldamadan yattığı yerde işemeye başladı.

— Öldürme, dedi Firek.

Mecnun uyarı mahiyetinde homurdandı ve Meks'in boğazını daha sıkı dişleyerek kanattı.

— Köpek haklı, dedi Atikus. İçimizden birini öldürmek iyi olmaz.

Mecnun, Meks'i öldürmenin doğru olduğundan – iliklerin kadar – emindi. Sanki onu öldürmesi gereken bir vaktin geleceğini biliyordu. O vakit bu vakit olabilir miydi? Yine de Atikus'u dinledi ve Meks'i bıraktı. Meks kuyruğunu bacaklarının arasına kısıtırıp sıvıştı.

— Şiddete gerek yoktu, dedi Atikus. Köpek sadece duyduğumuz kelimeler karşısında hislerini göstermeye çalışıyordu.

— Hisleri gizli değildi, dedi Mecnun.

— Haddini bildirdin, dedi Atikus. Doğru olanı yaptın.

Kasten düşüncesiz davranan Firek ve Firik dışında, köpeklerin çoğu Meks ve Mecnun arasında yaşananları görünce şaşkına dönmüştü. Eskiden olsa, bir baskınlık savaşına tanıklık ettiklerini, kazananın apaçık Mecnun olduğunu ve bu sayede de konumunun yükseldiğini söylerlerdi. Fakat bu sefer mesele Prens'in meselesiydi. Meks'i rahatsız eden Prens'di. Prens'in *kelimeleri* Meks'i rahatsız etmişti. O halde Meks ve Mecnun kelimeler yüzünden mi yoksa konum için mi dövüşmüştü? Köpekler kelimeler yüzünden ölesiye dövüşür müydü? Böyle olduğunu

düşünmek çok tuhaftı.

Yan yana yatan Bella ve Atina uykuya dalmak üzereyken, Atina şöyle dedi:

— Bu erkekler de dövüşecek yer arıyor.

— Bizi ilgilendirmez, dedi Bella.

İkili için konu kapanmıştı. Biraz sonra uykuya daldılar. Rüyasında gördüğü kendinden epey küçük bir sincaba usul usul homurdanan Atina, aslında mahsus yanındakileri gıcık ediyordu.

Yaşanan patırtıdan iki akşam sonra, Atikus Mecnun'la konuştu.

Sonbahar gelmişti. Yapraklar renk değiştiriyordu. Gece bile daha karanlık görünüyor, daha serin oluyordu. Sürüde işler belli bir düzene girmişti: çöp karıştırma, insanlardan kaçınma, sıçan ve sincap avlama. Koruluk onları yağmurdan ve fırtınalardan koruyan bir sığınak olmuştu. Her ne kadar başlangıçta buranın, başlarına gelen şey hakkında oturup düşünebilecekleri bir yer, geçici bir ikametgah olmasını isteseler de, koruluk onların evi olmuştu. Oradan ayrılmayı düşünmek giderek zorlaşıyordu.

Mecnun, Firik, Firek, Meks ya da Atikus'tan bir tür yaklaşım beklemekteydi. İçlerinden birinin liderlik meselesini gündeme getirmesini umuyordu. Sürü bir süredir lidersiz hareket ediyordu ama bu, doğalarına tersti. Kendisi liderlik yapmak istememesine rağmen, diğerlerinin önce onun fikrini (yani Mecnun'un) almaksızın Atikus'u – en muhtemel adayı – sürünün başına getirmesi ayıp olurdu. Eskiden olsa bu konuyu şüphesiz ki dövüşerek çözerlerdi. Ancak geçirdikleri değişimden sonra, fiziksel bir yarışma, en azından Mecnun'a, liderlik gibi karmaşık bir meseleyi çözmenin en iyi yolu gibi görünmemeye başladı.

(Değişim ne tuhaftı! Bir gün Mecnun insanların kendi hayvanlarına hitap edişlerini dinlerken çok ilginç bir şey tecrübe etti. Sanki bir anda güneş çıkmış, kocaman bir sabah sisini

ortadan kaldırıvermişti. İnsanların söylediklerini anlayabiliyordu! Anladığı, onların sözleri – daha önce binlerce kez işittiği sözleri – değildi sadece. Artık o sözlerin arkasında yatan fikri de anladığını düşünüyordu. Mecnun'un bildiği kadarıyla daha önce onun o anda yaptığı gibi insanları anlayabilen bir köpek çıkmamıştı. Lanetlendi mi, kutsandı mı, emin değildi ama bu yeni şey – bu *anlayış* – kesinlikle davranışlarda bir değişiklik, yeni dünyanın şiddeti azalmayan tuhaflığıyla baş etmelerine yardımcı olacak bir şey gerektiriyordu.)

Mecnun ve Atikus çalıktan birlikte çıkıp parkın içine doğru yürüdüler. Gökyüzü yıldızlarla doluydu. Güney yönünde Queensway Caddesi'nin ışıkları görünüyordu. Cırcır böceklerinin bitmek bilmeyen gürültülerini dışında, ortalık sessizdi. Hava ise seslerini kesmeye yetecek kadar soğuk değildi.

— Ne yapacağız? diye sordu Atikus.

Soru ansızın gelmişti.

— Hangi konuda? diye sordu Mecnun cevaben.

— Soruyu yanlış sordum, dedi Atikus. Yani, madem artık kendi ırkımıza yabancıyız, nasıl yaşayacağız?

— Bizden korkmakta haklılar, dedi Mecnun. Artık onlar gibi düşünmüyoruz.

— Ama onlar gibi hissediyoruz, değil mi? O gecedan önce nasıl bir köpek olduğumu hatırlıyorum. Şu an o kadar da farklı değilim.

— Ben seni daha önceden tanıımıyordum, dedi Mecnun, ama şimdi tanıyorum ve sen şimdi farklısın.

— Bazılarımız, dedi Atikus, yeni düşünme biçimini bilmezden gelmenin ve yeni kelimeleri kullanmaktan vazgeçmenin en doğrusu olduğunu düşünüyor.

— İçinizdeki kelimeleri nasıl susturacaksınız?

— Kimse içindeki kelimeleri susturamaz ama herkes duymazdan gelebilir. Eski halimize dönebiliriz. Bu yeni düşünme biçimi bizi sürüden koparıyor ve eğer bir köpek sürüye bağlı değilse köpek olmaktan çıkar.

— Sana katılmıyorum, dedi Mecnun. Artık bu yeni düşünme biçimine sahibiz. Bize verilmiş bu şeyi neden kullanmayalım ki? Belki de değişmemizin bir nedeni vardır.

— Kendimiz ırkımızla koşmanın, dedi Atikus, nasıl bir şey olduğunu hatırlıyorum. Ama sen, sen düşünmek, düşünüp durmak, sonra yine düşünmek istiyorsun. Bu kadar çok düşünmenin nesi iyi? Ben de senin gibiyim. Düşünmekten zevk alabiliyorum ama bunun bize getirdiği gerçek bir avantaj yok. Anca bizi köpeklikten uzaklaştırıyor, doğru olandan uzak tutuyor.

— Biz diğer köpeklerin bilmediği şeyleri biliyoruz. Bunları onlara öğretemez miyiz?

— Hayır, dedi Atikus. Şimdi onların bize öğretmesi gereken şeyler var. Bizim yeniden köpek olmayı öğrenmemiz lazım.

— Köpek, bu konularda neden benim düşüncelerimi öğrenmek istiyorsun? Liderlik etmek mi istersin?

— Bana rakip olur muydun?

— Hayır, dedi Mecnun.

İki köpek bir süre oturup birlikte gecenin seslerini dinlediler. Parkın içindeki dünya, görülmemiş bir hayatla doluydu. Üstlerinde, eski olduğu kadar yeni ve büyüleyici bir enginlik duruyordu. İkisi de daha önce yıldızlara ve geceleyin gökyüzüne hiç bu kadar dikkat etmemişlerdi. O an ise yıldızları ve gökyüzünü düşünmeden edemiyorlardı.

— Tuhaf tuhaf konuşan köpeğin haklı olup olmadığını merak ediyorum, dedi Atikus. Gerçekten de gökyüzünün ucu bucağı yok mu?

— Köpek güzel düşünüyor, dedi Mecnun, ama o da bizim bildiğimizden fazlasını bilmiyor.

— Sence bilecek miyiz?

Mecnun bu soruyla ve içindeki düşüncelerle boğuşmaya başladı. Bazen hepsi umutsuzca birbirine karışıyordu. En sonunda Atikus'un haksız olup olmadığını düşünmeye başladı. Belki de en iyisi köpek gibi köpek olmaktı: düşünce olarak diğerlerinden ayrılmamak ve topluluğun bir parçası olmak. Belki de bunun dışındaki her şey boştu, ya da daha fenası, onları iyilikten uzaklaştıran bir yanılsamaydı. Ancak yeni düşünme biçimleri can sıkıcı – hatta bazen bir eziyet – olsa da artık onların bir özelliği olmuştu. Neden kendilerine sırt çevireceklerdi?

— Bir gün, dedi Mecnun, gökyüzünün nerede sona erdiğini öğreniriz belki.

— Evet, dedi Atikus, belki bir gün, belki de asla.

Mecnun'un içgüdüleri sağlamdı. Liderlik konusunda baş başa görüşeceklerini tahmin etmişti. Atikus tartışmayı her ne kadar üstü kapalı tutsa da *güçten konuşmuşlardı*. Gerçi Mecnun bütün nüansları yakalayabilmiş değildi. Atikus Mecnun'un ona liderlikte meydan okuyup okumamasıyla ilgilenmiyordu. Mecnun'dan iriydi, hem Firik, Firek, Meks ve Rozi de onun tarafındaydı. Atikus'un asıl öğrenmek istediği, Mecnun'un, onun yani Atikus'un sürü için seçtiği yön göz önünde bulundurulduğunda, sürüye ait olup olmadığıydı. Mecnun ise farkında olmadan Atikus'a ihtiyacı olan bütün bilgiyi vermişti.

Ertesi gün Firek, Firik, Meks ve Atikus çöpleri eşelemeleri gereken vakitte Humber Koyu Kemer Köprüsü'nün karşı tarafında, göl kenarında, diğerlerinden uzakta, tasmaş köpeklerden uzakta buluştular.

— Herkesle konuştum, dedi Atikus. Yaşamamız gereken şekilde yaşamak için değişim gerek. Bazıları kalabilir. Bazıları kalmamalı.

— Ya kara köpek? diye sordu Firek.

— O bizden değil, diye cevap verdi Atikus. Sürülmesi gerekecek.

— Öldürsek daha iyi, dedi Meks.

— Sırf üstüne çıktı diye böyle düşünüyorsun, dedi Firik.

— Hayır, dedi Atikus, köpek haklı. Kara köpeği göndermek kolay olmayacak. Diğer köpeklerden bazıları ona şimdiden sadık. Onu öldürmek istemiyorum ama kalırsa da zor olacak.

— Peki ya şu vajinası kabaran dişi köpek? diye sordu Meks.

— O, kara köpeği tutuyor ve çok güçlü, dedi Atikus. Onu kaybetmek zorunda kalacağız.

— Küçük dişi köpeği de yanına almasına izin verelim, dedi Meks.

— Peki ya kurallar ne olacak? diye sordu Firek.

— İki kural olacak, diye cevap verdi Atikus. Doğru düzgün bir köpek dilinden başka dil konuşulmayacak, köpekler has usullerden başkası geçerli olmayacak. Olması gerektiği gibi yaşayacağız.

— Efendilerimiz olmadan mı? diye sordu Firik.

— Efendilerimiz olmayacak, dedi Atikus. Efendisi olmayan köpekler gerçek köpeklerdir. Gitmesi gereken üç köpek var: büyük dişi köpek, kara köpek ve kelimeleri tuhaf şekillerde kullanan köpek. Onlar gitti mi olması gerektiği gibi yaşayabileceğiz.

— Kara köpeğe meydan okuyacak mısın? diye sordu Meks.

— Hayır, dedi Atikus. Üçünden bir seferde kurtulmalıyız. Geri kalan köpekler tarafını seçmeden ya da işleri zorlaştırmadan hızlı davranmalı ve yapılması gerekeni yapmalıyız.

— Ne zaman? diye sordu Firik.

— Bu gece, dedi Atikus.

Köpekliklerine uymasa da stratejilerini en ufak ayrıntısına kadar belirlediler. En ufak ayrıntı,

abalarının sonuç vermemesi halinde yapacaklarıyla ilgiliydi.

Prens bir Őir daha söylemişti.

Ne giden ışık ışık, ne kalan

Zorun tersi roz iken

asıl ışık sayısız uyku önce

aŐzında doŐdu kuşların bile.

Ve Meks onu oracıkta öldürmek istemişti.

Köpekler duydukları Şeyleri düşündükten sonra yataklarına gitmiŐler, Prens'in sözleri ninni gibi gelmiş olacak ki hemencecik uykuya dalmıŐlardı. Atikus hariç. O, Mecnun'u bir kez daha konuşmak için parkın içine aŐırmıŐtı. Sonra ufak tefek soluk alıp verme sesleri dışında yatakta sessizlik hakim olunca Firik ve Firek yerlerinden kalktılar. Firik, ses çıkarmadan Bella ve Atina'nın uyuduŐu yere doŐru yürüdü, Atina'nın minicik vücudunu aŐzının içine sıŐdırdı, iyice ısırđı ve aŐzında Atina'yla oradan uzaklaştı. Atina boŐuk boŐuk baŐırsa da öbür köpeklerin hiçbiri uyanmadı.

Az sonra Firek burnuyla Bella'yı kafasından dürterek uyandırdı.

— Küçük dişi kpeŐi aldılar, dedi.

Bella uykusundan yavaş yavaş uyansa da Atina'nın orada olmadıŐını görünce derhal gözünü açtı ve Firek'in söyledikleri kafasına dank etti.

— Nereye götürdüler? diye sordu.

— Bilmiyorum. Kardeşim arkalarından gitti. Seni gittikleri yere götüreyim.

Firek'in Bella'yı gtrdŐu yer – koşarak gittikleri yer – parkın yanındaki bir caddeydi:

Bloor. Bir tepenin üzerinde bulunan bu cadde gece olmasına rağmen düzenli bir şekilde kalabalıktı. Kalabalıktı derken, öbek öbek arabalar hızla yokuş aşağı iniyor, sonra gelen giden olmuyor, ondan sonra yine arabalar hızla geçiyordu. Yokuşun ortalarına doğru, kaldırımında, bir sokak lambasının altında Firik dikiliyordu. Yolun karşısındaki bir şeye bakıyordu.

Bella ve Firek o tarafa yaklaşırlarken Firek şöyle dedi:

— İşte, Atina orada! Görebiliyor musun? Işığın altında.

Bella pek seçemiyordu ama yolun karşısında sokak lambasının altında bir şey olduğunu görebiliyordu. Burası korkutucu bir caddeydi ama Atina söz konusu olduğunda Bella sakıngan davranamıyordu. Onun için, şu dünyada üzerine titrediği tek varlık için her şeyi yapardı. Hemen yolun karşısına koşacaktı ki Firek şöyle dedi:

— Dur! Kardeşim yokuşun başına çıkacak ve ışıklar değişip karşıya geçmek güvenli hale gelince havlayacak.

Bella zıplaya zıplaya, gergin bir halde bekliyor, çaresizce yolun karşısındaki Atina'yı görmeye çalışıyordu.

— Geç şimdi, dedi Firek, yol güvenli.

Fakat tabii ki güvenli değildi. Firik'in zamanlaması kusursuzdu. Bella daha yolun çeyreğini bile geçememişti ki bir taksi ona çarptı ve Bella öldü.

Bella ve Atina cinayetleri, tek kelimeyle kusursuzca halledilmiş oldu.

Caddedeki insan sesleri yükselirken, Bella'nın bedeninin hareket etmeden uzanıyor olmasına bakarak onun öldüğünden emin olan Firik ve Firek yatağa döndüler. Atikus'a Mecnun'u öldürmekte yardımcı olmaya gitmeden önce Meks ile birlik olup yatakta Prens'in işini bitirmeyi kararlaştırmışlardı.

Herhangi bir pürüz çıkmaması gerekiyordu. Meks Prens'i yakın markaja alacaktı. Onu küçük düşüren uyuz kırmayı ısırmamak için kendini zor tutmasına rağmen bunu başarmıştı. Prens'e yaklaşan (usul usul, yavaş yavaş) Meks, Prens'in ara sıra çıkarttığı horultu ve inilti seslerini duyabilecek kadar yakınına uzanmıştı. Prens'in onlardan kurtulması mümkün değildi. Ancak sessizce yatağa dönen Firek ve Firik Meks'le buluşup Prens'in işini çabucak bitirmeye hazırlanırken fark ettiler ki Prens'in vücudu sandıkları şey insan kıyafetlerinden oluşan bir yığından başka bir şey değildi. Meks öfkeden kendini kaybetmişti. Prens'in kaçması mümkün değildi! Aldığı her nefesi işitmiş, bunların köpeğin son nefesleri olduğunu düşünüp mutlu olmuştu! Üç köpek, yatakta devriye gezip bütün köpeklerin yattığı yerleri kontrol ettiler ve koklaya koklaya Prens'i aradılar ama Prens ortalıkta yoktu.

Ama aslında oradaydı.

Katilleri için her ne kadar kolay olsa da, Bella ve Atina'nın ölümü tanrılar için sorun teşkil ediyordu. Hermes ve Apollon, yukarıdan Atina'nın cansız bedenine (Firik bir sıçaninkini kırar gibi kolayca kırmıştı Atina'nın boynunu) ve yolun ortasında uzanan Bella'ya baktılar.

— Mutlu öldüler, dedi Hermes. Ben kazandım.

— Sen kazanmadın, dedi kardeşi. Ufak olan çok korkmuştu, büyük olan da arkadaşı için endişeleniyordu. *Mutsuz* öldüler.

— Adil davranmıyorsun, dedi Hermes. Son anlarını güzel geçirmediikleri konusunda hakkını teslim ediyorum. Fakat öldürülmeden önce, birlikte tecrübe ettikleri gibi bir dostluktan ikisinin de haberi yoktu. Kendilerine verilen zekaya rağmen mutluydular.

— Sana katılıyorum, dedi Apollon, ama ben ne yapabilirim ki? Asıl önemli olanın ölüm anı olması konusunda ısrar eden *sendin*. Bu mahluklardan biri bile *mutlu ölürse* senin kazanacağını kararlaştırmıştık. İkisi de ölüm anında mutlu değildi. Yani kazanmış filan değilsin. Ama bak,

Hermes, senden seni kandırdığıma dair laflar duymak istemiyorum, soluğu hemen Baba'da da almanı istemiyorum. Bu durumda sana bir teklifim var: senin iddian benimki kadar güçlü olmadığından, bu mahlukların hayatlarına müdahale etmene izin vereceğim. Bir kerelik. Sadece tek seferlik. Ne istersen yapabilirsin. Ancak müdahale etmen halinde, iddia ikiye katlanır. Kaybeden, *iki* insan yılı boyunca hizmet cezası alır.

— Peki sen kendin müdahale etmeyecek misin?

— Niye edeyim ki? diye sordu Apollon. Bu mahluklar, o kadar acınacak haldeler ki benim onları daha fazla acınacak hale getirmem mümkün değil. Öldüklerinde neşeleri yerine gelecek değil. Ama eğer kendini daha iyi hissedeceksen, söz veriyorum: doğrudan müdahale etmeyeceğim.

— O zaman kabul ediyorum, dedi Hermes.

Böylece, Firik ve Firek, Bella ve Atina ile işlerini bitirip yatağa dönerken Prens çok tuhaf bir rüya gördü. Aslında rüya bayağı güzel başlamıştı. Prens rüyasında ilk sahibinin Alberta, Ralston'daki evindeydi. Kokusunun sindiği, oyuncaklarının gizli bir bağlantı içerisinde dağılmış olduğu bu evi dip bucak tanıyordu. Prens mutfığa doğru ilerlerken ahşap zeminde hızla koşan farelerin sesiyle irkilmişti ki rüyaya tam o anda tanımadığı bir köpek giriverdi. Bu tuhaf köpek, göğsündeki parlak mavi tüyler dışında simsiyahtı.

— Tehlikedesin, dedi köpek.

Köpek, Prens'in dilini takılmadan ve aksansız bir şekilde konuşuyordu.

— Ne güzel konuşuyorsun, dedi Prens. Kimsin sen?

— Adımı söylemek sana zor gelir, dedi köpek, ama benim adım Hermes ve ben sizin türünüzden değilim. Ben efendilerin efendisiyim ve senin burada ölüp gitmeni istemiyorum.

— Nerede? diye sordu Prens.

Bir anda çocukluğunun geçtiği evden uzaklarda buldu kendini. High Park'ta, yatakta

diğerleriyle birlikte uyumakta olan kendisine yukarıdan bakıyordu. Hermes'in göstermesiyle Meks'in yanı başında yattığını fark etti. Firik ve Firek'in yatağa döndüğünü gördü. Bella ve Atina'nın daha önce uyudukları yerler gözüne ilişti, çünkü Hermes böyle diledi.

— Uzun dişi nerede? diye sordu Prens.

— Onu öldürdüler, dedi Hermes. Burada kalırsan seni de öldürecekler.

— Ben ne yaptım ki? diye sordu Prens. Kimseye meydan okumadım.

— Senin konuşma şeklini sevmiyorlar, dedi Hermes. Hayatta kalmak istiyorsan tek seçeneğin sürgün.

—Ama beni anlayanlar olmadan ben neyim ki?

— Kelimeleri yaşama mı tercih ediyorsun? diye sordu Hermes. İyi düşün; ölürsen, konuşma şeklin de seninle birlikte ölür. Şimdi uyanman lazım, Prens. Ben burada oldukça kimse seni göremez de duyamaz da. Ancak çok vaktin kalmadı. Hadi.

Sonra Prens hayatının en tuhaf olayını yaşadı. Uyanık mı yoksa rüyada mı olduğunu bilmiyordu ama tuhaf köpek onun gizli adını söylemişti, ilk sahibinin kullandığı adını: Prens. Rüya görürken yükselerek yataktan uzaklaşmaya başlayan Prens, Hermes'in yanında kendi yükselişini izledi. Firek, Firik ve Meks'in onu aramaya gidişlerini gördü. Önünden, yanından, hatta neredeyse *içinden* geçiyorlardı. Sanki her şey bir oyunmuş gibi havlayıp orada olduğunu bildirmemek için kendini zor tutuyordu. Havlamadı ama. Hermes'i takip edip yataktan çıktı ve High Park'ın içine doğru ilerledi. Orada birden, tamamen uyanıverdi. Hermes gitmişti.

Hala rüya gördüğünü düşünüyordu. Hemen bir kendini ziyaret etmek, hala yanında en sevdiği dişleme ayakkabısıyla korulukta uyuyor olup olmadığını görmek istedi. Ancak Prens yatağa dönerken, Meks, Firik ve Firek yataktan koşarak çıkıyorlardı. Prens kulaklarını geriye yatırmış, kuyruğunu sıkı sıkı altına almış bir halde yere çömeldi hemen. Köpekler onu görmedi. Koşarak uzaklaştılar ama giderken tehdit yayıyorlardı. Prens artık, rüya olsun ya da olmasın, Hermes'in ona

doğruyu söylediğinden şüphe etmiyordu. Bu üçü katildi. Onu görmeyeceklerinden emin olduğunda kaçmaya başladı. Sürgünü ürkü, korku ve karanlıkla başlamıştı.

Koruluktan koşarak çıkan üçlü, Atikus ile buluştu. Mecnun'a hep birlikte saldırmayı kararlaştırmışlardı. Prens'in esrarengiz bir şekilde ortadan kaybolmasıyla amaçlarına ulaşamayan Meks, Firik ve Firek'in gözü, kara köpeği öldüresiye ısırmaktan başka bir şey görmüyordu artık. Atikus onu gölette bulacaklarını söylediği için oraya doğru, sanki kızgınlık dönemindeki bir dişi köpeğin üstüne çıkacaklarmış gibi koşuyorlardı.

Atikus'a göre, Mecnun'a saldırmak için geçirilen bu süre çok tatsızdı. Tatsızdı, çünkü Atikus Mecnun'u anlamıştı ve köpeğin gitmek zorunda olmasına üzülmüyordu. Şartlar farklı olsaydı, Mecnun'un sürüde kalmasını hoş karşılardı ama vaziyet ortadaydı. Atikus bu sürenin çoğunu bildiklerinin doğruluğunu gizli gizli onaylamakla geçirdi: sürü dediğinin birliğe ihtiyacı olurdu ve birlik de herkesin dünyayı, dünyayı olmasa da en azından kuralları aynı şekilde anlaması demekti. Mecnun, yeni düşünme biçimini ve yeni dili bağrına basıyordu. Bu köpek sürüye ait değildi.

— Kara köpek, dedi Atikus, aidiyetten daha önemli bir his olabilir mi?

— Hayır, dedi Mecnun.

— Hal böyleyken, dedi Atikus, ben bazen o hissi bir daha yakalayamayacağımdan, bir daha diğer köpeklerden biri olma hissini hatırlayamayacağımdan korkuyorum. Senin bu düşünce şeklin, kara köpek, sonsuz, dipsiz bir kuyu gibi. Değişimden bu yana, istemediğim düşüncelerle baş başayım.

— Anlıyorum, dedi Mecnun. Ben de öyleyim. Ama buna dayanmamız lazım, çünkü içimizdeki şeylerden kaçamayız.

— Katılmıyorum, dedi Atikus. Diğerleriyle birlikte olmak kendinden kurtulmak demek. Başka yolu yok. Eski usullere geri dönmeliyiz.

— Bulursak döneriz, dedi Mecnun.

Tam o anda Firek, Firik ve Meks yanlarına geldi. Meks dedi ki:

— Uzun dişi köpek öldü.

— Ne oldu? diye sordu Mecnun.

— Cinsimizin, bir köpek sürüsünün saldırısına uğradı. O sürü şimdi de bizim yatağın yakınlarında.

— Kaç köpek var? diye sordu Mecnun.

— Çok, dedi Meks, ama bizim kadar iri değiller.

— Evimizi savunmalıyız, dedi Atikus.

Firik ve Firek Mecnun'un önünde, Meks ve Atikus iki yanında koşmaya başladılar. İki kardeş koruluğun yakınlarında birdenbire arkalarını dönüp Mecnun'a saldırdılar. Onlara bir anda Meks ve Atikus da katıldı. Köpekler atik ve acımazdı. Mecnun sığınacak bir yer bulmak için koşmaya çalıştıysa da onu yakaladılar. Dördü birden Mecnun'un böğrüne, boynuna, bacak tendonlarına, karnına ve cinsel organına dişlerini geçirip ısırıldılar. Gün ışığında olsa suikastçılar Mecnun'un kanını görünce memnun olurlardı. Kan kokusu ve cinayetin yarattığı adrenalin köpekleri öyle sarhoş ediyordu ki belki de daha ziyade tahrik olurlardı.

Vakit gündüz olsa ve onlar da biraz daha az heyecanlanmış olsalar, Mecnun'u öldüğünden emin olmadan bırakmazlardı. O durumda Mecnun karşı koyamayacak hale gelene ve vücut spazmları durana kadar saldırdılar. Sonra onu ölüme terk edip, aslında eskisine takıntı şeklinde devam edecek yeni bir hayata başlamak üzere koruluğa döndüler.

MECNUN VE BENCİ

Mecnun uyandığında kendini fıstık ezmesi ve kızarmış ciğer kokan bir evde buldu. Tatlı, sabunumsu ve insan insan kokan, kalın, turuncu bir battaniye ile kaplı bir hasır sepetin içinde yatıyordu. Hareket etmeye çalıştı ama edemediğini fark etti. Çok canı yanıyordu, hem hareket etmesi de tuhaftı. Karın bölgesi tıraş edilmiş olan Mecnun, yağ, çam ve tanımlanması zor bir şey daha kokan beyaz bandajlarla sarılıydı. Yüzü kaşınıyordu ama kafasına plastik bir koni geçirilmişti: koninin daralan ucu kesilip açık olan kısım boynuna oturtulmuştu, geniş tarafı ise megafon gibi dışarıya dönüktü. Yüzünü kaşımak istese de kaşıyamazdı. Dört bacağı da tıraş edilmiş ve sargılara sarılmıştı. Nerede olduğunu görmek için kafasını kaldırdı ama hiçbir şey anlamadı: mavi ve berrak bir gökyüzüne bakan pencerelerin bulunduğu beyazımtırak bir odadaydı.

Saldırı esnasında – birden acı dolu bir canlılıkla hatırlayıverdi – içine düşmekte olduğu karanlığın sonunun olmadığını sanmıştı. Özgür olduğu dönemde ölümü düşünmüş ve o anda da kendi ölümünün geldiğini zannetmişti. Bu beyazımtırak oda hala hayatta olduğunun bir kanıtı gibi görünüyordu ama hayatta olmak Mecnun'u umulmadık bir şekilde hayal kırıklığına uğrattı. Başına gelenlerden sonra yaşamaya devam etmenin ne anlamı vardı?

Nerede olduğunu anlayabilmek için kafasını daha da havaya kaldırdı. Seslenmeye çalıştı ama sesi kısık ve cılızdı, havlamak da acı veriyordu. Yine de mümkün olduğunca dikkatli bir şekilde havladı.

Arkasından paldır küldür ayak sesleri duyuldu.

— Uyanmış, dedi bir ses.

Ve insan ırkından bir erkeğin yüzü odanın ışığını kararttı.

— Kendini nasıl hissediyorsun? diye sordu adam.

İnsan ırkından bir kadının yüzü adamın yüzünü kenara ittirip Mecnun'un görüş alanını açtı.

— Çok şanslısın! Şanslısın değil mi! Kimmiş bu şanslı oğlan bakalım? Kimmiş bu şanslı oğlan?

— Bir süre daha ayağa kalkabileceğini sanmıyorum, dedi adam. Aç mı acaba?

Aç, Mecnun'un iyi bildiği bir kelimeydi. Kendi dilini kullanarak, çıt sesi çıkardı, inledi ve güçsüz bir şekilde çok aç olduğu anlamına gelen kelimeleri havladı.

— Ağrıların olduğunu biliyorum, oğlum. Çok heyecanlanmamaya çalış, dedi kadın.

Sonra adama dönüp,

— Sanırım yemek yiyemeyecek kadar güçsüz, dedi.

— Doğru söylüyor olabilirsin, dedi adam, ama yine de bir deneyelim.

Adam dışarı çıktı ve beyaz pirinçten yapılmış pilav ve doğranmış tavuk ciğeriyle dolu bir tabakla döndü. Tabağı Mecnun'un önüne koydu (tabaktan harika kokular geliyordu!), plastik koniyi açtı ve Mecnun'un yavaşça tabağa yaklaşıp – doğrulmadan – dilinin yan tarafıyla tabaktan sıyrarak aldığı yemeklerle ağzını dolduruşunu izledi.

— Yanılmışım galiba, dedi kadın. Köpek açmış.

— Neden ona bir isim vermiyorsun?

— Bizim mi olsun yani?

— Neden olmasın? İyileşince sana gün boyu arkadaşlık eder.

— Tamam. Lord Jim koyalım mı adını?

— Ona dünyanın en sıkıcı kitabının adını mı vereceksin?

— Öyle yapmak isteseydim Altın Kase koyardım adını.

Mecnun insanların bu gürültüsünü dinlerken, çıkardıkları seslerin önceden tahmin edilemez

bir şekilde anlamları olduğunu hatırladı. Ailesiyle birlikte yaşadığı dönemde, insanlar bir sürü ses çıkarır, hiçbirisi de onu ilgilendirmezdi. Sonra bu manasız gürültü dumanının içinden anlamlı şeyler çıkmaya başladılar: ismi söylenirdi, mesela, daha sonra yemek için bıraktığı bir tas yemek ortadan kaldırılır ya da kapı zili çalardı, biri bağırırdı ve onların mantığına ara sıra yapılan baskınları dikkate alan tek kişi şüphesiz ki kendisi olan Mecnun davetsiz misafire havlar ya da bunun zararsız bir baskın olduğundan ve kimse için tehdit teşkil etmeyeceğinden emin olmak için misafirin üzerine atlardı.

Pilav ve tavuk ciğerini yemekte olan Mecnun, tabağı almaya kalkarlarsa diye yemeğini daha hızlı yemeye hazırlanarak insanları dikkatle izledi.

— Ne de güzel yiyor! dedi kadın. Ne güzel bir köpek!

Gücü tükenen Mecnun tekrar hasır sepetin içine yattı. Adamın ona pis kokulu bir merhem sürüp koniyi tekrar takmasına izin verdi. Uykuya dalınca adam ve kadın onu yalnız bıraktılar.

Mecnun'un bir seferde birkaç dakikadan daha uzun bir süre ayakta durabilmesi için altı ay geçmesi gerekti. En büyük zararı arka bacağına tendonlarına almıştı ve o bacağı altı ay sonra hala kullanamıyordu. Esasen uzun bir süre üç bacakla idare etti. Çişini ve kakasını dışarıya yapamamak da ayrı bir utançtı. İnsanlar ona külot giydirerek onu daha da zor bir duruma sokuyorlardı. Altını düzenli olarak değiştirseler de bu her zaman Mecnun'un istediği çabuklukla gerçekleşmiyordu.

İyileşmekle geçirdiği aylar boyunca yatağında yatıp hayat hakkında, yani kendi hayatı ve genel olarak hayatın kendisi hakkında düşünmekten başka bir işi yoktu. Bunu yapmak ona acı veriyordu, çünkü düşünceleri ister istemez ihanete uğradığı geceye dönüyordu. Buruşuk suratlı köpeğin ihanetine uğramıştı. Bir nevi kardeşlik hissiyatıyla ona kendini ifade etmeye çalışmış, içinden geçenleri anlatmıştı. Karşılığında, buruşuk suratlı köpek onu öldürmeye çalışanların yanında yer almıştı. Yine de Mecnun bazen diğerlerinin ona saldırmakta haklı olduklarını

düşünüyordu. İçgüdülerinden çok uzağa sürüklenmişti. Bir köpek gibi yaşamayı hak edip etmediği – kendisine göre bile – belli değildi.

Geçen aylar süresince dikkatini yer yer acı verebilen bu düşüncelerden uzaklaştıran tek şey, insanlar oldu. Onu hem büyülüyor hem de hüsrana uğratıyorlardı. İnsanlar hakkında görüş bildirmesi istense ne söylerdi? Nereden başlardı? Mesela onların kokularını nasıl tanımlardı? Karışık: bastırılmaz kokuların araya karıştığı yiyecek ve ter kokuları. İnsanlar genellikle tuhaf kokuyorlardı ama Mecnun'un en sevdiği insan kokusu, insanların çiftleşirken çıkardıkları kokuydu. O kadar keskin, gerçek ve rahatlatıcıydı ki bazı geceler Mecnun'un sepetini kendi yatak odalarına alırlar ve insanların çiftleşme kokusu, üzerinde bir nevi sakinleştirici etkisi yaratan Mecnun, daha huzurlu bir şekilde uyurdu.

Sonra insanların dilini de giderek daha fazla öğrenmeye ve temel bilgilerin ötesine geçmeye başladı. Öncelikle ses tonunun inceliklerini öğrendi. Örneğin, biri karşısındakine yükselen bir sesle bir şey söylediğinde, laf söylenen kişinin de karşılık vermesi beklenirdi. Ses tonu kelimelerden daha önemli gibi görünüyordu. Onunla yükselen bir ses tonuyla konuşmaları ise hep biraz tuhaf oluyordu. Sanki bir karşılık bekliyorlarmış, anlamasını umuyorlarmış gibi.

— *Aç mısın, Jim?*

— *Dışarı çıkmak ister misin, Jim?*

— *Jimciğim üşümüş mü? Üşüdün mü, Lord Jim?*

Aslına bakılırsa Mecnun'un ses tonundan büyülenmesi, onun kadınla ilk kez ciddi anlamda bir talihsizlik yaşamasına neden olan şeydi. Vaktinin çoğunu kadınla geçiriyordu. Onun arkadaşlığıyla daha ilgili görünen kadın, Mecnun'un sepetini yatak odasından alıp büyük bir masanın bulunduğu başka bir odaya taşıdı. Masada saatlerce çalışıyor, sadece esnemek, onunla konuşmak ya da mutfaktan bir fincan bir şey getirmek için ayağa kalkıyordu. Bir gün masadan kalktı, esnedi, sepete yaklaşıp Mecnun'un kafasını kaşıdı ve şöyle sordu:

— Aç mısın, Jim? Mama ister misin?

Mecnun şöyle bir düşündü ve

— Evet, dedi.

Onun için *evet* sesini çıkarmak zor olsa da bir süredir kendi kendine *hayır* kelimesiyle birlikte bu kelimenin ve daha bir sürü önemli kelimenin pratiğini yapıyordu. Rız olduğunu göstermek için başını öne doğru sallama ve rızası olmadığını göstermek için de kafasını soldan sağa doğru sallama alıştırmaları yapıyordu. Kadın mama isteyip istemediğini sorduğunda hangisinin daha etkili olacağından emin olamadı: rız olduğunu göstermek için başını öne mi sallasaydı, yoksa sözlü olarak 'evet' mi deseydi? 'Evet' dedikten birkaç saniye sonra hala emin değildi, çünkü kadın gözlerini ona dikmiş kımıldamadan duruyordu. Kadının tepkisiyle kafası karışan Mecnun gözlerinin içine dik dik baktı, başını öne doğru salladı ve sonra bir kez daha

— Evet, dedi.

Kadın hızlı hızlı nefes alıp vermeye başladı ve sonra yere düştü. Dakikalarca kımıldamadan yattı. Kendisinden ne beklendiğinden emin olamayan Mecnun – daha önce insanlarda böyle ani bir hareketsizleşmeyle hiç karşılaşmamıştı – başını eğdi ve patilerindeki tüyleri yalaya yalaya neler olacağını görmek üzere beklemeye koyuldu. Kadın bir süre sonra kendi kendine bir şeyler mırıldanarak uyandı. Sonra ayağa kalktı. Belki de beni doğru anladığından emin olamamıştır, diye düşündü Mecnun. Başını kaldırıp kadına baktı ve şöyle dedi:

— Ödül maması.

Kadın bu sefer sesli sesli ağlamaya başlayıp dehşet içerisinde koşarak odadan çıktı. Mecnun anladı ki gayet açık sandığı şey – yükselen sese uygun bir yanıt verilmesi gerektiği – sandığından daha karmaşık bir işti. Adam *evet* kelimesini ya da *ödül maması* kelimesini söylediğinde kadın *adamdan* kesinlikle kaçmamıştı. Belki de kaçırdığı üstü kapalı, ilave niteliğinde bazı sesler vardı: dilini damağına değdirerek çıkarabileceği bir çıt sesi, bir inilti, ufak bir hırıltı. Adamın böyle sesler

çıkardığını da hiç duymamıştı. Adam en fazla konuşurken kolunu kadının omzuna atardı. O zaman belki onun da 'evet' demeden önce kadına dokunması mı gerekiyordu acaba?

Bir dahaki sefere, diye düşündü Mecnun, kadın aşağı doğru eğilirse ben de omzuna dokunacağım.

Fakat sonrasında yaşananlar o kadar nahoştı ki uzunca bir süre 'bir dahaki sefer' diye bir şey olmayacaktı. Konuşmasının doğurduğu sonuçlar çok açıktı: kadın artık ondan korkuyordu. Onun olduğu hiçbir odaya girmiyordu. Daha sonra adam Mecnun'u bir yere götürüp gece boyu orada bıraktı. Ertesi gün Mecnun itilip kakıldı, ona iğneler vuruldu, tadı güzel olmayan yemekler yedirildi ve gözlem için, onun kokusuyla saldırganlaşan başka köpeklerin yanındaki bir kafese konuldu. İnsanlık *buydu*; bu öngörülemezlik, bu zalim davranış ve zorbalıktı insanlık. En kötüsü de, bu güçsüz haliyle kendi kafesinin kapısını açamıyor olmasıydı. Kaderine razı olmaktan başka çaresi yoktu.

Bütün bu yaşadıkları, beklenmedik bir şekilde olsa da ona güzel bir ders vermişti. Dillerini çözebilse kedilerle, sincaplarla, farelerle ya da kuşlarla kesinlikle iletişim kurmaya çalışırdı. *Bütün* türlerle iletişim kurmaya çalışabilirdi. Ancak o andan itibaren insan diline dair bildiklerini insanların kendinden saklamaya ahdetti. Belli ki insanlar, her nedense, köpeklerin onlarla konuşmasını kaldıramıyorlardı.

Üçüncü gün, Mecnun'u almaya gelen kadının kendisi oldu.

Diğer köpeklerin onu tehdit etmekten yorulmasıyla birlikte Mecnun tam uykuya dalacaktı ki odanın kapısı açıldı ve daha önce beyazlar içinde bir adam ondan kan alabilsin diye onu yerde tutan adamlardan biri kadını içeri aldı. Kafesin kapısını açtı ve Mecnun pek de korkusuz denemeyecek bir halde kadını takip edip dışarı çıktı.

Caddeye çıktıklarında Mecnun tabanları yağlamayı düşündü. Akşam onu kendine çekiyordu. Baharın son günleriydi. Güneş henüz batmamıştı. Uzaktaki binaların üzerinde kıvrılsı bir çizgi

görünüyordu. Fakat Mecnun sakatlıkları ve koşarken duyduğu acılar sebebiyle hala kolay kolay hareket edemiyordu. Çok uzağa koşamaz, kendini yorduğuyla kalır, daha da kötüsü bilmediği bir muhitte kaybolurdu. Bu yüzden arabanın arka koltuğuna atladı.

Kadın, sürücü koltuğundansa arkaya, Mecnun'un yanına oturdu.

— Seni buraya gönderdiğim için özür dilerim, dedi, ama beni korkutmuştun. Anlıyor musun?

Olaclara boyun eğen ama insanlara has kelimeler kullanmama konusunda verdiği karara sıkı sıkı bağı olan Mecnun kafasını öne doğru salladı.

— Nesin sen? diye sordu kadın. Köpek misin?

Cevaplaması şaşırtıcı bir şekilde zor olan bir soruydu bu. Mecnun kendini çok da köpek gibi hissetmiyordu. O daha ziyade türler arasında sürükleniyordu. Ancak kadının köpek kelimesiyle neyi kastettiğini biliyordu, o yüzden yine kafasını öne doğru salladı.

— Anlaman lazım, dedi kadın, köpekler asla konuşmaz. Bildiğim kadarıyla böyle bir şey hiç olmadı. İçine şeytan kaçtı sandım. Bu yüzden korktum. Adın ne senin?

Sırf efendisinin ona verdiği isim olan 'Mecnun' kelimesini telaffuz etmesi zor olduğu için ya da konuşmamaya karar verdiği için değil, aynı zamanda artık gerçek bir adının olmadığını düşündüğü için, Mecnun bu soruya cevap vermeyecekti. Kadına baktı, sonra kafasını iki yana salladı.

— Benim adım Nira, dedi kadın. Sana Jim dememin bir sakıncası var mı?

Böyle bir soru olamazdı. Mecnun, Nira'nın ne öğrenmeye çalıştığından emin değildi. 'Jim' adını kabul ediyor muydu? Evet, neden olmasın? Kadının onu kastederken 'Jim' adını kullanması fikrinden rahatsız oluyor muydu? Hayır, olmuyordu. Kadına baktı ve sonra duruma uygun işareti düşünüp kafasını öne doğru salladı.

— Bir daha benimle konuşmayacaksın, değil mi? diye sordu Nira.

Bir zor soru daha. Mecnun, insanlara has kelimeler kullanmak niyetinde değildi ama Nira'yla *konusuğunu* düşünüyordu. Bu kez cevap vermedi. Kafasını çevirip dışarıya, yolun karşı tarafındaki lambaların aydınlattığı parka baktı.

— Boş ver, dedi Nira. Benim hatam. İstemediğin sürece konuşmak zorunda değilsin.

Mecnun'un yeniden konuşmaya başlamasından önce geçirdikleri zaman zarfında, Nira ondan asla konuşmasını istemedi. Hatta onun bu sessizliğine giderek hayran olmaya başladı. Mecnun nadiren havlıyordu. Nira'nın anlamadığı bir dili kullanmakta hiçbir mana göremiyordu. Bütün ihtiyaçlarını ve düşüncelerinin çoğunu, başını öne ya da yanlara doğru sallayarak ifade etti. İkisi birbirine yakınlaştıkça Nira ondan daha da azını beklemeye başladı. Artık onun yüz ifadelerini, vücut dilini, kafasını yana yatırışını okuyabiliyordu.

Ancak o an, Honda Civic'in arka koltuğunda oturan ikilinin arasında 'anlayış' ya da 'dostluk' gibi şeylerin gelişeceği pek de belli olmuyordu. Nira Mecnun'dan hala korkuyordu. Evet, Mecnun apaçık topallıyor, durmadan, dinlenmeden uzun süre yürüyemiyor ve onun bu engelleri Nira'nın ona acımasına neden oluyordu. Onu High Park'ta hayat mücadelesi verirken yanlarına almalarının sebebi de buydu. Fakat evlerinde düşünebilen bir varlığın olduğu, Nira'nın bu mahluku yatak odasına, özel hayatının göbeğine kadar soktuğu düşüncesi... İşte bu düşünce korkutucu olduğu kadar utandırıcıydı da. Bu duyguları yenmesi uzun zaman aldı. Mesela Mecnun bir daha asla Nira'nın yatak odasında yatmadı ve Nira ne zaman Mecnun'u cinsel organını yalarken yakalasa çok utandı.

İkiliyi yakınlaştıran, Mecnun'un sessizlik özelliği oldu. Bu, karşılık bekleyen türden, sofistike bir sessizlikti. Nira başlarda onunla havadan sudan konuşuyordu: işten, evde yapılacak tadilatlardan, kocası Miguel ile yaşamanın verdiği ufak tefek sıkıntılardan. Giderek daha derin mevzulardan bahsetmeye başladı: yaşam ve ölüme dair düşüncelerinden, diğer insanlara karşı

hissettiklerinden, kendi sağlığıyla ilgili duyduğu endişelerden – bir süre kanserle mücadele eden bu kadın bazen ister istemez hastalığın nüksetmesinden korkuyordu.

Mecnun Nira'dan ne daha akıllı ne de daha hızlı olmasına rağmen, Nira onda, sahip olduğu emsalsiz dünya görüşünden kaynaklandığını farz ettiği bir bilgelik olduğunu düşünüyordu. Ancak Mecnun'un dünya görüşünün, hayal kurma ya da onun endişelerini anlama yeteneğine ket vurduğunu her zaman göremiyordu. Örneğin, Nira kocasının fena halde dağınık biri olduğu ve kestiği ayak tırnaklarını kemirmek gibi iğrenç bir alışkanlığı bulunduğu konusunda şikayet ettiğinde, Mecnun ona tamamen kafası karışmış bir halde bakıyordu. Mecnun'a göre Miguel'in kendisini bu şekilde tımar etmesi gayet normaldi. Acaba Nira Miguel'in kesilen ayak tırnaklarını kendisi mi kemirmek istiyor, diye düşündü.

Bir seferinde de, Mecnun hasır sepetinde yatarken, Nira şöyle bir soru sordu:

— Tanrı'ya inanıyor musun?

Mecnun bu kelimeyi daha önce hiç duymamıştı. Sanki Nira'dan soruyu tekrarlamasını istiyormuş gibi kafasını yana doğru yatırdı. Nira, bu kavramı elinden geldiğince açıklamaya çalıştı. Mecnun kavramı anladığında, bu kelimenin 'bütün efendilerin efendisi' anlamına geldiğini düşündü. Böyle bir varlığa inanıyor muydu? Hiç düşünmemişti ama böyle bir varlığın var olmasının mümkün olduğunu varsaydı. Nira soruyu tekrarladığında, Mecnun bu sefer 'evet' anlamında başını öne doğru salladı. Nira'nın istediği cevap değildi bu.

— Böyle gülünç bir şeye nasıl inanabilirsin? diye sordu. Tanrı'nın bir köpek olduğuna inanıyorsundur sen şimdi.

Mecnun böyle bir şeye inanmıyordu. Sadece Nira'nın tanımladığı 'tanrı'nın var olmasının mümkün olduğuna inanıyordu. Tıpkı her daim kızgınlık döneminde olan bir dişi köpeğin var olmasının mümkün olduğuna inandığı gibi. 'Bütün efendilerin efendisi' bir fikirdi ama onu endişelendiren bir fikir değildi. Bu yüzden Nira'nın onu hakir gören bu tavrına anlam veremiyordu.

'Hükümet' (bir sürünün nasıl davranması gerektiğine karar veren bir grup efendi) ve 'din' (bir sürünün efendilerin efendisine nasıl davranması gerektiğine karar veren bir grup efendi) konularında konuştuklarında da benzer anlaşmazlıklar yaşadılar. Nira bu konulardan bahsettikçe, Mecnun'un herhangi bir efendiler grubunun – özellikle de insan cinsinden olanların – amaç ya da hedef ne olursa olsun, birlikte hareket edebileceğine inanması güçleşiyordu. Bu nedenle hem 'hükümet' hem 'din' Mecnun'a çok kötü fikirlermiş gibi görünmeye başladı.

Belki de en yorucu anlaşmazlık – ikisi için de – Nira Mecnun'a hiç başka bir köpeği sevip sevmediğini sorduğunda yaşandı. Mecnun, tıpkı *tanrı* gibi, *sevgi* kelimesinin de ne anlama geldiğini bilmiyordu. Nira günlerce bu kelimenin anlamını Mecnun'a kavratılabilmek için elinden geleni yaptı ama Mecnun onun tanımlamalarını çelişik, faydasız ve muğlak buldu. Kelime, Mecnun'un tanıdığı hiçbir duyguya karşılık gelmiyordu ama Nira'nın fikirleri dikkatini canlı tutmaya yetecek kadar cazipti. Nira, Mecnun gibi hassas hayvanların sevgi denen duyguyu hissetmiş olması *gerektiğine* inanıyordu.

— Annene karşı hissettiğin duygu, dedi Nira, *sevginin* anlamlarından biri de o.

Ancak Mecnun annesini tanıdıysa da bu herhangi bir özel duyguyu harekete geçiremeyecek kadar kısa bir tanışıklık olmuştu. Mecnun'un sevgisini verebileceği daha muhtemel adaylar da yoktu. Efendisi? Efendisi efendisiydi işte, köpekler efendilerine alışkanlık, korku ya da zorunluluktan sadık kalırlardı. Mecnun aslında yavruluk zamanını çok güzel geçirmişti. Efendisine minnettardı. Onu düşünürken, inişli çıkışlı tarlalarda fırlattığı topların peşinden koşarken yaşadığı katıksız zevki ve tarifsiz mutluluğu hatırladı. Yine de Mecnun'un, efendisi söz konusu olduğunda hissettikleri, 'sevgiden' daha çapraşık ve çok daha karanlıktı, dargınlık ve antipati içeriyordu. Yok, aslında eğer insanlara has bir kelime seçmesi gerekse, efendisine karşı hissettiklerini ifade etmek için *sadakat* kelimesini tercih ederdi. (Bu sebeple, kendini isimsiz hissetse de, Nira'nın ona, efendisinin daha önceden verdiği isim olan Mecnun ismiyle hitap etmesini yeğlerdi.)

Başka köpeklere karşı, Nira'nın tanımlamaya çalıştığı his şöyle dursun, sadakat gibi çapraşık

bir his hiç duymamıştı. Mecnun'un diğer köpeklerle ilişkisi çoğu zaman *çetrefilsiz* olmuştu. Baskın çıkabileceği ve çıkamayacağı köpekler vardı. Bir köpek istemediği şekilde diğer köpekler tarafından ısırıldığında ya da diğer köpekler üstüne çıktığında, o köpeğin hislerini açıkça belli edip rahatlıkla ifade etmesi en iyisiydi.

Bir süre sonra Mecnun Nira'nın 'sevgiden' bahsederken onun ötesinde olan ve her zaman da ötesinde olacak olan bir şeyden bahsettiğini anladı. Bir gün Nira şöyle dedi:

— Miguel benim eşim. Ben onu seviyorum.

Mecnun bu konudan o kadar sıkılmıştı ki artık ilgilenmiyordu. Sonrasında Nira anlayıp anlamadığını sorduğunda, sırf Nira'nın 'sevgiyle' ilgili sorular sormasına bir son vermek için kafasını 'evet' anlamında öne doğru salladı. Gerçi ikisi de Mecnun'un yalan söylediğini biliyordu. (Mecnun gerçekten de çok kötü bir yalancıydı. Yalan söylediğinde anormal bir coşku sergiliyordu.) Ve bu, aralarındaki hassas bir noktaydı.

Nira ve Mecnun 'sevgi' konusunda bu anlaşmazlığı yaşadıklarında aradan sekiz ay geçmiş ve aralarında binlerce yakın bağ kurulmuştu. Nira onun neleri yemeyi sevdiğini biliyordu. Mecnun onu çalışırken rahatsız etmemesi gerektiğini öğrenmişti. Evi temizlerken elinden geldiğince ona yardım ediyor, eşyaların nereye konacağını öğrenip yapabildiği takdirde eşyaları yerine yerleştiriyordu. Nira Mecnun'un en sevdiği ısırma oyuncaklarının sağlam olmasına dikkat ediyor, eski oyuncaklar tat vermeyecek kadar ezildiğinde yenilerini alıyordu. Bir bakıma, birlikte geçirdikleri sekiz ayın sonunda Nira ve Mecnun arkadaş olmuşlardı.

Ayrıca sekiz ayın sonunda Mecnun çok fazla acı duymadan yürüyebilmeye ve hatta mecbur kaldığında kısa mesafeleri koşmaya bile başlamıştı. En büyük yarayı alan bacağının tendonları yeteri kadar iyileşmişti ama o yine de bütün ağırlığını oraya vermemeye çalışıyordu. Sargıları çikalı çok olmuştu ve sağ kulağının haricinde – bu kulağının üst kısmı Meks tarafından ısırılarak tamamen koparılmıştı – artık hemen hemen normal bir kaniş gibi görünüyordu.

Miguel, artık Mecnun da iyileştiğine göre Mecnun ve Nira'nın birlikte daha uzun yürüyüşlere çıkmaları gerektiğini söyledi. High Park'ta yürümelerini önerdi ama bu öneri kesinlikle çok tuhaftı. Nira'nın Mecnun'un hassasiyetini kocasından gizlememiş olmasına ve kocasının onları sık sık *çene çalarken* görmesine rağmen, Miguel Mecnun'un Nira ile ya da Nira'nın Mecnun ile derinlikli bir iletişim kurabildiğine inanmıyordu. Daha ziyade Mecnun'un birkaç kelimeyi anladığını ama bu kelimelerin ötesinde köpeğin basitçe kafasını öne doğru salladığını ya da hemen hemen tesadüf eseri yana doğru salladığını sanıyordu. Nira ona ilk kez – dehşet içerisinde – köpeğin onunla konuştuğunu söylediğinde Miguel gülmüştü. Kendini tutamamıştı. Bu köpek-insan iletişimi meselesi, onun kafasında, Nira'nın 'doğal yaşam ve Vika dinine' olan eğiliminin bir parçasıydı. Ona göre, Nira'yı Mary Daly okumaya, lezbiyenliği deneyimlemeye ve *kukusunun* kutsal olduğunu söylemeye iten de aynı eğilimlerdi. Köpek tabii ki zekiydi ama insanların kullandığı anlamda bir zekaya, muazzam bir hafıza ya da konuşma kapasitesine sahip değildi. Dolayısıyla Miguel, High Park'ın yarattığı duygu karmaşasını bir an düşünemedi.

High Park'ın yarattığı karmaşanın bir kısmı önemsiz şeylerden oluşurken, bir kısmının da psikolojik bir ağırlığı vardı. Önemsiz kısmı: Nira tasma konusunda ne yapacağını bilemiyordu. Parkın köpeklerin tasmaşız gezmesine izin verilmeyen yerleri vardı. Nira Mecnun'u öyle şey gibi, yani köpek gibi dolaştırmanın aşağılayıcı olduğunu düşünüyordu. Mecnun'un kendisinin bu konuda hiçbir fikri yoktu. Tasma takmakla kendini aşağılanmış hissetmezdi ama saldırgan köpekler ona yaklaştığında, sıkışmış olmanın zararını açık bir şekilde görmüştü. En sonunda Mecnun'a, zinciri, yeşil bir deri parçasına ince iplerle tutturulmuş bir tasma takmaya karar verdiler. En ufak zıplayışında ipler kopacak ve Mecnun saldırı anında kendini koruyabilecekti.

(Tasma meselesinde aslında güç meselesi de saklıydı. Nira güçten, hatta onun görünüşünden bile rahatsızlık duyuyordu. Bir gün Mecnun'a, birbirlerinin yerine geçseler, *ona* tasma takıp takmayacağını sordu. Mecnun 'hayır' cevabını verdi. Bu cevap Nira'nın daha fazla rahatsızlık duymasına neden oldu. Fakat aslında Mecnun Nira'nın sorusunu yanlış anlamıştı. Halbuki Nira

şöyle sormuş olsa:

— *Efendiler onlara itaat edenlerin kendilerine zincirler ve tasmalarla bağlı olmasına karar verdiler. Sen efendi olsan, bana tasma takar mıydın?*

Mecnun tereddüt etmeden 'evet' cevabını verirdi. Eğer Nira ona itaat eden bir konumda olsa, Mecnun ona şüphesiz ki kaidelere göre muamele ederdi. Sürüde düzen kaidelere uymakla sağlanırdı ve işe yaramakta olan kaideleri alaşağı etmek Mecnun'a göre anlamsızdı. Fakat o, Nira'nın sorusunu daha tatbiki bir seviyede anlamıştı. Nira elleri ve dizleri üzerinde yürürken, kendisinin ağzında bir tasmanın zinciriyle gezmesinin çok tuhaf olacağını düşünmüştü. Soruyu böyle anlayınca verilebilecek tek cevap onun verdiği cevap, yani 'hayır' oluyordu.)

Bir başka önemsiz karmaşa da insanlardı. Parka gelen insanlar çok çeşitliydi: her statüden, ırktan, cinsiyetten insan vardı. Mecnun ister istemez görünüşüyle dikkat çektiğinden, insanlar ona dokunmak ya da ona ödül mamaları – Mecnun'un çoğunu yavan ve şekerli bulduğu, kurumuş bisküviler – vermek için Nira'dan izin istiyorlardı. Mecnun'un bu sevgi gösterilerinden rahatsız olmayacağını zanneden Nira, Mecnun'un tam aksine kendisine dokunmasına izin verdiği kişiler konusunda son derece seçici olduğunu öğrendiğinde çok şaşırdı. Nira genelde şöyle diyordu:

— Yok, ısırmaz

ya da

— Tabii ki. Okşanmaktan rahatsız olacağını sanmıyorum.

İlk birkaç sefer, Mecnun kımıldamadan durdu. Sonra birden bu okşamaların haddini aştığına karar verdi. Yaklaşp onu okşamak için izin isteyen bir kadına 'hayır' anlamında kafa salladı. Kadın yaklaşınca Mecnun uzaklaştı ve kendisine dokunulmasına izin vermedi.

— Özür dilerim, dedi Nira.

Yaşlı kadın kendi yoluna gittikten sonra Mecnun'a şöyle dedi:

— Okşanmaya razı olmadığını bilmiyordum. Sana dokunulmasından hoşlanmıyor musun?

Mecnun kafasını iki yana sallayınca mesela orada kapanmış oldu ama aslında kapanmayacaktı. O andan itibaren Mecnun ona kimin dokunup kimin dokunmayacağına kendisi karar verdi. Dokunulmaya hazırsa başını öne, değilse iki yana sallıyordu.

Nira'ya şu soruyu sorduklarında:

— Köpeğinizi okşayabilir miyim?

Nira şöyle cevap veriyordu:

— Kendisine sormanız lazım.

Soru kendisine yöneltilen Mecnun ya başını öne doğru sallayıp 'evet' diyor ve mest olan yabancı şunu soruyordu:

— Bunu yapmayı ona nasıl öğrettiniz?

ya da başını iki yana sallayıp 'hayır' diyor ve yine mest olan yabancı aynı soruyla geliyordu:

— Bunu yapmayı ona nasıl öğrettiniz?

Her halükarda Nira'nın bu soruya verdiği cevap omuzlarını yukarı kaldırmak oluyordu.

Nira'nın Mecnun'un evet ya da hayır cevaplarının belli bir düzeni olup olmadığını tespit etmesi imkansız olduğundan, o bu tercihlerin rastgele yapıldığını varsayıyordu. Halbuki değildi, sadece Mecnun'un kriterlerine Nira'nın aklı ermiyordu. Birincisi, Mecnun kötü kokan insanların ona dokunmasından hoşlanmıyordu. Bu tıpkı bir insandan, parmaklarında kaka olan biriyle tokalaşmasının istenmesi gibi bir şeydi. İkincisi ve daha incesi, statü meselesiydi. Baskınlığın en ince ayrıntılarını tecrübe etmiş bir köpek olan Mecnun, bir keresinde insanların – mesela kendisine dokunmasına izin vermediği ilk kişi olan yaşlı kadının – sanki Nira'nın üzerinde baskınlık kuruyormuş gibi davrandıklarını fark etmişti. Bunu, yaşlı kadının ses tonundan, enerjisinden ve tavrından anlamıştı. Kendi sürüsü (kendinden, Miguel'den ve Nira'dan oluşan sürü) dışındaki hiçbir

canlının Nira'dan daha yüksek bir konumda bulunduğunu kabul etmediğinden, kazara ya da farkında olmadan Nira'ya tepeden bakanların kendisine dokunmasına izin vermiyordu.

High Park'ın yarattığı en önemli karmaşa ise parkın Mecnun'da çağrıştırdığı şeylerdi. Öleyazdığı yerdı burası. Bu yüzden tabii ki birlikte parka gitmeden önce Nira ona High Park'a yeniden gitmek isteyip istemediğini sormuştu. 'High Park' adı Mecnun için hiçbir şey ifade etmiyordu ama Nira onu canlıdan ziyade ölü gibi bir halde buldukları yerin bu park olduğunu ona anlatmıştı. Nira yaşadığı travmayı hatırlamanın Mecnun'a iyi gelmeyeceğinden endişe etse de Mecnun parka gitmeyi istedi. Parka gittiklerinde feci halde acı çekmesine Mecnun kendisi de çok şaşırdı. Öldürülesiye hırpalanmış olduğunu hatırlayınca utandı. Korktu da. Nira, Miguel ile birlikte Mecnun'u buldukları bu yerden özellikle uzak dursa da bu bir şeyi değıştirmedi. Mecnun parkı iyi biliyordu – kokularını, çimlerini, yokuşlarını, çeşmelerini, yollarını, hayvanat bahçesini, restoranlarını ve çöp tenekelerini – ve önceden onun mıntıkası olan bu yere girmek içini acıtıyordu.

Ona verdiği ıstıraba rağmen Mecnun'un yine de High Park'a ihtiyacı vardı.

Bir gün Nira ona bu ıstırabı yaşatmamak için onu Trinity-Bellwoods Parkı'na götürmüştü. Mecnun etrafına bakınmış, sonra tek başına arabaya doğru yürümüş ve Nira'nın onu gitmek istediğı yere götürmesini beklemeye koyulmuştu. Söyleyemediğı, eski sürüsünü ya da sürüden geriye kalanları bulmaya ihtiyaç duyduğıydu. Kendisinin de anlamadığı nedenlerden, türünün son örneğı olabileceğini düşünmeye dayanamıyordu. Bu his, yalnızlıktan da öteydi. Issızlıktı bu. Halbuki High Park'tayken yataktan eski arkadaşlarını bulma ihtimali onu hem ürkütüyor *hem de* umutlandırıyordu.

Sonunda sürüden Benci'yi bulabildi. Aslında Mecnun bu köpeğın Atikus'un hükümdarlığında hayatta kalabileceğini hiç düşünmezdi. Ancak Benci, Mecnun'un iç yüzünü anlayamayacağı kadar

uyanık ve hilekardı. Bu köpek, işine geldiğinde yalan söyleyebiliyordu. Sokulgan, iki yüzlü, çıkarıcı ve tuhaf bir şekilde duyarlıydı. Durumu çabucak okuyup çatışmanın hangi tarafında yer almanın daha iyi olacağını hemencecik tespit edebiliyordu. Kusurları olabilirdi ama sezgileri çok güçlüydü, neredeyse hiç şaşmazdı.

İkisinin buluşması tamamen şans eseri gerçekleşti. Mecnun insanlara ve onların köpeklerine ayrılan yolda yürümeyi sevmiyordu. Bu yolda – iki tepecik arasındaki bu çukurda ya da dar vadide – köpekler tasmaşız koşturabiliyorlardı. Saldırganlarsa doğruca Mecnun'a koşup ansızın saldırıveriyorlardı. Gerçi Mecnun kendini gayet iyi koruyabiliyordu. Saldırı anında acımasızdı. Atikus, Meks, Firik ve Firek'ten aldığı bir dersti bu. Birçok kez kendisine saldıran köpekleri ciddi anlamda yaraladı. Mesela bir keresinde, kendi halinde otururken üzerine atlayan bir Rottweiler'ın önce boğazını bütünıyla ısırđı, sonra merhamet göstermeden köpeğın alt tarafına da saldırdı. Rottweiler'ın öfkelenen sahibi hayvanını korumak için koşup geldi ama köpek o zamana kadar çoktan şoka girmiş, ortalığı kan götürüyordu. Uyanık ve tetikte bekleyen Mecnun, insanlar birbirine bağıırırken Nira'nın yanı başında oturmaya devam etti.

Mecnun'a saldıranlar aslında bir bakıma faydalı oluyorlardı. Mecnun kendisine saldıran köpeklerden korkmuyor, kazandığı her zaferle özgüveni biraz daha büyüyordu. Yine de başka köpeklerin canını yakmak istemiyordu. Bu yüzden Nira'yla birlikte tasmaşız alandan uzak duruyorlardı. Mecnun'un sürüsünün de insanların ya da köpeklerin ilgisinden kaçtıkları için oradan uzak durduğı sanılabılırdı. Ancak Benci ve Mecnun birbirini yeniden orada, tasmaşız alanın yanında akmakta olan derenin üzerindeki küçük köprülerden birinde buldular.

Mecnun'un oraya nasıl gittiğiyse çok açıktı: Nira'nın uzaklardaki bir hükümetten bahsetmesiyle dikkati dağılmıştı. Mevsim kıştı – kurtarılmasının üzerinden bir yıldan daha uzun bir süre geçmişti – ve kar yağışıyla birlikte dünyanın kokusu daha az keskin bir hal almıştı. Mecnun (ve Nira) fark etmeden tasmaşız alana girivermişti. Benci ise çaresizlikten oradaydı. Kısacık bacaklarıyla koşabildiğı kadar hızlı koşuyor, saldırgan bir Dalmaçyalı'nın dikkatinden kaçmaya

alışıyordu.

Önce Benci Mecnun'u gördü ve ortak dillerinde seslendi:

— Kara köpek! Kara köpek, yardım et!

Mecnun kafasını kaldırdı ve tepeden aşağı doğru yarı koşar, yarı yuvarlanır vaziyette inmekte olan Benci'i gördü.

Mecnun hemen, kendiliğinden, Beagle cinsi köpeğin yardımına koştu. Nira'yı dehşet içerisinde bırakarak, Dalmaçyalı'yla Beagle'ın arasına giriverdi. Kudurmuş, aklını oynatmış gibi havlıyor, homurdanıyordu. Dalmaçyalı, Mecnun'a meydan okumayı düşündü ama o an aklının almadığı bir şeyle karşı karşıyaydı: köpek gibi olmayan, köpek cinsinin açıkça yabancı versiyonu olan iki köpekle. Dalmaçyalı köpek şaşırtıcı bir kararla kaçarak, geldiği tepeye geri döndü.

— Jim, dedi Nira, sen ne yapıyorsun?

Mecnun onu duymazdan geldi. Koşmaktan yorulan Benci'nin soluklanmasını bekledi. Sonra dedi ki:

— Sen bizim sürüdeki uzun kulaklı, küçük köpek değil misin?

—Evet, dedi Benci. Ben o köpeğim. Sana bir şey söyleyeyim mi, kara köpek; o günlerden bu yana kızgınlık dönemindeki bir dişiden daha sık üstüme çıktılar.

Sonra konuyu değiştirerek dedi ki:

— Yeni bir efendi mi buldun? Pek zalim biri gibi görünmüyor. Dövüyor mu seni?

— Hayır, dedi Mecnun. O, birlikte yaşıdığım bir insan ve beni dövmüyor.

— O zaman bizi terk ettiğinden beri şansın yaver gitmiş. Keşke tuhaf tuhaf konuşan köpek ve sen beni de yanınıza alsaydınız.

— Isırılmış, ölüme terk edilmiştim, dedi Mecnun. Sürgüne gitmeyi istemedim.

— Ben de öyle düşünmüştüm, dedi Benci. Diğer köpekler senin ve tuhaf köpeğin başınızı alıp gittiğinize inanıyorlardı ama ben buna inanmadım. Kara köpek yataktaki arkadaşlarını neden terk etsin ki, diye sordum.

— Diğerleri nerede? diye sordu Mecnun.

— O mesele uzun, dedi Benci, ve ben açım.

Benci Nira'ya doğru baktı. Ansızın mutlu mutlu havlamaya ve karda yuvarlanmaya başladı.

— Ne yapıyorsun? diye sordu Mecnun.

— Bu, insanların hoşuna giden bir şey, dedi Benci. Sen yapmıyor musun? Yemek istemek için çok güzel bir yöntem.

— Diğerleri nerede? diye tekrarladi Mecnun.

Benci yine mutlu mutlu havladı ve karda yuvarlanmaya devam etti.

— Kes şunu, dedi Mecnun. O anlamıyor senin ...

Halbuki Nira *anlıyor* gibi görünüyordu. Büyülenmiş gibi izliyordu ikisini. Mecnun'un gerçek dili olarak düşündüğü şeyi ilk kez işitiyordu: Çatırtılar, alçak sesli homurtular, kısıp kısıp havlamalar, iç çekişler ve esnemeler. Anlaşılmaz bir dildi. Nira'ya anlaşılır gelen tek tarafı, Benci'nin oyuncu havlamaları ve karda yuvarlanmasıydı. Bu yüzden Mecnun'un sözünü kesip şöyle dedi:

—Arkadaşın acıkmış, öyle değil mi? Neden onu da bir süreliğine bizim eve götürmüyoruz? Yanımda yiyecek bir şey getirmedi ama evde fazlasıyla var.

Mecnun kendisine rağmen gıcık olmuştu ama Benci'ye,

— Evde yemek olduğunu söylüyor, dedi.

— Sen insanların dilini anlıyor musun? diye sordu Benci. Bana da öğretmeni isterim. Öğretirsen ben de sana sürümüzle ilgili bilmek istediğin her şeyi anlatırım.

— Bilmek istediğim şeyleri bana anlatacaksın. Yoksa senin suratını ısırırım, dedi Mecnun.

Ama Mecnun her iki dilde de kötü bir yalancıydı. Benci'ye bir şey yapacağı yoktu yani. *İyi* bir yalancı olan Benci, Atikus, Meks ve biraderler işlerini bitirdiklerinde Mecnun'un vücudunu görmüş ve 'ölü' olduğunu düşünmüştü. Ondan korkmuyordu. Şöyle düşündü; Atikus ve işbirlikçileri Mecnun'un sırtını yere getirebildilerse, o da pek tabii Mecnun'u zekasıyla alt edebilirdi. Atikus'tan bariz bir şekilde aşağı olan bir köpeğe niye saygı gösterecekti?

Nira ve Mecnun ile birlikte, pürneşe eve gitti.

Nira bir tas pilav ve tavuk ciğerini önüne koyar koymaz Beagle sanki Mecnun'un yemeğin bir kısmını yemesinden korkuyormuş gibi tabağa saldırdı. Günlerdir yiyecek doğru düzgün bir şey bulamamıştı. Bloor Caddesi'ndeki insanlardan yemek dilenmiş ama şansı yaver gitmemişti. O da bu yüzden kar tabakasının altındaki yiyecek artıklarını aramak, hatta köpek parkının yakınındaki restoranların etrafında koşuran fare ve sıçanları avlamak için High Park'a dönmüştü.

Kış, efendisiz bir köpek için güzel bir mevsim değildi. Yalnız olan Benci zamanının çoğunu kapı kapı gezip kendisini içeri almak isteyen insanlar arayarak, insanların – gizemli ve anlaşılmaz bir şekilde – köpeklerin yapmasından hoşlandıkları şeyleri yaparak geçirmişti. Yuvarlanmış, ölü taklidi yapmış, oturmuş, arka ayakları üzerinde durmuş (bunu yapmakta zorlanmıştı), yemek dilenmiş ve bazen de insanlara has şarkıları söylüyormuş gibi ulumuştü. Şöyle bir düşününce, bir köpeğin insanların düşünebildiklerine inanmaktan başka yolu yoktu. İnsanlar barınak ve yiyecek yapmakta uzmandı ve bunlar Benci'nin onlardan istediği şeylerdi. Belli ki insanların dilini öğrenirse bu şeyleri daha etkili bir biçimde elde edebilecekti.

— Ben hep senin, dedi Benci yeme içmesi bittikten sonra, en zeki köpek olduğunu düşünmüştümdür. Sürü lideri de seni eminim bu yüzden öldürmek istedi.

— Şu buruşuk suratlı gri köpek mi? diye sordu Mecnun.

İkisi oturma odasında yalnızdılar. Kendini Mecnun'un özeline müdahale ediyormuş gibi

hisseden Nira, onları bir süre yalnız bırakmıştı. Oturma odasının zemininde canlı renkler taşıyan – kırmızı, açık saman rengi ve altın sarısı – ufak bir halı duruyordu. Odada bir koltuk, bir kanepenin, yapay bir şömine ve sokağa bakan pencereler vardı. Mecnun kanepeye oturduğunda bu pencerelerden dışarı bakıyordu.

Benci, Mecnun'un sorusunu duymazdan geldi.

— İnsanlarla konuşmayı öğrenmene, dedi, hiç şaşırmadım. Bana bildiklerinin azıcığını bile öğretsen sana itaat ederim.

Mecnun, pencereden, dışarıda akmakta olan hayata bakıyordu: arabalar, yayalar, başka köpekler ve ne zaman görse homurdanmasına neden olan kediler. Bu zavallı, güçsüz hayvanlardan hazzetmemesinin anlamsız olduğunu biliyordu ama kendine mani olamıyordu. Bazen kedileri görünce duyduğu havlama arzusunu bastırmanın zor olduğunu düşünüyordu – buna kendisi de sinir oluyordu aslında. Benci 'öğret bana' derken, bir kedi Mecnun'un homurdanmasına sebep olacak kadar evin yakınından geçmekteydi. Mecnun'un homurtusunu kendi üstüne alınan Benci şöyle dedi:

— Ben masum bir köpeğim. Sana hiç yanlışım olmadı.

Pencereden bakmanın kafasını fazlasıyla dağıttığını düşünen Mecnun kanepeden inip,

— Sen bana diğerlerinin nerede olduğunu söyle, ben de sana insanların sözlerini öğreteyim, dedi.

— Diğerleri, dedi Benci, öldü. Ben sürüden geriye kalan tek köpek olduğumu düşünüyordum.

Aslında sürünün başına gelenleri saklamaya ihtiyacı olmasa da Benci fazla bilgi vermekten sakınıyordu. Bir kere, sürünün telefinden o sorumluydu ve bunu öğrendiği takdirde Mecnun'un ne tepki vereceğinden emin değildi. Bu yüzden, olanları anlatırken kendisini suçlu çıkarabilecek bütün

detayları atladi ve olduğundan daha iyi görünmek için aralara ufak tefek süslemeler serpiştirmeyi ihmal etmedi. Yine de bu süslemeler ve sessizlikler Atikus saltanatının tabiatını yanlış tanıtıyor değildi. Benci esasen gerçeği anlatıyordu.

Atina'nın ölümünde uyanıktı. Firik'in Atina'yı kapıp kaçtığını görmüş, Firek'in Bella'yı yattığı yerden kaldırıp götürdüğünü izlemişti. Bella'nın akıbetini tahmin etmek zor değildi. Zor olan, onların ölümünün kendi üzerinde oluşturduğu karar verme zorunluluğuydu: kalmalı mı, yoksa gitmeli miydi? Firik ve Firek durduk yere cinayet işlemeye bu kadar meyilliyse, onu neden öldürmesinlerdi? Benci, Atina'dan biraz daha fazla arıza çıkarabilirdi. Öte yandan sürgün korkunç bir fikirdi. Etrafında onu koruyacak daha büyük köpekler olmadan yaşanır mıydı? Tek yol kendine bir efendi bulmaktı ama insanların tehlikeli olduğu düşünülürse o da yapmak istediği bir şey değildi.

Atina cinayetinin gecesinde açıkça ortada olan bir diğer şey de işbirlikçilerin kimliği idi. Firik, Firek, Meks ve Atikus öteden beri şüphe uyandırmışlar, zaman zaman kendi aralarında takılmışlardı. Bu yüzdendir ki önce Firik, ardından Firek gittiğinde, Benci Meks'in yattığı tarafa dönmüştü. Dönmüş ve beklemişti. Prens'in tuhaf bir şekilde ortadan kayboluşuna kadar beklemiş, sonra da biraderler ve Meks yatağı ararken yaşanan o gizli kapaklı koşturmayı gözetlemişti. İşbirlikçiler yatağı terk ettiklerinde Benci arkalarından gitmiş ve koruluktan uzakta bir ağaca sığınmıştı. Yatağa gelen gideni gözetleyebileceği kadar yakına, ancak onu güvende tutacak kadar da uzağa saklamıştı. Mecnun'a yapılan saldırıdan kaynaklanan o korkunç arbedeyi de oradan duymuştu.

İşte tam bu noktada Benci için her şey daha da gizemli bir hal almıştı. Suikastçılar Mecnun, Bella, Atina ve Prens'in peşinden gitmişti. Bunun mantığı neydi? Harcanan dörtlünün ortak özelliği neydi? Daha da önemlisi, *Benci* bu entrikanın neresinde yer alıyordu? Onu kurbanlara bağlayan bir şey var mıydı? Ya da suikastçılarla bir bağlantısı?

Suikastçılar koruluğa döndüklerinde, Benci Mecnun'un bedenini incelemiş, köpeğin görünüş

itibariyle ölü olduğunu düşünmüş, diğerlerinin bu şiddetle onun kokusu arasında bir bağlantı kurup ona karşı dikkatli olmaları için ceset sandığı şeyin üzerine işeyerek izini bırakmıştı. Daha sonra hala ne yapması gerektiğini bilemeyen, ancak kaçmak zorunda kalırsa kaçabileceğinden emin olan Benci, koruluğa dönmüş ve bütün köpekleri uyur vaziyette bulunca çok şaşırılmıştı. Temkinli temkinli kendi yerine geçmiş, sabaha kadar orada kalmıştı.

Sabah güneşin doğuşuyla birlikte yeni bir düzen de doğmuştu. Köpekler erken kalkmış, iki tanesinin – Babi ve Dagi'nin – anlamlandıramadıkları bu farklılıktan kafaları karışmıştı.

— Büyük dişi köpek nerede? diye sordu Babi.

Esnemekte olan Atikus çat diye çenesini kapattı. Firik ve Firek burunlarıyla Babi, Dagi ve Benci'ye onu işaret edince de havladı.

— Bu faydasız dil ile konuştuğum son kelimeler bunlar, dedi Atikus. Bizimle kalmak istemeyen köpekler sürgüne gitti. Büyük dişi köpek öldü. İnsanlar cesedini götürdüler. Artık bu sürünün lideri benim. İtirazı olan var mı?

— Senden harika bir lider olur, dedi Benci.

— Harika olsam da olmasam da liderliği ben üstleneceğim. İsteyen sürgüne gidebilir. Kalanlar doğru düzgün, köpek gibi yaşayacaklardır. Kapı ya da ağaçları kelimelerle ifade etmeye ihtiyacımız yok. Zaman, tepeler ya da yıldızlar hakkında konuşmaya da. Eskiden böyle şeylerden konuşmazdık ama atalarımız bu dil olmadan da gayet güzel yaşamışlar. Bundan sonra eski dili konuşanlar cezalandırılacaktır. Ava çıkacağız. Mıntıkamızı koruyacağız. Geri kalanı bizi ilgilendirmez.

— İçimdeki kelimeleri susturamıyorum, dedi Babi.

— Kimse susturamaz, dedi Atikus. İçinde tut.

— Ya kazara konuşursak? diye sordu Dagi.

— Cezalandırılırsınız, dedi Atikus.

Bu koşullar altında zaten bir köpek neden konuşurdu? Benci olanları kavramakla meşguldü. Merak ediyordu, konuştukları için nasıl cezalandırılacaklardı? Atikus yalnızken kendi aralarında konuşmalarına nasıl engel olacaktı? Hem neden en başta böyle bir emir veriliyordu? Halbuki konuştukları dil onları diğer köpekler karşısında avantajlı duruma getiriyordu. Fakat, diye düşündü Benci, güç sahibi ister işedikleri için onları döven insanlar, isterse ısrarla köpeklerin konuşmaması gerektiğini savunan Atikus olsun, güçlü olan her zaman haklı olacak. En iyisi, güç sahibinin istediğini yapmasına izin vermeli, bu arada vaziyetten kendine çıkar sağlamaya çalışmalıydı.

Belli ki turuncu dişi köpek olaya Benci ile aynı yerden bakmıyordu.

— Ben sürgüne gitmeyi tercih ediyorum, dedi Babi.

— Gitmene yardım edelim o zaman, diye karşılık verdi Atikus.

Suikastçılar, sanki daha önceden ayarlanmış gibi, bir anda saldırıverdiler turuncu dişi köpeğe. Duck Toller dördünden de küçük olduğundan, insafsızlar bir çırpıda fena yaraladılar köpeği. Onu öldürmek niyetinde olduklarını anlayan çaresiz Babi ıstırap içinde feryat ediyordu. Sesi korkutucuydu. Yataktan kaçmayı başardı ama dört köpek arkasından gitti ve koşarken bacaklarını ısırıldılar. Göletin arka tarafına kadar peşini bırakmadılar ve oraya geldiklerinde gücünü kaybeden Babi yere yığılıverdi. Vücudu hareketsizleşene, kanı çimenlerin üzerine boşalana kadar ısırıldılar onu.

(Benci bu anı Mecnun'a anlatırken, bir adaletsizliği aktarıyormuş gibi, olabildiğince ciddi durmaya çalışıyordu. İşin aslı, suikastçılara hayranlık duymuştu. Bir yanı hala o dört köpeğe hayrandı. Seri ve nettiler. Kabul etmek gerekirdi ki netlik, ne kadar korkutucu olursa olsun, hayran olunası bir şeydi. Hatta belki güzeldi de. Benci buna ancak heveslenebilirdi. Gerçekçi olmak gerekirse, bir güç göstergesi olarak netlik, onun büyüklüğü ve kalıbındaki bir köpeğin asla elde edemeyeceği bir şeydi.)

Turuncu dişi köpek cinayeti, uyarı niteliğindeydi. Bu olaydan sonra hepsi Atikus'un ciddi olduğunu ve suikastçıların Atikus ne isterse onu istediğini açık bir şekilde anlamışlardı. Suikastçıların değişik bir canlı türü olduğu da anlaşılmıştı. Saldırı zalim, seri ve k pekçe gerçekleştirilmişti. Hayran olunası, diye düşünüyordu Benci. Peki ya öncesinde yapılan sürgün teklifi: gerçekten sürgüne izin verilmeyecekse neden böyle bir Şey teklif etmişlerdi? Turuncu dişi köpek onların lafına güvenmiş, onlar da onu gebertmişti. Neden? Benci burada bir fayda göremiyordu. Dişi köpeğin onlara karşı tehdit oluşturan bir tarafı kesinlikle yoktu. Benci'ye göre dişi köpeği öldürme kararı yanlıştı. Aslında en nihayetinde suikastçıların değişik oluşunu da bu yanlışlık kanıtlıyordu.

Benci'ye göre, sağı solu belli olmayan Atikus herkes için bir tehlikeydi.

Onun da ötesinde, Babi'nin ölümünden sonra en düşük konuma sahip köpeklerin Dagi ve kendisi olduğu ortadaydı.   pl kleri karıştırıp öbürlerine itaat etmelerinin beklendiği aşıkardı. Gerçi bu kötü bir Şey olmak zorunda da değildi. Değerli bir Şeyle, mesela korumayla m kafatlandırıldığı takdirde itaatin getirdiği sıkıntılara katlanmaya değerdi. Gerçi Atikus'un saltanatının ne gibi faydalar getireceğini görmek için beklemek gerekiyordu.

( len ne çabuk unutuluyordu... Sürü arkadaşı olmalarına rağmen ne Benci ne de Mecnun, tüylerinin turuncu ve kabarık olması ve koruluğu bulmadan önce bile  am kokması dışında, Babi hakkında çok bir Şey hatırlıyordu. Bir keresinde Babi Benci'yi ansızın saldıran bir kırmaya karşı korumuştu ama Benci bunu hatırlamıyordu. Babi ölürken derin sularda battığını hayal etti, bu his onu yavru bir k pekken boğulayazdığı o ana götürdü. Acılar içinde, acısını dindireni olmadan öldü Babi.)

Atikus iktidarının ilk günleri fazlasıyla kendine has özellikler taşıyordu. Dagi yanlışlıkla yeni dili konuştuğu için feci halde ısırıldı. Ondan sonra Dagi ve Benci bir daha asla diğerlerinin yanında konuşmadılar. Havlıyorlardı ama o da kafa karıştırıcıydı. Eski dillerinden hatırladıklarını taklit etmekte zorlanıyorlardı. Adeta köpek taklidi yapan köpekler gibiydiler. Taklitleri insanlar için

yapsalar daha az zorluk çekerlerdi. Çoğu insan zararsız homurtuları saldırı habercisi homurtulardan ayıramaz zaten. Ancak sürünün eski usullere dönmesini isteyen Atikus, artık durmadan Benci ve Dagi'nin 'köpek gibi davranma' performanslarını değerlendiriyordu. Bu da her şeyi daha da tuhaflıyordu. Benci ve Dagi, köpekliği belli ölçüde unutmuş diğer köpekleri memnun etmeye yetecek bir inandırıcılıkla bir tür köpeklik performansı sergilemeye zorlanan köpeklerdi. Acaba *herhangi biri* eski usulde havlayabiliyor ya da homurtu çıkarabiliyor muydu? Bunun cevabını ne Benci ne de Dagi biliyordu. Tabii diğerlerine de soramıyorlardı. Sorsalar ısırılacaklardı – ya da daha fenası olacaktı. Benci, köpek gibi olmak şöyle dursun, köpek olmaktan uzaklaştığını hissediyordu: daha bilinçli, daha düşünceli ve kendine sakladığı bir dile daha bağlı hale gelmişti. Yapılacak en güvenli hareket, elinden geldiğince Atikus'u taklit etmektir.

Başlarda Benci ve Dagi çöplük karıştırma esnasında korunuyorlardı. Suikastçıların biri ya da ikisi her zaman onlarla birlikte gidiyor, arada sırada onlara diklenen köpeklerle saldırıyor, küçük köpekler büyük köpeklerin giremedikleri yerlere girerken onlara gözcülük yapıyorlardı. En azından Benci için sürüdeki varlığının bir amacı olduğunu bilmek rahatlayıcıydı. Dagi ile birlikte insanların istemediği şeyleri bulup çıkarma konusunda ustaydılar. High Park'ta geçirdikleri kış boyunca bu ikisi çok faydalı oldular. Büyük köpekler insanların evlerine nadiren kabul edilirken, Dagi ve Benci insanları büyüleyip evlerine girmenin bir yolunu buluyor ve işe yarayacak şeyler çalışıyorlardı: atılmış yastıklar, köpük parçaları, eski kıyafetler, güveler yediği için bahçeye atılmış battaniyeler, koruluğu daha fazla eve benzetecek her şey.

Suikastçılar bir süre sonra, ya tembellikten ya da ilgilenmediklerinden, küçük köpeklerin tek başlarına dışarı çıkmalarına izin verince, Benci ve Dagi arasındaki ilişki beklendiği üzere dostluğa dönüştü. Aslında başlarda Benci, Schnauzer cinsi bu köpeğe katlanamıyordu. Dagi ile birlikteyken canının en çok yapmak istediği şey, onun üstüne çıkmaktı. Dagi'yi becermek istediğinden değil, hayır. Kendisine baskın çıkıldığında güçlü, içgüdüsel ve içindeki bastırılmaz derinliklerden gelen bir baskın çıkma arzusu duyduğundan. Dagi'nin de aynı şekilde *onun* üstüne çıkmak istediği

aşıkardı. Bunun kişisel bir tarafı yoktu. Dagi'nin kötülüğünü istemezdi, Dagi ise büyük ihtimalle onunla ilgili herhangi bir dilekte bile bulunmuyordu. İkisinin de tek isteği, birbirinin üstüne çıkmaktı. Gerçi bunun kişisel bir tarafı vardı. Bazen kimin üste çıkmaya hakkı olduğu konusunda fena kapışırlardı. Yine de kendi aralarındaki bu anlaşmazlıklar diğerlerini etkilemezdi. Aslına bakılırsa diğer bütün köpekler, Rozi de dahil olmak üzere, Benci ve Dagi'nin üstüne çıkmışlardı. Ve bu iki köpek buna katlanmışlardı, çünkü katlanmak zorundaydılar.

Köpekler koruluğu ellerinden geldiğince eve benzetmişti ama High Park'ın kışı da kıştı. Ağaçlar ve çalılar yeterince rüzgarlık etkisi görse de soğuk bazen o kadar dayanılmaz oluyordu ki küçük köpekler kaçmayı düşünmek zorunda kalıyorlardı. Bir Ocak gecesi, şiddetle titreyen, dişleri takır takır birbirine çarpan Benci öleceğini sandı. Ertesi sabah Dagi ile birlikte erkenden, tek başlarına yola koyuldular. Diğer bütün köpekler uyuyordu. Atikus, Meks, biraderler ve Rozi battaniyelerin üzerine sıcacık bir birliktelikle uzanmışlar, Benci ve Dagi bu gruptan kabaca ayrı tutulmuştu.

Kaçtıkları o Ocak sabahı, kar adeta geçit vermiyordu. Tanıdık kokular, sesler ve kentin bilinen simgeleri yağın karın altında kalmıştı. Sanki garip bir varlık tanıdıkları her şeyi almış, geriye sadece beyazlık ve bir zamanlar tanıdıkları bir dünyaya ait silik bir görünüm bırakmıştı. Dagi, yataktan yeterince uzaklaştıklarında şöyle dedi:

— Üşüdüm. Öleceğimi sandım.

— Ben de, dedi Benci. Diğerleri bizi hiç düşünmüyor.

— Sana katılıyorum, dedi Dagi. Yanlarında uyumaya çalıştım da lider beni ısırıverdi. Köpek köpeği düşünmez mi hiç?

— Yerlere kar düşünce bizi istemez oldular. Ölmemize göz yumacaklardı.

— Sana katılıyorum, dedi Dagi. Peki şimdi ne yapacağız?

— Beni evine alacak bir insan bulacağım. Neden ikimizi birden evlerine alacak insanlar

aramıyoruz?

— Diğerk köpeklere gittiğimizi haber verelim mi?

— Hayır, diye cevap verdi Benci. Neler olacağını bilmiyorum.

— Sana katılıyorum, dedi Dagi. Lider tuhaf biri. Ne zaman ısıracağı belli olmuyor. Isırdı mı da fena ısıyor. Yalnız başımıza gitsek daha iyi olacak.

Bu kararla birlikte ikilinin şansı hemen yaver gitmeye başladı. Parkın Wendigo Göleti tarafından çıkan Dagi ve Benci, Ellis Park Caddesi boyunca kara bata çıka yürüyorlardı ki yaşlı bir kadın onları gördü ve seslendi.

— Hişt, köpecikler! Hişt, köpecikler!

İkisi de bu sesi duydular ama ihtiyatlı davrandılar. Böyle canlı canlı seslenenlerin iyiliğini gördükleri kadar akıl almaz zulümlerine de maruz kalmışlardı: taşlar atılmış, sopalarla dövölmüşlerdi. Yine de başka çareleri yoktu. Üşümüş ve açtılar. Bu yüzden kadının yanına gittiler. Aslında doğru bir karar vermişlerdi, zira kadın kısa süre önce altı kedisinin ikisini kaybetmişti ve bütün hayvanlara karşı doğuştan büyük bir sevgi besliyordu. Evine gidip mutfağına girdiklerinde kadın iki tas kedi maması koydu önlerine. Mama her ne kadar balık ve küf koksa da güzeldi.

O kış boyunca Dagi ve Benci'nin bir evi olmuş oldu. İyi beslendiler ve istedikleri zaman bahçeye çıkmalarına izin verildi. Fakat kadın ve kedileri, ikisinin birlikte katlandığı bir imtihandı. Kedilerle başlanacak olursa; evet, Benci ve Dagi bu mahluklara karşı bir antipati duyuyordu. Benci'ye göre, akıllı olan hiçbir kimse aksini hissedemezdi. Benci barış içinde yaşamaya hazırdu ama yaşlı kadının evinde sinsi sinsi gezinen bu kediler normal kedilerden daha tehlikeliydi: sürekli tıslıyorlar, kendilerini büyük göstererek onları sindirebileceklermiş gibi kabarıyorlar, tırnaklarını göstere göstere atlayıp zıplıyorlardı. Huzur vermeyeceklerdi.

Şartlar farklı olsa, Benci ve Dagi birlik olup bu pembe dilli isteriklerin boynunu kırırverirlerdi ama yaşlı kadının tavırlarından kedilere gerçekten değer verdiği anlaşılıyordu. Kadın

onların pisliklerini temizliyor (aslına bakılırsa pisliklerinin tadı da pek güzeldi), onları tımarlıyor, onlara miyavlıyor ya da kendisi de sanki büyük boy bir kediymiş gibi onlarla birlikte mırılıyordu. Beslediği bu tüylü hayvanlardan birine bile zarar verseler onları kapı dışarı edeceği belliydi. Bu sebeple kediler en gıcık hallerini aldıklarında – kasım kasım kasılarak yürüdüklerinde – Benci ve Dagi en sessiz homurtularını çıkarmaktan başka bir şey yapamıyor ve kediler bu samimi uyarıları azimle görmezden geliyordu.

Kadının kendisine gelince, o aslında daha karışık bir rahatsız ediciliğe sahipti. O bir insandı. Dolayısıyla küçük köpeklerin gayet iyi öğrendiği bazı yöntemlerle idare edilebiliyordu. Köpekler acıktıklarında sırtüstü yuvarlanıyor ya da arka ayakları üzerinde dikiliyorlardı ve özellikle bu hareketleri kadının çok hoşuna gidiyor gibiydi. Kadın bazı şeylerden açıklanması mümkün olmayan bir şekilde zevk duyarken bazı şeylerden de aynı açıklanamazlıkla korkuyordu. Yatağa çıkıp yanına yattıklarında ya da yüzünü yaladıklarında onları seviyor ve tiz sesler çıkarıyor ama onları kendilerinin ya da birbirlerinin cinsel organlarını yalarken yakalarsa sesi kalınlaşıyor ve üstlerine su püskürtüyordu. Televizyonu onun yerine açtıklarında onlara yemek veriyor ama onların kedilerin kakalarını yediklerini görmeye dayanamıyordu.

Kadının neyi beğenip neyi beğenmediğinin öngörülemezliğinden de kötüsü vardı. En kötü huyu, yapışkanlığıydı. İki köpek de daha önce bu saplantıyla zaten karşılaşmıştı. İkisi de bir insanın onları uzun süre elinde tutmasının nasıl bir his olduğunu biliyordu: boğulma ve bu durumdan kurtulmak için sırtını kütletme hissi. Fakat bu kadın sanki onları ezmeye çalışıyordu. Ne kadar kıvranırlarsa kıvransınlar onları sıkmaktan vazgeçmiyordu.

Bir gün Dagi şöyle bir soru sordu:

— Sence bu kadın bizi sıktığında öldürebilir mi?

Benci bu soruya herhangi bir şekilde yanıt veremeyince kendisi de rahatsız oldu. Yaşlı kadının onlar için bir tehlike olup olmadığını bilmiyordu, bilemezdi. Bilmediği bir varlığın

uyguladığı baskıya dayanarak karar vermek de akıllıca olmazdı. Bir de bu ezilmeye eşlik eden bir duygu vardı. Sanki kadın onlara bir şey zerk etmeye ya da bir düşünceyi aktarmaya çalışıyordu. Kış geçip bahar gelirken, kadın giderek daha da dayanılmaz bir hal almıştı. Benci ve Dagi havanın ısınmaya başladığı ilk günlerde kendilerini yine kaçış hayalleri kurarken buldular. Kadının sağladığı yemek ve barınak imkanlarını bile gözleri görmüyordu artık.

Dagi, kaçma arzusundan ilk kez, dünya kışın yok ettiği o gübre, yeşillik, çürümüş yiyecek ve bok kokularına yeniden büründüğü bir akşam bahsetti. Benci ile birlikte kadının bahçesindeki ısınmış avlu taşlarının üzerinde uzanıyorlardı. Dagi artık kadından da kadının evini kirleten kedilerden de bıkmıştı.

— Olmak istediğim yer burası değil, dedi.

— Nereye gideceksin ki? diye sordu Benci.

— Önceden olduğum yere gitmek istiyorum, diye cevap verdi Dagi. Bu hayvanlar beni mutsuz ediyor. İnsan da beni ezecek, bundan eminim.

— Geri dönmek tehlikeli olur, dedi Benci.

— Lider gerçek bir köpek, dedi Dagi. Bize yeniden nasıl gerçek köpekler olacağımızı öğretecektir.

— Geri dönmek iyi olmayan bir fikir ama burada tek başıma kalmak da istemiyorum.

— O zaman benimle gel. Dünya ısındı. Olması gerektiği gibi, sürümüzle birlikte yaşarız.

Dagi belli ki maruz kaldıkları suistimali ve aşağılamaları unutmuştu. Nasıl korktuklarını, sürünün ne denli sert ve öngörülemez olabildiğini unutmuştu. Benci de aslında onun sürüyle birlikte olma arzusunu paylaşıyordu ama bunun karşılığında elde edebilecekleri hiçbir kazanç göremiyordu. Tek gördüğü tehlikeydi ve her daim işini bilen bir köpek olarak da kendisi için ilk etapta neyin iyi olduğunu düşünüyordu. Kadın her ne kadar yapışkan olsa da koruluğa dönmekten başka bir yol

olmalıydı.

— Neden başka bir insan bulmuyoruz? diye sordu.

— Olmaz, dedi Dagi. Bir efendiden diğerine neden geçelim?

— İnsanların evleri farklı farklı, dedi Benci. Kokuları farklı. Bence aralarında *fark* var. Bu çirkin mahluklardan beslemeyen başka bir insan bulabiliriz.

— Biz seninle aynı sürüdeniz, dedi Dagi. Ne demek istediğini anlıyorum ama benim düşüncem seninki gibi değil. Bizim başka bir yerde bir evimiz var. Ben oraya dönmek istiyorum. Sürü hala tuhaf davranıyorsa, o zaman başka bir yer bakarız.

Dagi'yi aksine ikna etmek mümkün olmayacaktı. O artık bu insanla ya da bu kedilerle yaşamak istemiyordu. Bunu yapmak içinden gelmiyordu. Aralarında geçen bu konuşmadan birkaç gün sonra Dagi, yaşlı kadının evinden atılmalarına zemin hazırlamaya başladı. Davranışlarının korkunç sonuçları olacaktı belki, doğru. Ancak Benci arkadaşını evden çıkışlarından sonra yaşananlar için suçlamayacaktı. *Suçlayamazdı*. Bütün bunları Mecnun'a anlattığında aslında kendisini de Dagi'nin onları evden kovdururken düşünceli davrandığına ikna etmiş oldu. Dagi 'düşünceli' davranmıştı, çünkü yaptıklarıyla Benci'nin nerede ve nasıl yaşamak istediğini yeniden düşünmesine sebep olmuş, onu beklenmedik bir şekilde şerefli bir karar vermek zorunda bırakmıştı.

Fakat daha önce evden atılma hikayesi: Benci her zaman mükemmel bir avcı olmuştu. Sıçanların kokusunu alır, onları nasıl öldüreceğini bilir ve bazen de yemekten zevk alırdı. Sıçan yemek çok da tercih ettiği bir şey olmadığından, aç olmadıkça sıçan öldürmezdi. Öte yandan, Dagi, usta bir avcı olup sıçan ve fareleri zevk için öldürürdü. Evden atılma planı tamamen Dagi'nin yöntemiyle hazırlanmış, Benci de bunun üzerine hiç düşünmemişti. Yani Dagi kadının kedilerinden birini kıştırıp öldürene kadar düşünmemişti.

Olaylar o kadar hızlı gelişti ki Benci derin bir ikirciğin içine düştü. Dagi ile birlikte mutfakta

uzanırlarken kedilerden biri içeri girdi ve kendi su tasına yöneldi. Dagi ansızın saldırdı. (Ne hızlı ve harikaydı!) Refleksleri hemen hemen Dagi'ninkiler kadar etkileyici olan kedi yukarı doğru sıçrayıp Dagi'nin elinden kurtulmaya, canını kurtarmaya çalışıyordu. Nafile. Dolabın bir cephesinin duvarla buluştuğu, V şeklinde dar bir alana sıkıştırılmıştı. İkinci kez sıçramaya çalıştı ama imkanı yoktu. Kedinin çaresizce çırpınacağını tahmin edip tırnaklarından uzak durmaya çalışan Dagi aniden yüklenip kedinin boynunu ısırды ve hayvanı kıpırdanmayı bırakıp ağzında hareketsizce asılı kalana kadar pelüş bir oyuncak gibi salladı.

Bunu yapmak Dagi'ye nasıl da zevk vermiştir, diye düşündü Benci. (Dagi'nin zevkiyle, bu manzaranın *kendisine* yaşattığı zevki kıyasladı.) Sırf çıkan ses bile heyecan vericiydi: kedinin kendini son kez savunurken cırlamaları, Dagi'nin ağzındaki şeyi duvara çarpıp dişlerini daha derine geçirmesi, hayvanın o esnada verdiği mücadele ve Dagi'nin ağzında sallanan bedeninin adeta ikiye bölünmüş gibi görünmesi. Benci hayvanın ölümünden muazzam tatmin duymuştu. Dagi kedilerin en mağrurlarından birini öldürmüştü. Köpeklerden biri bu kedinin pek kıymetli eşyalarına, yani pembe bir yün yumağına ve içine pembe bir battaniye yerleştirilmiş bir hasır sepete ne zaman yaklaşırsa, kedi hemen tıslar ve kabarırdı. Benci ve Doggie kendi aralarında, bu kediyi bir gün ölesiye ısıracaklarını konuşup sık sık eğlenirlerdi. O gün gelmişti, iyi de olmuştu.

Mahluku Benci öldürmüş olsa, cesedini mutfakta bırakır ve evin başka bir köşesine çekilirdi. Tam anlamıyla saklanmazdı ama kedinin ölümüyle de ilişkilendirilmek istemezdi. Ancak Dagi kedinin cesedi alıp kafasını merdiven parmaklıklarına çarpa çarpa üst kattaki insan yatak odasına çıkardı. Benci arkasından gitmedi. Oturma odasında bekleyip dinlemeye koyuldu. Çok beklemesine de, dikkatle dinlemesine de gerek kalmadı. Dagi'nin ahşap zeminde çıkardığı tırnak seslerini işitti. Anlık bir sessizlik oldu ve kadın feryat etmeye başladı. Kediye üzüldüğünden şüphe olmayan kadının ağlamasıyla bir an daha geçti ve Dagi acele etmeden, adeta düşünce düşünce merdivenlerden aşağı indi.

— Ne oldu? diye sordu Benci.

— Bilmem, dedi Dagi. Hayvanı yanına bırakınca kadın gürültü çıkarmaya başladı.

— Hoşnutsuz muydu?

— Hayır, dedi Dagi, korkmuş görünüyordu.

— Belki aynı şeyi ona da yapacağını düşünmüştür.

— Ben de öyle düşündüm, dedi Dagi. Bu yüzden hayvanı ona bıraktım.

— İyi düşünmüşsün, dedi Benci.

İkisi uzunca bir süre oturma odasında oturup kadının çıkardığı sesleri dinlediler ve onlara seslenmesini beklediler.

(Bu noktada Mecnun Benci'nin sözünü kesip araya girdi.

— Sakallı köpeğin yaptığı hoş olmamış, dedi. İnsanlar bu mahlukları koruyor, onlara 'kedi' diyorlar.

Mecnun 'kedi' kelimesini tam olarak telaffuz edemeyince, ağzından *k* sesi yerine tıpkı İskoçça *loch* (loh) kelimesindeki gibi kalın bir *h* sesi çıktı. Bu, sanki boğazına bir şey kaçmış gibi çıkan bir sestti.

— Onlara yakışan bir isimmiş, dedi Benci.)

Fakat kadın onlara seslenmedi. Ölü kediyi evladıymış gibi kollarına alıp cansız bedenini göğsüne bastırarak merdivenlerden aşağı indi.

— Siz ne yaptınız? dedi onlara. Ne yaptınız?

Benci, kendine rağmen bu görüntüyü heyecan verici buldu. Tuhaf bir şekilde uygunsuzdu. Ve hayatında ilk kez içinde bir his o kadar güçlendi ki safi zevkten kısıp kısıp sesler çıkarmasına neden oldu. Başka bir deyişle, gülüyordu. Dagi de gülüyordu. İkisi de sanki içlerinde kapalı bir kutu varmış, o kutu açılmış ve muhteviyatı sel olup dışarı akmışçasına, kendilerine hakim olamayıp gülüyorlar ve içlerindeki duyguyu boşaltıyorlardı. Benci daha önce de gerginliğini boşaltmıştı ama

çok farklı koşullarda ve çok farklı şekillerde yapmıştı bunu. Örneğin, küçük bir köpekken efendisinin ön bahçesindeki yeşil ve ıslak çimlerde yuvarlanırken mutluluktan havlamıştı. Ama *bu* gülüş tuhaftı. Kaynağı duyguları değil, neredeyse bir o kadar güçlü başka bir şeydi: zekası.

Gülmek köpekler için tuhaftı. Gülmenin görüntüsü (daha ziyade sesi) ise kadın için belli ki rahatsız ediciydi. Oturma odasının girişinde, kollarında ölü kedi, öylece dikilip onları dinledi. Onu orada, ölü kediyi sanki çok kıymetli bir şeymiş gibi kucağında tutarken görmek Benci ve Dagi'yi daha da eğlendirdi. Gülmeden duramıyorlar, kısık kısık çıkardıkları homurtular tuhaf bir uyumluluk gösteriyordu. Ölü kediyi göğsünün üzerinde sıkıca tutan kadın dizlerinin üzerine çöktü, başını öne eğdi ve yalvarır gibi ellerini birleştirdi. Onlarla olmasa da belli ki biriyle konuşuyordu.

Artık ne söylemesi gerekiyorsa, uzunca bir süre hararetli bir biçimde onları söyleyip bitirdikten sonra ayağa kalktı, sokak kapısını açtı ve kenara çekildi.

Benci'ye kalsa o evde kalmaları gerekirdi. Kadının korkusunu hissedebiliyordu ve bu korkuyu sömürebileceklerinden emindi. (Kadının görünmeyen bir şeyle konuşuyor olması canını sıkmıştı.) Dagi de kadının tepkileri karşısında Benci kadar şaşkına dönmüştü belki ama onun tek isteği bu evden kurtulmaktı. Ardına bakmaksızın, atlaya zıplaya çıkıp gitti kapıdan. Benci de onu takip etti.

Benci, kadının evini terk ettikleri andan itibaren felaketin yaklaştığını sezmeye başladı. Yataktan uzak değillerdi. Yolu Dagi kadar iyi bilmesine rağmen onu belli bir mesafe arkadan takip ediyordu. Koruluğa gelince Dagi daha da hızlı hareket edip daha önce evleri olan bu yere mutlu mesut giriverdi. Bir sessizlik oldu ve dakikalar sonra duyulan homurtu ve havlamalarla birlikte Dagi tekrar koşarak dışarı çıktı. Atikus ve biraderler peşindeydi. Bu üçlünün sesi farklı çıkıyordu – vahşi değildi, evcilleşmiş de değildi, köpek gibi değildi yani. Benci o an korkmaya başladı ve şansızlık bu ya, yataktan kağan Dagi ona doğru koşuyordu. Anadilinde son sözlerini söyleyen Dagi, evrensel köpek dilini son anlarında hatasız bir şekilde konuşuyordu.

— Teslim oluyorum, diyerek ciyaklıyordu. Teslim oluyorum! Teslim oluyorum!

Nedense onu anlayamayan, tanımadığı köpekler tarafından yapılmış gibiydi.

Benci, arkadaşının ölümünü hatırlayınca sustu. Duygu yoğunluğu altında ezilen köpek yere uzandı ve başını halının kızıl kısmına koydu.

O da, Mecnun da uzun bir süre sessiz kaldılar. Sessizliğin farkına varan Nira içeri girdi ve Mecnun'a yiyecek ya da içecek bir şey isteyip istemediklerini sordu. Nira içeri girince Benci zıplamaya, Nira'nın önünde ileri geri yürümeye, kafasını kaldırıp ona bakmaya ve havlamaya başlamıştı ki Mecnun ona durmasını söyledi.

Nira'nın sorusuna 'hayır' anlamında kafasını iki yana sallayarak cevap verdi. Bunun üzerine odanın ışığını açan Nira köpekleri yeniden yalnız bıraktı.

— Bu insanın, dedi Benci, sana böyle iyi davranması çok hoşuma gidiyor. Bunun için hiçbir şey yapmıyorsun. Arada bir arka ayaklarının üzerinde yürüyor musun? Bir şeyler yapıyorsundur.

— Öyle bir şey yapmıyorum, diye cevap verdi Mecnun.

— Genelde efendiler böyle olmaz, dedi Benci. Hiçbir şey beklemeyen bir efendi, efendi değildir. Ve ortada bir efendinin olmaması sana ıstırap getirir. Gün gelir çok çekersin. Kiminle muhatap olduğunu bilmek her zaman daha iyidir, sence de öyle değil mi?

— Düşüncelerini anlıyorum, dedi Mecnun, ama bu insan efendi değil. Nira'nın ne olduğunu bilmiyorum ama ondan korkmuyorum.

— 'Nira'? dedi Benci. Adını söyleyebiliyorsun yani? Çok tuhaf.

— Bana köpek öldürüldükten sonra neler olduğunu anlat, dedi Mecnun. Teslim olduysa neden öldürdüler onu?

— Bence, dedi Benci, kendilerine hakim olamadılar.

Benci, üç köpeğin Dagı'nın bacaklarını, karnını ve boynunu ısırışını izledi. Dagı kurtulmak için sonuna kadar mücadele etti ama gözü saldırmaktan başka bir şey görmeyen köpekler karşısında sayıca çok yalnızdı. Dagı birkaç yerinden ısırılan bir köpeğin o koşullarda davranabileceği kadar cesur ve yürekli davransa da Benci'ye göre Dagı'nın mertliği çektiği acının ömrünü uzatmaktan başka bir işe yaramıyordu.

Atikus, Firik ve Firek öldürme işiyle uğraşadursun, Benci olay mahallinden kuyruğunu bacaklarının arasına kıştırarak uzaklaşmaya başladı. Koşacaktı aslında ama kaçmak üzere arkasını döndüğü anda yataktan koşarak çıkan Rozi tepesine biniverdi. Gafil avladığı Benci daha ne olduğunu anlamadan, Rozi dişlerini köpeğin boynuna sıkı sıkı geçirdi. Benci işeyip teslim olurken yavru bir köpek gibi yumuşamışsa da Rozi onu bırakmayıp homurdamaya devam etti ve köpeği Dagı'nın ölümüne şahitlik etmeye zorladı.

(Benci, arkadaşının öldürülmesini izlerken neler hissettiğini ifade edemiyordu. Dagı'yi öldüren üçlüden her zerresiyle nefret etmişti. Dagı'nın ölümünü anlatırken onlardan hala nefret ediyordu ama bunu zayıflık göstergesi olarak gördüğü için duygularını Mecnun'dan gizliyordu.)

Dagı hareketsiz kalınca, üç köpek – Atikus ve biraderler – sanki dirilmesini bekliyorlarmış gibi onun kalıntılarının etrafına toplandılar. Hatta Atikus sanki köpeğin öldüğünden emin olmaya çalışıyormuş ya da hala yaşıyor olmasını umut ediyormuş gibi kafasını dürtüp iteledi. Katiller yaptıkları karşısında bir an için şaşkına dönmüştü. Gören de Dagı'nın cansız bedenini orada tesadüfen bulduklarını sanırdı. Sanki onu bu hale, içinden Dagı'nın ruhunun çıkıp gittiği, hareketsiz bir yığın haline onlar getirmemişti. Şaşkınlıkları – tabii bunun adı şaşkınlıksa – kısa sürdü. Dagı'nın bedeninin kımıldamadığını gören Atikus ve biraderler, Benci'ye döndüler.

Ona doğru gelirlerken, Benci yolun sonuna geldiğini düşündü. Elinden geldiğince küçülmeye ve tehdit teşkil etmez görünmeye çalıştı. Fakat nedense Atikus ve biraderler şiddete olan

ilgilerini kaybetmişlerdi. Atikus Benci'ye baktı, homurdandı ve koruluğa döndü. Diğerleri de onu takip ettiler. Dagi'nin çürümeye bıraktıkları bedenini daha sonra insanlar bulacaktı.

Rozi olmasa, Benci, bu üç köpek arkasını döndüğü anda kaçacaktı ama Rozi orada olduğunu hatırlatmak için homurdandı ve onu yavrularından biriymiş gibi ileri doğru iteledi. Böylece Benci istemeye istemeye kendi ırkının, daha doğrusu kendi ırkı sandıklarının yanındaki hayatına geri döndü. Sürünün değiştiğini anlaması ise uzun sürmedi. Sürüdekiler Benci için artık neredeyse insanlar kadar gizemliydi. On ikisi birden kafeslerden ilk kaçtığında diğer köpeklerin onlar karşısında hissetmiş olması gereken içgüdüsel korkunun aynısını şimdi o, Atikus'a karşı hissediyordu.

Bir şeyden çok emindi: artık koruluğa ait değildi.

Atikus, biraderler ve Rozi yeni kelimeleri kullanmayı hala reddediyordu. Ancak eski usulle de – en azından Benci'nin eski usul olarak hatırladığı şeyle de – iletişim kurmuyorlardı. Homurtular, kısık bakışlar, boyunlarını açığa çıkaran hareketler hala kullanılıyor olsa da bunlara tuhaf kafa hareketleri eklenmişti. Bir tür ağız, burun oynatma hareketi vardı ki bunun yön göstermekle alakası yoktu. Bir de Benci'nin insanların havlama taklidi yapmasına benzettiği kekeleyerek havlama vardı. Sürüdekiler artık farkında olmadan böyle hareket ediyor ve bu tür sesler çıkarıyorlardı ama bütün bunlar köpeklikten çok ama çok uzaktı. Sürü gerçekten de çok değişik bir hal almıştı: köpek taklidinin de bir taklidi olmuştu. Önceden doğal olan her şey artık tuhaf görünüyordu. Bütün bunlar bir alışkanlığa dönmüştü.

Misal, üste çıkma olayı.

— Gün geçmiyordu ki, dedi Benci, biri boğazımı sıkıp beni becermesin.

Üste çıkmak, önceleri hep bir içgüdüsel mesele olmuştu. Nefes almaktan daha değerli görülmediği gibi, her daim statü ile de ilişkilendirilmemişti. Bazen içlerinden biri, diğer köpeklerle bir tanışmak büyük bir zevk olduğu için sertleşirdi. Mutluluğu becermekten ve becermeyi baskın

çıkılmaktan ayıran çizgiler oldukça netti.

Ancak Benci sürüye döndüğünde, Atikus ve diğerleri ortada bir düzen ve hiyerarşi olduğunu ispatlamak için onun üstüne çıkıyor gibiydiler. Yani bunu kendilerine ispatlamak için. Ve Benci hayatında ilk kez, üstüne çıkılmasının bir aşağılama olduğunu düşündü. Diğerlerinin bunu neden yaptıklarını anladı. O da kendinden güçsüz köpeklerin üstüne çıkacaktı. Fakat bu yeni his, bu utanç onu değiştirmeye yetti. Bunun üzerine düşünmeye başladı.

Mesela bir gün Firik üstündeyken Benci şunu fark etti; eğer burada amaç birinin diğerinin üstüne çıkacak güce sahip olduğunu göstermekse, o halde aynı şeyin defalarca gösterilmesine gerek yoktu. Bir ya da iki kez gösterildiğinde zaten mesaj açık bir şekilde, hatta fazlasıyla alınıyor, Benci gibi küçük köpekler katıksız bir refleksle buna teslim olmaya zorlanıyordu. Benci de direnmeksizin teslim oldu ve sıradüzen içindeki yerini kabul etti. Bütün olan bitenden sonra o da artık bütün kalbiyle sosyal düzenin en önemli şey olduğuna inanmaya başladı.

Ancak bir gün, Rozi ile birlikte yaşadığı bir şey, Benci'nin kendini ve sürüyü başka türlü görmesine neden oldu. O ve Alman kurdu korulukta, diğerlerinden uzakta, baş başaydılar. Benci koruluktaki ikinci kalışının uzun süreceğini düşünse de iki aydan fazla sürmedi. O süre zarfında Atikus ve biraderlerle çok az iletişim kurdu. Onunla konuşmuyorlardı. Ancak bazen Rozi ile baş başa kalıyorlardı. Bir öğleden sonra Rozi, eski (yeni) dili kullanarak Benci'yi şaşırttı.

— Kaçmaya çalışmamalısın, dedi. Çalışırsan sana zarar verirler.

Benci eski dillerinde hitap edilmenin şaşkınlığını üzerinden atar atmaz – ve aynı dilde karşılık verme riskini göze aldıktan sonra – köpeklerin, özgür olmak isteyen bir köpeğe neden zarar vereceklerini sordu.

Rozi, cevap vermek yerine, ona Meks'in başına gelenleri anlattı. Benci ve Dagi kaçtıklarında, diğerleri – Rozi de dahil – Meks'in üstüne çıkmaya başlamıştı. Rozi bunun doğal olduğunu söylüyordu, zira hepsi o köpekten üstündü. Bir süre her şey yolunda gitti. Fakat sonra

köpeğin aklına diğer köpeklerden birinin üstüne çıkma fikri yerleşti. Hiçbir köpek buna izin vermedi ve dengede giden her şey hoş olmayan bir liderlik savaşına dönüştü. Giderek kızışan bu savaş, bir kış günü öğleden sonra biraderlerin sabrının taşıdığı ana kadar devam etti. Biraderler Meks'e saldırıp, onu göletin kenarında yarı ölü vaziyette bıraktılar. Köpeğin işini liderin bitirmesini istiyorlardı. Bu durumda liderin de başka şansı yoktu. Köpeğin boynunu ısırarak ve onu ölüme terk eden lider oldu.

Rozi'ye göre, Meks'in ölümüne sebep olan kargaşanın suçlusu yine Meks'in kendisiydi. Köpekler onu öldürmekle tabiatlarına uygun davranmışlardı. Gerçek köpeklerdi onlar: alını açık, köpekliğe sadık. Doğru yolda olmak, yerini bilmek her köpeğin kendi tercihiydi. Artık Benci de kendi tercihiyi yapacaktı.

— Anlıyor musun? diye sordu Rozi.

Benci cevap olarak anladığını söyledi ama aslında durumu Rozi'den de iyi anlamıştı. Daha önceleri Dagi ile birlikte sürüde kalmalarına neden izin verildiğini merak ederdi, artık bu sorunun cevabını çok iyi biliyordu: ne kadar zayıf ve ezik olursa olsun, diğerlerinin sıradüzeni ayakta tutabilmek için ona ihtiyacı vardı. Kimseyle paylaşmadığı bu düşünce Benci'nin kendi gücünü fark etmesini sağladı. O, Benci, bu düzende lider kadar gerektiydi. Çünkü tavanın olduğu yer de taban da olmak zorundaydı. O halde neden sadece onun üstüne çıkılıyordu? Mantıken liderin de zaman zaman en düşüklerin – yani Benci'nin – kendi üstüne çıkmasına izin vermesi gerekmez miydi? Yükseklikler derinliklerle vardır. Devrim niteliğindeki bu düşünce, Benci için yeni olduğu kadar rahatsız ediciydi de. Bu, Benci'nin ne geçiştirebildiği, ne de çözüme kavuşturabildiği bir çelişkiydi ve onu – başlangıçta farkında olmadan – sürüdeki arkadaşlarına muhalif hale getirdi.

Korulukta diğerleriyle birlikte geçirdiği iki ayın sonunda Benci de köpeklik duygusunu kaybetmeye başladı. Doğru yapıp yapmadığını düşünmeden çişini yapamaz ya da uslu uslu oturamaz oldu. Bu kendini bilme hali öyle kafa karıştırıcıydı ki Benci'nin üzerinde yarattığı etki tuhaf tuhaf konuşan köpeği dinlemeye çok benziyordu:

Gökyüzü dünyanın üzerinde nasıl da gidiyor!

Toprağın kürkü nasıl da değişiyor.

Her şey köpeği kemiklerle aldatmaya çalışıyor.

Köpeğin hoşuna gömülen de kazılan da gitmiyor.

Velhasıl, Benci birçok şeyden emin olamasa da Atikus'un sürüsünün bir parçası olmak istemediğinden emindi. Buradan kurtulması gerekiyordu. Aslında kaçmanın zor olduğunun farkındaydı. Sürünün alışkanlıklarının bir parçası, onların olmazsa olmaz mazlumu olmuştu. Bunun sonucunda onlar da Benci'ye göz kulak olmuşlar, onu yabancı köpeklerden korumuşlardı belki ama en ufak bir yanlışında üstüne atlamaya da hazırdılar. Benci en sonunda, şans eseri – hınç güdümlü şansının yaver gitmesiyle – kaçmayı başardı. Yani bir ölüm bahçesi buldu.

Ölüm bahçelerini anlatmak zordur. Köpekler bu bahçelerin ölüm bahçesi olduğunu fark ettiklerinde iş işten geçmiş olur. Bu yerler – bazen gerçekten bahçe şeklinde olur – insanların hayvanlara yesinler diye zehir bıraktıkları yerlerdir. Bilinen sebeplerden, yaşayan çok az köpek bunlardan haberdardır. Bir kere, bu bahçeleri keşfeden köpeklerin bu keşiflerinden ders çıkaracak kadar yaşamaları nadiren görülen bir durumdur. Öte yandan bu bahçelerde öldükleri de nadiren görülür. Zehirlenen köpekler zehirlendikleri yerlerden epey uzakta ölme eğilimi gösterirler. Yani bu köpeklerin ölü bedenleri diğer köpekleri uyarma görevi görmez.

Benci – aşırı derecede ihtiyatlı bir köpekti – yanılmıyorsa, hayatında yalnızca iki ölüm bahçesi görmüştü. İlki, efendisinin evinden üç ev ötedeydi. Burası, kaçınılmaz surette kışkırtıcı kokuların yayıldığı, hem mineral hem de et kokan bir sebze bahçesiydi. Bahçeye girmek için yapılması gereken tek şey, bahçenin metal çitlerinin altından geçen bir geçidi kullanmaktı. Çok sayıda köpek içeri girip bahçedekilerden yemişti. Nefesleri ve kışları pas ve tuvalet ispiertosu kokmuştu. Nefesleri böyle kokmaya başlayan küçük köpekler kısa süre içinde ölmüş, büyüklerse ya

ölmüş ya da hastalanmıştı. Benci de bu muhitte serbestçe koşarken bu bahçeye birçok kez girmişti. Bahçede, yerin biraz altında inek eti, pişmiş tavuk parçaları, hatta şekerli ekmekler bile bulmak mümkündü. Güzel yiyecekleri eşleyip çıkarmak ve yemek cazip geliyordu ama doğuştan şüpheci olan Benci bir o kadar da iyi beslenen bir köpekti. Üzerinde hala epey et bulunan birkaç kemik çıkardı topraktan ama mineralli et kokan şeyleri yemekten kendini alıkoydu. Onun yerine, kendini alıkoyamayan köpekleri, kedileri ve ölmek üzere olan rakunları koklamakla yetindi.

Bu örnek hafızasına kazınmış ve Benci bahçeyi ıstırap ve ölümle bağdaştırmışken, toprak bu şeyleri sunmaz olmuştu. Üstünden geçilip ezilen bahçede artık etler gömülü değildi. Bahçeye giren hayvanlar da hastalanıp ölmüyordu.

Bütün bunlar o kadar tuhaf ve büyüleyiciydi ki Benci ne o bahçeyi ne de bahçeyle acı ve ölüm arasındaki bağlantıyı unuttu. Sonra yine bir gün parkın yan tarafındaki evlerden birine yağmalama yapmaya giderken, Parkside Caddesi'nin kenarındaki uzun otların arasında acılar içinde kıvranan bir köpeğin pas ve tuvalet ispiertosu kokan nefesini duydu. Birkaç akşam sonra Ellis Park Caddesi'nde, arkasında Firik ve Firek ile yürürken, önünden geçtikleri bir evden yine aynı tuhaf, keskin koku geldi: alkol ve pas. Benci havlayarak biraderleri evden uzaklaştırdı ve söğüt ağacının altındaki kışkırtıcı bir kokuya çağırdı. (Parkı kullanan bütün köpeklerin sidiği vanilya, bal, kaba yonca, tirfil ve kolay tanımlanamayan ama yine de büyüleyici gelen bir şey kokuyor gibiydi.) Evin arkasında bir ölüm bahçesi olduğundan emin değildi ama eğer varsa, Atikus'un bütün sürüsünün – artık onlar hakkında böyle düşünüyordu – hep beraber o bahçedeki yiyeceklerden yemesini istiyordu.

Arkadaşlarının ölümünü hayal etmek rahatsız ediciydi. Sürü ortadan kalkacaktı: diğerlerine hissettiği nefrete rağmen bu düşüncede ıssızlık hissi vardı. Ama yine de ölüm bahçesinin nasıl bir etki yaratacağı hakkında bir fikri yoktu. Belki de Atikus'un sürüsü sadece sakat kalacak ve Benci'nin koruluktan kaçmasına müsaade edeceklerdi. Benci her iki durumda da özgürlüğe çıkan başka bir yol göremiyordu. Bütün yapması gereken, Dagı'yı öldürenleri doğru yere yönlendirmektir. Bahçe zaten

geri kalanını hallederdi.

Ertesi sabah bütün köpekler yataktan çıkıp yola koyulduğunda, Benci, Ellis Park Caddesi'ne doğru kaymaya başladı. Kaymak derken, Ellis Park Caddesi istikametindeki ağaç gövdelerini koklama gösterisi yapıyordu. Sanki tanrılar da Benci'nin niyetini onaylamışlar gibi, o yaz sabahı yol üzerindeki ağaçlar büyüleyici bir şekilde sidik kokuyor, sürü, ölüm sezindiren eve doğru insafsızca yönlendiriliyordu.

Ellis Park'taki eve yaklaşırlarken, Benci bahçenin ölüm ya da sakatlık değil, yalnızca biraz rahatsızlık vermekle kalmasından endişe etmeye başladı. Eğer öyle olursa, sürüdekiler bahçeye girişlerinden onu mesul tutar ve Benci pekala cezalandırılabilirdi. Operasyon kurnazlık gerektiriyordu. Takip ediyormuş gibi görünürken önderlik etmek zorundaydı. Bu yüzden doğrudan eve yönelmedi. Eve yaklaşırlarken havayı kokladı ve öyle bir havladı ki bu birçok anlama gelebilirdi: 'Açım', 'Küçük bir yaratık gördüm' ya da 'Ben sizden biriyim ve böyle olduğum için de mutluyum'.

Atikus homurdadı. Ancak Firek ve Firik o zamana kadar çoktan etrafı koklamaya başlamışlardı bile. Evin arkasına doğru yöneldiler, diğerleri de onları takip etti. Karşılarına gerçekten de bir bahçe çıktı. 'Bahçecilik' kokusu baskındı ama alttan alttan kışkırtıcı ters akım kokular da geliyordu: dana eti, maya, şeker. Bahçeye kolayca girmek mümkün değildi. Etrafı iç içe geçmiş tel örgülerle çevriliydi. Fakat sürgülü bir kapısı vardı ve Firek bu kapıyı kolaylıkla açtı. Sürü bir anda gür çiçeklerin, sebzelerin ve yarı gömülü yiyeceklerin içine atıverdi kendini.

Köpekler – Benci dışında hepsi – sessizce kendinden geçmekteydi. Bitkilerden ayrı bir yerde, teller boyunca et ve ekmek parçaları vardı. Uzak bir köşede tavuk göğüsleri, hatta kokmuş balıklar bile vardı! Köpekler – Benci dışında hepsi – karınlarını doyurdular. Benci ise havayla doyurdu karnını. Diğerleri işlerini bitirene kadar topraktaki oyukları ısırdı ve kuyruğunu dik tutup sallayarak yemek yiyormuş gibi yaptı. Karnı doyan sürü bahçeden çıktı ve High Park'a doğru yola koyuldu. Gün ışığı kaybolana kadar etrafta gezindikten sonra koruluğa döndüler.

Yataktaki ilk gece o kadar olaysız geçti ki Benci keşfettikleri bahçenin ölüm bahçesi filan olmadığını düşünmeye başladı. Kimse ölmüyor, herkes mışıl mışıl uyuyordu. Ertesi gün, hatta ondan sonraki gün de bahçeye gittiler. (Adeta bitmek bilmeyen bir et, balık ve ekmek düzeneği vardı.) Üçüncü gidişlerinde Benci'nin iradesi sınanmaya başladı. Aç olan ve bu yerin tehlikeli olduğundan emin olamayan Benci bir ara yerdeki etleri yemeye meyletse de biraz daha dayanmayı seçip hiçbir şey yemedi. Dönüşte parkın içinde yürürlerken, sırf eşelemiş olmak için çöpleri eşeleyen Benci, Firik ve Firek'in garip bir halde yürüdüklerini fark etti: dengelerini kaybetmek üzerelemiş gibi yalpalıyorlardı. Dahası, köpeklerin – Benci dışında hepsinin – ağzından kan gelmeye başlamıştı.

Benci o gece korulukta acı acı havlamalar (aynı sesi çıkarıyordu), acı çeken sürü arkadaşlarının güçsüz güçsüz debelenmeleri (taklidini yapıyordu) ve Firik, Firek ve Rozi'nin ıslak ıslak nefes alıp vermeleri yüzünden uyuyamadı – ve korkuya kapıldı. Güneş doğduğunda, sebep olduğu ölümlerden emin olmak için köpeklerin bedenlerini kokladı. Firik, Firek ve Rozi tam anlamıyla ölmüş olmasalar da bedenleri korulukta neredeyse cansız bir halde uzanıyordu. Ne kalkabilirler, ne de iletişim kurabilirlerdi. İhtiyatlı ve temkinli davranan Benci, ertesi gün, öldüklerinden emin olana kadar yanlarından ayrılmadı.

Atikus herhalde başka bir yere gitmişti. Belki de ölümün yaklaştığını görmüş ve onunla yalnız başına yüzleşmek istemişti. Her neyse, Benci sürü liderini bir daha hiç görmedi. Yalnız diğerlerinin çektiği ıstıraba bakılacak olursa, onun da öldüğünden emindi.

Mecnun bu katliamla ilgili detayları en eksik haliyle işitiyordu. Benci hikayeyi sanki o eski, güçlü sürünün hemen hemen tamamını garip bir hastalık – Benci'yi diğerlerinden ayrı tutan bir hastalık – telef etmiş gibi anlattı. Bir düşünsene, dedi Benci ciddiyetle. Değişim gecesi kafeslerde bulunan köpeklerden artık sadece ikisi, belki de üçü hayattaydı. Onun ve Mecnun'un bildiklerini bilen iki ya da üç köpek. Bir süre sessiz kaldılar.

— Bu kadar çok ölüm görmek beni üzdü, dedi Benci sonunda.

— Evet, dedi Mecnun, bu kadar çok ölüm adamı mutsuz eder.

— İçecek su var mı?

Mecnun, Benci'nin sürünün son günlerine dair anlattığı hikayedeki muğlaklığı fark etmeyecek ve bundan şüphe duymayacak kadar akılsız değildi. Fakat şüphesi kısmen Benci hakkında hissettiği karışık duygulardan da kaynaklanıyordu. Duyduğu belli belirsiz antipatiye rağmen bir kardeşlik söz konusuydu. Benci belki de sürüden geriye kalan son köpekti. Mecnun ona karşı kendini sorumlu hissediyordu. Belki de ikisi arasında daha güçlü olan kendisi olduğundan doğal olarak böyle hissediyordu ama bir yanı da Benci'nin başka bir yerde olmasını istiyordu. Bazı konularda kaygılıydı ama yine de Benci konusunda ne yapacağına karar vermeden önce, söz verdiği gibi ona insan dilini öğretecekti.

Bu iş Mecnun'un düşündüğünden de zor çıktı. Mecnun kendisi yaklaşık yüz kelimelik bir insan dili dağarcığıyla başlamış, sonra sabırlı bir şekilde ilerleyip daha fazlasını öğrenmişti. Benci'ye de basitçe temel kelimeler ve ifadelerden (*yemek, su, yürümek, bana dokunma, ...*) oluşan bir dağarcık öğretmeyi, sonrasında bağlam ve ince ayrıntıları anlatmayı düşünmüştü. Aslında kendi köpek dilleri de bu şekilde konuşuluyordu: herkes tarafından anlaşılan *hav hav* seslerinin taşıdığı anlam farklılıkları duruş, ton ya da durum ile iletiliyordu. Peki ama Mecnun, bazı seslerin beklenen anlama geldiğini ama aynı zamanda da gelmediğini Benci'ye nasıl anlatacaktı? Örneğin; Mecnun'un aklına gelen en temel kelime *yemek* ya da onunla alakalı kelimelerdi: *yemek yemek, aç, açlıktan ölmek*. Bu kelimeler dışında, net olmanın daha hayati bir önem taşıdığı başka bir kelime daha bilmiyordu. Gel gelelim, bir akşam mutfakta Nira'nın yanındaydı. Yere uzanmış, kafasını patilerinin üzerine koymuş, Nira'nın ona gazete okuyuşunu dinliyordu. Miguel yatak odasından üstü çıplak bir halde çıkıp yanlarına geldi ve şöyle sordu:

— Aç mısın?

— Yerim, diye cevap verdi Nira.

— Ne yersin? diye sordu Miguel.

— Aklında ne var? diye sordu Nira.

— Aklımda yiyecekler var. Sen ne *sandın ki*?

— Pekala, dedi Nira, madem yiyecek bir şeyler istiyorsun... Galiba istediğin yiyecekler bende var, tabii eğer güneye inmenin bir sakıncası yoksa.

— Anladım, dedi Miguel. O halde menüyü gözden geçirmek için odamıza çekilmeliyiz.

Sonrasında yemek yemek yerine yatak odasına gittiler, kapıyı kapattılar ve Mecnun'un seslerden ve kokulardan anladığı kadarıyla da çiftleştiler. Mecnun bu durum karşısında bir süre afalladı. Nira ve Miguel çiftleştikleri için değil, çok önemli iki şeyi bir araya getirdikleri için: yemek ve çiftleşmek. Mecnun'un aklı hayali almıyordu bunu. Miguel gelse ve bir takım önemsiz şeylerden (yerleri temizlemek mesela) bahsetse ve *bu* çiftleşmek istediği anlamına gelse daha iyiydi. O da afallatıcı olurdu ama nedense bu kadar dikkatini çekmezdi. İşte bu yüzden Mecnun Benci'ye verdiği insan dili derslerine bir uyarıyla başladı.

— Dinle, küçük köpek, dedi. İnsanların söylemek istedikleri şey her zaman, çıkardıkları seslerin ilettiği anlam değildir. Buna dikkat etmelisin.

— Eminim dediğin gibidir, dedi Benci.

Gerçi insan dilindeki ufak ayrıntılar Benci'nin umurunda değildi. O sadece bu dili öğrenmek, Mecnun'un bu dili ne kadar öğrenebildiğini görmek istiyordu. Yani Mecnun'un durumu imrenilir bir durumdu ve Benci bunun Mecnun'un insan diline olan hakimiyetinden kaynaklandığını varsayıyordu.

Hem kendisinin hem de Mecnun'un kendi dillerinde de tuhaf anlar yaşamış olmaları, Benci'nin Mecnun'un uyarısındaki acı gerçeği daha da az dikkate almasına neden oluyordu. Mesela

Prens'in konuşma tarzı:

Asırlık kış çimenlerinden son sürat

İna'nın yolundan giderek

çayırlara indik.

Adı silineli uzun zaman oldu,

ama hala her yer onun yollarıyla dolu.

Toprak unutmayacak onu.

ya da

Derisi sabunla kayganlaşan yeşil yılan,

atlayıp zıplamak için akarsunun içinde,

salıverilmeyi arzuluyor pır pır,

ensesi kalın efendisinin elinde.

Kısacası, Benci, Prens'in şiirinin onu insan konuşmalarındaki karmaşıklıklara hazırladığından emindi.

Mecnun'un Benci'ye 'insanca' (yani İngilizce) konuşmayı öğrettiği aylar, işin içine giren herkes için bir mücadeleydi. Mecnun, bir dil makul bir şekilde nasıl öğretilirse öyle öğretiyordu. Önemli olduğunu bildiği sesleri çıkarıyor, Benci de bu sayede bu sesleri tanıyıp daha sonra kendisi aynı sesleri çıkarmaya çalışıyordu. Bu yöntem biraz sıkıntılıydı, zira Mecnun yanlarında Nira varken konuşmuyordu. Dil kursu çalışmalarını, yoldan geçenlerin onları duyabildiği ama göremediği, bahçenin en uzak köşesinde yapıyorlardı. Benci ne kadar zeki olursa olsun, – gerçekten de şahsi çıkarları söz konusu olduğunda cin gibi oluyordu – insan dilinin, o dili anadili olarak konuşan bir kimseyle etkileşim halinde olmadan hakim olunamayacak ince ayrıntıları vardı. Benci de Mecnun gibi önemli kelimeleri yanlış telaffuz etme eğilimi gösteriyordu. 'Yemek', mesela, şöyle

çıkıyordu ağzından:

— *Emeg.*

'Su' ise

— *Uu.*

Sesler bağlam içerisinde anlaşılabilirdi ama 'bağlamı' öğrenmek zordu. Mecnun Benci'nin Nira ile konuşmasını istemiyordu. Hatta onun Nira ile konuşmasını yasaklamıştı. Ancak Benci bu dili ona öğretecek kişinin Nira – Mecnun'a bu dili öğreten kişi – olduğundan emindi. Bu yüzden Mecnun'u takip ediyor, o uyurken, başka bir odadayken ya da ihtiyaç gidermek için dışarı çıktığında kendisi Nira'yla konuşuyordu.

Benci en baştan itibaren Nira'nın adını yeterince iyi telaffuz edebildiği için, Nira'yla konuştuğu net bir şekilde anlaşılıyordu. Ne zaman Mecnun'un onun ne işler çevirdiğini anlamaması için telaşlı telaşlı Nira'nın adını 'fısıldasa', kadın endişe ve korku duyuyordu.

— *Niyra*, diye sesleniyordu Benci.

Sonra da başka bir kelime söylemeye çalışıyordu. Mesela:

— *Uu.*

— Su mu? diye soruyordu Nira.

Benci de bu kelimeyi onu taklit ederek tekrarlıyor ve sonuna şunu ekliyordu:

— *Lüffen.*

'Lütfen' kelimesine en fazla bu kadar yaklaşabiliyordu. Sonra Nira tası dolduruyor ya da genellikle şöyle diyordu:

— Tasta su var.

Benci de buna şöyle karşılık veriyordu:

— *Teşkiy.*

Ve Nira, bir Beagle ile konuşmanın katlanılmaz tuhaflığına baskın gelen bir titizlikle onu düzeltiyordu.

Benci'nin yaklaşımı kısmen başarılıydı, ta ki bir öğleden sonra Nira'nın adını söyleyip ardından da gayet açık bir şekilde şunu diyene kadar:

— *Mo ne.*

Mecnun'un ona tam anlamıyla açıklayamadığı bir kelimeyi, *money* (para) kelimesini söylemeye çalışıyordu. Gizemli, ancak belli ki önemli, hatta belki de her şeyden önemli olan bu kelime, Mecnun'un 'ona karşılık bu' olarak adlandırdığı bir şeyle alakalıydı. Aynı zamanda şehrin sokaklarına saçılmış ince, yuvarlak, bakır kokulu disklerle de bir ilişkisi vardı.

— Ne? dedi Nira.

— *Monet, lüffen.*

Nira, tuhaf bir an için, Beagle'ın Fransız empresyonist ressamdan bahsettiğini sandı. Benci'nin sanat tarihinden anlama ihtimali dehşet vericiydi, zira bu akıl almaz bir durumdu. Öte yandan aslında Benci'nin istediği şey, aynı ölçüde küçük düşürücüydü.

— Para mı istiyorsun sen? diye sordu Nira.

Benci cevap verdi:

— Evet.

Ve başını öne doğru salladı.

— Hayır, dedi Nira. Hayır, hayır. Sana verecek param yok. Git buradan.

Nira'nın neye kızdığını anlayamayan Benci, yanlış bir şey yaptığını sanarak mutfaktan çıktı. Aslında yapmıştı da. Nira Mecnun'la 'arkadaşı' hakkında konuştu. Mecnun yalnız kaldıkları anda Benci'ye öyle bir saldırdı, onu öyle feci ısırdı ve canını yaktı ki Beagle ciyak ciyak bağırdı ve

kendini bırakıp teslim oldu. Fakat bu durumda Mecnun acizlik göstermiş oldu. Benci'yi kanını akıtmadan serbest bıraktı. Ayrıca köpeği Nira'yla bir daha konuşursa daha kötüsünün olacağı yönünde uyardı.

Benci kuyruğunu bacaklarının arasına alıp oradan sıvıştı. Büyük köpeklerden farklı olarak, kendini bir süre göstermedi, kanepenin arkasına saklandı. Mecnun'dan korkmuyordu. Benci için Mecnun'un onu uyarması bile tehlikeli olmadığını kanıtlamaya yetiyordu. Hatta Mecnun ona İngilizce öğretmeye bile devam ediyordu! Dahası, Mecnun aslında onu Nira'dan uzaklaştırarak, farkında olmadan İngilizce'ye giden başka bir yola (belki de daha da iyisine) girmeye zorlamıştı: Miguel. Miguel Nira'dan daha iri, daha korkutucu ve kuşkusuz ki daha güçlüydü. Ayrıca bu dili uzmanlıkla konuşuyordu. Neden Miguel ile konuşması?

Elbette düşünmesi gereken birkaç şey vardı. Miguel bu yaklaşımına nasıl karşılık verecekti? O da Nira gibi kızacak mıydı? Ayrıca Mecnun'a, neler yapmak üzere olduğunu söylemeli miydi? Köpek tehlikeli olmayabilirdi ama aşırı derecede duyarlıydı. Miguel ile yaptığı konuşmaları Mecnun'dan gizlemek zor olacaktı.

Benci en sonunda doğrudan konuya girmeye karar verdi. Bir akşam Miguel yemeğini bitirmiş, yatak odasında tek başına kitap okurken, Benci adama yaklaştı. Mecnun ve Nira, Nira'nın odasındaydılar. (Mecnun: gözler kapalı, bacaklarını altına almış, başını ahşap zemine koyup uzanmış.) Benci yatak odasına girdi ve Miguel tarafından fark edilene kadar yatağın kenarında oturdu. Miguel'in dikkatini yakalar yakalamaz masumane kelimeler söylemeye başladı.

— Su istiyorum, dedi.

— Ne? dedi Miguel. Sen şimdi su mu istedin?

— Evet, dedi Benci.

Miguel gerçekten memnun olmuştu.

— Sen konuşabiliyor musun? diye sordu.

— Biraz, diye cevap verdi Benci.

(Kelimeyi *biğrağz* şeklinde telaffuz etse de ne dediği kolayca anlaşılıyordu.)

— Harika, dedi Miguel. Sana bunu Nira mı öğretti? Başka şeyler de söylesene.

'Başka şeyler' lafının anlamını çok iyi anlayamadığından Benci dik oturup beklentili gözlerle Miguel'e baktı. Miguel hayal kırıklığına uğramıştı.

— Nira sana bundan daha fazlasını öğretmiş olmalı, dedi. Adını söyleyebiliyor musun?

— Ad Benci, dedi Benci. Kendi gizli adını hayatında ilk kez söylüyordu.

Kendi gizli adını, – gizliydi, zira diğer köpekler her ne kadar içten gelen bir ses olsa da onun adını söyleyemiyorlardı – böylesine özel bir şeyi söze dökerken tereddüt etse de sesi net, yüksek ve sadece birazcık ürkekti.

— İşte bunu kastetmişim! dedi Miguel. Nira sana başka numaralar da öğretti mi? Yuvarlan, Benci. Yuvarlan, oğlum.

Su ile ilgili bir konuşma başlattıktan sonra kendisinden 'yuvarlanmasının' istenmesi kafa karıştırıcıydı ama bu numaralar – 'yuvarlanma', 'ayağa kalkma', 'ölü taklidi yapma', 'yalvarma', 'fısıldama', 'şarkı söyleme' – Benci'nin en iyi yaptığı şeylerdi. Bunları yapmak için hiçbir çaba sarf etmesi gerekmiyordu. Bir an Miguel'le göz göze geldi ve yuvarlanmaya başladı.

Miguel köpeğin tam anlamıyla konuşabildiğine inanmadığından, bu numaraları köpeğin su isteğinden daha hoş ve etkileyici buldu. Benci'yi kucağına alıp boynundaki ve kulaklarının arkasındaki tüyleri kaşıya kaşıya köpeği Nira'nın odasına götürdü.

— Bunu nasıl yaptın? diye sordu. Saatler sürmüştür.

— Neyi nasıl yaptım?

— Köpeğe adını söylemeyi nasıl öğrettin?

— Ne adı?

— Bilmiyormuş gibi davranma, dedi Miguel. Benci bir harika. O gerçek bir köpek. Bütün gün evde yatıp duran Jim gibi değil. Bu köpek neler neler yapıyor. Gurur duymalısın.

— Sen onun konuştuğunu mu duydun? diye sordu Nira. Ona konuşmayı ben öğretmedim. Jim öğretmiş olmalı.

— Doğru ya, dedi Miguel, Jim tabii ki konuşabiliyor.

Miguel karısının kendini naza çektiğini düşünüp hemen alınıverdi. Benci'ye adını söylemeyi nasıl öğrettiğini kocasına neden anlatmıyordu ki?

— İyi, dedi Miguel. Ona ben kendim bir şeyler öğreteceğim.

Bir hafta içerisinde öğretmeye de başladı. Ona değişik şeyler öğreteceğim, diye düşünüyordu Miguel, adından ve bir avuç kelimedenden daha zor şeyler. Köpeğe, Nira'nın en sevdiği romanlardan biri olan *Gurur Dünyası*'nın ilk sayfalarını öğretmeye karar verdi. Thackeray'in kalemi, üniversitelerin İngilizce bölümlerinde okuyan herkesi krizlere sokan türdendi. Thackeray'in cümleleri bazen uzun ve dolambaçlı olsa da –

İçinde yaşadığımız asır ergenlik çağındayken, güneşli bir Haziran sabahı, Bayan Pinkerton'ın Chiswick Mall'daki genç hanımlar akademisinin kocaman demir kapısına, göz alıcı koşum takımları içinde iki şişman atın çektiği, üç köşeli şapkası ve peruğuyla şişman bir arabacının saatte dört mil hızla sürdüğü, ailelerin kullandığı türden büyük bir at arabası yanaştı.

– Miguel'e göre bu görev son derece basitti.

Benci Miguel'in ondan tekrarlamasını istediği sesleri tekrarlaması gerektiğini (doğru sırayla) anladığında tekrarlamaya başladı. Beagle'ın iyi bir papağandan biraz daha iyi olduğuna (kabul etmek gerekir ki rastlanmadık bir durumdu bu) ikna olan Miguel, kendinden memnundu ve o zamana kadar gizli kalmış hayvan eğiticisi yeteneğiyle de gurur duyuyordu. Gerçi bazen Beagle'ın giderek artan bir incelikle üç köşeli şapkalardan, şişman atlardan ve Bayan Pinkerton'ın

akademisinin demir kapılarından bahsetmesini o da tuhaf buluyordu. Fakat köpeği (Benci birden onun köpeği oluvermişti) *Gurur Dünyası*'nın ilk sayfasını okuduğu anda Nira'nın yüzünde oluşacak ifadeyi hayal ederek bu tuhaflığa kendini alıştıırıyordu.

Ancak o an hiç gelmedi.

Evdeki dinamikler değişmişti. 'Para' olayından sonra Nira Benci'den nefret etmedi ama onu iki yüzlü bulmaya başladı. Mecnun'un sessizlikleriyle rahatlıyor, Benci'nin oturup ona baktığı anlarda ise içi daralıyordu. Hatta Beagle odada yanındayken çalışamaz olmuştu. Bu yüzden Benci cezalandırıldı (kapılar yüzüne kapandı), günün çoğunu Miguel eve dönene kadar ya yalnız ya da Mecnun'la birlikte geçirmeye mecbur bırakıldı.

Öte yandan Miguel Mecnun'u şaka yollu, ancak gözle görülür bir şekilde aşağılamaya başlamış, Nira'nın Mecnun'un zekasına dair iddialarına kendisinin kuşkuyla yaklaştığını ikide bir açık eder olmuştu. Kuşkuculuğunun akabinde genellikle Benci'den 'yuvarlanmasını' ya da 'ölü taklidi yapmasını' istiyordu. Sanki Benci'nin bu numaraları gerçekleştirebilmesi onun üstün zekasını ortaya koyuyordu. Nira'ysa Mecnun'u kesinlikle bu şekilde aşağılamıyordu. Saygıların en büyüğünü gördüğü Mecnun'dan, *sahip olduğunu* çok iyi bildiği bir zeka taşıdığını ispatlamak için halının üzerinde yuvarlanmasını istemeyi reddediyordu.

Benci'nin Miguel'e olan yakınlığını hoş gören Mecnun, Miguel'in aşağılamalarında saklı olan manayı anlamasına anlıyordu ama aşağılamanın kendisini anlamıyordu. Her şeyden önce, 'zekanın' bir statü kaynağı olabileceği aklına gelmezdi. İnsanların 'zeka' dediği şey (her şeyin kabul görmüş adını bilmek, belli bir zihinsel beceri gerektiren işler başarmak), onun bir köpek olarak eski hayatından, 'düşünme' ile feleği şaşmadan önceki hayatından aklında kalan *bilme*'den her anlamda aşağıydı. Mecnun, Miguel'in Benci'ye 'yuvarlandığı' ve 'ölü taklidi yaptığı' için daha yüksek bir statü verdiğini anlayınca hayretler içinde kaldı.

Yok, hayretler içinde kalmanın da ötesinde ve ondan da başka bir histi bu. Mecnun Miguel'in

davranış kalıplarında yatan manayı belki de Miguel'den bile daha iyi anlıyordu. Benci'nin statü edinmek için kıvırdığı, Nira'nın konumuna göz diktiği belliydi. Bu, Mecnun için katlanılmaz bir düşünceydi. Hem katlanılmazdı, hem de Mecnun'un daha önce çektiği acılara dair anılarını canlandırıyor. Peki ne yapacaktı? Benci'yi uyarmıştı. O an yapması gereken, şüphesiz ki köpeği öldüresiye ısırmaktı ama o böyle bir şeyi yapabilir miydi? Bu, kendinden bir parçayı yok etmek, daha önceki hayatını oluşturan şeylerden, yani sürüden, köpeklikten, koruluktan son bir defa uzaklaşmak anlamına gelirdi.

Benci'ye gelince, o, Miguel'in hayran kaldığı yeteneklerde ustalık kazanmış olmaktan çok memnundu. Ayrıca Miguel'in Mecnun'a karşı gösterdiği aşağılayıcı tavırların kendi davranışlarına da yansımaya izin vermişti. Mesela Mecnun ona dil öğretirken, Benci Mecnun'un ondan öğrenmesini istediği kelimeyi söylüyor, kelimeyi tekrarlıyor, sonra bir sonraki kelimeye geçmek istiyordu. Artık Miguel'le vakit geçirdiğinden, Mecnun'un düzgün bir aksanının olmadığı, kelimelerin Mecnun'un söylediği şekliyle insanlar tarafından kolaylıkla anlaşılamadığını biliyordu. Hatta 'akşam' kelimesini çalışırken Mecnun'un telaffuzunu düzeltmeye kalktı. Saygılı bir şekilde düzeltti belki ama sanki insan dilini daha iyi bilen Mecnun değil de kendisiymiş gibi düzeltti. *Gurur Dünyası*'nın ilk sayfasını – anlamadan – ezberlediğinde geçici olarak baskınlık geometrisini uygulamaya başlamıştı: birlikte uzandıklarında kafasını (hafifçe) Mecnun'un sırtına koymalar, yemeklerde Mecnun'un önüne geçip, kendi tasındakini yemeden *önce* Mecnun'un tasındakileri koklamalar, fırsat buldukça Mecnun'un önünden yürümeler. Benci, bunları bilinçli bir şekilde yapmıyordu. O, yaptıklarının farkında değildi ama Mecnun farkındaydı.

Bir öğleden sonra Nira biraz hava alsınlar diye arka kapıyı açtığında, Mecnun küçük köpeğe en acımasız haliyle saldırdı. Mecnun Benci'nin ensesini ısırduğunda bahçenin ortasındaydılar. Aslında Beagle'ın boğazını ağzıyla kavramak istemişti ama Benci son anda kafasını oynatmıştı. Ciyak ciyak bağırarak Benci yanlış yaptığını fark etti: Mecnun, sandığı gibi bir köpek değildi.

Yerler karla kaplıydı. Islak ve kaygandı. Benci'nin hayatını kurtaran da kar oldu. Küçük

köpeği – beton bir merdiven basamağına arpabilmek için – ağzıyla yakalamaya alışan Mecnun'un ayağı kaydı. Mecnun kayarken Benci elinden kurtulup bağırmaya başladı:

— Nira!

Ama Mecnun onu hemen yakaladı.

Arka bahçenin çitlerinde bir boşluk, (belki de!) onun bedeninin sığabileceği büyüklükte bir boşluk vardı. Benci o boşluğa doğru koşup kendini boşluğun içine attı. Boşlukta o kadar da yer yoktu. Vücudunun büyük bir kısmı boşluktan geçti, ancak o sıkışıklıkla birlikte hızı düşünce Mecnun onu tekrar ısırđı ve bu sefer daha fazla kanını akıttı. Yine de onu doğru düzgün yakalayamıyordu. Benci bütün gücüyle kendini boşluktan içeri çekti ve canını kurtarmak için koşmaya başladı. Arkasına bile bakmadı. Ne gerek vardı. Mecnun'un tek isteğinin onu öldürmek olduğunu ikisi de biliyordu.

İçinde insaf namına bir şeyler varsa da böyle bir durumda insafa yer yoktu.

Nira, köpeklerin bahçeye çıkabilmesi için kapıyı atıktan bir on dakika sonra, içeri girmek isteyip istemediklerini öğrenmek amacıyla bahçeye geldi. Karlar adeta köpürtölmüş gibi, yer yer etrafa saçılmıştı. Köpeklerin cebelleştiği ya da tökezlediği yerlerde yeşilimtırak, koyu renk topraklar görünüyordu. Mecnun'un durup Nira'ya baktığı yerde ise karların üzerinde kan benekleri vardı.

— Benci nerede? diye sordu Nira.

Mecnun kafasını iki yana salladı.

— Katı mı? diye sordu Nira.

Mecnun kafasını öne doğru salladı.

— İçeri girmek ister misin?

Mecnun cevap vermeden, ıslak tüylerini Nira'nın pantolonuna sürterek arka kapıdan içeri

girdi. Nira Benci'nin iyi olduğunu bilmek isterdi ama o an Mecnun'u sorguya çekmenin doğru olmadığını düşündü. O gece Nira Benci'nin ortadan kayboluşuyla ilgili bildiği azıcık bilgiyi Miguel ile paylaştı. İlerleyen haftalar boyunca, Mecnun'a neler yaşandığını sormak hiç doğru gelmedi Nira'ya. En nihayetinde bir daha o köpekten hiç bahsetmediler.

ATİKUS'UN SON ARZUSU

Olimpos şehri, Olimpos Dağı'nın zirvesindedir. Bundan çok daha fazlasını söylemek mümkün değildir, zira bu şehir de bütün şehirler gibi onu kuranların zihinleriyle bağıntılıdır. Olimpos'u gezerken şehri oluşturan hayal gücü ortaya çıkar. Söz konusu hayal gücü ilahi olduğundan, hiçbir insan dili onu ifade edemez. İngilizcede – konuşulan dil İngilizce ise – Olimpos'u en iyi tanımlayan kelimeler *nothing* (hiçbir şey) ve *nowhere* (hiçbir yer) olacaktır. Halbuki Olimpos bir şey ve bir yerdir ve o, zihnini en iyi Olimpos'un yansıttığı Zeus, tanrıların babası, oğullarından yana dertlidir.

Hermes ve Apollon birçok sebepten aralarındaki bahsi gizli tutmaya çalışmıştı. Ancak diğer tanrılar da tanrı olduğu için bu mümkün değildi. Her şeyden önce köpeklerdeki tuhaflik böyle şeylere önem veren herkesin çabucak dikkatini çekmişti. Tuhaflıklarının sebebi bilinmiyordu ama bu tuhafliğa kimin sebep olduğu açıktı. Hermes vaktinin çoğunu dünyada geçiriyor, Apollon ise dünyevi şeylere bayılıyordu. İki kardeşi bu konuda sıkıştıran çok oluyordu. Bir süre sonra köpeklerle bir alakaları olduğunu inkar etmekten yorulup on beş köpeğin ölümü üzerine bahse girdiklerini kabul ettiler. Böyle yaparak tanrılar arasında başlayan bir tür çılgınlığın tohumlarını atmış oldular. Artık bütün tanrılar kendi aralarında bahse tutuşuyorlardı.

Evlatlarının yaptıklarını öğrenen Zeus, onları yanına çağırdı.

— Nasıl bu kadar acımasız olabildiniz? diye sordu.

— Neden acımasızmışız? dedi Apollon. Ölümlüler zaten acı çeker. Biz onların acısını arttıracak ne yaptık ki?

— Apollon haklı, baba, dedi Hermes. Acı çekmelerini istemiyorsan hepsini temizle gitsin.

— Onlar kendi çaplarında acı çekiyorlar, dedi Zeus. O zavallı köpeklerin kapasitesi insanlarınkiyle bir değil. Onlar şüpheyi taşıyabilecek ya da bir gün öleceklerini anlayabilecek şekilde yaratılmadı. Duyuları ve içgüdüleri yüzünden insanlardan iki kat fazla acı çekecekler.

— Sen şimdi insanların kaba saba olduklarını mı söylüyorsun? dedi Apollon.

Hermes güldü.

— İnsanlar hakkında kesin olarak bilinen tek şey hayvanlıklarıdır, dedi.

— Siz ikiniz insanlardan da betersiniz, dedi Zeus.

— Bize hakaret etmene gerek yok, dedi Apollon.

— Sizi cezalandırmadığım için şükredin. Olan olmuş. Fakat bundan böyle o hayvanların hayatına müdahale etmenizi istemiyorum. Yapacağınızı yaptınız. Bırakın da biraz huzur bulsunlar.

O andan itibaren bütün tanrılar Zeus'un iradesinden haberdar oldular ve ekseriyetle hükmüne uydular. Köpeklerle müdahale etmediler. Asıl müdahale, umulmadık bir cihetten geldi: Zeus'un kendisinden. En sevdiğine, yani Atikus'a acıyan tanrıların babası, köpeklerin hayatına müdahale etti.

Benci'nin izlenimlerinin aksine, düşünceli, duyarlı ve bir bakıma özgecil bir köpekti Atikus. İçgüdüsel kararlar verebilen – ya da vermeye meyilli – kendini liderliğe adanmış bir köpek. Dahası, etkili hareket edebilmek için, düşünme özelliğini bir kenara bırakabiliyordu. Yine de bazen kendi başına kaldığında duyarlılığı onu kendi davranışlarını gözden geçirmeye itiyordu. Başka bir deyişle, Atikus vicdan sahibiydi ve onu bazılarının inanç olarak adlandırdığı şeye yönlendiren de buydu.

Atikus, veteriner kliniğindeki o geceden kısa bir süre sonra içindeki köpekliğin öldüğüne, bunun bir trajedi olduğuna ve eski usullerin yok olmasının felakete neden olacağına inanmaya başladı. Dolayısıyla bu durum onu, kendisini köpek yapan şeyin ne olduğunu düşünmeye sevk etti. Duyuları mıydı? Belki. Ama duyuları hala yerindeydi. Fiziksel bir şey miydi? Evet, koşarken, su içerken, tırnaklarıyla toprağı kazarken hissettiği şeyde yatıyordu hepsi. Ama fiziksel benliği de değişmemişti. Aslına bakılırsa onu köpek yapan şeyleri sınıflandırırken Atikus'un fikri değişmeye başladı. Kendi içindeki ya da yanındaki on bir köpeğin içindeki köpeklik ölmüyor, daha ziyade yeni

düşünme biçiminin, yeni bakış açılarının ve yeni kelimelerin gölgesinde kalıyordu. Bütün bunların, önemli bir manzaranın önünü kapayan bir perde gibi kenara çekilmesi gerekiyordu.

İlk günlerde Atikus'un kılavuzu önceki hayatından kalan canlı hatıralar olmuştu. O günlerde önceki hayatlarına dair anılar bütün köpeklere cazip gelmekteydi. Bazıları tabiatları gereği önceki hayatlarına daha bağlıydı. Eski usullere, yani tuhaf bir dilin, dolambaçlı düşüncelerin, uyanık duyuların yer almadığı bir düzene dönme konusunda kimlerin onun safında savaşılmaya istekli olduğunu anlamak kolay olmuştu. Sürü, bu ideale yönelik tehditlerden kurtulunca – Mecnun'u, Atina'yı, Bella'yı, Prens'i ve Babi'yi öldürdüklerinde ya da kaçırdıklarında – Atikus köpeklere uygun bir biçimde yaşayabilecekleri için mutlu olmuştu. Temizliğin ardından, sürü, Atikus'un emirlerine tabi oldu:

1. Tuhaf konuşmalar yapılmayacak. Bu, her şeyden önemliydi, zira Atikus ortadan kaybolan köpekle ilgili hatırladığı şeylerden ölesiye nefret ediyordu:

Güneşli dünyada küçük şeyler

hareket ederken atik atik

uslanmayan ben aydınlıktan kaçıyorum

ve çatı katında karanlığa sövüyorum.

2. Güçlü bir lider olacak. (Bu lider Atikus'un kendisi oluyordu.)
3. Güzel bir yatakta kalınacak.
4. Güçsüzler haddini bilecek.

Cinayetlerden yalnızca bir tanesi Atikus'un vicdanını rahatsız etmişti: Duck Toller, yani Babi cinayeti. O, ikizler ve Meks eski hayatlarına geri dönmek için o kadar heveslenmişlerdi ki köpeklikle bağdaşmayan davranışlarda bulunmuşlardı. Geriye dönüp bakınca, aslında Duck Toller'ı utanç duyduğu bir çılgınlık haliyle öldürmüşlerdi. Daha da kötüsü, küçük köpeğin ölümü Atikus'un

– yani onların – gözden kaçırdığı önemli bir şey olduğunu işaret ediyordu: sıradüzenin kutsallığı. Bu, iki küçük köpek kaçtığında net bir şekilde anlaşılmıştı.

Benci ve Dagi'nin kaybolduğu sabah, sürünün yaşayacağı problemler Atikus'un içine doğmuştu. Atikus ve Benci, bir tür simetri içerisinde – tavan ve taban köpekler – yelpazenin iki ucundan çıkıp aynı düşüncede buluşuyorlardı: güçsüzler, ne olursa olsun, geçici bir önemden daha fazlasını taşıyordu. Aşağı kademelerdeki iki köpek olmadığında bir şey 'eksik' oluyordu. Deyim yerindeyse tabanda bir boşluk oluşmuştu. Geriye kalan köpeklerin en büyüğü ve en güçlüsü Atikus idi. Firik ve Firek güç birliği yapsa onun karşısında şansları olabilirdi ama ona meydan okudukları takdirde biraderlerin canının yanacağını herkes biliyordu. Öte yandan Firik'i ya da Firek'i aşağı köpekler olarak kullanmak düşünülemezdi. Biraderler birbirine anormal bir şekilde yakındı ve ikisi de daha düşük bir pozisyonu kabul etmezdi. Bu durumda geriye bir tek Rozi ve Meks kalıyordu.

Eğer yeniden gerçek köpekler olmuşlarsa, bu pozisyonun adayı açık bir şekilde Rozi olurdu. Rozi en güçsüzleri değildi belki ama o bir dişiydi. Ve bu, erkeklerin karşısında onu bir puan geriye düşürüyordu. Fakat Rozi, Atikus için artık önemli biriydi. Onun kokusu Atikus'un yalnızca kendi için istediği bir şey olmuştu. Atikus'un kendi hisleriyle kafası karışıyor, bu hisler onu utandırıyor. Rozi kızgınlık döneminde değildi. Gerçi Atikus da onu becermek istemiyordu. Tarifsiz, bilinmedik bir şey, köpeklerin dilinde adı olmayan bir sapıklıktı bu.

(Atikus'un gelişmiş bir suç duygusu olmasına rağmen 'günah' kavramı yoktu. Olsa, Rozi'ye karşı hissettiklerinin – kendi düşünceleri doğrultusunda – günah olduğunu kabul edebilirdi. Bunlar, köpeklige ters düşen suçlardı. Ama nasıl da rahatlatıcıydılar. Bazen Rozi ile birlikte, diğerlerinden ayrı, Wendigo Göleti'nin kenarında otururlar ve yasaklı dilde konuşurlardı. Yakalansalardı, Atikus ısrarla masum olduklarını, Rozi ile konuşmalarının Mecnun'la yaptıkları konuşmalar gibi derinlikli olmadığını söylerdi. Rozi bir sırdaş, bir yardımcı gibiydi. Daha fazlası değildi. Atikus böyle söyleyebilirdi ama aslında duyguları o kadar da masum değildi. Bunlar, cinsel ve karışık duygulardı.)

Bu durumda aşağı köpek Meks oldu.

Ancak Meks bu konuda pek yardımcı olmuyordu. Köpek, sürünün istenmeyenlerden kurtulmasına yardım etmiş olduğu için bir statüyü hak ettiğini düşünüyordu. Atikus Meks'in mutsuzluğunu anlıyordu ama sürü değişmişti, bu yüzden Meks de ya sürüyle birlikte değişecek ya da cezasını çekecekti.

Ancak Meks kendisi ceza çekmek yerine cezayı *onlara* ektirdi. Kimsenin üstüne çıkmasına izin vermiyordu. Bunun sonucunda ona saldıranlar, onu tehdit edenler ve ısırınlar oluyordu. Firik ve Firek ortaklaşa çalışıyor, biri Meks'i boynundan tutarken diğeri üstüne çıkıyordu. Atikus'un bu konuda daha az sıkıntı yaşadığı söylenebilirdi. Sonuçta sürünün lideriydi ve Meks her ne kadar ierlese de Atikus'un istediği zaman üstüne çıkmasına izin veriyordu. Asıl sorun Rozi idi. Alman kurdu istediğini yaptırabilecek kadar güçlüydü ama Meks alt edebileceğinden emin olduğu bir köpeğin üstüne çıkmasına dayanamadığı için onunla savaşıyordu.

Rozi'nin Meks'in üstüne çıkması bazen çok uzun sürdüğünde Atikus homurdanıp gözdağı veriyor ve kulaklarını ısırarak Meks'i itaat etmeye zorluyordu. Aslında gerçek köpekler böyle yapmazdı ve bunu hepsi biliyordu. Meks'in her türlü statüsüne itiraz etme hakkı vardı. Atikus neden araya gırıyordu? En nihayetinde, küçük köpeklerin ortadan kaybolması hepsi için bir felaketti. Gne bu tedirginlikle başlıyor ve günü yine aynı tedirginlikle bitiriyorlardı.

Atikus'un ibadet etmeye başlaması da bu döneme rastladı.

Atikus'un ideal ya da saf bir köpeğin nasıl olabileceğine dair hali hazırda bir fikri vardı: düşünce noksanlıklarından uzak bir mahluk. Zaman geçtikçe, bu saf varlığa, asil olduğuna inandığı bütün nitelikleri atfetmeye başladı: keskin duyular, mutlak otorite, emsalsiz avcılık kabiliyeti, karşı konulamayan g. Atikus bir yerlerde böyle bir köpeğin olması gerektiğine inanıyordu. Neden mi? Çünkü ideal köpeğinin sahip olduğu niteliklerden biri de *varlığıydı*. Var olmayan 'ideal' bir köpek tam anlamıyla ideal olamazdı. Bu yüzden Atikus, köpeklerin köpeğinin var olması *gerektiğini*

tasavvur ediyordu. *Olmalıydı*. (Atikus bu köpeğin kırmızısız var olduğunu düşünüyordu; yani düşünme biçimlerinde yaşadıkları değişimle birlikte hayatlarına giren renk olmadan.) Dahası, eğer Atikus'un saf köpeği var ise – böyle bir köpeğin var olması gerekirdi – neden onun duyduğu kılavuz ihtiyacını hissetmiyordu? Neden onu bulmuyordu?

Atikus bu hislerin peşinden gitti. Saf köpeğinin karşısında kibrinden arındı. Yataktan uzakta bir yer buldu. Bu yer, Grenadier Göleti'nin karşı tarafında, uzun otların ve ağaçların arasındaydı. Toprağı yapraklardan temizledi ve yakaladığı ya da çöpten bulduğu şeylerin bir kısmını akşamları buraya taşımaya başladı. Her akşam aynı saatte: fareler, ekmek parçaları, sosisli sandviç parçaları, sıçanlar, kuşlar, sürüde payına düşen yiyeceklerden artırabildiği ne varsa. Ve her akşam, yolundan gitmeye hazırlandığı o tek liderden, yasaklı dili konuşarak kılavuzluk istedi.

Tanrılar devamlılık isterler – tıpkı kainat gibi, kainattaki bütün varlıklar gibi. Bu sebeple, Atikus'un düzenli ibadetleri ve uzun uzadıya tekrarladığı ayinler Zeus'un dikkatini çekti. Tanrıların babası köpeğin dualarını işitti ve onun fedakarlıkları ve inancından etkilendi. Atikus'a bir rüyasında Napoli mastifi kılığında göründü: cildi fil derisi gibi kırışık, gri gerdanı kat kattı. Ve Zeus, Atikus'la sürünün yeni dilinde konuşuyordu.

— Atikus, dedi tanrı, uğruna fedakarlık yaptığın benim.

— Geleceğinizi biliyordum, dedi Atikus. Bana nasıl daha iyi bir köpek olabileceğimi söyleyin.

— Sen artık bir köpek değilsin, dedi Zeus. Sen değiştin. Ancak benimsin ve ben senin kaderine acıyorum. Hayatına müdahale edemem. Bunu kendim yasakladım. Fakat ölürken bir dilek dilemeni isteyeceğim senden. Ruhun yükselmeden hemen önce ne dilersen onu sana vereceğim.

— Ama, Ulu Köpek, eğer dilek dileyebilmek için ölmem gerekecekse dilek dilememin ne anlamı var?

— Elimden daha fazlası gelmez, dedi Zeus.

Tanrıların babası, bu sözlerin ardından, Atikus'un rüyasında küle döndü ve bin adet küçük, karanlık varlığın koşturduğu aydınlık, açık yeşil bir tarlanın üzerinden yükseldi.

Atikus aylarca mabedini korudu ve Ulu Köpek'in daha önce onun yakarışlarını duymasının verdiği rahatlıkla, tanrının onun sesini duyduğu hayal edip buna şükrederek Zeus ile konuşmaya devam etti. Ancak ibadetleri, sürüyü dört bir koldan saran trajedilere engel olmaya yetmedi. Önce, Firik ve Firek Meks'i yaraladılar ve onu (Atikus'u) köpeğin işini bitirmeye zorladılar. Sonra, Firik, Firek ve kendisi yanlarına dönen küçük köpeği (Dagi) öldürdüler. Bu bir kazaydı. Köpeğin sürüden ayrılışının sebep olduğu sorunlar yüzünden öfkelenen köpekler, kana susamışlıklarıyla hareket etmişlerdi. (Atikus Zeus'un bu suçu affetmesi için yalvardı. Benci'yi de öldürmemiş olmaları aslında mucize gibi bir şeydi. İçgüdü gibi hissedilen, aslında sadece öfkeden ibaret olan bir şeyin pençesinde, daha birçok köpeği öldürmüş olabilirlerdi. Babi'nin ölümüyle acı bir şekilde öğrenilen, sonra Dagi'nin ölümüyle bir kez daha alınan ders şuydu: Şiddetin akla, mantığa sığmayan gerekçeleri vardır.) En sonunda da zehirlleme hadisesi vuku buldu.

Sürünün ölüm bahçesine ilk girişinde, Atikus bahçeye Firik ve Firek'in ardından girerken, toprağın cömertliğinin rüyasına girenden gelen bir nimet olduğuna inanıyordu. Ölüm ona ilk kez malum olduğunda Atikus bir parça tavuk yemekteydi: tadı bazı köpek oyuncaklarının kokusuna benzeyen bir et. Ne biçim bir tattı bu? Gerçi tavuk tadı da vardı, güzeldi. Ölüm çok geçmeden perdenin arkasından kendini gösterdi. Burnu kanamaya başladı. Ne kadar su içerse içsin yetmeyecek gibiydi. İçi yanıyordu. Diğerlerinden daha çok yemişti. Belirtiler önce onda görüldü.

Atikus, ölüm bahçesinde çektikleri ikinci ziyafetten sonra, bir şeylerin yolunda gitmediğini kesin bir şekilde anladı. Sürüsünün başına *nasıl* bir şey geldiğini bilmese de başlarına bir şey geldiğinden emindi. Bir şey ya da biri onları avlamıştı. Ve o, sürünün lideri, hiçbir şey yapmamıştı. O nedenle, diğerleri ölmek üzere koruluğa giderken Atikus mabede gitti. Susuzluk artık kemiklerini ve sinirlerini kasıp kavuran bir ateş halini almıştı. Ölüm kapıdaydı ve o, bunu biliyordu.

Atikus son nefesinde, sürünün ölümünden sorumlu kimsenin cezalandırılmasını istedi. Sonra

öldü. Görünmeyen düşmanın, tanrısının ellerinde ıstırap çekeceğine dair umudu tam, inancı sağlamdı.

Mecnun'un gazabından kurtulan Benci, nereye gideceğini, ne yapacağını bilemiyordu. Miguel, Nira ve Mecnun'la birlikte yaşayacağını, onlarla kalıp insan dilinde ustalaşacağını hayal etmişti. Öyle olmadığını bilmesine rağmen, Mecnun'un fazla tepki gösterdiğine, yaptığı hamlenin (yani Benci'nin yaptığı hamlenin) – mesela Miguel'in gözüne girmeye çalışmasının – masumane ya da en kötü ihtimalle deneysel olduğuna kendini inandırmıştı. Benci kendisinin, Mecnun'un onu ısırmasına neden olacak bir şey yaptığını düşünmüyordu. Mecnun kendine gelecek ve onu yine eve alacaktı. Benci bundan emindi ama bu arada nerede kalacaktı?

Mevsim bahardı, Nisan'ın üçüncü haftası. Yerlerde hala kar vardı, özellikle de ağaçların gölgesinde kalan bahçelerde ve High Park'ta. Kendini sokakta bulmak için en kötü zaman değildi. Gün içinde caddeler kuru ve ılıktı. Tabii Benci parkın etrafındaki bölgeyi iyi biliyordu. Parkdale ya da High Park'ta kalırsa, kaçınması gereken köpekler olacaktı ama Benci bu köpekleri çabucak tanıyabildiğinden bundan korkmuyordu. (Kara benekli beyaz köpekler en kötüsüydü. Mesele saldırgan olmaları değildi; başka köpekler bazen çok daha saldırgan olabiliyordu. Mesele, bu köpeklerin, kediler de dahil olmak üzere yeryüzündeki bütün varlıkların – su götürmez bir şekilde – en aptalı olmasıydı. Hangi dilde olursa olsun onları anlamaya çalışmak nafiyleydi. Daha da kötüsü, ne zaman saldıracakları hiç belli olmazdı. Köpeklerden nefret etmek yapısında yoktu ama nasıl ki bazı insanlar Steve ya da Biff adındaki adamlardan hoşlanmazdı, Benci de Dalmaçyalılardan öyle hoşlanmıyordu.)

Fern ve Roncesvalles caddelerinin kesiştiği yerde durmuş, nereye gideceğini düşünürken, kırmızı suratlı, yaşlı bir adam eğilip onu kollarına aldı ve şöyle dedi:

— Hanimiş cici köpek? Hanimiş cici oğlan?

İşte bu hiç hoş değildi. Benci pis kokulu bir yün havuzunun içinde çaresizce batıyormuş gibi debelendi. Adam paltosunun cebinden şeker, balık, havuç, kuzu ve pirinç kokan bir bisküvi çıkardı. Benci, bu durumdan şüphelense de bisküvinin kokusuna yenik düştü ve kıvranmayı bıraktı. Bisküviyi tekrar kokladı ve burnuna tuz, kanola yağı, biberiye, insan teri ve elma kokusu geldi.

— Ne bu? diye sordu Benci İngilizce konuşarak.

Yaşlı adam, köpeklerin onunla konuşması normalmiş gibi cevap verdi:

— Bisküvi. Köpeklerin bisküviyi sevdiğini söylemişlerdi. İstemiyor musun?

Bisküvinin çevresindeki havayı bir kez daha koklayan Benci, bu şeyin adamın söylediği şey olduğuna karar verdi: yemek. Bisküviyi adamın elinden aldı ve ağzının bir tarafındaki dişlerle ktır ktır yemeye başladı. En nihayetinde kendine unutulmaz bir ziyafet çekiyordu.

— Teşekkür ederim, dedi.

Adam onu yere indirdi ve dalgın dalgın sırtındaki tüyleri okşadı.

— Bir şey değil, dedi. Beğenmene sevindim. Şimdi gitmem lazım, Benci. Sonra görüşürüz.

Benci birden adamın onun gizli adını kullandığını fark etti. Ne yani, insanlar onu tanıyor muydu? Adamın gittiği yöne doğru baktı ve hemen hemen içgüdüsel bir dürtüyle arkasından gitmeye başladı. Bu hiç de kolay değildi. Benci, tecrübelerinden yola çıkarak, bu yaşlı adam gibi – yani yün, şekerli sidik, ter ve bir takım tanımlanamayan çürüme – kokan insanların diğer insanlardan daha yavaş olduğunu sanıyordu. Bu adam öyle değildi ama. Hızlı hızlı yürüyordu. Hem sonra Roncesvalles Caddesi o gün kalabalıktı da. Sayısız engel vardı: bebek arabasıyla yürüyen kadınlar, başka köpekler ve – en kötüsü de – her zaman için üzerine basma ya da önlerinden çekilmesi için tekmeleme tehdidi taşıyan, sallana sallana gezen insanlar. Dikkatini dağıtan şeyler vardı bir de: posta kutuları, sokak lambaları, çöp tenekeleri, telefon direkleri, Sobey'den gelen ekşimiş süt ve kızarmış piliç kokuları, bir fırından gelen ahududu reçeli kokusu, yol üzerindeki şarküterilerden gelen sosis ve peynir kokuları... Durup koklamak istediği bir sürü şey. Adamı takip

etmek zorlu bir görevdi. Benci yine de takip etmeye devam etti. Adamın pantolonunun grisi – kül rengi – daima onun önündeydi.

Yaşlı adam – ölümlü kılığındaki Zeus – güney istikametinde, Roncesvalles'in sonuna doğru yürüdü, çapraz geçişle yolun karşısına geçti ve beklemekte olan bir tramvaya bindi. Temkini elden bırakan Benci de kapıları kapanmak üzereyken tramvaya atlayıverdi. Yaşlı adamı bulması zor olmadı – adam arka tarafta oturuyordu. Ayağa kalkıp patilerini adamın bacaklarının üstüne koydu. Yaşlı adam, bir köpek tarafından sıkboğaz edilmek istisnai bir durum değilmiş gibi, Benci'nin, yanına, cam kenarındaki koltuğa çıkıp oturmasına yardım etti.

Benci karışık duygular içerisindeydi. Tramvaylara alışık değildi, onların hareket ve seslerini rahatsız edici buluyordu. (En son yıllar önce efendisi olan kadınla tramvaya binmiş ve o yolculuktan hiç hoşlanmamıştı.) Ama artık yanında yaşlı adam vardı: varlığı özel ve nazikti. Benci'nin bildiği bir şey varsa, o da böyle bir nezaketin sömürülebilecek olmasıydı. Yine de onu en sonunda sakinleştiren – ya da dikkatini bu rahatsızlıktan başka bir yere vermesini sağlayan – tramvayın penceresi oldu. Pencere, burnunu sokabileceği ve Queen Caddesi üzerindeki kokulu yerlerin havasını soluyabileceği kadar aralıktı: ağır ağır margarin kokan Parkdale'dan çıkıp, sanki güvercin bokundan yapılmış gibi kokan bir köprüden, çimenliklerden, sidiğe doymuş direklerden, toz, parfüm ya da yeni kıyafet kokusu yayan butiklerden geçip, eski mahallelere, sumak ağaçlarına ve akça ağaçlara vardılar. Gölün yaydığı balık ve mineral kokusuysa her daim sarhoşluk vericiydi. Öyle sarhoş ediciydi ki Benci ne olduğunu anlamadan kendini Leslieville'de buluverdi. Yaşlı adamın artık yanında olmadığını da sonradan fark etti; kim bilir ne ara kaybolmuştu.

Tramvay dolu olmamasına rağmen birisi Benci'yi şikayet etmiş olmalıydı ki insan boku kokan (bütün o güzel karmaşıklığıyla, ancak bir yandan da içine ona ölüm bahçesini hatırlatan bir şey karışmış bir halde) bir yerden geçip Woodbine Caddesi'ne geldiklerinde, vatman uzun adımlarla ona doğru yaklaştı ve ortaya sordu:

— Bu kimin köpeği?

Arkadaş canlısı olmadığı belliydi.

Vatman onu yakalayamadan Benci koltuktan atladı, tramvayın önüne doğru aceleyle koşturdu, kapılar açık olduğundan dik merdivenlerden paldır küldür indi. Aslına bakılırsa, ayak bastığı yeni bir dünyaydı: bilinmedik, biraz da korkutucu. Bir benzin istasyonunu geçip güney istikametinde yürüdü, kendiliğinden göle doğru yönlendi.

Çok geçmeden plaja vardı. Ağaçlar hala çıplak, yeni yeni yeşermeye başlayan yaprakları küf yeşili yumrular gibiydi. Köpekler özellikle yılın bu vakti kendilerine hakim olamazlardı: bir şeyler ısırmaları gerekirdi. Sanki dişlerinin canı bir şeyler çekiyor gibi olurdu. Benci de bu sebeple esnek ama sert bir dalı kemire kemire, aklında gidecek bir yer olmadan, sert ve soğuk kumlar üzerinde, sahil boyunca yürüdü.

Apollon'un değiştirdiği on beş köpeğin içinde, yeni düşünme biçimine en iyi uyum sağlayan Benci olmuştu. Esasen bencil bir köpek olan Benci, zekasını kendi istekleri, ihtiyaçları, arzuları ve heveslerine hizmet etmek üzere eşsiz denebilecek bir maharetle kullanıyor, manasız söylentilere takılmıyordu. Yine de gün geliyor, zekası, deyim yerindeyse, kendi kafasına göre hareket ediyordu. O an, mesela, suyun enginliğine bakarken, bu enginliğin var olma nedenini merak ediyordu. Bu mavimsi topraksızlık neden vardı? Ucu bucağı nereye uzanıyordu?

Bu düşünceler ona hemen ortadan kaybolan köpeği hatırlattı:

Yapraklar, fareler gibi kaçıır,

kuşlar gagasıyla yemek seçerken toprakta

Kutudaki tahtalar çürük.

Acımasız balta meydanda.

Fakat Benci'nin aklı çok geçmeden başka şeylere, daha önemli şeylere kaydı. Ne yiyecek, gece nerede kalacaktı? Buradaki insanlar da (bu sonsuz suyun kenarındakiler) High Park'takiler gibiyse,

o zaman kesin kendine bakacak birini bulurdu. Sert çomağı kemire kemire plaj boyunca, doğu yönünde yürümeye devam etti.

Mutlu mesut gezinen Benci'nin dikkati, ihtiyatla yaklaşmakta olan bir kırmayı fark edemeyecek kadar dağılmıştı. Köpeği gördüğünde – ve köpeğin niyetini hemen anlayamadığı için telaşa kapılacakken – köpek üstüne çıkmış, bir aşağı bir yukarı zıplıyor, Benci'nin anüsünü ve cinsel organını kokluyor, sanki zevkten ölecekmiş gibi havlıyordu.

— Sen benim sürümdeki küçük köpeksin! dedi kırma, kuyruğunu deli gibi sallayarak.

Yalnızca on beş köpeğin anlayabileceği bir dilde söylenen bu sözleri duyan Benci, ortadan kaybolan köpeği tanıyıverdi. Bu, Prens idi. (Hayat ne garip, diye düşündü. Ben de tam bu köpeği düşünüyordum.)

— Giden köpek, nerelerdeydin? diye sordu.

— Hatırlıyor! diye bağırdı Prens. Konuşma şeklimizi hatırlıyorsun!

Sevinci, onu kelimelerle ifade etme kapasitesini aşan Prens, Beagle'ın etrafında geniş daireler çizerek, dilini sarkıta sarkıta koşmaya başladı. Sanki onu tahrik eden bir hazzı kovalıyor gibiydi. Benci Prens'in koşmasının ne anlama geldiğini tabii ki biliyordu ama o aynı hisleri paylaşmıyordu. Mecnun ile, ondan önce de işini bitirdiği sürü ile tuhaf zamanlar geçirmişti. Prens'in o neredeyse soyu tükenen grubun bir üyesi olması Benci'yi memnun etmiyordu.

— Köpek, dedi, koşma.

— Uzun zamandır sürgündeydim, dedi Prens bağırarak, dilimizi unuttuğumu sanmıştım.

— Dilimizin bir önemi yok, dedi Benci. Önemli olan insan dili.

— İnsan dili mi? diye sordu Prens. O dil gürültüden ibaret. Sen konuşabiliyor musun?

— Konuşabiliyorum, dedi Benci. İstersen bildiklerimi sana da öğretirim.

— Belki birkaç kelime öğretirsin, dedi Prens isteksiz isteksiz.

Benci, kokusunu içine çekerek göle doğru yürüdü. Köpek cahilliğine sıkı sıkı bağlıysa, diye düşündü, ne önemi var.

— Nerelerdeydin? diye sordu.

Birbirlerini en son gördüklerinden bu yana Prens birçok yerde bulunmuştu ama onun için bu yerlerden hiçbiri, kaçtığı yer (High Park, koruluk) ya da terk etmek zorunda bırakıldığı sürü kadar önemli değildi.

— Öbür köpeklere ne oldu? diye sordu Prens.

Benci ona, çok az duygu katarak, olayların ciddi anlamda kırpılmış bir versiyonunu anlattı. Hepsi öldü, dedi, hepsi bilinmeyen bir el tarafından zehirlendi. O da canını zor kurtarmıştı. Prens böylece – vahşice ve Mecnun'dan bahsedilmeden – sürüsünün telef olduğunu öğrenmiş oldu.

Ah, birdenbire duygudan duyguya sürüklenmek nasıl bir şeydi böyle! Saniyeler içinde sevinçten kedere. Prens doğrulup oturdu ve ölenlerin ardından ağlamaya başladı. Üzüntüsünü yakarılarıyla öyle dizginsizce dile getiriyordu ki uzaktaki insanlar bile durup onu dinlemeye başladılar.

— Bir biz kaldık, dedi Prens.

— Evet, dedi Benci. Bu çok üzücü ama sen şimdi bana başına neler geldiğini anlat.

Benci, Prens'in yaşadıklarını merak etmiyordu. Bilmek istediği, Prens'in işe yarar bir şeyler öğrenip öğrenmediği idi. Tabiatı icabı lafazan bir köpek olan Prens, Benci'nin sorusuna elinden gelen en iyi şekilde cevap vermeye çalıştı. Ancak dilini konuşanların hemen hemen hepsini kaybettiğini öğrenmek onu öyle yıkmıştı ki aslında çok da anlatası yoktu.

Hermes'in peşinden koruluktan çıkan Prens, haberi olmadan, doğu yönünde bir yolculuğa çıktı. Sürüsünü terk etmek ya da onun için büyük önem taşıyan şeyi, yeni dili kaybetmek istemiyordu.

Zaman geçip öfkeleri dinene dek diğerklerinden kaçınarak parkta kalmayı düşündü ama sanki bir alt akıntı onu yataktan uzağı sürükledike sürüklüyordu.

Öncelikle o kış Parkdale'da bir aile onu yanına aldı. Mutluydu, ancak bahar geldiğinde bilmediğı bir mahalledeki bir sincabın peşinden gittiğı için onları kaybetti. Bu kayıp ona acı vermedi. O aileyi bir daha aramadı. Bir süre nefesi ve kulak yolları bayat balık kokan bir insan tarafından beslendi. Bayat insan, Parkdale'ın doğusunda oturuyordu. Ancak Prens daha doğuda, Trinity-Bellwoods'da bir Alman kurdunun saldırısına uğrayınca halinden anlayan bir insan tarafından sahiplenildi ve o kadın Prens'e yaraları iyileşene kadar baktı. Kadın çayırlardan gelen bir esinti gibi kokuyordu. Prens onunla kalsa kalırdı ama kadın bir süre sonra onu eve almamaya başladı.

Prens oradan – Dundas ve Manning caddelerinin güneyinde – kaçırıldı. Yani yetişkinlerin kullandığı, ancak içi genç insanlarla dolu bir aracın içine çekildi. Gölün kuzey tarafında, uzak bir yerde buldu kendini: Avenue Caddesi'nin ilerisinde, Eglinton'ın güneyinde. Prens özünde iyi huylu bir köpekti. Dünyayı ve dünyadaki her şeyi merak ediyordu ama orada genç insanlar onu yalnız bırakmıyorlardı. Etrafında her daim ona tebelleş olan – nefesi şeker ve yaz meyveleri kokan – çocuklar oluyordu. Buna rağmen orada kalmaya devam edebilirdi. İnsanlar birçok açıdan iyidiler. İyi olmadıkları tek konu, onun için seçtikleri tasmaydı. Bu öyle boğucu bir tasmaydı ki Prens ona ürpermeden bakamıyordu.

Tasmanın büyük bir kısmı siyah deridendi. Derinin metal bir halkaya geçirilen bir klipsi vardı. Metal halka, yine metal halkalardan oluşan gümüş rengi bir zincire bağılıydı ve bu zincir de metal bir halkaya bağılanıyordu. Boynuna geçirildiğinde ya çok gevşek duruyor ya da asıldığında Prens'i daraltıp boğuyordu. Tasma yalnızca sevimsiz değildi; Prens arada sırada diğerköpeklerin saldırısına uğradığında boğulma (insanlar onu asılarak tutmaya çalıştığı için) ile savunma arasında tercih yapmak zorunda kalıyordu. Yani ya ısırılıyor ya da boğuluyordu. Bu durum, insanlarla birlikte yürümeyi günlük bir endişe kaynağına çevirmişti. İşte bu yüzden, Prens eğer orada kalmaya

devam ederse tuhaflaşıacağını düşündüğünden, bir gece kapıyı açtı ve başını alıp gitti.

Avenue ve St. Clair caddelerini geçtikten sonra tekrar doğuya sapan Prens, o yemek tabağından bu ödül mamasına geçti, insanların bahçelerinde kaldığı oldu, arka sokaklarda ve restoranların arkasındaki çöplüklerde yemek aradı. Şehrin bir yanından öbür yanına gezerken gölün kokusunu içine çekerdi. Bu koku, doğru rüzgarı yakaladığında baştan çıkarıcı bir mineral ve yosun kokusu olur, şehrin koku yığınları arasında çabucak kaybolan bir koku gibi gelirdi.

Toronto'nun bir ucundan diğerine kabaca bir parabol çizerek (High Park'tan, gölden çok uzaklaşmadan, kuzeydeki Eglinton'a, sonra güney ve doğu istikametinde gidip Victoria Park ile Queen'in aşağısındaki Plaj'a) ilerlemiş olan Prens, bu şehrin tam olarak *ne* olduğunu anlayamıyordu. Anlayamadığı, şehrin boyutlarını değil – onlar onu ilgilendirmiyordu – özüydü. Bu şehrin kesinlikle Prens'in aklının almadığı bir tarafı vardı. Doğduğu ve hala çok sevdiği ilk efendisinin yaşadığı yer olan Ralston'dan farklıydı. Ralston onun 'memleketiydi'. İçinde bir sızıydı ve hep öyle kalacaktı.

Toronto her şeyden önce insanlara, onların sıcak yataklarına ve öngörülemez ruh hallerine uygun bir yerdi. Toronto insan kokuyordu: cinsel organları ve popolarının hoş kokusundan tutun da üzerilerine yapışan tatlı, yoğun kokulara kadar. Şehrin afeti, sığınağı, duygusu ve manası insanlardı. Fakat Prens'in bu şehirde sevdiği şey, şiirlerinin çoğunun bu şehirde geçiyor olmasının nedeni, şehrin kokusuydu. Ne hissediyor ya da düşünüyor olursa olsun, her zaman dikkatini çeken bir koku olurdu. İnsan kokusunu elbette seviyordu ama daha ziyade Grenadier Göleti'nin çevresindeki çürümüş küçük hayvan leşleri ile Danforth ve Victoria Park'ın etrafındaki Güney Asya restoranlarından sızan ağız sulandırıcı kokulara bayılıyordu. Bu şehirdeki halis koku çeşitliliğini takdir etmeyen köpek, olsa olsa ölü bir köpek olurdu.

Tam bu noktada, Prens'in seyahat hikayelerinden sıkılan Benci lafa girdi:

— İyi güzel de nerede yatiyorsun, ne yiyorsun?

— Belli bir yerde yatmıyorum, dedi Prens. İnsanların bana yemek verdiği, içeri girmeme

müsaade ettiği bir sürü yatak biliyorum.

— Yakınlarda mı bu yataklar? diye sordu Prens. Ben acıktım da.

— Bir tanesi yakınlarda, dedi Prens. Seni oraya götüreyim mi?

— İnsanlar bana da yemek verirler mi?

Prens bunu biraz düşündü. Bildiği yerlerin hiçbirine daha önce yanında başka bir köpekle gitmemişti ama zaten daha önce göl kenarında sürüdeki arkadaşlarından biriyle karşılaştığı hiç olmamıştı. Sürü arkadaşlarından *biri* mi? Sonuncusuydu o, dolayısıyla da en önemlisiydi ve Prens için bütün insanların toplamından da değerliydi.

— Sana yemek vermemeleri için bir sebep göremiyorum, dedi.

Ve Benci'yi Rhodes ve Gerrard caddelerinin yakınındaki bir eve doğru uzunca bir yolculuğa çıkardı.

Söz konusu ev küçük ve çürük çarık bir şeydi. Sanki devriliverecekmiş gibi görünüyordu. Evin kendisi beyaz (ya da beyazımsı), verandası babaanne mavisine boyanmıştı. Öğleden sonra geç bir vakit olmasına rağmen Prens şöyle dedi:

— Bu kadar erken kalkmazlar. Beklememiz gerekecek.

Bu durumda verandada yan yana uzanıp beklediler. O arada Prens sürüden ayrı geçirdiği zamana dair daha fazla şey anlatmaya, şehre dair izlenimlerini paylaşmaya başladı ve konuşmasının arasına en yeni şiirlerinden birini sıkıştırdı:

Tek patisiyle yoklayarak

kış göletinin kenarlarını,

sular gelse de katı,

yürür kayarak tırnakları,

uzak hala pek sevgili diyarı.

Benci, Prens'i dinlerken, nadiren hissettiği bir duyguyu yaşadı: can sıkıntısı. Can sıkıntısı anlamına gelen bir kelime bilmiyordu ama bu duygunun yanında bir de Prens'i susturmaya yönelik oldukça belirgin bir istek duyuyordu. Prens'in laflarının kesinlikle ona hakaret eden bir yanı yoktu, sadece köpeğin söylediği hiçbir şey Benci'nin işine yaramıyordu. Ayrıca Benci bazı kelimeleri anlamaya çalışma zahmetinden de nefret ediyordu. Sineklikli kapı gıcırdayıp verandaya bir insan çıkınca Benci rahatlayıverdi. Verandaya çıkan, uzun boylu, heybetli, siyah saçlı bir adamdı.

Adam bir sigara yaktı. Sonra köpekleri görünce seslendi:

— Clare! Senin köpek bir arkadaşını getirmiş!

Sonra evin içinden belli belirsiz bir ses duyuldu:

— Ne?

— Senin köpek! Yanında başka bir köpekle gelmiş!

Sineklikli kapı tekrar gıcırdadı ve üzerinde havlu kumaşından, pembe bir bornoz bulunan kısa boylu bir kadın dışarı çıktı: saçları adaminkiler kadar koyu renkli, gözleri sürmeli bir kadın. Adamın sigarasından bir firt çekti, sonra da eğilip Prens'in sırtını okşadı.

— Selam, Russell, dedi. Selam, oğlum! Nerelerdeydin sen?

Kadının dokunuşuyla irkilen Prens'in içine dalga dalga bir ürperti yayıldı.

— Gördün mü? dedi adam. Bitlenmiş.

— Bitlenmiş filan değil! Bırak onu!

Daha çok yeni, bir insan çiftini 'yakından' gözlemlemiş ve vakit harcayıp dillerinin temel kurallarını öğrenmiş bir köpek olan Benci, karşısında duran bu iki insanın arasındaki dinamiği anladığını varsayıyordu. Dahası, kendine bir yer açma fırsatını yakaladığını da düşünüyordu. Bu sebeple, kadının Prens'in bitlenmediği yönündeki savunmaları bittiğinde, Benci hemen arka

ayaklarının üzerine kalktı, ön patilerini dua ediyormuş gibi birleştirdi ve *Gurur Dünyası*'nın başlangıcını ezbere okumaya başladı:

— İçindeğ yağsağdığmığz ağsır erğennik şağdaken güneşli bi Aziğan sabağı...

Benci bu kadarını okuduktan sonra devamını unutsa da belli bir etki yaratmıştı. Çift, köpeğın aksanını anlamakta zorluk çekse de konuşmanın ritmini yakalamışlardı. Benci'ye sanki bir imkansızlıkmış gibi, hayretler içerisinde bakıyorlardı. On saniye kadar sonra adam şöyle dedi:

— O neydi lan?

— Ne bileyim, dedi Clare. Konuşuyor mu bu?

Adam aniden ve beklenmedik bir nezaketle Benci'yi ensesinden tuttu ve Benci'ni n suratını kendi suratına yaklaştırıp sordu:

— Sen konuşuyor musun?

Benci, kendi sınırları dahilinde, elbette konuşabiliyordu. Yapamadığı şey, boynu poposunun ağırlığını öğrenirken konuşmaktı. Adamın elinde kıvranıyor, giderek artan bir rahatsızlık haliyle yalnızca yarı havlama, yarı savunma yapmayı başarabiliyordu.

— Yere bırak köpeğı, dedi Clare. Sen onu böyle boğarken nasıl konuşacak?

— Köpeklerin böyle tutulması *gerekir*, dedi adam.

Yine de Benci'yi yere bıraktı.

Verandadan atlayan Prens, sürü arkadaşına seslendi.

— Hadi gidelim, dedi. Koca adam her zaman iyi olmuyor.

Ancak Benci adamın ayaklarının dibine oturup bir şey beklermiş gibi kuyruğunu sallamaya başladı.

— Gördün mü? dedi adam. Onu incitmedim.

— Evet ama Russell'ı korkuttun, dedi Clare.

— Çok da umurumdaydı, dedi adam. Eminim, *bu*, numaralar da yapıyordur.

Benci'ye dönüp şöyle dedi:

—Yuvarlan!

Benci yuvarlandı.

— Ölü taklidi yap!

Benci ölü taklidi yaptı.

— Dans et!

Benci, arka ayaklarının üzerine dikilip muntazam daireler çizerek dans etti.

— Konuş! dedi adam.

Benci bir kez daha aklında kaldığı kadarıyla *Gurur Dünyası*'nı ezbere okumaya başladı.

— Bu piç kurusu çok değerli, dedi adam.

Kendi köpeğini sevmesine rağmen Clare de buna katılıyordu. Sanki Beagle onları anlıyordu.

Hem bu köpek ufak ve sevimliydi. Russell'a duyduğu sevginin çoğu oracıkta Benci'ye aktarılıverdi.

— Sahibi vardır, dedi Clare.

— Yok, dedi Benci. Yok, yok, yok!

— Duydun işte, dedi adam gülerek. Sahibi yokmuş. Ayrıca sahipsiz mal, bulanındır.

— Sahiplenelim mi diyorsun?

— Neden olmasın? Künyesi de yok. Adın ne senin, oğlum? Adını söyleyebiliyor musun?

— Benci, dedi Benci.

— *Heni* mi? diye sordu Clare.

— *Benci*, dedi Benci tekrar.

— *Beni* herhalde, dedi adam.

Adam sineklikli kapıyı açıp Benci'yi içeri alınca Prens de hevesle verandaya çıkıp sürü arkadaşının peşinden eve girmek istedi.

— Hayır, sen değil, dedi adam.

Prens'in önünü tıkamak için ayağını uzattı. Clare de karşı çıkmadı. Esnedi ve Benci'nin arkasından içeri girdi. Clare'ın hemen arkasından içeri giren adam iki kapıyı da kapattı. Böylelikle, Prens'in sürüden bir arkadaşını geri kazanmasıyla, onunla aynı dili konuşan son köpek olduğuna inandığı bu arkadaşını kaybetmesi bir oldu. Sonra aylarca o eve gitti durdu. Bazen kovalandı, bazense Benci ile konuşmayı umarak, verandaya oturup içeri alınmayı bekledi. Aslında bu, sarkık kulaklı küçük köpeği son görüşü olacaktı.

Adamın adı Randy idi. Randy ona adını söylemeyi kendisi öğretince Benci bunu çabucak öğreniverdi. Hele ki Benci *r* sesini sadece saatler içerisinde ustalıkla çıkarmaya başlayınca adam mest oldu.

Randy şöyle dedi:

— Hişt! Clare! Bak ona ne öğrettim...

Sonra Benci, Beagle'lar sanki Fransız'mış gibi *r*'yi yuvarlayarak adamın adını söyledi.

— Rrr-andy.

İnsanlar güldü ve Benci – bu ismin neden bu kadar memnuniyet yarattığını hiç anlamıyordu – başını yana yatırıp onlara baktı. Bu ismin çıkardığı seste bir şey olmalıydı. Çünkü daha sonraları Randy bu oyundan sıkıldığında bunu sormak yerine:

— Benim adım ne?

şunu sormaya başladı:

— Kendini nasıl hissediyorsun?

Cevap:

— Rrr-andy

Bu cevap insanların daha önceden de olduğu gibi kendilerinden geçerek gülmelerine neden oluyordu.

Benci onların tuhaf olduğunu düşünüyordu. Onlarla geçirdiği aylar boyunca tuhafliklarını yakından gözlemlene şans bulmuştu. Ancak normal oldukları zamanlar da oluyordu. Acıktıklarında yemek yiyorlardı. Susayınca su içiyorlardı. Haliyle yatakları da bu ihtiyaçları gidermek için düzenlenmişti. Mutfaktayken yiyecek ve içeceklerden asla birkaç adımdan daha uzak durmuyorlardı. Buzdolabı – bütün buzdolapları gibi – bu açıdan görülmeye değerdı. Geniş, uzun, uçuk yeşil bir kütle: kaçınılmaz ya da, daha da güzeli, kaçırılmaması gereken. Kapısı açıldığında içinden yağ, tatlı ve baharat kokuları gelirdi. Böyle iştah açıcı başka yerler de vardı. Mesela yüksek dolaplar sanki Hindistan cevizi, şeker, un, tuz ve sirkeden meydana geliyordu. Sonra bir de insanların yıkanıp kendilerine kimyasallar sürdükleri oda vardı. Banyo büyüleyici, zaten solgun olan varlıkların kendilerini daha da solgun göstermek için kremler sürdüğünü izlemek hayret vericiydi. Beyazın statü getiren bir yanı mı vardı? Eğer öyleyse gözlerinin çevresine siyah, ağızlarının etrafına kırmızı çizgiler çekmelerinin anlamı neydi?

Peki ama banyo hayret verici ve mutfak çok güzel ise, yatak odasını tanımlayan kelime neydi? Çift, bu odada en tuhaf hallerini alıyordu. Şüphesiz ki yatak odasının kendi zevkleri vardı. Burası üçünün – Benci, Randy, Clare – birlikte yattığı, sürü oldukları, Benci'nin de kendini en ait hissettiği yerdi. Başlangıçta yatağın ucuna sürgün edilmişti, ancak bir süre sonra orta kısımlara daha yakın yatmaya, çoğu sabah da insanların ortasına yerleşmiş bir şekilde uyanmaya başladı. Ve yatak odası, insan vücutlarının saldığı kokuların en keskin olduğu odaydı.

Yatak odasının tuhaflığı, ne odadan ne de insanların duysal anlamda *orada oluşundan* kaynaklanıyordu. Tuhaf olan, birleşmeydi. İnsanlar – arada bir – 'seks' denen bir şey yapıyorlardı. (Benci'ye göre, böylesine açık bir şey için isme neden gerek duyulduğunu anlamak zordu. Gerekliliği herkesin malumu olan bir şeyi neden isimlendiriyorlardı ki?) Çiftleşme, kafa karıştırıcı değildi. Benci'ye göre garip olan, birleşme usulüydü.

Başlangıçta Randy ve Clare seks yapmaya kalktıklarında Benci'yi yataktan atıyorlardı. Uyarıldıkları zamanlarda Benci yanlarındaysa birinden biri ona olabildiğince kötü davranıyordu: tekme ya da tokat atıyor, bazen de vuruyordu. Onlar seks yaparken Benci'nin orada olması istenmiyor, Benci de bu yüzden uzak durup odanın bir köşesinden onları izliyordu. Genelde şifoniyerin yanındaki hasır sandalyenin üstüne çıkıyordu. En iyi manzara oradan görülüyordu çünkü.

Gerçek dünyada, mutfaklar, banyolar, televizyonlar ve bisküviler dünyasında, Randy o kadar açık bir şekilde liderdi ki Clare'a saygı duymanın bir anlamı yoktu. Clare televizyon izlerken Benci onun kucığına yatıyor, kadının yüzünde kalmış olabilecek yemek kırıntılarını kaçırmamak için yüzünü yalıyor, kadın uzanırken başını kadının başının üzerine koyuyordu. Öte yandan Randy'ye yaklaşırken daha temkinli ve çok daha fazla dikkatli davranıyordu. Randy en yüksek statülü varlıklar gibiydi: hoşuna gitmeyen bir şey yaptığında Benci'ye tekme tokat dalıveriyordu. (Benci sadece bir kere kucığına atlamak istemiş, Randy ise onu öyle sert bir şekilde itirmişti ki hayvan uçarak masanın ayağına çarpmıştı.) Randy, en azından Benci'ye göre, korkutucuydu.

Ancak yatak odasında işler o kadar da keskin çizgilerle belirlenmemişti. Çoğunlukla Randy Clare'ı beceriyordu. Bunun anormal bir tarafı yoktu. Öncelik hakkı Randy'deydi ve aslında Benci adam onu da becerse buna alınmazdı. Fakat bazen inek kokan birleşimler oluyordu. Bu birleşimler esnasında, Randy (vücudunun bazı yerleri açıkta kalacak şekilde) siyah deri giyiyor ve kendisine bir binici kırbacıyla vurmakta olan Clare'a yalvarıyordu. İşte bu zamanlarda, çok dikkat çekici bir biçimde, Randy'nin içine giren *Clare* oluyordu. Dahası, Randy'nin yatak odasındaki yalvarışları,

bazen Clare'ın gerçek dünyadaki yalvarışları kadar acıklı oluyordu. Yine de Clare'ın tamamen ve hayran olunası bir şekilde dominant, Randy'nin ise, Benci'nin nazarında, aşağılık bir hal aldığı bu anları her ikisi de arzuluyor gibi görünüyordu.

Dolayısıyla, bir baskınlık öğrencisi olan Benci, zevkin – Randy ve Clare'ın bu birleşimlerde aldıkları zevkin – varlıklar arasındaki dengeyi değiştirdiğini fark etti. Randy'nin kendisine baskın çıkıldığı anlardan zevk alması, onun sürü lideri olmayı bırakması anlamına gelmiyordu. Clare'ın yatak odasında aldığı zevk de statüsünün değiştiği ve onun (yani Benci'nin) artık ona saygı duyması gerektiği şeklinde yorumlanamazdı. Yine de Randy'yi aciz halde görmek, Benci'nin bu adam hakkındaki düşüncelerini ister istemez etkiliyordu. Benci onu deriler içinde gördüğü ilk andan itibaren onun hakkında olumsuz şeyler düşünmeye ve daha sonra bu adamı giderek daha az ciddiye almaya başladı.

Aslına bakılırsa, Randy ve Clare'ın aşk hayatı, Benci'nin kafasında bir tür boşluk oluşturmuştu. Sürü liderinin gerçekte kim olduğuna karar veremiyordu. Hal böyle olunca, liderin neden kendisi olmadığını düşünmeye başladı. Bir süre sonra, Randy seslendiğinde yanına gitmemeye, Randy'nin adını tekrarlamamaya, Randy'nin isteklerine boyun eğmemeye başladı. Randy'nin ondan istediklerini yapmak yerine yatağın ya da kanepenin altında koşuyor, kimin patron olduğunu göstermek için Randy'nin yastığına işiyordu. Sonuç? Randy – kendisi ne çok duyarlı ne de hayvanlara karşı derin sevgi besleyen biriydi – Beagle'ın zekasına ve malum yeteneklerine rağmen Benci'den sıkılıyordu.

Clare'ın sevgisi daha uzun ömürlüydü ama onun sevgisinin de bir sınırı vardı. Benci kendisinden istenenleri (dans etmek, yuvarlanmak, konuşmak...) yapmayı bırakınca, Clare onun yeteneklerini abarttıklarını, bu köpeğin Russell'dan, onun köpeğinden, Randy'nin kovaladığı ve artık eve almadığı o köpektен daha az akıllı olduğunu düşünmeye başladı. Yine de Benci müsaade ettikçe ona bakmaya, mama alıp sevmeye devam etti.

Tabii bütün bunlar Benci'nin kontrolün kendisinde olduğuna dair hislerine katkıda

bulunuyordu.

Benci, Randy ve Clare ile toplamda altı ay geçirdi. Bu süre ne uzun ne de kısaydı.

Ölümünden haftalar önce Benci'nin hayatı mükemmeldi. Bir evin yönetimini ele geçirmişti. Clare çoğu zaman gün boyu çalışıyordu. Randy evde oturuyor, ancak zamanının çoğunu televizyon karşısında, Benci'ye ayak bağı olmadan geçiriyordu. Köpek aklına geldiğinde ya da Benci ona kendini hatırlattığında, bir tasa yemek koyuyor – genelde de insan yemeği – ya da Benci'nin çimenlerde ferahlaması için ön kapıdan onu salıveriyordu. Aksi takdirde Benci kendi haline bırakılıyordu. Bu, onun büyüklüğünde ve endamında bir köpeğin umabileceğinden fazlasıydı: mamalar, yönlendirebildiği ya da kaçınabildiği insanların bulunduğu bir yatak ve tehlike teşkil etmeyen bir dış dünya. Medeniyet fazlasından vahşileşmek mümkün olsa, Benci vahşileşirdi. İçgüdülerini görmezden gelip tabiatından gelen temkinliliği terk etmek ve zevk-i sefayı baskınlık sanıp dolambaçlı hesaplarda kaybolmak suretiyle, baskınlığın gerçek göstergelerini gözden kaçırmaya başlamıştı.

Randy ve Clare'ın Benci için bir muamma olmaması gerekirdi. Karmaşık insanlar değillerdi. Onlar daha ziyade düşüncesiz, sahtekar ve her şeyden de öte bencildiler. Kısacası tıpkı Benci gibiydiler. Benci'yi eve aldıktan beş ay sonra Clare işini kaybettiğinde, çiftin üç aylık kira borcu birikmişti. Randy, kendi 'mesleğini' yapamayacağı işlerde çalışmayı reddediyordu. (Kendini müzisyen sanıyordu ama aslında turnedeki grupların ekipmanlarını kurup söken bir malzemeciydi. Aslına bakılırsa müziği sevmiyordu ve tembelliğiyle gurur duyan bu adam işe alındığı bütün gruplardan kovulmuştu.) Bu durumdan huzursuzluk duyan Clare, Randy iş arayana kadar iş aramak istemiyordu. Tatsız ve gerilimli bir çıkmazın içindeydiler, ancak ikisi de bir konuda hemfikirdi: borçlarını ödemek yerine evi terk edeceklerdi. Bir Ekim gecesi, sadece istedikleri şeyleri – ve Pontiac Sunbird marka arabalarına sığacak kadarını – yanlarına alarak Toronto'dan, Randy'nin erkek kardeşinin yaşadığı Syracuse'e gideceklerdi.

Benci'nin ölümü de böylece gelişini *fısıldamaya başladı*. Ağaçlar renk değiştirmişti. Rhodes boyunca caddeye sarkan dalların üzerindeki yapraklar turuncu ve sarıydı. Bunda bir anormallik yoktu. Clare bütün gün evde oturuyordu, ancak bu Benci'nin rutinine karşı bir tehdit oluşturmadığından Benci bu konuyu hiç düşünmüyordu bile. Randy ve Clare eşyalarını karton kutulara koymaya başlamışlarsa da onların kutulara koyduğu eşyaların Benci için hiçbir önemi yoktu, bu yüzden de umurunda değildi. Randy'nin de Clare'ın da seslerine bir gerginlik yerleşmişti. Benci onların hal ve hareketlerindeki değişimin farkındaydı ama kendisinin sürü lideri olduğunu düşündüğü için bu değişimi umursamak ona yakışmazdı.

Öte yandan Randy ve Clare, sessizce sıvıştıkları gece Benci'yi de yanlarında götürmeye çalıştılar. Tencereleri, tavaları, kıyafetleri ve lambaları Sunbird'e gürültü yapmadan taşıdılar. Gece saat bir sularında tam yola çıkacakken Benci'yi de yatağın altından güzellikle çıkarıp ikna etmeye çalıştılar. Benci onların dediklerine kulak asmadı. Clare durumlarını açıklasa da Benci ona saygı duymuyordu. Aslına bakılırsa Benci kendi öğütleri dışındaki bütün öğütlere kulaklarını tıkamıştı.

— Bırak şu küçük veledi, dedi Randy. Gitmemiz lazım.

— Benny'yi bırakamayız. Açlıktan ölür.

— Hayır, ölmez. Menzies onu bulur. Hem ben bunun yastıklara işemesinden bıktım.

Clare iç çekti.

— Aptal köpek, dedi.

Mutfağın ışığını açık bıraktılar. Köpek için bir tas su, bir tas makarna ve ton balığı bıraktılar. Sonra yeni hayatlarına doğru yola çıktılar. Clare, koskoca beş sene boyunca ev bildikleri bu yerden uzaklaşırken ağlıyordu.

Clare'ın ağlama sesleri Benci'nin rüyalarını böldü. Clare'ın duygularını hisseden Benci uykusundan uyandı, kafasını kaldırdı ve nefes aldı. Her şey kokması gerektiği gibi kokuyordu, ev sessizdi. Benci de hızlı sıçanlarla ilgili rüyasına geri döndü.

Ertesi sabah erkenden uyandı. Gece bir ara yatağın üstüne çıkmıştı. İnsanların artık yanında olmadıklarını fark etmiş miydi? Sabah kesinlikle fark etti. Çarşafsız bir yatağın başında yalnız başınaydı. Perdesiz yatak odası pencerelerinden içeri bir sonbahar sabahının ışıkları süzülüyordu. Yataktan indi ve sadece buzdolabının gürültülü vınlamasıyla tınaklarının ahşap zeminde (yatak odası, oturma odası, yemek odası), muşambada (mutfak) ve fayanslarda (banyo) çıkardığı tıkırtıların duyulduğu evin içinde dikkatle gezindi. Dışarıdan gelen sesler de vardı: daha ziyade arabalar ve uzaktan gelen insan sesleri.

Uzun zaman sonra ilk kez Randy'ye seslendi.

— Rrr-andy!

Sesi pek yankılanmasa da havada her zamankinden daha uzun bir süre asılı kaldı. Sanki etrafta onları duyacak insanlar olmadığında kelimeler var olmakta inat ediyordu. Benci kızgın değildi. Randy ve Clare giderken ondan izin almamışlardı. Döneceklerdi. Makarna ve ton balığından birkaç defa aldı, tasından su içti, sonra yatağa döndü. Tekrar uyumadan önce, Randy'nin yastığının yataktaki yerine işedi.

İlk günler aşağı yukarı böyle geçti. Benci uyudu, gezindi, tasından (sonra da tuvaletten) su içti, bekledi. Günler, yavaş geçen zaman, karanlık ve aydınlıkla ölçülüyordu. Ancak zaman geçtikçe Benci daha fazla acıkmaya başladı. İlk sabah tasının içinde makarna ve ton balığı bulunca çok da heyecanlanmamış, yine de günün sonunda tek lokma bırakmamıştı. İkinci günün sonunda tası yalayıp tertemiz yaptı, porselenin üzerinde ton balığından en ufak bir iz kalmadı. Ev, o andan itibaren, içinde yiyecek aradığı bir yer haline geldi.

Randy ve Clare açtığında onu büyüleyen buzdolabına erişimi yoktu. Kapının nasıl açıldığını öğrenmişti. Patisini buzdolabının gövdesiyle kapısı arasındaki manyetik şeride – girintiye – koyabiliyordu. Yapamadığı, kapıyı açmaktı. Doğrudan kapının önünde dikildiğinde doğru açığı yakalayamıyor ya da gereken buru yaratamıyordu. Mutfak dolapları da başlangıçta buzdolabı kadar

erişilmezdi ama Benci'nin aklına tezgahın önüne bir sandalye çekme fikri geldi. Önce sandalyenin, oradan da tezgahın üzerine çıktı. Tezgahın üzerine çıkınca dolapların kapağını açabiliyordu. Gerçi bunun ona pek bir faydası olmadı. Bir sürü şeyin kokusunu alabiliyor, ancak dolabın yalnızca alt rafına erebiliyordu. Onca zahmetin ardından yere devirebildiği tek şey, açılmış bir paket pişmemiş makarna ile bir teneke mantar çorbası oldu.

Makarnayı hemen yedi ama çorba tenekesi anca peşinden koşturacak bir oyuncak olabilirdi.

Üçüncü ve dördüncü günler berbat geçti. Kafasındaki baskınlık ya da rütbe kurguları sona erdi. En sonunda terk edildiğini anladı – *biliyordu* aslında – ve her ne kadar onu yaralasa da bu düşünceyi bir kenara bıraktı. Sifonu çektiğinde hala su geliyordu. Bu iyiydi işte. Yine de çaresizce katı bir şey arıyordu. Mecnun'un ona öğrettiği, söylendiğinde insanların her zaman cevap verdiği (Mecnun öyle söylemişti) kelimeleri hatırladı ve ön kapıya çıkıp bağırdı:

— Yardım edin! Yardım edin!

Günlerce seslendi durdu. Kelimeleri tane tane söylüyor, yoldan geçen birçok kişi de sesini duyuyordu. Ancak şartlar maalesef ki köpeğin aleyhineydi. Öncelikle, Cadılar Bayramı zamanıydı. Rhodes Caddesi boyunca birçok ev dışarıdan korkutucu gelecek şekilde süslenmişti. Eşiklerde balkabakları, bahçe ve verandalarda cadılar ve zombiler vardı. Bazı cadılar yanlarına biri yaklaştığında kıkır kıkır gülmeye başlıyordu. Zombilerin bazıları da yüksek sesle iniliyor, kollarını açıp bir aşağı, bir yukarı oynatıyorlardı. Bütün bunlar göz önünde bulundurulduğunda, Benci'nin tiz çığlıkları kimseye endişe vermiyor, köpeğin yakarışlarını duyanların birçoğu, onun sözlerinin, bir adamın sineğe dönüşümünü anlatan eski bir filme yapılan zekice bir atıf olduğunu zannediyordu.

Benci yalnızca havlasa aslında daha iyi olurdu. Zor durumdaki bir köpeğin sesi kimseyi eğlendirmezdi.

Başka şartlar da Benci'nin aleyhine gelişmişti. Ev sahibi Bay Menzies, yaşlı babasının kalp ameliyatı geçirmesi sebebiyle Glasgow'a çağrılmıştı. Aklına gelecek en son şey Rhodes'daki

mülküydü. Evin Menzies'in aklına gelmesine daha haftalar vardı. En sonunda, sonbahar geldi ve fareler şehrin her yerinde kışı geçirecek evler aramaya başladılar. Ev bulabilen fareler var olmasına vardı ama köşelere ya da bazı yerlere saklanan tatlı zehirleri affedilebilecek bir şekilde zararsız sanıp yiyerek ölümü bulan farelerin sayısı çok daha fazlaydı. Bay Menzies ise kendisi memlekette çağrılmadan ve Randy ile Clare ona kiralarını ödemeksizin çekip gitmeden önce, evin içinde farelerin ilgisini çeken yerlere çoktan varfarin içerikli tuzaklar yerleştirmişti: aletlerin arkasına, ısıtma deliklerine, mutfak ve banyo lavabolarının altındaki dolaplara. Bu tuzaklar kağıt üzerinde ev hayvanlarına zarar vermiyordu. Zehrin kokusu – fıstık ezmesi, domuz pastırması ve balık kızartması gibi kokular – cazip olsa da kedi veya köpeklerin bu zehirli mamaları alabilmek için siyah plastik kutuları açabilmelerinin imkanı yoktu. Benci için bu tuzakların iki katı zararsız olduğu söylenebilirdi, zira kokularında Benci'ye ölüm bahçesini hatırlatan bir şey vardı.

Buna rağmen, açlıktan gözü dönen Benci, en sonunda mutfak lavabosunun altındaki dolabı açtı. Dolaptan kimyasal ve çürük kokusu geliyordu: sabun, asit, pas, küf ve kir kokusu. Benci, kimyasal kokuların arasında fıstık ezmesi ve balık derisi kokusu aldı. Sonra birden – ya da işine öyle geldiğinden – ölüm kokularının plastik tuzaklardan değil, etrafındaki yiyecek kutularından, şişelerden ve teneke kutulardan geleceğini düşündü. Siyah kutuyu çıkarabilirse, şans eseri lavabonun altında bırakılmış bir yemekten artakalanları bulabilirdi.

Tuzağı lavabonun altından çıkarmak pek de zor olmadı. Şişeleri ve teneke kutuları aralayıp koku duyusunun yönlendirmesiyle siyah plastik kutuya ulaştı. Asıl zaman alan, bu şeyin en iyi hangi şekilde açılacağına karar vermektir. Kutunun içinde takır tukur eden 'yiyeceklerin' sesini duyabiliyordu. Yemek kokusunu alsa da kutuyu sallamak işe yaramıyordu. Gerçi Benci her şeye çare bulabilen bir köpektir. Biraz düşündükten sonra tuzağı mutfak tezgahından alıp yere attı. Bir kere denemesi yetti. Kutu açılıverdi ve içinden fırlayan yarım düzine mama muşamba zeminin üzerine pembe böcekler gibi saçıldı.

Benci mamaların her birini yedi. Durdu, hala açtı, mamaların zeminde değdiği yerleri yaladı

sonra. Tadı her ne kadar tuhaf olsa da yemek bulduğuna şükreliyordu. Aynı süreci banyo lavabosunun altındaki tuzakla da yaşadı. Oradaki mamaları da yedikten sonra tuvaletten su içti ve uyumak üzere yatağa geçti.

Asıl acı, ertesi gece geç saatlerde başladı. Benci hata yaptığını ve ölümün, ensesinde olduğunu hemen anladı. Çektiği sancının tuhafılığından anladı bunu: sanki bir ateş kasıtlı olarak bedeninde yürüyor, yakacak bir şeyler arıyordu. Dahası, susuzluğu giderilemez, dindirilemez boyuttaydı. İçgüdüleri ona kımıldamadan durmasını ve ölümden saklanmasını söylüyordu. Ancak Benci tuvaletten su içmeden duramıyordu. Arka ayaklarının üzerinde duramayacak, içemeyecek kadar güçsüz düşene dek su içmeye devam etti.

Benci için 'büyük soğuk' gelmişti. Yaşadığı ölüm, Atikus, Rozi, Firik ve Firek'in yaşadığı ölüm kadar korkunçtu. Fakat Benci bu korkunç sonun içinde, adeta hayatın ve acının ötesini görebildiği, dünyanın ötesine geçip acıdan kurtulma vaadi taşıyan bir hale geçişi hissettiği bir durgunluk yaşadı. Banyonun beyaz fayans zemininde burnundan kanlar gelerek ölen Benci, bir an, öyle insan bilincinin sınırlarını aşan ya da mistik olarak değil de daha ziyade kendi karakterine uygun olarak tanımlanabilecek bir şekilde umutlandı. Yavrulandığı andan itibaren hesap kitap yapan bir düzenbaz olmuştu. Ancak bütün düzenbazlar gibi o da içten içe, düzenlerin ötesinde, zaten güvende olduğu için düzenlerin gereksiz kaldığı bir yer ya da halin düşünüyormuştu.

Benci'nin en büyük dileği, sıradüzenin herkes tarafından iyice anlaşıldığı, güçlülerin zayıfları düşündüğü, zayıfların da baskı altında olmaksızın onlara saygı duyduğu bir yerdi. O, denge, düzen, adalet ve zevk arzulamıştı hep. Benci'ye ölürken bir görünüp bir kaybolan işte bu yerdi ve bu serap onu teselli etmişti. Ölümden bir hal olarak bahsetmek gerekirse, Benci'nin umuda öldüğü söylenebilirdi.

Öyle ya da böyle Benci de giden hiçbir köpeğin ya da insanın geri dönmediği o yere gitmişti.

Zeus, Atikus'un son arzusunu böylelikle yerine getirmiş oldu. Benci de Atikus gibi acılar içinde öldü. Yine de Zeus, adalet tanrısı olduğundan, Benci'ye de Atikus'un ölürken taşıdığıyla aynı ölçüde umut bahşetti.

Bütün bunlar bazı tanrılara şüphesiz ki ilginç gelmiştir, diye düşündü Hermes, halbuki can sıkıcıydı. Benci mutlu mu ölmüştü, mutsuz mu? Babalarının müdahalesi sayesinde – ona bu konuda söylenmenin bir faydası yoktu, zira Zeus'un iradesinden kaçış yoktu – bu sorunun cevabı, eskiden olabileceği kadar net değildi. Benci'nin mutluluk dolu denge, düzen ve adalet hayali işleri karıştırıyordu. Apollon ise köpeğin mutlu ölmediğinden emindi.

— Umudun mutlulukla hiçbir alakası yok, dedi Apollon.

Ve bunu çürüten bir şey yoktu. Mutsuz yaşayan ya da ölenlerin çoğu, tanrıların lütfuna mazhar olanlar kadar umut doluydu. Umut, ölümlülerin bir boyutuydu, daha fazlası değil. Apollon'la, Benci'nin ölümünü tartışırken, hırsızlar tanrısı, kardeşiyle girdikleri iddianın şartlarını belirlerken konuyu bütünüyle net bir şekilde değerlendiremediğini fark etti. Sorun, ölümün kendisiydi. Bütün ölümsüzler, ölüme hasret duyardı. Şüphesiz ki Hermes'i mutluluğun doğası hakkında yeterince açık olmadan mutlu bir ölümü hayal etmeye iten de bu hasretti.

— Düşünüyorum da, dedi kardeşine, mutluluğun tanımını genişletmeliyiz. Umudu da dahil edersek cömertlik etmiş olursu...

Apollon onun sözünü kesti.

— Birden kelimeler hakkında tartışmamızı gerektirecek kadar insan mı olduk?

Hermes düşüncelerini saklayarak,

— Hayır, dedi.

Fakat bütün bu oyunun içinde ilk kez, şaşırtıcı bir şekilde, küskünlük gibi bir his tecrübe etti.

MECNUN'UN SONU

Aradan beş yıl geçmişti, Hermes ve Apollon'un veteriner kliniğine girip orada buldukları köpekleri değiştirmelerinin üzerinden tam beş yıl geçmişti. On beş köpekten geriye sadece iki köpek kalmıştı: sekiz yaşına gelen Mecnun ve yedi yaşındaki Prens.

Mecnun hayatına gireli beş yıl olan Nira, artık onu en yakın arkadaşı olarak görüyordu. Konuşmasalar da – ya da tam anlamıyla konuşmasalar da – Nira Mecnun'un onu kocası kadar, hatta belki de daha iyi anladığını hissediyordu. Geçen yıllar boyunca, Mecnun'la, Miguel'le olduğundan daha az anlaşmazlık yaşamıştı. Ama onun eşi Miguel'di. Nira Miguel'den, Miguel de Nira'dan bir şey saklamazdı. Sevgileri hala güçlüydü ama günlük hayatın içinde tozlanmıştı. Nira Mecnun'la birlikteyken, kocasının yanında olmamanın verdiği bir rahatlama hissediyor, kendi olabiliyordu. Oysa Mecnun ile yaşayacağı bir anlaşmazlığın üçünün de felaketi olması ne acımasız bir ironiydi.

Elbette Mecnun'la aralarında sürekli sorunlar yaşanıyordu. Mesela Nira onun neden ısrarla başka köpeklerin kakasını yediğini anlayamıyordu. Mecnun da aslında bunun Nira'yı kızdırdığının farkındaydı. Nira ona kendini dizginlemesi için defalarca yalvardı.

— Bunu yaptığını görmek beni hasta ediyor, dedi.

Mecnun kafa sallayıp bir daha yapmayacağına söz veriyordu ama bu aslında bir çocuktan pastanede tezgahın üzerinde bırakılmış pastaları yememesini istemeye benziyordu. Mecnun'un kendini tutmasını istemek acımasızlıktı, yine de Mecnun onun hatırı için her seferinde aylarca kendine engel olabiliyordu. Ta ki kaçınılmaz bir şekilde Nira'nın hislerini unutup kokulu bir dışkının üzerine atlayana kadar. Bu durumda, tikslenme (Nira) ve özdenetim (Mecnun) döngüsünde en başa dönüyorlardı. Bu, Nira'ya göre, Mecnun'un tabiatından kaynaklanan bir çatışmaydı. Mecnun bir köpekti, duyarlı ve akıllı bir köpek ama yine de köpek. Nira uzunca bir süre kendini, Mecnun'un

aslında olduğundan farklı olduğuna inandırmayı başarıyor ama sonra onun tabiatını hatırlatan şeyler bu aldanişa bir son veriyordu.

Başka sorunlar da yaşıyordu ve Nira bunların, Mecnun'un kültürünün tabiatına zıt düşmesinden kaynaklandığını düşünüyordu. Mesela Nira erkek köpeklerin topluca dişi bir köpeğin üstüne çıkmasını, her birinin sırasını beklemesini iğrenç buluyordu. Mecnun ise onun iğrenmesini ciddiye alıyor gibi bile yapmıyordu. Kızgınlık dönemindeki dişi bir köpek, kızgınlık dönemindeki dişi bir köpekti. Bunun tartışılacak bir yanı yoktu. Ayrıca dişi köpekler bunu kendileri istiyorken Mecnun neden böyle bir şey yapmaması gerektiğini anlayamıyordu. Nira'nın, Mecnun'un doğru söylediğini kabul etmesi gerekirdi. Kendini de kızgınlık döneminde, tanımadığı biriyle yaşayacağı bir birlikteliğin ateşini arzularken hayal edebiliyordu. Ancak bu konuda Mecnun'un tutumunu değiştirebilir ve ona dişilere saygı duymayı öğretebilirse, onun bu saygıyı gelecek kuşaklara aktarabileceğine ve bu sayede de dişi köpeklerin yaşam şartlarını iyileştirebileceğine inanıyordu.

Doğal (Mecnun'un yapmadan edemediği) ve kültürel (Mecnun'un yapabildiği) şeyler arasındaki çizgi ne belirgin ne de sabitti. Tartışmanın hararetiyle bu çizgiyi unutmak kolaydı. Mecnun'un onun geliştirebileceği bir şey olmadığını unutmak da bir o kadar kolay oluyordu. Ancak her halükarda, aralarındaki bu hayati anlaşmazlık, ne bu kefeye (doğaya) ne de o kefeye (kültüre) koymanın mümkün olduğu, aslında her iki tarafa da ait olan bir konuya çıkıyordu. Dahası, bu konu, Mecnun için olduğu kadar Nira için de önemliydi: statü.

Mecnun'a göre, oluşturdıkları bu küçük sürünün lideri Miguel idi. Bu düşünce Nira'yı sinir ediyordu. Bir şekilde kocasının hizmetinde olmayı reddediyordu. Ancak Mecnun'un bunun aksine ikna olması mümkün değildi. Nira'nın Miguel'e nasıl itaat ettiğini görüyordu. Sıradüzeni onların ses tonlarında işitiyor (Nira'nın kaçınılmaz bir şekilde itaatkardı), birlikte yürüyüşlerinde ya da masada yemek yiyişlerinde görüyordu. Statülerinin eşit olmadığı o kadar belirgindi ki Mecnun'a sanki Nira salağa yatarak pozisyonunu iyileştirmeye çalışıyor gibi geliyordu.

Mecnun'un Miguel ile ilişkisi farklıydı ama çapraşık değildi. Mecnun, Nira için canını

verirdi, Miguel içinse vermezdi. Bu en azından kısmen Miguel'in evin reisi olmasından ve Mecnun'un ondan koruma beklemesinden kaynaklanıyordu. Mecnun'un tanrı vergisi bir yeteneği olduğuna ya da sıra dışı olduğuna inanmayan Miguel, yere yatıp Mecnun'la oynar, kafasını bir o yana bir bu yana iter, onu kovalar, çiğneme oyuncaklarını ondan kaçırıp etrafa savurur ve Mecnun'un karnını ve bğrünü sert hareketlerle kaşırdı. Bütün bunlar kesinlikle onurlu bir köpeğin kabul edeceği şeyler değildi ama topa sahip olmak için Miguel'le yarışmak, Miguel onu ittiğinde çekinmeden havlamak, oyunlarda üstün gelmek için Miguel'in üstüne atlamak da bir zevkti. Tabii Nira da onunla oynamaya çalışırdı. Dışarı ıktıklarında Mecnun'un kırmızı çiğneme topunu fırlatırdı ama bunu içinden gelerek yapmadığı çok belli olurdu. şunu söylemeye dili varmazdı mesela:

— Hadi getir şunu oğlum, hadi! Hadi git getir!

Dünyadaki en önemli şey o topmuş gibi yapamazdı yani. Bir kere, hem kendisi hem de Mecnun öyle olmadığının farkındayken, o top önemliymiş gibi davranmak aşağılayıcı geliyordu. En nihayetinde Miguel Mecnun'un hem korktuğu hem de hayran olduğu güçlü bir köpek gibiydi. Dolayısıyla, Nira kocasının statüsünü sorguladığında Mecnun bundan rahatsız oluyordu.

Maalesef Nira bu meseleyi kapatmak niyetinde değildi. Bir gün Mecnun'a, eğer Miguel, Nira'nın kendi tabiriyle '*Büyük Poobah*' ise, ondan sonra kimin geldiğini düşündüğünü sordu. Bu soru zaten kırıcı bir soruydu, ancak Nira'nın alaycı ses tonu özellikle inciticiydi. Mecnun'a göre, o ve Nira eşit statüye sahiptiler. Nira'nın sorusu, bunun inkarı anlamına geliyordu. Mecnun düşüncelerini, saldırmadan, olabildiğince etkili bir biçimde Nira'ya bildirdi. Homurdandı, dişlerini gösterdi, kuyruğunu indirdi. Bu, ikisi için de rahatsızlık verici bir andı. Fakat Nira'nın sorusu tarifsiz bir biçimde kabaydı. Yaşadıkları bu talihsizlikten sonra Mecnun onun getirdiği yemeklerden yüz çevirip o içeri girdiği anda odadan çıkarak Nira'nın varlığını tanımayı günlerce reddetti. Nira bilmeden çok ileri gittiğini fark etti ama Mecnun onun özürlerini kabul etmiyordu. Mecnun'a göre önünde sadece iki yol vardı: onun statüsüne meydan okuyan biriyle kalmak ya da geri dönmek üzere gitmek. Eğer kalırsa, Nira'ya, kendisine saygı duymayı öğretmek zorunda kalacaktı. Tartışma

usullerine alışık olmayan Mecnun, bunu şiddet kullanmadan nasıl yapacağını bilmiyordu. Ancak Nira'ya zarar vereceğine bin kere ölmeyi yeğlerdi. İşte bu yüzden, başka bir çıkış yolu bulamayan Mecnun, sürgüne gitmeyi tercih etti. Geri dönmek üzere gittiğini Nira'ya söylemeden evi terk etti.

Bu, hayati önem taşıyan bir andı elbette. Birçok tanrı Mecnun'un ölümü üzerine iddiaya girmiş, onun mutlu ölmesini dileyenler cephesinde ikisinin barışmasından yana bir tavır oluşmuştu. Zeus'un hükmü olmasa duruma el atan çok olurdu. Zeus'un hükmü malum olduğundan, kimsenin açık açık bir şey yapmaya cesareti yoktu. Ancak kinlenen Hermes, Mecnun ve Nira arasındaki bu kördüğümüne üzülmüyordu. Mecnun'u değil, Prens'i kurtarmak için müdahale etmişti ama yine de Mecnun'un en azından iyi bir ölüm *yaşayabileceğine* inananlar arasındaydı.

— Benim zavallı, canım kardeşim, dedi Apollon. Son şansını da böylece kaybetmiş oldun. Köpek, kadın olmadan sefil olacak, sence de öyle değil mi?

— Ölümlüler söz konusu olduğunda, dedi Hermes, biz bile geleceği bilemeyiz.

Apollon güldü.

— İnsan gibi konuştun, dedi.

Hermes güldü belki ama bu aşağılama içine oturdu. Bu nedenle, hırsızlar ve tercümanlar tanrısı, babasının uyarılarına rağmen, Mecnun'un hayatına müdahale etti. Tercih ettiği yol rüyalar olan Hermes, Mecnun'a da köpek uyurken göründü.

Mecnun kendini aniden yorgun hissettiğinde evden çok da uzaklaşmamıştı. Uykuya dalmadan önce güvenli bir yer bulmayı zar zor başardı. Dalar dalmaz da rüya görmeye başladı.

Dört yanı karanlıklarla çevrili bir çayırdı. Çayır öyle yeşil çimenlerle kaplıydı ki boyanmış gibi görünüyordu. Gövdesi göz alabildiğince yükselip tek bir beyaz bulutun içine doğru

girerek gözden kaybolan bir ağacın altındaydı. Burası korkutucu bir yer değildi ama sanki tehlikeliydi. Mecnun karanlığın içinden çıkıp gelen şeyden atlaya zıplaya kaçmak için çömeldi. Gelen, onun gibi kara, ancak çok daha gösterişli bir kanişti.

— Çok vaktim yok, dedi köpek.

Belli bir dili konuşmuyordu. Sözleri, tıpkı tuhaf bir fikir gibi Mecnun'un aklındaydı.

— Nira'dan ayrılmaman lazım. Senin hayatın onunla.

— Geri dönemem, dedi Mecnun.

— İçinde bulunduğun zor durumu anlıyorum ama sen Nira'nın sözlerini yanlış anladın. İnsanlar senin gibi düşünmüyor.

— *Bizim* gibi, dedi Mecnun.

— *Senin* gibi, dedi Hermes. Ben senin iyiliğini isteyen biriyim ama köpek değilim. Nira'ya dön. Ne sen onun sözlerini bir daha yanlış anlayacaksın, ne de o seninkileri.

— Nereden biliyorsun? diye sordu Mecnun.

— Ne diyorsam o, diye cevap verdi Hermes.

Rüya burada sona erdi ve Mecnun uyandı. High Park'ın yakınında, Parkside üzerindeki kemerli girişten ve tramvayların yön değiştirdiği noktadan çok uzağa düşmeyen bir çimenlikteydi. Tabii ki daha önce de rüya gördüğü olmuştu ama hiçbirisi bu kadar gerçekçi gelmemişti. Gördüğü şeyi her ayrıntısıyla hatırlıyor ve bunun bir rüya olup olmadığını merak ediyordu.

Cevap, çok geçmeden geldi. Parkside'da yürürken, bir araba radyosundan gelen yüksek sesli müziğin hücumuna uğradı. Şarkının sözlerini duyabiliyordu:

Gök kubbeyi sarmışken sabahın ilk ışıkları, altın sarısı,

gökyüzü sırtını dönmüşken,

gökyüzü sırtını dönmüş, dinlemezken,

kabuğunda dimdik dururken deniz tarakları...

Sonra araba basıp gitti ve Mecnun şarkı sözlerinin devamını duyamadı.

Yüksek sesle çalan müziğin tuhaf bir yanı yoktu. Otomobillerin içindeki insanlar genelde başka insanlara gürültüyle zarar vermeye çalışırdı. Fakat Mecnun, ne kadar gizemli olursa olsun şarkı sözlerini birden *anlayıverdi*. Şarkı sözlerinin anlamının, insan sözlerinin çoğu zaman geldiği anlamla aynı olmadığını, his, ahenk ve ezgiyi bir araya getiren bir zemin teşkil ettiğini fark etti. Bazen his galip gelirdi, bazen ahenk, bazense ezgi. Bazen bu üçü, tıpkı duygu, içgüdü ve zekanın Mecnun'un içinde savaşıması gibi birbiriyle savaşa tutuşurdu. Bazen de uyum gösterirlerdi. Duyduğu şarkı sözleri Mecnun'u zekice bir çatışma gibi aniden etkiledi. Mecnun, şakayı en sonunda anlayan biri gibi oturup gülmeye başladı. Benci de bir zamanlar aynen böyle gülmüştü: bir tür zevk hissi ondan uzaklaşırken nefes almaya çalışarak.

Yeni edindiği bu anlayışın sınırları bu kadarla son bulmuyordu. High Park'ın içinde yürürken kulak misafiri olduğu kelimelerin arkasında yatan niyeti kolaylıkla anlayabildiğini fark etti. Bir kadının, yanındaki adama şunu söylediğini işittiğinde çok şaşırdı mesela:

— Üzgünüm, Frank. Daha fazla devam edemeyeceğim...

Kadın, sözleriyle, aynı anda hem rahatlatmaya hem de yaralamaya çalışıyordu. İnsanlar ne kadar da çapraşık ve kötü niyetliydi! Onların duygularının derinliklerini aniden anlayabilir hale gelmek de bir o kadar tuhaftı. Önceden insanların gelişmemiş ve beceriksiz olduklarını, ayrıca malumu anlayamadıklarını düşünen Mecnun, onların neredeyse köpekler kadar, tabii kendilerine has bir şekilde derinlikli olduklarını fark etti.

Nira'yı bu sayede anlayıp anlamayacağını görmeyi dileyerek eve döndü.

Gideli çok olmamıştı, en fazla iki saat. Arka kapı hala kitlenmemişti. Arka ayaklarının üzerinde dikilip, kapının kulpunun metal mandalını aşağı doğru bastırdı. Kapı açıldı ve Mecnun

içeri girdi. Nira, sanki onu bekliyormuş gibi, oradaydı.

— Jim, dedi. Bizi terk ettin sandım.

Mecnun her ayırtıyı yakalıyordu; kadının pişmanlığını, ona olan sevgisini, üzgünlüğünü, döndüğü için rahatladığını, bir köpek ile bu şekilde konuşurken kafasının karıştığını. Mecnun'un bu kadar çok ayırtıya bir kerede karşılık vermesi mümkün değildi tabii.

— Hayatımın büyük bir bölümü boyunca bana Mecnun adıyla seslenildi. İlk efendimin bana verdiği ve benim de kullanmayı tercih ettiğim isim bu.

Mecnun açık bir şekilde konuşuyor, Nira da onu anlıyordu. Ancak Nira onu kelimeler olmaksızın anlamaya alışık olduğundan başlangıçta Mecnun'un konuştuğunu fark etmedi. Mecnun'un yeni bir yolla onun bilincine girdiğine dair acayip, ancak gelip geçici bir hisse kapıldı.

— Özür dilerim, Mecnun, dedi nihayet. Bilmiyordum.

Hermes'in Mecnun'a verdiği hediye kıymetli ve emsalsizdi ama bir bakımdan da yükü. Mecnun, İngilizce'yi gayet iyi bilen bir köpek olmaktan çıkmış, insanların konuştuğu bütün dilleri anlayan bir köpek haline gelmişti. Roncesvalles'de yürürken bazen insanların başka dillerde konuşmalarını duyuyor ve dinlememek için kendine mani olmaya çalışıyordu. Lehçe mesela,

— *Te pomidory sq zgnile!*

Ya da Macarca,

— *Megörültél?*

Yeni diller duymak, yeni ahenkler, ezgiler ya da yeni fikirler duymak gibiydi. Bazen o kadar kendinden geçiyordu ki Nira onu bu dalgınlığından uyandırmak zorunda kalıyordu.

— Maj, hadi ama. Yapacak işlerimiz var.

(Mecnun'un en sevdiği insan dili şüphesiz ki İngilizce'ydi. Bunun, ilk olarak İngilizce'yi

öğrenmesiyle pek bir alakası yoktu. Sebep, deneyimlediği bütün diller arasında köpeklerle en uygun dilin İngilizce olmasıydı. Evet, belki köpeklerin İngilizce'de farklı düşünmesi gerekiyordu ama köpeklerin doğal dilinin ahenklerine ve ton aralığına en çok İngilizce'deki sesler ve ahenkler benziyordu. Mecnun'un İngilizce aşkının hoş bir neticesi olarak – Mecnun ve Nira için hoş – Mecnun şiire merak sarmıştı. Şiirlerini Nira'ya söylüyordu.

Çin'de yaban köpekleri yenirken

korkarım sıranın bana gelmesinden.

Beni yiyecek tefrik edenleri lanetlerim.

Ve çekçekler ile vernikli ahşapları düşlerim.

Ya da:

Yiyip bitirirse gökyüzünü sıskalar,

sözlerim fişkirirsa vermeden fire kayalardan,

ruhum çekilir inzivaya

ve hayat başlar zamana oynamaya.

Yine de Nira ona en çok hangi dili sevdiğini sorduğunda, Mecnun cevap olarak İngilizce demiyordu. Diyemezdi. Mecnun'a göre, köpek dili daha etkileyici, daha canlı, anlaması daha kolay ve bütün insan konuşmalarından daha güzeldi. Nira'ya Köpekçe öğretmeye çalıştı ama ikisinin de çabaları, Nira'nın köpek konuşmalarında hayati bir fark arz eden, memnuniyet havlaması ile dikkat çığılığı arasındaki ayrımı kavrayamamasıyla heba oldu. Nira hüsrana uğramıştı. İyi öğrendiği söylenebilecek tek cümle 'Seni ısırırım' idi, o da köpeklerle söylenecek bir laf değildi. Nira, Mecnun'la onun kendi dilinde konuşmak isterdi ama gerçekler başkaydı: Mecnun Nira'nın aksanına katlanamıyor, Nira denemeyi bıraktığında Mecnun bundan mutsuz olmuyordu.)

Mecnun'un konuşma kararı, başlangıçta, Nira tarafından hoş karşılanmadı. Arkadaşlıklarının

Mecnun eve dönüp konuşmaya başladığında sağlamlaştığı doğrudu. Fakat Mecnun'la İngilizce konuşmak rahatsız ediciydi. İkisi, sessizliğin, kafa çevirme ya da tereddütlü bir şekilde başı öne doğru sallamanın bile anlamlı olduğu, güzel, sözsüz bir iletişim geliştirmişti. Şimdi bütün bunlara ek olarak bir de kelimelerle uğraşmak zorunda kalacaktı. Nira, başlangıçta, kendi anlayışı daha derin olmasına rağmen Mecnun'un daha zor anladığını düşünüyordu. Dahası, Mecnun'un konuşması Nira'nın 'usul meseleleri' olarak gördüğü sorunların doğmasına neden oluyordu. Mecnun'un konuşma yeteneğini yalnızca Nira'nın bilmesinin en doğrusu olduğunda hemfikirdiler. Ancak ikisi birbiriyle daha rahat anlaşır hale geldiklerinde, birinden biri insan içinde aralarındaki anlaşmayı unutup bir soru soruyor ya da herhangi bir konuda yorum yapıyordu. Nira'nın Mecnun'a laf atması, Mecnun'un ona laf atmasından haliyle daha az kafa karıştırıyordu. Mecnun'un sesi Nira'ninkinden daha kalındı. Dolayısıyla, yolda Mecnun'un sesini duyanlar kelimelerin tam olarak nereden geldiğini anlamakta zorluk çekiyor, bu kafa karışıklığı istenmedik bir şekilde dikkat çekmelerine neden oluyordu.

Sonra bir de Miguel vardı. O, Mecnun'dan çok da hoşlanmıyordu. Benci'yi tercih ederdi. Nira ve Mecnun'un yakınlığına da bozuluyordu. Mecnun bütün bunların farkındaydı ve Miguel'i affediyordu. Çünkü Mecnun, Miguel'in duygularının saygıdeğer olduğunu düşünüyordu. Halbuki Miguel'in Mecnun'un iyiliğini düşünmediği ve onu Nira kadar korumayacağı ortadaydı. Nira ve Mecnun bu nedenle Miguel'in yanında konuşmamanın en doğrusu olacağına karar verdiler. Bu, bazı zamanlar, Miguel'in varlığının ikisinin de kendisini tuhaf hissetmesine sebep olması anlamına geliyordu. Mecnun sürü liderine ihanet ediyor gibi hissederken, Nira kendisini kocasının güvenine ihanet ediyormuş gibi hissediyordu.

En nihayetinde, Nira'nın Mecnun'un İngilizcesine alışması biraz zaman aldı. Alıştıındaysa, Mecnun'un varlığı ona o kadar değerli gelmeye başladı ki Mecnun'un bir köpek olduğu gerçeği Nira'nın gözünde önemini yitirdi. Mecnun'un onun gibi olmadığı aklına gelmemeye başladı. Mesela birlikte Boulevard Club'da oturup söğüt ağaçlarının sallanışını izlerken, Mecnun'un bir köpek

olmasının gerçekten de bir önemi var mıydı?

(Söğüt ağaçları her ikisini de büyülüyordu. Mecnun, artık öyle olmadıklarını bilse de, daha önceleri bu ağaçları kurnaz, kandırıcı ve buyurgan bir tür hayvan sanmıştı hep. Aslında bir yanı buna hala inanıyordu. Bir o yana, bir bu yana sallanan ağaçları, içinden onları ısırarak geçmeden düşünemiyordu. Isırma arzusu hariç, Nira da benzer şeyler hissediyordu. Ona göre bu ağaçlar, yapraklı mamutlar gibiydi: eski, yavaş ve muhteşem bir şeyin sonuncusu. Aslında tabii ki öyle değildi. Onlar sadece ağaçtı.)

Varlıkların birbirini mükemmel bir şekilde anlaması, mutlu oldukları anlamına gelmez. Örneğin, bir başkasının deliliğini mükemmel bir şekilde anlamak, kişinin kendisinin de deli olması anlamına gelir. Dünyevi varlıkları ayıran perde, bazen trajik bir engel, bazense büyük bir iyilik olur. Aslında 'karşılıklı mükemmel anlayışı' yakalayabilen tek varlık, tanrılardır. Tanrılar için *bütün* duygu ya da ruh halleri – delilik, hiddet, öfke vb. – güzeldir. Bu yüzden, anlayışın bir önemi yoktur. Hermes bütün bunları biliyordu. Tercümanlar tanrısı olmanın yanı sıra *yanlış* tercüme ve *yanlış* anlama tanrısıydı da. Tabiri caizse berraklaşan suları bulandıran ya da bulanık suları temizleyen oydu. Öte yandan, anlayış nimetiyle mutlu olabilen bir varlık varsa, o da Mecnun'du. Mecnun Nira'yı daha iyi anladıkça, artık tam anlamıyla evi haline gelen bu yere dönmüş olduğuna şükreliyordu.

Aradan iki yıl geçti.

Giderek yaşlanan ve saygı gören Mecnun, Nira'ya verdiği değeri mümkün olan en iyi yolla göstermeyi öğrenmişti: onun sevdiği şeyler yoluyla. Onun filmleriyle, mesela. *Cleo Beşten Yediye*, *Cennet Günleri* ve *Tokyo Hikayesi*'ni ne büyük bir hayranlıkla severdi Nira! *Tokyo Hikayesi*'ni hepsinden çok severdi. Bir gün öğleden sonra Mecnun'la birlikte oturup bu filmi izlediler. Mecnun hayatında ilk defa film izliyordu. Filmlere ilgi duymadığından değil. Onca uzak yaşantıyı kokularını

alma imkanı olmadan izlemeye dayanamadığından. Dünyalar, kokuları olmadan gerçek değildi. O nedenle de filmler ve resimler kaçınılmaz bir biçimde hüsrana anlamına geliyordu. Ancak Nira *Tokyo Hikayesi*'ni o kadar çok seviyordu ki Mecnun iki saat boyunca öylece oturup filmi izledi.

Film bittiğinde Nira'nın sakinleşmesi biraz zaman aldı. Her zaman olduğu gibi Setsuko Hara ağladığında Nira'nın da gözleri dolmuştu.

— Beğendin mi? diye sordu en sonunda.

— Evet, dedi Mecnun.

— Çok uzun gelmedi, değil mi? Bazı insanlar bunu sıkıcı bulur.

— Sıkıcı değildi, dedi Mecnun, ama tuhaftı. İnsanlar hep bizim göremediğimiz yerlere doğru bakıyorlardı. Film boyunca bir şeyin geleceğini düşündüm. En sonunda, gelen, ölüm oldu.

Mecnun'un onun sevdiği bir şeye değer vermesi Nira'yı duygulandırdı. Fakat Mecnun'un Hermes'in bahsettiği yeteneğe rağmen filmde yorumlamakta zorlandığı noktalar vardı. Öncelikle, filmin genelinde köpek eksikliği vardı. Filmin ortalarına doğru bir yerde, ekranda efendilerinin ışığına koşturan dört köpeği görünce, Mecnun hemen dikkat kesilmişti. Ancak köpeklerin bir daha hiç görünmemesi onu hayal kırıklığına uğrattı. Halbuki filmin sonuna doğru bir yerde, adamın teki köpeklerle ıslık çalıyor ama köpekler görünmüyordu. Önce ıslık çalan görünmemişti, sonra da kendilerine ıslık çalınanlar. Açıklanamayan bu iki an, Mecnun'a filmin içindeki metafiziksel bir bilmece gibi geldi.

Filmdeki o eğilmeler de ayrıca ilginçti. Seviye ve statü ilişkisi onu tabii ki rahatsız etmemişti. Bilakis, bunlar Japonları asil gösteriyordu. Ancak kendilerini büyük yapanlar neredeydi? Asıl mesele buydu. Onca insanın eğilmesi, aşağı sınıftakiler arasında en çok kimin eğilebileceğini görmek için yapılan bir yarışma gibi geldi Mecnun'a. O halde toplumsal normlara uymak, güç demektir. Bu da Mecnun'un hemen hemen filmdeki göreceli köpek eksikliği kadar yaman bulduğu bir çelişkiydi.

En sonunda Mecnun, bu iki gizemin birbiriyle alakalı olabileceğini düşündü. Köpekler insanlardan daha fazla eğilebildiklerinden, belki de *Tokyo Hikayesi*'nde köpekler, çok sık gösterilmesi yasak olan gizli bir güçtü, bu yüzden de toplumsal normlara uyan film yapımcıları onları ancak bu kadar gösterebiliyorlardı. Haliyle bu düşünce Mecnun'un filme olan sevgisine katkıda bulundu.

Nira'nın en sevdiği kitapları okumak daha da ilginçti. Düşünmek için daha fazla zamanı vardı kitap okurken. Nira ona *Gurur ve Önyargı* ile *Mansfield Parkı*'nı bir ay içerisinde, öğleden sonraları, Miguel işten eve dönmeden önce sesli okudu. Bu iki roman arasında Mecnun'un en çok canını sıkan *Mansfield Parkı* oldu. Mecnun romandaki düzen tutkusunu, adeta bir efendiler el kitabını andırması sebebiyle korkutucu buldu.

Okumayı bitirdiklerinde Mecnun şöyle dedi:

— Nira, düzüşmek hoşuna gidiyor mu?

(*Düzüşmek* Miguel'in laflarından biriydi. Nira bu kelimeyi hiç kullanmamıştı.)

Nira, sorunun verdiği şaşkınlığı üzerinden attıktan sonra şöyle dedi:

— *O* da nereden çıktı şimdi, Maj?

— Fanny Price'ı düşünüyordum, dedi Mecnun. Edmund'ı seviyor ama düzüşmeyi doğru bulmuyor, değil mi?

— Bilemeyiz. Bence Fanny her şeyin bir zamanı ve yeri olduğunu düşünüyor. Senin soruna cevap verecek olursak, ben sevişmeyi tercih ediyorum. Bak... Bu çok özel bir konu, Maj. Miguel'i özlediğim ve onunla olmak istediğim zamanlar oluyor ve onunla olmanın daha fazlasına dönüşmesi de hoşuma gidiyor. Bu yavaş ve zaman alan bir süreç. Eğer sadece son kısmı görürsen, sevişme ile düzüşme arasında hiçbir fark olmadığını düşünebilirsin ama benim için var. Yine de sadece içimde olmasını istediğim zamanlar da oluyor ve bu zamanlarda sanki içimdeki Miguel olup olmamasının hiçbir önemi yokmuş gibi geliyor ama aslında *önemi var*.

— Anladım, dedi Mecnun.

Ama yine de insanlara has bu durumu anlayışı – Nira'yı anlamasının aksine – bir takım usullere aşına olmaması sebebiyle çarpıktı. Kendisi hiç 'sevişmemişti', sevişmeyi istediğini hayal bile edemiyordu.

Ona ilginç gelen, insanların hayallere ne çok bel bağladığıydı. Sadece eğlenmek için değil, temel konularda da. O, vücudunun onun yerine düşünmesine izin vermeyi tercih ediyordu. Yani değişmeden önce, eskiden öyle tercih ederdi. Artık köpek ve insan arasında bir halde olduğundan, hayalleri merak ediyordu. 'Kısırlaştırılmış' (Nira öyle söylüyordu) olmasa, başka bir köpekle 'sevişmeyi' deneyebileceğini düşündü. O zaman da nereden başlayacağını bilmek zor olurdu. Kızgınlık dönemindeki dişi köpekler – bu köpeklerin kokusu tarif edilemez hoşlukta bir delilikti – düzüşmek isterdi. Nira'nın 'baştan çıkarma' dediği şeye yer yoktu. Mecnun şöyle düşündü: *kızgınlık döneminde olmayan* dişi bir köpeğe yiyecek götürmek onu *kızgınlık dönemine sokabiliyorsa*, neden zahmet edecekti ki? O kesinlikle Nira'nın 'heteroseksüel' dediklerinden değildi. Homoseksüel ya da biseksüel de değildi. Başka köpeklerin, insanların ya da pelüş oyuncakların yanında uyarıldığı olur, o da yapabilirse üstlerine çıkar ya da onlara sürtünürdü. O konuda erkek ve dişi köpekler arasında hiç ayırım yapmıyordu. Mecnun, *Mansfield Parkı*'nı okumayı bitirdiklerinde, *Tokyo Hikayesi*'ni izledikten sonra da olduğu gibi, hoşnutluk verici bir tür kafa karışıklığıyla kalakaldı.

Sonuç olarak, sanat eserlerinin – *Tokyo Hikayesi*, *Mansfield Parkı*, Mahler'in Dördüncü Senfonisi vesaire – insanları anladığı şekilde anlaşılamayacağını görmek Mecnun'u şaşırttı. Bu eserler sanki anlaşılmayı arzularken anlaşılmaktan kaçmak için üretilmişti. Mecnun insanların bu özelliğini sevmeye başlamıştı. Bu tabii Nira'nın da bir özelliği idi.

Nira ve Mecnun birbirlerini anlamak için karşılıklı adımlar atıyorlardı. Nira Mecnun için neyin önemli olduğunu öğrenirken Mecnun da onun için neyin önemli olduğunu öğreniyordu. Ancak yolculukları birbirinden çok farklıydı. Öncelikle, Nira'nın düşünmesi gereken hiçbir sanat eseri yoktu. Mecnun'un sevdiği ne bir film vardı ne de kitap. Müzik de yoktu. Ayrıca duyumsal

kapasiteleri de bakışimsızdı. Mecnun'un görüşü Nira'nınki kadar keskin değildi ama o da Nira'nın fark etmediği şeyleri fark ediyordu: sincapları mesela. Bu hayvanlar ağaçların tepesinde de, uzakta bir yerde de olsa Mecnun onların en ufak hareketlerini yakalayabiliyordu. Koku duyusu parmak ısırtan cinstendi. Nira'nın tavuk yemeğine kişniş koyup koymadığını anlayabiliyordu. Tat alma duyusu da bir o kadar etkileyiciydi. Son olarak, işitme duyusu Nira'nınkinden daha keskindi. Tabiatı gereği, Nira'nın duyabildiğinden daha tiz sesleri duyabiliyordu. Ancak sesleri daha farklı yorumluyordu. Nira, Bach'ın müziğinin (Nira'nın sen sevdiklerinden) bütün hayvanlarca sevildiğini duymuştu. Mecnun tarafından sevilmiyordu ama. Hem de hiç. Bach'ın müziği Mecnun'a, sanki içinden dışına doğru iğneler batırılıyormuş gibi hissettiriyordu. O, Wagner'ı – Nira da Wagner'ın müziğini hazzetmezdi – tercih ediyor ve Anton Bruckner'ı seviyordu.

— Köpeklerin hikayeleri var mı? diye sordu Nira bir gün.

— Var tabii, dedi Mecnun.

— A! dedi Nira. O zaman bana bir hikaye anlatır mısın, Mecnun?

Nira'nın ricasını geri çevirmeyen Mecnun bir hikaye anlatmaya başladı:

— Dişi köpek kokusu var ama ben bir duvarın önündeyim. Koku keskin ve ben deliriyorum. Yiyemiyorum. İçemiyorum. Duvar, yıkılamayacak kadar kalın ve bu istikamette millerce, şu istikamette millerce uzayıp gidiyor. Altını kazıyorum, kazıyorum, kazıyorum. Efendi benim kazdığımı göremiyor, bu yüzden ben de duvarın altında hava bulana ve dişi köpek kokusu öncekinden daha keskin bir hal alana kadar kazıyorum. Dişi köpeğe sesleniyorum ama cevap gelmiyor. Ama duvarın altında hava var. Kazmaya devam etmeli miyim? Bilmiyorum. Yine de efendinin evinden yemek kokusu almama rağmen kazıyorum. Dişi köpek kokusu keskinleştikçe keskinleşiyor. Sesleniyorum ama artık karnım aç.

Mecnun burada durdu.

— Bu mu yani? diye soru Nira.

— Evet, dedi Mecnun. Beğenmedin mi?

— Yani, şey... Farklı biraz, dedi Nira. Bir sonu da yok.

— Aslında çok dokunaklı bir sonu var, dedi Mecnun. Arzular arasında sıkışıp kalmak üzücü değil mi?

Nira ve Mecnun arasındaki mesafe, ikisi de birbirinin ne istediğini tahmin edebilene kadar gitgide kapandı. Nira Mecnun'un tam olarak ne zaman yemek yemek ya da yürüyüşe çıkmak istediğini bilebiliyordu. Mecnun da Nira'yı ne zaman yalnız bırakması gerektiğini, onu ne zaman rahatlatması gerektiğini ve onun yanında ne zaman sessizce oturması gerektiğini biliyordu. Gitgide daha az kelime kullanmaya ve daha az İngilizce konuşmaya başladılar.

Bir sabah, rüyalarında aynı tarlayı, aynı bulutları, uzaktaki aynı evi – kırmızı tuğlalı bacasıyla ahşap bir evdi bu – gördükleri ortaya çıktı. Aynı sincapları ve tavşanları görmüşlerdi. İkisi de aynı duru nehirden su içmişti. Tek bir farkla: Nira kendi rüyasında suya baktığında Mecnun'un yüzünün yansımasını görürken, Mecnun kendi rüyasında kendi yüzü yerine Nira'nınkini görmüştü. Aynı rüyayı görmeleri gerçeği Nira'yı o kadar etkiledi ki sonrasında kimsenin – Miguel'in bile – Mecnun'u 'onun' köpeği olarak görmesine izin vermedi.

— O ne kadar benimse, ben de o kadar onunum, diyordu ısrarla.

Arkadaşları – ve kocası – bunun can sıkıcı bir tuhafılık olduğunu düşünüyordu. Mecnun onun ne demek istediğini – yani Nira'nın onun efendisi olmadığını söylemek istediğini – biliyor ve ona minnet duyuyordu. Mecnun yine de kendisinin Nira'nın bir parçası olması ve Nira'nın da Mecnun'un bir parçası olması bakımından kendini Nira'ya *ait* hissediyordu.

İkisinin de bilemediği şey, gördükleri o ortak ve basit rüyanın bir felaket alameti olduğuydu. O kadar yakınlaşmışlardı ki Atropos, ölümlülerin yaşam ipliklerini kesen kader tanrıçası, onların ipliklerini birbirinden ayıramıyordu. Mecnun'un ölüm vakti gelmişti – bir köpek için epey yaşlıydı

artık – ancak Atropos Nira'nın ipliklerini kesme riski olmaksızın Mecnun'unkileri kesemiyordu.

Üç kız kardeşin – Klotho, Lakheesis ve Atropos – işi, genel olarak nettir. İlki her yaşamın ipliğini eğirir. İkincisi her varlığın sahip olacağı ipliğin uzunluğunu belirler. Üçüncüsü ipliği keser ve varlıkların yeryüzündeki vadesini sonlandırır. Yaşam ipliklerinin birbirine dolandığı sıkça görülür – daha ziyade karı kocaların yaşamları birbirine dolandığından çoğu kez birlikte ölürlər ya da vadeleri birlikte dolar. Aslına bakılırsa Nira'nın ve Miguel'in iplikleri de neredeyse Nira ve Mecnun'un iplikleri kadar birbirine dolanmıştı. Nira ve Miguel, Mecnun'dan çok yaşayacaklarsa da bu üç yaşamın iplikleri birbirine o kadar sarmalanmış, şekil ve kalınlıkta birbirlerine o kadar benzemişti ki Atropos makasını kullandığında kimin yaşamının sona ereceğinden emin değildi.

Atropos, bir ya da birden fazla tanrının ölümlülerin hayatına müdahale etmiş olması gerektiği, zira sonlandırması gereken bir yaşamı doğru düzgün sonlandıramamasının anormal bir durum olduğu konusunda Zeus'a acı acı dert yandı. Kader tanrıçalarını hazzetmeyen ve onlarla konuşmaktan imtina eden Zeus, Atropos'un sözleri karşısında kılını kıpırdatmadı.

— Bir yaşamın sona ermesi gerekiyor, dedi. İpliği kesmek senin görevin. Görevini yerine getir.

Kin dolan Atropos birbirine dolanan üç yaşamın ikisini kesti, sonra denge kurma maksadıyla geriye kalan yaşama yıl ekledi. Klotho ve Lakheesis onun bu cesareti karşısında kıkırdamaya başladılar ama Atropos onlarla birlikte gülemeyecek kadar kibirliydi.

— Tanrıların kralıymış! dedi Atropos Lakheesis'e dönüp. 'Ağzı bozuk zampara' demek daha doğru olur. Gör bak, bu mesele yüzünden yine dönüp dolaşıp benim kapımı çalacak!

Nira ve Miguel bir haftadır bulaşık konusunda tartışmaktaydı. Bulaşıkları her zaman Miguel yıkıyordu ama bu konuda hak ettiği takdiri görmediğini düşünüyordu.

Mecnun'a göre, bu, tuhaf bir tartışmaydı. Öncelikle, Miguel Nira'nın bulaşık yıkamasına asla

izin vermiyordu. Ev işleri söz konusu olduğunda bütün yaptığı bulaşık yıkamak olmasına rağmen, Miguel, ev işi yapmayan bir 'erkek şovenist' olmadığında ısrarcıydı. Nira ise temizlik, ortalığı toplama ve yemek yaptığı için takdir edilmediğini ama bu konuda hiç şikayet etmediğini savunuyordu. Miguel bazen aşağılar gibi, onun işinin – redaktörlük – pek de 'işten' sayılmadığını ima ediyordu. Redaktörlük Nira'ya evde çalışma fırsatı veriyor, Miguel de aslında TV Ontario'da çeşitli programların editörlüğünü yaptığı için her sabah işe gitmesi gerektiğinden buna içten içe bozuluyordu. Tartışmaları bulaşıkla başlıyor, sonra ev işleri, sonra iş, sonra ev işleri, sonra bulaşıklar, sonra ev işleri, sonra yine iş şeklinde devam ediyordu. Böyle bir döngünün bu kadar uzun süre devam edebilmesi, Mecnun'u hayretler içerisinde bırakıyordu. Dahası, ev işleri hemen hemen altı ayda bir gündeme gelen bir tartışmanın temelini oluştursa da ikisi de bu konu açıldığında sanki yeni bir şeymiş gibi sinirleniyorlardı.

'Ev işi' her halükarda tuhaf bir kavramdı. İçlerinden biri uygunsuz bir yere kakasını yapmadığı sürece sorun neydi? Mecnun'a kalırsa asıl sorun, insan yataklarının büyüklüğü ve primatların titizliği idi. Sahip oldukları alanın genişliğine bakınca istedikleri zaman bir odadan diğerine kolaylıkla geçebildikleri düşünülürdü. Ancak kimyasal kokulara ve temiz yüzeylere duydukları ihtiyaç onları aldatıyordu. Bulaşıklara gelince, taslara, tencerelere ve tabaklara bulaşan koku ve lezzetleri temizlemenin anlamı neydi? Bu adeta en güzel kısmı kazıyıp atmak, sonra da bunu yaptığın için kendini kutlamak gibi bir şeydi. Zavallı Nira bu işlerle uğraşıp duruyordu!

Mecnun baskınlık mücadelesinde bir perde olduğu açıkça anlaşılan bu konuya müdahil olmak istemese de Miguel ve Nira'nın ihtiyacı olan şeyin birlikte, onsuz zaman geçirmek olduğunu ve rutinlerinde değişiklik yapmanın onlara iyi geleceğini fark etti. Nira'nın bu konuda şüpheleri vardı. Ne o, ne de Miguel seyahat insanı değildi. Onlar yakınlarındaki şeyleri tercih ederlerdi: oyunlar, filmler ya da restoranlar. Ayrıca en mutlu oldukları zamanlar, evlerinde oldukları zamanlardı. Yine de Nira Miguel ile tartışmaktan bıkmış, hiç şaşılmayacak bir şekilde Miguel de onunla dalaşmaktan yılmıştı. Dolayısıyla, Nira birlikte birkaç şarap bağı gezip Thirty Bench

yakınlarında iki gece (Cuma ve Cumartesi) kalmayı teklif edince, Miguel bunu hemen kabul etti. Didişmelerine bir son verecek her şey kabulüydü.

Peki ama Mecnun'a kim bakacaktı?

Bir şeye ihtiyacı olduğunda buzdolabını açabilen, Nira'nın onun için bir paket kuru 'köpek maması' da bırakmasına bozulmayan, insanlar gibi tualete sıçabilen, yangın ya da duman çıktığında evden dışarı çıkabilen, susadığında arka bahçedeki musluğu açıp kapatmasını bilen Mecnun, kafasını iki yana salladı. Tanımadığı birinin onunla kalmasını istemiyordu. Nira ise onu tek başına bırakma fikrine sıcak bakmıyordu. Ancak kapıyı üzerine kilitledikleri takdirde köpeğin içeride güvende olacağına inanan Miguel,

— Mecnun'a bir şey olmaz, dedi.

Miguel'in arkasında duran Mecnun, Nira'nın içindeki vesveselere rağmen yumuşaması için, başını öne doğru sallayıp Miguel'e katıldığını göstermeye çalıştı. Derken Cuma günü geldi çattı.

O sabah Nira ve Mecnun birlikte yürüyüşe çıktılar. High Park'a gelmeyeli epey olmuştu. Çünkü Mecnun – artık on yaşındaydı – diğer köpeklerin yakınlığına katlanamıyor ve kendini eskisi kadar iyi savunamıyordu. Parkın içinde yürümeye karar verdiler ama tasmaşız bölgeden uzakta, High Park ile Parkside caddelerinin kesişimindeki, demir ve taştan yapılmış kapıdan gireceklerdi parka. Etrafta azıcık insan ve köpek olduğu düşünülürse yalnız oldukları söylenebilirdi. Centre Caddesi'ne varınca kıvrılıp yokuş yukarı çıkan yolu takip ettiler. Bir yandan da – hiçbir özel sebebi olmaksızın – mevsimlerden bahsediyorlardı. Nira en sevdiği mevsimin sonbahar olduğunu söyledi. Ağaçların renk değiştirmesini, serin havayı, kışın gelişini seviyordu. Mecnun, en sevilen mevsim diye bir şey olduğunu bilmiyordu.

— Sen de bir mevsimi diğerlerinden daha çok seviyorsundur, dedi Nira.

— Niye seveyim ki, dedi Mecnun. Ben mevsimlerin ne zaman başladığını hiç anlayamıyorum. Mevsimlerin arasını da seviyorum. Mevsim arasının arasını da, mevsim arasının

arasının arasını da.

İkisi birden gülmeye başladılar. Ara ara olduğu gibi Mecnun'un bilmeyerek komik olmasından değil, Nira'ya takılmasından.

— Yüz tane mevsim olmalı, dedi Mecnun.

— Haklısın, dedi Nira ve Mecnun'un kulağının arkasındaki yeri kaşıdı. Mecnun bu hissi seviyordu.

Her zamankinden uzun, bir saat ya da daha fazla, yürümüşlerdi. Parktan çıkıp Sorauren Caddesi üzerinden Pearson Caddesi'ne vardılar. Nira, canının çektiklerine teslim olmaktan hoşlanmasa da Mitzis'den havuçlu bir kek aldı ve adeta Mecnun'u kendisine suç ortağı yapmak istercesine kekten ona da biraz verdi.

— Fazla tatlı, dedi Mecnun.

— Evet ama içinde havuç var. Ayrıca her gün yemiyoruz ya.

Eve vardıklarında Nira ihtiyacı olan az miktarda eşya ile valiz hazırladı: tuvalet takımı, siyah bir elbise, değiştirmelik iç çamaşırı. Birlikte *La Clemenza di Tito*'nun bir kısmını dinlediler. Zaman geçti ve Miguel işten geldi. Yarım saat bile geçmeden Nira ile birlikte yola çıktılar. Miguel çantalarını arabaya götürürken Nira çömelip Mecnun'un gözlerinin içine baktı. Bu, her zaman için Mecnun'a rahatsızlık veren bir şeydi.

— Kendi başına kalabileceğinden emin misin? diye sordu Nira. Olur da acıkırsın diye kuru mama paketini açık bıraktım. Kilerde daha çok var. Buzdolabının en alt rafında biftek var. Susadığında sorunsuz bir şekilde açabilmen için dışarıdaki musluğu da yağladım. Kendi başına kalabileceğinden emin misin?

— Evet, dedi Mecnun.

Mecnun böyle zamanlarda Miguel'in tavırlarını tercih ediyordu. Miguel Nira kadar şefkatli

değildi ama Mecnun'u da germiyordu.

Nira parmaklarını Mecnun'un böğründeki kıllarda gezdirdi.

— Pazar günü öğleden sonra döneriz, dedi.

Sonra gitti. Mecnun'un duyduğu son sesler, Nira ön kapıyı kilitlerken çıkan anahtar sesi ve verandada yürürken çıkardığı, giderek azalan ayak sesleri oldu.

Aradan bir gün geçti. Sonra bir gün daha.

Daha önce de söylendiği gibi, köpeklerin geçirdiği zeka değişiminin en kötü yanlarından biri, yeni edindikleri zaman bilinci idi. Bir anın bin, bin anın da bir olduğu mutluluk hali, bütün köpeklerin çantada keklik saydığı bir şeydi. Değişimden sonra, on beş köpeğin her biri yeni bir Zaman'a karşı kendi başlarının çaresine bakmak zorunda kalmışlardı. Bu Zaman, geçtiğini hissettirmeyi biliyordu. Mecnun bu konuda birçoğundan daha iyi durumdaydı. Çünkü Nira onun geçen anların kaydını unutmasına yardım etmişti. Nira'yla birlikte Roncesvalles boyunca ya da göl kenarında yürümek, Mecnun'un seve seve uzatmak isteyeceği bir zamandı. Aksi gibi birlikte geçirdikleri saatler aşırı derecede hızlı bir şekilde geçiyordu. Fakat Nira'nın gidişiyle birlikte süre kavramının dönüşebileceği işkenceden onu koruyacak çok az şey kalmıştı. İlk yirmi dört saat boyunca oyalanmak için, Nira'ya, onu dönüşünde şaşırtmak üzere bir şiir yazdı.

Yazın duman her yer

ve sonsuz çimen.

Hayat dersinden ister beş,

ister on al, deniyor ki

kaderdir en sonunda gelen.

Sonra, Nira Mecnun'un dinleyebilmesi için *Tannhäuser'*i cd çaların içinde bıraktığından,

Mecnun operayı dinlemiş, uyumuş, sonra yine opera dinlemiş, dışarı çıkmış, High Park'ın kenarlarında insanlardan ve köpeklerden uzakta yürümüş, uyumuş, sonra tekrar *Tannhäuser* dinlemiş ve uyumuştur. Pazartesi sabahı uyandı ve yalnız başına olduğunu görünce kafası karıştı. Mutfaktaki saat çalışıyor gibi görünüyordu – saniye ibresi her zamanki gibi hızlı hızlı ilerliyordu – ancak Nira dönmemişti. Bu, güneşin batıdan doğması kadar tuhaftı. Mecnun o gün pek bir şey yemedi. Miguel ve Nira'nın hoşlanmadığını bile bile onların yatağına, ikisinin kokusunun evin içinde en keskin duyulduğu yere uzandı.

Kafa karıştırıcı bir Pazartesi'nin ardından Salı aşırı derecede tuhaftı. Mecnun öğleden sonra bir ara ön kapıdan bir anahtar sesi geldiğini işitti. Bu ses onu hemen alarma geçirdi. Birisi evlerini işgal etmeye çalışıyordu. Mecnun Nira ve Miguel'in ahengini, seslerini ve ağırlıklarını bile tanıyordu. Kapıdaki, onlardan biri değildi. İçeri her kim girerse girsin saldırmaya hazır bir şekilde ön hole koşup homurdanmaya başladı. Ama saldırmadı. *Saldıramadı*. İçeri giren işgalci tanıdık ama 'yanlış' biriydi. Mecnun kendini tutamadı.

— Sen de kimsin? diye sordu.

Adam – Miguel'in erkek kardeşi – kapıyı ardına kadar açmadan önce bir an durup dik dik Mecnun'a baktı. Arkasındaki insanlara dönüp şöyle dedi:

— Tövbe tövbe! Çok tuhaf. Yemin ederim köpeğin konuştuğunu zannettim.

Arkasından biri konuştu:

— Miguel olmadan hiçbir şey eskisi gibi değil.

Mecnun, Miguel'in adını telaffuz eden adama saldırmamak için kendini zor tutuyordu. Ona göre başka kimsenin böyle önemli bir sesi çıkarmaya hakkı yoktu. Yine de geri geri yürüyüp kuyruğunu indirerek evin içine doğru çekildi ve Miguel'in ailesinin eve girmesine müsaade etti.

Miguel'in annesi eve girer girmez hıçkırığa hıçkırığa ağlamaya başladı.

— Aman tanrım! dedi.

Oğulları kadını ayakta tutuyor, dördü birden ön holde sıkış tepiş dikiliyorlardı. Hissiyatları – Mecnun onların hislerini kendi hisleri gibi hissediyordu – en çelişkili duyguları harekete geçiriyordu: acıma, antipati ve küskünlük. Neden Nira değil de bu insanlar gelmişti ki eve? Az sonra gideceklermiş gibi de görünmüyorlardı. Ön holde biraz oyalandılar. En sonunda adamlar yaşlı kadını oturma odasına götürdü. Yaşadığı hissiyatın etkisiyle kadın kanepeye yığılıverdi.

Ne tuhaf bir işgaldi bu böyle. Kimsenin Mecnun'a dönüp baktığı yoktu. Kimse konuşmuyordu. Cenazede yürüme hızıyla evin içinde gezinip bir şeyler arıyorlardı: kıyafetler, mektuplar, kutular. Anneleri kanepeden kalkıp onlara yardım edecek gücü kendinde bulana kadar arama işinin çoğunu Miguel'in erkek kardeşleri üstlendi. Mecnun oturma odasında sessizce, kıpırdamadan oturuyordu. Konuşamamak, Nira'nın eve ne zaman geleceğini soramamak bir nevi işkenceydi.

— Köpeğe ne olacak? diye sordu kardeşlerden biri.

— Belki Sarah alır onu, dedi bir diğeri.

— O Nira'nın köpeğiydi, dedi Miguel'in annesi. Nira'nın arkadaşlarından biri almalı onu.

Mecnun'un bu kadarını duyması yetti. Miguel'in ailesinin onunla bir işi olmadığını, Nira'ya vefa göstermediklerini ve kendisine bir faydaları dokunmayacağını hemencecik anladı. Son derece sakin ve telaşsız bir halde oturduğu yerden kalktı ve onların yanından ayrıldı. Mutfığa gidip arka kapıyı açtı, bahçeden geçti, arka çiti açtı ve içeridekiler onu durdurmayı akıl etmeden Mecnun çoktan Geoffrey Caddesi'ni yarılayıp Roncesvalles'e doğru ilerlemeye başladı. Oradan High Park'a geçti ve ölen köpeklerin ruhlarının ele geçirdiği bir yer olmasına rağmen bir zamanlar sürüsünün yatağı olan yere, gidebileceği tek yere döndü.

Bütün gece uyumayan Mecnun bu uykusuzluk haline ertesi sabah da devam etti. Eve döndü ve caddenin karşısında, mecbur kalırsa kaçabilecek kadar uzak ama gelen gidene görmesine yetecek

kadar da yakın bir gözetleme noktası seçip temkinli bir biçimde Nira'yı beklemeye koyuldu.

Aradan geçen yıllar boyunca Mecnun'un kaçmakla aceleci davranıp davranmadığını düşünecek çok vakti oldu. Kalmış olsa belki de Nira hakkında, onun nerede olduğuna dair bir şeyler duyacaktı. Gerçi kulaktan dolma laflar da Mecnun'un hayatının seyrini değiştirmeyecekti. Miguel'in ailesi ne söylemiş olursa olsun Mecnun her halükarda yaptığının aynısı yapacaktı. Yani Nira'yı bekleyecekti.

Bekleme sürecinin başlangıcı, kendince karmaşıktı. Bekleme kararı değildi karmaşık olan. Ciddi bir karara gerek de yoktu zaten. Mecnun Nira'yı bekleyeceğini biliyordu, çünkü Nira dönecekti. Nira'yı onu aramak mecburiyetinde bırakmak inanılmaz derecede acımasız bir davranış olurdu. Yine de bekleme süreci Mecnun'un bir takım tercihler yapmasını gerektiriyordu. Yemek yemek zorundaydı mesela. Oysa Mecnun kendini doyurmakla geçirdiği vakte üzülmüyordu, çünkü bu vakit Mecnun'un bekleme yerinden uzak kalması anlamına geliyordu, halbuki Nira onun orada olmasını beklerdi. Fakat Nira'ya böylesine ait olduğu için, kendi ölümüne izin veremezdi. Sabahları genelde High Park'ta otlakçılık yapıyor, ne bulsa onu yiyordu. Hala açsa, oyuncak ve köpek maması satan yerin, yani Kennel Café'nin açılmasını bekliyordu. Orada illa ki köpekler için bisküviler ve bir tas su bulunduruluyordu. Bunlar Mecnun'u bir gün boyunca fazlasıyla idare eden yiyeceklerdi.

Tabii bir de bekleme stratejisi vardı.

Başlangıçta ev Miguel'in ailesinin istilasına uğramıştı. İçlerinden biri ne zaman Mecnun'u görse arkasından koşuyordu. Onu neden istedikleri belli değildi. Onun kendilerine ait olduğunu düşünüyor gibiydiler. Onlar daha Mecnun'un peşinden giderken hangi güzergahı takip edeceklerini planlamadan Mecnun arazi oluyordu. Caddeyi yarısına kadar koşuyor, onu takip edip etmediklerini kontrol etmek için duruyor, caddenin geri kalan yarısını da koşuyor ve onlar pes edene kadar bu iş böyle devam ediyordu. Koşmak kemiklerini acıtıyordu ama yakalanmaması gerekiyordu.

Başlangıçta, hem Nira'nın gelip gelmediğini gözetlemesine imkan tanıyan hem de onu gizleyen bir yer bulamadı. Ne zaman bir yerde uzunca bir süre kalsa, onu rahatsız eden bir insan illa ki çıkıyordu. Yakalanmaya en çok, birisi Toronto Hayvan Hizmetleri'ni arayıp onu almak için gelmelerini istediğinde yaklaştı. Hayvan Hizmetleri, Mecnun'un bildiği kadarıyla ciddi bir müesseseydi. Nira onu bu konuda uyarmıştı. Rahatsızlık veren köpekleri öldürüyorlardı. Bu yüzden Mecnun, Hayvan Hizmetleri arabasını görür görmez, evlerin arkasına sinlenip saklanarak, orada olduğunu belli etmeden yürüyüp gizlenerek kaçmaya başladı ve en sonunda High Park'a varıp iki tam gün boyunca, evinden uzakta, Nira'nın gelip gelmediğini ya da çoktan gelip de onu orada göremeyince üzülüp üzülmediğini dert ederek iki tam gün boyunca çalılıkta saklandı.

Hayat değişti. Bekleme de.

Mecnun'a gösterilen ilgi, onun, Miguel'in ve Nira'nın evinin önündeki çimenlerde peyda olan 'Satılık' levhasıyla birlikte azalıp kayboldu. Belli ki Miguel'in ailesi onlara ait olmayı satıyordu. Haftalar sonra levha kaldırıldı ve Mecnun'un evine yabancılar girip çıkmaya başladı: bir kadın, bir adam, sarı saçlı iki küçük çocuk.

Mecnun tek bir çimenlikte kalmak ya da bir yerde beklemektense gözetleme noktalarını çoğalttı: caddenin karşısı, iki ev aşağısı, bir ev aşağısı ve hatta – kadının ve çocukların zararsız olduklarından emin olduğunda – önceden ona ait olan arka bahçe. Seneler geçip Mecnun yaşlandıkça ve zayıfladıkça, Nira'nın dönüşünü kaçırmış olma konusunda biraz daha az endişelenmeyi öğrendi. Nira'nın eve geldiğinde onu arayacağına, dahası Nira'nın onu aradığından kendisinin haberi olacağına inanmaya başladı. Nira döndüğünde Mecnun'un bundan haberi olurdu.

Hayat belli bir rutine kavuşurken, Mecnun'un etrafındaki dünya yavaş yavaş değişiyordu. Nira'nın gidişinden iki yıl sonra, Geoffrey Caddesi üzerindeki insanlar onun için dışarı yemek koymaya başladılar: bir parça et ya da tavuk, ekmek, havuç, artık kendi yemeklerinden artan ne varsa. Mesafeli duruyorlardı, zira Mecnun birazcık korkutucuydu (aralarda grilerin görüldüğü siyah tüyler, gizemli bir hava, her daim tetikte) ama bir daha kimse Toronto Hayvan Hizmetleri'ni

aramadı. O mintikadaki köpekler de onu yalnız bıraktılar. Korkudan değil, Mecnun değişik olduğu için de değil. Mecnun'un ilgisinin saflığı saygı gerektirdiğinden. Hiçbir köpek Mecnun'un kararlılığından ya da özleminin derinliklerinden şüphe edemez ya da bunları yanlış anlayamazdı. Hepsi beklemenin ne demek olduğunu biliyordu ve arada bir içlerinden biri biraz uzağına sessizce oturarak Mecnun'a katılır ve bir saygı göstergesi olarak onun nöbetini paylaşırdı.

Mecnun beklerken uyanık kalmak için bir şeyler düşünürdü. Yıllar boyunca binlerce şey düşündü ama zamanının çoğunu iki soru meşgul etti. İlki insanlıkla alakalıydı. Merak ediyordu, insan olmak ne demekti? Sonuçta bu soru onun cevaplamasının mümkün olmadığı bir soruydu. İnsanların dışında dünyaya gelmişti, bu yüzden de insanların hudutlarıyla yaratılmış bir dünyanın içindeki saklı anlamları okuyamıyordu. Örneğin, kışın yağın karın kokusunu ilkbaharın başında yağın karın kokusundan ayıramamak nasıl bir şeydi? Suyun tadındaki o muazzam çeşitliliği ya da kızgınlık dönemindeki bir dişinin kokusunu gözü kapalı tanıyamadığı bir dünya ne biçim bir dünyaydı? Bu kadar kısıtlı olmak nasıl bir şeydi? Aklı almıyordu. Tabii, sanki köpeklerin en iyi özellikleri bir kenara konduğunda geriye kalan özelliklere sahip olan varlığa 'insan' deniyormuş gibi, bir şeylerin içinden bazı şeyleri çıkararak bir durumu tanımlamak (insanları tanımak) imkansızdı.

Bu soru, Nira'yı Nira yapan şeyin ne olduğunu düşünmenin ve dünyayı onun gördüğü şekilde tasavvur etmeye, onun hissettiği şekilde hissetmeye ve onun düşüneceği gibi düşünmeye çalışmanın bir yoluydu.

İkinci soru ise kendiyile ve köpek olmanın ne anlama geldiğiyle – tabii eğer bir anlamı varsa – alakalıydı. O neydi gerçekten? Dünyaya nereden girmişti? Beklemek tabiatında olduğu için mi Nira'yı bekliyordu, yoksa kendini Nira'ya adaması emsalsiz ve asil bir davranış mıydı? Çoğu zaman bu beklemenin yerinde olduğunu düşünüyordu. Fakat bazen bekleyişinin, yalnızca bir içgüdünün dışavurumu, yani yapmak zorunda olduğu bir şey olduğuna yoruyordu. Bu düşünce ne zaman aklına girse onu üzüyor, onun efendisi değil de daha ziyade onu tamamlayan bir varlık olan Nira'ya layık

olamama içgüdüü onu hiç girmediğı hallere sokuyordu.

Dolayısıyla köpeklik hakkında düşünmek onu Nira'ya daha da yaklaştırıyordu.

Görünen pek öyle olmasa da tanrılar ölümlülerin acılarına tamamen kayıtsız değildir. Bazen fani acılar onları eğlendirir, bazen oyalar. Bazen de, nadiren de olsa, duygulandırır.

Mecnun'un nöbeti beş yıl sürünce Zeus köpeğın vadesinden daha uzun bir süre yaşadığını, acılarının gereksiz bir şekilde uzadığını fark etti. Köpeğın ruhunun asilliğinden etkilenen Zeus, kader tanrıçalarının konağını ziyaret etti.

Kader tanrıçalarını ziyaret etmeyi kimse sevmez. Mağrur ve başına buyrukturlar. Görüşleri enteresandır. Ölümlü yaşamların ipliklerinin eğildiğı konak bile sevimsizdir: beyaz, uzunluğı sonsuzdan tam olarak bir milimetre kısa, yüksekliğı ve genişliğı de onar metre. Klotho'nun çıkırığının yanında on bir beyaz vazo – her biri özel bir duygunun kokusuyla dolu – sıra sıra dizilmiştir. İplikleri eğrilen yaşamlar önce Lakheşis tarafından bu vazoların içine bandırılır, sonra da Atropos tarafından kesilir. (Lakheşis'in prensipte her yaşamın aynı cömertlikte duygu çeşitliliğine sahip olması için her bir ipliğı bütün vazolara tek tek batırması gerekir. Fakat Lakheşis'in ne yapacağı belli olmadığından, kendisi bazı iplikleri yalnızca bir ya da iki duyguya batırıp, yaşamı tekdüze ya da katlanılmaz kılabilir. İntiharların yaşanmasının sebebi, Lakheşis'dir.)

Konaklarına ve şahsiyetlerine bakılınca, tanrıların çoğunun kader tanrıçalarından bütünüyle kaçınması, kız kardeşlerin yanında kendilerinden başka kimsenin olmaması şaşırtıcı değildir. Dolayısıyla Klotho, Lakheşis ve Atropos, Zeus'un konaklarına gelişini gizli bir zevk ve açık bir başkaldırı havasıyla kabul ettiler.

— Umarım bizi herhangi bir şey için suçlamaya gelmemişsinizdir, dedi Atropos.

— Sizi ezelden beri tanırım, dedi Zeus. Siz hep kabahatsiz oldunuz.

— Doğru söylüyor, dedi Klotho. Biz, başka hiçbir ölümsüzün yapamayacağı şeyi yapıyoruz.

Kabahatsiz *olmalıyız*.

Kız kardeşler gülüştüler.

— Ve fakat, dedi Zeus, görevleriniz her zaman layığıyla ifa edilmiyor. Bazı ölümlülerin ömürleri kısaltılmış, bazılarınıninki de uzatılmış görünüyor.

— Bir adaletsizlik olmuşsa, dedi Atropos, tanrıların kralının suçu olmalı.

— Mecnun'un ömrünü uzatma kararını ben vermedim, dedi Zeus. Siz üçünüz günahsız bir varlığın acılarını uzattıkça uzattınız. Benim alenen yasakladığım yerlerde devreye girdiniz. Ancak eminim bunu yapmak için gerekçeleriniz vardır ve ben bu gerekçeleri benimle paylaşmanızdan şeref duyarım.

— Hadi oradan, dedi Atropos.

— Eğer bahsettiğiniz varlık acı çekiyorsa, dedi Klotho, bu konuyu oğullarınızla görüşün. Onlar her işe burunlarını sokarlar. Çocuklarınızı kontrol edemediğiniz için bazıları sizi suçlasa da eminim ki siz suçlanması gerekenin oğullarınız olduğunu anlayacaksınız, ey ulu ve kudretli Zeus.

Zeus başını öne eğdi.

— En azından, dedi, Mecnun'un acısına bir son verebilirsiniz.

— İşte bunu yapamayız, dedi Atropos. Bu ne bizim elimizde ne de senin.

— Sonsuza dek beklemesine izin mi vereceksiniz?

— Sonsuza kadar sürmeyecek, dedi Lakheisis. Köpek ölümsüz değil.

— En fazla elli sene, dedi Klotho.

— Bu, bir köpek için uzun bir zaman, dedi Zeus.

Kendisi de Mecnun'un Nira'ya olan sadakatinden etkilenen Atropos merhamete geldi.

— Eğer siz hayvanla konuşup beklemekten vazgeçmeye ikna edebilirsiniz, biz de onun hayatının sona ermesine izin veririz. Belki bir daha tavsiye vermek için yanınıza geldiğimizde bizi dinlersiniz.

Kader tanrıçalarından alabileceği kadarını alan Zeus, Hermes ve Apollon'u huzuruna çağırđı.

— Sizin şu oyununuz, sizden çok bana pahalıya patladı. İkinizden biri Mecnun'u nöbetine son vermeye ikna edecek. Beceremezseniz, onun acıları son bulana kadar ikiniz birden acı çekeceksiniz.

— Bizi tehdit etmene gerek yok, baba, dedi Apollon. Biz hep iyi evlatlar olmadık mı? Ne istersen yaparız.

Bunun üzerine, Zeus'un oğulları arasında çıkan kavgada Apollon Hermes'in ölümlülerin hayatına rüyalar yoluyla müdahale etme konusunda herkesçe bilinen merakına imada bulununca, Mecnun'u özgür bırakma görevi Hermes'e düştü. Girdikleri bahse gelince, iki tanrı da Mecnun'un Nira olmadan mutlu ölemeyeceği konusunda hemfikir oldular. Prens – o da ölümün eşiğindeydi – Hermes'in geriye kalan son umuduydu artık.

— Bana borçlanacağın hizmet yıllarını dört gözle bekliyorum, dedi Apollon. Bakalım bir ateş topunun hizmetinde olmak hoşuna gidecek mi?

Hermes, Nira ve Mecnun'a ilahi bir yakınlık vererek görevini çok daha zor bir hale getirmişti. Mecnun'dan nöbetini terk etmesini istemek nafileydi. Köpeği Nira'nın dönmeyeceğine ikna etmek için gereken belagat yeteneği Hermes'te yoktu. Hırsızlar tanrısının önündeki bir engel de Mecnun'a duyduğu hayranlıktı. Hile yapmayı düşünmüyordu. Nira kılığına girmeyecekti mesela. Yine de Mecnun'un Nira'sız mutlu olamayacağını ve nöbetinin boşuna olduğunu bildiğinden, küçük bir lütufta bulunmak için harekete geçti: Mecnun'un kendi ölümünü kabullenmesini sağlayacaktı.

Bir gün Mecnun eskiden onun evi olan evin karşısındaki bahçede otururken, siyah bir kaniş

– neredeyse Mecnun'un iki katı karaydı ama bunun açık mavi gözleri vardı – sürüsünün diliyle selam verdi Mecnun'a.

— Seninle oturmamın bir sakıncası var mı? diye sordu Hermes.

Sürüsünün dilini duymaktan memnuniyet duyan Mecnun şöyle cevap verdi:

— Bir sakıncası yok ama sen bizim dilimizi nereden biliyorsun?

— Ben çok gezdim, dedi Hermes, çok dil bilirim.

— İnsan dillerini bile mi?

— Evet, dedi Hermes, birçok yerde yaşadım.

Mecnun İngilizce'ye döndü.

— Çok akıllı olmalısın.

Hermes de İngilizce cevap verdi.

— Akıllıyım ama meziyetlerimden bahsetmeyi sevmem.

Mecnun o an bunun rüyalarında gördüğü varlık olduğunu anladı.

— Sen köpek değilsin, dedi. Seni tanıyorum. Benden ne istiyorsun?

— Yardım etmeye geldim.

— Bana Nira'nın nerede olduğunu söyle, dedi Mecnun.

— Seni ona götürebilirim, dedi Hermes, ama bu yerden ayrılmak zorunda kalacaksın.

Mecnun, beş yıldır düşünüp durduğu eve bir baktı: kırmızı kiremitten uzunca bir baca, piramit şeklinde çatı, üçüncü katta panjurlu bir pencere, ikinci katta bir cumba penceresi, üzerinde bir çatı bulunan ön veranda, ön bahçedeki mavi ladin, çit görevi gören farklı türde çalılıklar. Gören de Mecnun'un tuğlaları, alüminyum ve ahşabı sevdiğini sanırdı. Fakat bunların kıymetli olmasının tek sebebi, Nira'nın bu evde yaşamış olmasıydı.

— Gidemem, dedi Mecnun.

Hermes karşılık verdi.

— O zaman izin verirsen ben de seninle kalayım. Senin için yapabileceğim bir şey var mı?

Mecnun bu soruyu şöyle bir düşündü. İsteddiği bir şey yoktu ama bu ziyaretçinin neler yapabileceğini de görmek istiyordu.

— Zamanı durdur, dedi.

— Bu hiç hoş olmaz, dedi Hermes, ama nasıl istersen öyle olsun.

Sonra zaman durdu. İki kapı aşağıda bir ağacın dalındaki kuş ötmeyi bıraktı ama zaman durduğu anda çıkardığı sesin aynısını çıkarmaya devam etti. Hiçbir sesin dağılacak vakti olmayınca etraflarındaki ses katlanılmaz oldu. Dünyayı sağır edici bir alarm sarmıştı. Çiçek açmakta olan bodur bir ağacın yapraklarının üzerinde uçuşan bir kelebek, sanki bir hava jölesinin içine sıkışmış gibi, kanatlarındaki açık mavi noktalar sarı bir çizginin üstünde açık bir şekilde görülebiliyordu. Kokular bile durmuştu. Mecnun kafasını azıcık hareket ettirdiğinde bir koku dalgasının, sonra bir başkasının, sonra yine bir diğerrinin kokusunu alabiliyordu. Her bir koku mika katmanlar gibiydi.

— Yeter, dedi Mecnun.

Zaman duralı daha birkaç saniye olmuştu.

— Eskiden bunu yaparak kendi kendime eğlenirdim, dedi Hermes. Ne kadar dayanabileceğimi görmek için yaptığım bir testti bu. Ben de senin gibiyim, Mecnun. Asla uzun süre katlanamıyordum. Ama erkek kardeşim Ares günlerce dayanabiliyordu.

— Kardeşin güçlü olmalı, dedi Mecnun.

— Hayır, dedi Hermes. Gürültü ona savaşı hatırlatıyor ve bu onun hoşuna gidiyor.

Mecnun bu noktada arkadaşının dünyayı nasıl tamamen gezdiğini anladı. Korka korka sordu:

— Tanrı olmak nasıl bir şey?

— Çok özür dilerim, dedi Hermes, ama bunu tam anlamıyla ifade edebileceğim tek dil ölümlülerin öğrenemeyeceği bir dil.

— Siz de bizim gibi mi hissediyorsunuz? diye sordu Mecnun.

— Hayır, dedi Hermes. Bana göre senin duygu olarak adlandırdığın şeyler farklı bir düzen ve tabiata ait. Buhar ya da duman gibi somut şeyler.

— Ne tuhaf, dedi Mecnun.

İkili bir süre birlikte evleri, gökyüzünü ve dünyayı düşünerek sessizce oturdu. Yoldan geçenler Mecnun'u her zamanki mekanlarından birinde, her zaman yaptığı gibi bakışlarını karşıya sabitlemiş bir halde görüyordu. Hermes'i görmüyorlardı. Öte yandan köpekler, kediler ve kuşlar Mecnun'dan önce Hermes'i görüyor ve ürküyorlardı.

Başka zaman olsa Mecnun'un sormak istediği binlerce soru olurdu. Köpekler insanlardan yüce midir? En akıllı varlıklar hangisidir? Ölüm neden vardır? Hayatın amacı nedir? Bunların çoğu ilginç sorulardı ama cevapları artık Mecnun için önemli değildi. Mecnun tek bir şeyi, sadece bir şeyi öğrenmek istiyordu: Nira'nın yerini. Fakat soruyu sormaktan, daha doğrusu sorunun cevabından korkuyordu. Hermes de – Mecnun'a olan saygısından – Nira'dan bahsetmiyordu. Konuşmak için daha ziyade kendisine Nira'yla ilgili soru sorulmasını bekliyordu.

Mecnun kendisi için önemli olan tek konuyu açamasa da Hermes'in yanında olması sebebiyle adeta kendini rahat hissediyordu. Bir sürü şeyden konuştular (sessizce). Mecnun, tanrının ayağına geldiğini düşünüyordu. Ve gün, göz açıp kapayıncaya kadar bitti.

Mecnun güneş batarken istemeye istemeye konumunu terk etti. Hermes'le birlikte Roncesvalles boyunca yürüyüp High Park'a doğru saptılar. Mecnun yerdeki şeyleri kokluyordu ki Hermes onu mezecinin arkasındaki sokağa yönlendirdi. Orada bayat ekmek ve bir kangal sucuk buldular. Mecnun bunlardan dilediği kadar yedikten sonra High Park'ın batısına doğru yürüdüler.

Hızlı hareket etme yaşını çoktan geçmişti. Ayrıca – sıcak havalarda – parkın etrafından yani oyun parkı, ördek havuzu ve tramvayların yön değiştirme noktasına yakın ağaçlardan uzaklaştığı nadiren görülüyordu.

Sonunda Hermes'le birlikte bir çam ağacının dallarının altına oturduklarında, sormaktan kaçındığı o soru düşüncelerine yerleşiverdi ve Mecnun gerginliğini gizleyemedi.

— Farkındayım, dedi Hermes, bana bir şey sormak istiyorsun.

— Bana *sevginin* ne anlama geldiğini söyleyebilir misin? diye sordu Mecnun.

Güneş tamamen batmıştı. Hemen ağaçların üzerinde kızıl bir çizgi peyda olmuştu. Akşam gürültüleri – gündüz gürültülerine nazaran daha üstü kapalı, ancak daha merak uyandırıcıydı bu gürültüler – duyulmaya başlamış, parkın içi kah sokak lambaları kah ayışığıyla aydınlanmış, gölgeler koyulmuştu.

— Vücutlarınız çok zarif, dedi Hermes, duyularınız da bir o kadar muhteşem. Değişmiş olmanıza üzülüyorum, Mecnun. Eskisi gibi olsaydın, yani diğer köpekler gibi bir köpek olarak kalsaydın, sorduğun bu soru aklına gelmeyecekti. Cevabını zaten biliyor olacaktın.

— O kelime bana Nira'yı hatırlatıyor, dedi Mecnun.

— Anlıyorum, dedi Hermes. Gel seninle bir anlaşma yapalım. Ben senin soruna cevap vereceğim ama sen de karşılığında bu yerden gitmeyi düşüneceksin.

— Nira olmadan gidemem, dedi Mecnun.

— Senden sadece düşünmeni istedim, dedi Hermes.

Mecnun kabul etti ve oturduğu yerde doğruldu.

— Senin öğrenmek istediğin, Mecnun, *sevginin* ne anlama geldiği değil. *Sevgi* tek bir anlama gelmez, gelmeyecek de. Senin öğrenmek istediğin, Nira'nın o kelimeyi kullandığında ne demek istediği. Bu daha zor, çünkü Nira'nın kullandığı kelime bir kadının tek başına çıktığı uzun bir

yolculuk gibi. O bu kelimeyi kitaplarda okudu, konuşmaların içinde geçtiğini duydu, arkadaşları, ailesi, Miguel ve seninle bu konu hakkında konuştu. Başka hiçbir varlık *sevgi* kelimesiyle Nira'nın karşılaştığı şekilde karşılaşmadı ya da onunla aynı şekilde kullanmadı bu kelimeyi. Fakat ben seni Nira'nın yolunda yürütebilirim.

Tercümanlar tanrısı, Mecnun'u oracıkta Nira'nın *sevgi* kelimesiyle karşılaştığı her ana götürüp onun duygularını hissetmesini ve o kelimeyi her duyduğunda, her düşündüğünde ya da söylediğinde neler düşündüğünü anlamasını sağladı: en ufak bir fark etme ışığından en derin duygulara ve bunların arasında kalan bütün noktalara kadar hissettirdi. Mecnun'un Nira'nın 'sevgisini' daha derinden anlamasıyla birlikte rahatsızlığı da derinleşti. Nira sanki orada, onlarlaymış gibi Mecnun'a dönmüştü ama aynı zamanda ondan uzaktı. Ve onsuz olmak Mecnun için birden katlanılmaz bir hal aldı.

Mecnun, kederden öyle altüst olmuştu ki ağlayamıyordu bile. Sadece iç çekebildi. Küf renkli çam iğnelerinin üzerine uzandı ve birbirinin üstüne çaprazlama koyduğu patilerinin üzerine bıraktı kafasını.

— Artık daha fazla beklemene gerek yok, dedi Hermes. Seni ona götüreceğim.

Mecnun o an Nira'yı yeniden görebilmek için her şeyi yapardı. Bu sebeple, hırsızlar tanrısına güvenip nöbetinden vazgeçti. Ve ruhu, rehberi Hermes ile birlikte akşamın içinde bir yolculuğa çıktı.

İKİ ARMAĞAN

Prens'in şiirinde, ruhunun bir tanrı tarafından rahatlıkla bahse girilecek bir ruh olduğuna dair bir iz, bir ipucu var mıydı? Hayır, kesinlikle yoktu. Zamanını, sayıları gitgide azalan bir avuç köpekten başka kimsenin bilmediği bir dilde şiirler yazarak (ve onları ezberleyerek) geçiren bir köpek hakkında iyimser olmak için açıkça inandırıcı bir neden yoktu. Doğrusunu söylemek gerekirse, sürüsünün dilinin aniden var olmasıyla yok olması bir olduğundan, Prens son şiirlerini yazdığında dünyada o şiirleri anlayabilen tek varlık kendisiydi.

Sökerken gök gözlü şafak,

Aklında geceden kalma çöplerin hayali.

Çıkıp gittiği kapılar çizgili.

Öterken dünyanın üstünde kuşlar,

evde onu bekleyenleri

düşünür kahverengi köpek.

Yere düşen bir parça peyniri,

şiş kebab ile

tabaklar dolusu yemeği.

Yine de *bir şey* vardı. Prens'in kıvrak zekası, latifeciliği onun içinden gelen garip bir özellik, ışıltılı bir derinlikti. En nihayetinde hırsızlar tanrısının korumayı seçtiği de buydu. Prens'in ruhu bir tür cıva gibiydi. Köpek, sefil bir şekilde ölme eğilimi gösterdiği kadar mutlu ölme eğilimi de gösteriyordu.

Prens Alberta'nın Ralston şehrinde, kırmalardan doğma kırmaların yavrusu bir kırma olarak dünyaya gelmişti. Hangi cinslerden meydana geldiğini söylemek imkansızdı. Orta uzunluktaki tüyleri, göğsünü kaplayan beyaz benek haricinde kızılımsı kahverengiydi. Kuvvetle muhtemel Golden Retriever, belki de bir parça Border Collie olma özelliği taşıyordu. Gerçi cinsinin ne olduğu onu sahiplenen aile için önemli olmamıştı. Kim için, yani ona yemek veren, onu yürüyüşe çıkaran, çayırlarda kovalayan ve onunla birlikte tarla sincabı avına çıkan genç için bunun kesinlikle bir önemi yoktu.

Prens'in kişiliği kısmen tabiatının gerektirdiği gibiydi, ancak onun latifeciliği ve zekasını öne çıkaran Kim, Prens'in kişiliğini yumuşatıyordu. İlaveten Alberta'nın kendisi de Prens'in huylarını yumuşatıp, ona o bölgenin özelliklerini katıyordu. Şöyle ki arazi şartları Prens'in Albertalı köpeklerle aynı şekilde yetişmesine imkan tanıyordu. İki yıl boyunca Prens'in evi ve bütün yaşam alanı Ralston oldu. Prens Ralston'ın her şeyini ve kendi hayatına dair her şeyi seviyordu: çayırların yazınki kokusundan konserve köpek mamasının tadına, .22'lik bir tüfeğin korkutucu patlamasından yaralı bir kemirgenin peşine düşme heyecanına, Kim'in yatak odasının kokusundan bütün aileden gördüğü sevgiye kadar her şeyi. Prens'in hayatının ilk iki yılı, her anlamda, huzurlu geçti.

Sonra sürgün vakti geldi. Kim Ralston'dan taşındı, Prens'i de yanında götürdü. Yolculuk, başlı başına, giderek artan sıkıntılarla geçti. İlkbaharda, soğuk bir sabah yola çıktılar. Vakit erkendi, ancak Prens tavşan avlamaya gittiklerini sanıp heyecanlanmıştı. Atmosfer biraz garipti doğrusu. Ortam anormal derecede gergindi. Prens, Kim'in annesinin üzgün olduğunu görebiliyordu. Gerçi Kim'in annesi genelde Prens'e göre ortada üzülecek bir şey olmadığında da üzgün olurdu. Prens bu yüzden kadının hıçkıra hıçkıra ağlama seslerini duymazdan, o aileye has, sert davranışları görmezden gelip arabaya atladı ve kemirgen kokusu almak için heyecanlı heyecanlı havayı koklamaya başladı.

Üzerinde sabun ve motor yağı kokan bir gömlek bulunan Kim, arabanın camını biraz açtı. Prens bu sayede burnunun ucunu dışarı çıkarıp, güneş sabahı ısıtırken çiğle ıslanan yerin kokusunu

içine çekebiliyordu. Hava da adamı nasıl canlandırıyordu! Ama sonra tanıdık kokular yerini bilmedik bir tekdüzeliğe bıraktı: asfalt, toz, taş. Dünya değişik görünmeye başladı. Evden bakınca güzel görünen o uzaklıklar, giderek daha fazla bunaltan bir yakınlığa dönüştü. Ve Prens'e, sanki avlanmak için hiç durmayacaklarmış gibi gelmeye başladı. Kim, onu benzin kokan bir dünyanın ortasında bir yerlerde küçük bir çim parçasına işesin diye arabadan çıkardı – tasmayla. Sonunda bir şekilde yemek yediler ve tekrar yola çıkmadan önce arabada uyudular.

Oradan sonra dünya gitgide daha bilinmez oldu: sesleri, kokuları, geçip giderken gördüğü kadarıyla görüntüsü. Prens'in sevdiği her şey yok olmuş görünüyordu; geriye yüksek binalar, arabalar, ve kalabalık gibi görünen bir boşluk kalmıştı. Şehre varmışlardı.

Ve şehir – Prens'i ilk günlerde aralıksız bir şekilde serseme çeviren bu şehir – Kim'i de ondan aldı. Belki Prens'in görünüş itibarıyla uçsuz bucaksız olan bu yeri, yeni dünyayı oluşturan bu birbirine bağlı labirentleri nasıl keşfedeceğini öğrenecek vakti olsa, Kim'i yeniden bulabilirdi. Ama vakti yoktu. Hem Kim'in nasıl kaybolabildiğini de anlayamıyordu. İçinden küçük bir dere geçen bir koyakta gezinti yapıyorlardı. Ağaçlar, kuşlar ve maalesef sincaplar vardı. Kim'le birlikte yürürken Prens birden koyağın bir tarafında yukarı doğru koşan bir sincabın peşine düştü.

Kim'den en son işittiği sözler şunlar oldu:

— Prens! Gitme! Dur!

Kim, ciddi ses tonunu kullanıyordu. Başka zaman olsa Prens hemen ona dönerdi. Fakat söz konusu olan sincap küstahtı. Açık bir şekilde ısırılmak *istiyordu*. Bir yandan da ağaçlar, su, tanıdığını düşündüğü bir dünyanın kokusu, bütün bunlar zevkle dolup taşmasına neden oluyordu. Böyle koşuyor olmak, koşabildiği kadar hızlı koşmak Prens'in bir daha hissedip hissetmeyeceğinden emin olmadığı bir coşkuydu. Bu, bütünüyle harika bir oyundu! Koyaktan yukarı doğru öyle bir koştu ki Kim onu kolay kolay takip edemezdi. Sonra tuhaf sokakları keşfedip, soğan, boya ve pişmiş et kokan evlerin arasından geçti.

Bir süre sonra keşfi bıraktı. Oyun bitmişti. Kim'i aramaya başladı ama evlerden birinin kapısı açıldı ve bir kadın onu çağırıp ona su ve bisküvi verdi. Bu evde ne kadar kaldığını bilemiyordu. Dışarı çıkmak için havlamış, fakat kadın ona bir tasma takıp onu gezdirmeye çıkarmış ve onu zapt etmişti. Prens günler, belki de haftalar sonra kaçmayı başardı. Doğal olarak hemen Kim'i aramaya koyuldu ama Kim'e ait bütün izler silinmişti. Prens koyaktan çok uzaklaşmış, sersemletici sokak labirentleri arasında kaybolmuş, yeni ve dikkat dağıtıcı hislere kapılıp mağdur olmuştu.

Sonraki günler çok tatsız geçti. Ralston'da bile – buranın hemen hemen her bir santimini his ya da koku yoluyla tanırdı – insanların iyi olduğundan emin olamamıştı. Etrafında, onu kovalayan ya da ona taş atan insanlar olmuştu. Bu insanların en kötüleriyile tanışmış ve onlardan kaçınmıştı. Fakat burada, bu şehirde, kimden kaçınacağını bilemiyordu. Bu yüzden açlık ya da susuzluk onu bu insanlara yaklaşmak ve yalvarmak zorunda bırakana kadar hepsinden kaçındı.

Prens'in her şeyini kaybettiğini bilmeyen, onun bu noktadan sonra şanslı biri olduğunu söyleyebilirdi. Sokaklarda otlakçılık yaparak, çöp tenekelerini altüst ederek ve yerde bulduklarını yiyerek geçirdiği bir haftanın ardından, ona iyi davranan bir çift tarafından sahiplenildi. Bu çift ona yemek ve su verdi, evlerinde kalmasına müsaade etti. Ne zaman aklına Kim gelse onlarla kalmaktan cayıyordu ama en azından bu insanlar ona zarar vermiyorlardı. Evlerine girip çıkmasına karışmıyorlar, Prens de bu yüzden hep onlara dönüyordu.

Gerçi tam anlamıyla güvenilir de değillerdi. Onu o gece King ve Shaw üzerindeki kliniğe bırakanlar, bu insanlardı.

Değişim, Prens'i diğer köpeklerden daha farklı bir şekilde etkiledi. Ya da onu, daha ayrı bir şekilde, daha fazla etkiledi. Prens, hemen hemen değişimin gerçekleştiği andan itibaren dil hakkında düşünmeye başladı. İsimler ve isimlendirme ona olağanüstü ve olağanüstü bir şekilde faydalı

görünmeye başladı. Bir şeye bir ses ya da sesler kümesi tahsis etmek soyut bir fikirdi. Bu kavram elbette ona yabancı değildi. *Ödül maması* lafını bisküvi ile bağdaştırıyordu. Dile duyduğu sevginin kökeninde aslında bu bağ yatıyor olabilirdi.

Öte yandan, isimler ve isimlendirme konusundaki düşüncelerini ne etkilerse etkilesin, Prens hiçbir şeyi çokça ciddiye alan biri değildi. Bu, onun tabiatında yoktu. Daha önce de bahsedildiği üzere, yeni dilde kelime oyunları üreten ilk köpek Prens olduğu gibi, ilk kez tek cümlelik kısa fıkralar ve bilmeceler üreten de oydu. Örneğin:

— *Bir sincapla plastik bir ördeğin ortak özelliği nedir?*

— *İkisi de ısırılınca ciyaklar.*

Daha metafiziksel bir tanesi:

— *Kediler neden her zaman kedi gibi kokar?*

— *A, bak! Sincap!*

Prens'in şakalarını duyan herhangi biri için bu şakaların bazı yönlerini idrak etmek şüphesiz ki zor olacaktır. Zaten her şeyin ilki zordur. Bu şakalar da sürü dilinin ilki olmaları nedeniyle, üzerlerinde düşünüldüğü ve hayran olunduğu kadar tutmamıştı. (Bütün köpekler tarafından). Sincaplarla ilgili olan ilk şaka, mesela, gerçek ve hayali görülmüş, genelde ilintili olmayan şeyler arasındaki bir ilinti olarak algılanmıştı. Şakanın bir de dilbilimsel yönü vardı: 'sincap' kelimesinin telaffuzu aşırı derecede zevkliydi. (Herkes de bu konuda hemfikirdi.) Son olarak Prens'in performansı önemliydi. Dilden aldığı zevki paylaşabilmek için sesini duyurması gerekiyordu ama köpeklerin hiçbirisi Prens'in söylemesi gereken türden şeyleri dinlemeye alışık değildi. Onların dikkatini yakalayabilmek için Prens'in tutumu, diksiyonu ve hitabeti bir bütün olarak inandırıcı olmak zorundaydı. Prens, daha önce hikaye anlatıcısı olarak hiçbir tecrübe edinmemiş olmasına rağmen, yeni bir tür hikaye anlatıcılığı icat etti. Onu sevenler, işte bu yüzden seviyorlardı.

Nefret edilmesinin sebebi de yine bu yeni hikaye anlatıcılığı türüydü. Atikus gibi köpekler

Prens'in dillerini sapıtmasından hoşlanmamakla kalmıyor, onun saklı anlatımlarıyla da baş edemiyorlardı. Bu – Prens'in konuşması ve performansına hayran olma yoluyla verilen – bir tür statüydü ve o kadar yeniydi ki bununla nasıl savaşıacaklarını bilemiyorlardı. Hayran olunan ama yetenekleri geleneksel köpek yeteneklerinden çok farklı olan bir köpeğe ne gibi bir statü verilirdi? Tuhaf konuşan köpeğin sürü üzerindeki etkisi ne olurdu? Tehlikeli miydi bu köpek? Bu soruların hiçbirini basitçe cevaplanamadığından, korku en sonunda suikastçıları Prens'in karşısında saf tutmaya itti.

Prens'in ikinci sürgünü – bir rüyanın ortasında yaşanması sebebiyle son derece garip ve afallatıcıydı – hemen hemen ilki kadar yıkıcıydı. Prens'in, bir süre depresyon denebilecek bir rahatsızlık yaşaması sebebiyle, hiçbir dünyanın onu istemediğini düşünmesine takılmamak gerekirdi. Kendini ve dilini – bu dilin resmi olmayan koruyucusu artık oydu – hayatta tutabilmenin yollarını arayarak şehrin her köşesini gezdi. Yine de yaşadığı sürgün ve büyük kayba rağmen Prens'in gayet de 'şanslı' olduğu söylenebilirdi. Evinin, Kim'in ve sürünün yokluğunda, sevdiği tek bir şey vardı, her zaman onunla olacak tek bir şey: sürünün dili.

Gerçekten de Prens'in sürünün diliyle olan ilişkisi, görüş açısı ve kişiliğini öyle etkilemişti ki Prens'in dünyadaki ömrü sona doğru yaklaşırken, Apollon köpeğin yaşamının nasıl sonlanacağı konusunda giderek daha kararsız kalmaya başladı. Bu belirsizlik Apollon'u – veba ve şiir tanrısını – Hermes'ten daha fazla etkiliyordu. Zaten bahsi bir şair yüzünden kaybetme ihtimali canını sıkıyor, bir de küçük erkek kardeşinin hizmetini kazanıp kazanamayacağını bilememek Apollon'u iyice huzursuzlandırıyordu. Hiç hazzetmediği bir şey varsa, o da Hermes'e yenilmektir.

— Dinle, dedi kardeşine, bu mahluk hayatının çoğunu sürgünde geçirdi. Yıllardır mutsuz. O *yaşasa yaşasa* mutsuz bir ölüm yaşar. Bahsimizi neden şimdi yeniden düzenlemiyoruz? İstersen cezayı iki katına çıkardığımı unutabilirim. Bana borcun bir yıl olsun.

— Hayır, dedi Hermes.

— Emin misin? Yani ben senin yerinde olsam böyle bir teklife atlardım.

— Madem kendinden bu kadar eminsin, neden bahsi üç katına çıkarmıyoruz? diye sordu Hermes. Gel biz şunu üç yıl yapalım.

— Dalga geçiyorsun, dedi Apollon. En başından dalga geçiyordun. Hem zaten önerme baştan yanlıştı...

— Beni iddiadan vazgeçirmeye mi çalışıyorsun? diye sordu Hermes.

— Kırıcı olmana gerek yok, dedi Apollon. Ben yalnızca senin ölüm *anıyla* ilgili önermeyi yaparken dalga geçtiğini söylüyorum. Bir insandan korkunç bir ölümle sonuçlanacak harika bir yaşam ile harika bir ölümle son bulacak sefil bir yaşam arasında seçim yapmasını istesen, sence hangisini seçerdi? Ölüm *anı* önemli değildir.

Hermes zorla gülümsedi.

— Beni iddiadan vazgeçirmeye *çalışıyorsun*, dedi. Sorunun cevabına gelince; gençler heyecanlı bir hayatı, yaşlılarsa mutlu bir ölümü seçerdi. Ancak bütün bunların bir önemi yok, zira sen anlaşmanın şartlarını kabul etmiştin.

— Önemi olmadığı konusunda haklısın, dedi Apollon. Bu köpek de diğerleri gibi sefil bir halde ölecek ve ben seni birkaç sene boyunca bir keçi gibi kullanacağım.

Apollon yine de öfkeliydi. Tanrıların kızgın olduklarında yaptıkları gibi o da hıncını bir ölümlüden çıkardı. Yani Prens'ten. Köpeğin hayatının son aylarını yaşıyor olmasına ve Zeus'un oğullarının köpeklerin hayatına daha fazla müdahale etmelerini yasaklamasına rağmen, Apollon el altından Prens'in hayatına müdahale etti. Bir avuç kum yardımıyla, dünyaya, köpeğin – artık on beş yaşındaydı – acı çekmesine neden olacak belalar gönderdi.

Prens geçen yıllar boyunca ehrin büyük kısmını kefetmise de daha ziyade orta ve güney kesimleri iyi biliyor, en nihayetinde Toronto'nun Woodbine Caddesi, Kingston Yolu, Victoria Parkı ve Ontario Gl taraflarını tercih ediyordu. Vaktini birçok ev ve efendi arasında paylatıran Prens, Plaj'ı evi olarak kabul etmişti. Burayı yakinen tanıyor ve buraya has bazı elenceleri çok seviyordu: Kingston Yolu'ndan bitkisel gizeme yani Glen Stewart Parkı'na doğru gitmeyi mesela. Bir de gl kenarının kışın verdiği his (kaskatı kumlar) veya yazın yaydığı koku vardı: metal, balık, insanların kendi üstlerine boca ettikleri yağlar.

Prens kendi mıntıkası içerisinde birçok güvenli yol biliyordu: kaçış yolları, aırtmaca yolları, kestirme yollar. Main Caddesi'nin yakınındaki Kingston Yolu'ndan Neville Parkı'nın aağısına, Kew Plajı'ndan Willow ve Balsam caddelerinin keitiği kuzey doğu yönüne kadar koklaya koklaya gidebilirdi – yani eğer mecbur kalırsa. Tabii ki bazı caddeleri diğerlerinden daha iyi biliyordu. Kingston Yolu'nu mesela. O ne eğri büğrü bir holuktu! Duyular arasında dolana dolana gidişi: yabancı baharatlar, Glen Stewart Parkı'nın rutubetli girişleri, taze ekmek, evlerden gelen öngörülemez kokular, beton binaların ciddi ve kimyasal kokusu, sokak ve trafik lambalarının titrek ışıkları, akşamı aydınlatan her şey ve şöyle seslenen insanlar:

— Gel kuu, kuu, kuu... Gel oğlum!

Ve sırtındaki tüylerde bir şey arıyorcasına gezinen bir el, alışık olmadığı bir parfümün tatlılığı. Kingston Yolu her daim tanıdık bir yer olmasına rağmen hep biraz yabancıydı. Peki ya Beech ya da Willow caddeleri? Bunlar Prens'in iyi bilmediği yerlerdi. Bu caddeleri kokularından ve yol tabelalarındaki isimlerinden tanıyordu ama bunlar gle çıkan yollardan biraz daha fazlası, hafızasında bir görünüp bir kaybolan yollardı: yeşil ve gri bölgeler, imenlikler ve kaldırımlar – tekinsiz, hatırlaması g. Ancak bir bölgeyi iyi bilmek, kefedilmek üzere geriye kalanların da farkında olmaktır. Beech ve Willow caddeleri de Prens'in keşfetmek üzere bıraktıklardandı ve Plaj'ın muazzam zenginliğinin bir parçasıydı.

Bu noktada önemli olan başka bir şey de, Plaj'ın, köpeklerin genelde tasmalı bir şekilde

gezdirdiği bir yer olmasıydı. Bu iç rahatlatıcı bir şeydi, zira Prens, tıpkı Mecnun gibi, kendini savunmayı öğrenmiş olmasına rağmen diğer köpekleri hizaya getirmek zorunda olmaktan hazzetmiyordu. Bir kere, baskın geldiği her köpek, dilini konuşabileceği ya da o dili öğretebileceği köpeklerden birinin eksilmesi demektir. Bazen kendisini ısırmalarına izin verirdi ama bu da işe yaramazdı. Ona baskın çıkabileceklerini düşünen köpekler en berbat dinleyiciler oluyordu. Hem yaşlandıkça saldırgan köpeklerle uğraşmak da daha zor bir hal almıştı. Velhasıl, bu düşünce kendisine de tuhaf gelmesine rağmen, Prens tasmalara minnettardı.

Dahası, Plaj, insanların onu genelde kendi haline bıraktıkları yerdirdi. Görünüşe bakılırsa büyük topları havada tutmak, küçük tekerlekleri olan ayakkabıların üzerinde kaymak ya da göle dalmak gibi – gölün suları (harika bir şekilde) sidik, balık ve binlerce kirli çorap kokuyordu – daha önemli işleri vardı. Prens'in insanlarla arasında en ciddi sorunlar, insanlardan birine ait olan bir köpeğe karşı kendini korumak zorunda kaldığında yaşanıyor. İnsanlar köpeklerini korurken zalimleşebiliyordu. Dahası, Prens onlardan birini ısırması takdirde sıkıntılar doğacağını biliyordu. Prens bu yüzden, insanların ona saldırdığı nadir hallerde, tabanları yağlıyor, iyi bildiği mıntıkada fişek gibi kaçıyor.

Prens'in en içli şiirlerinin Plaj hakkında olmasına belki de hiç şaşırmamak lazım. Mesela 'Göl Kenara Gelir' 2011 yılında, ölümünden önceki yaz yazılmıştı.

Göl kenara gelir,

yükselirken koyun ışıkları.

Yakınlarda yanar inek eti.

Duman kaplar kaldırımaların her yerini.

Siyah çıkar yediğim yeşil.

Sıcaktan kavrulan çamurdan soğuk yükselir.

Kan tadı alırım yalayınca patilerimi.

Bu dünyanın meşgul insanları neden bu kadar bencil?

Bir şehir cini doyurur sinekleri!

Prens, Plaj'la birlikte, ömrünün son yıllarında, en sonunda kendine yeniden bir ev bulmuş oldu. Ancak acımasız ve söz dinlemez Apollon, bu evi ondan aldı.

Prens öncelikle görüşünü kaybetti. Ani bir rüzgarın, gözleri ve kulaklarına güneş zehrine bulanmış kumlar taşımasıyla iki gün içerisinde üzerine bir körlük çökmeye başladı. Başlangıçta sanki dünyanın her yanını gri bir pus sarmış gibiydi. Pus, hafif ama kalıcıydı: bir yumuşaklık, ışık kaynaklarının etrafında haleler, yaklaşmakta olan beyaz bir perdenin arkasındaymış gibi kaybolan uzaktaki şeyler. Sonra pus yoğunlaşıp yakınlığa ve sanki sise dönüştü. En sonunda her şey griye döndü ve Prens hiçbir şeyi görememeye başladı: ışıkları, haleleri, arabaları, insanları, binaları göremiyordu. Tek gördüğü, gözünde gri at gözlükleri varmış gibi bir grilikti.

Körlüğünün dünyayı silip yok etmesi zaman almasına rağmen, sanki bu körlük bir anda yaşanmış gibi travmatikti. Prens artık hiçbir şeyi göremediğini fark ettiğinde Glen Stewart Parkı'nın yukarısındaki ahşap merdivenlerin altındaydı. 'Onun' olan evlerin hepsinden epey uzaktaydı yani. Bu kör haliyle yolunu bulmak zorunda, Plaj'ın içinden geçip ... Sahi nereye gidecekti?

Yaşlı, ancak zekası aşikar bir köpek olan Prens birkaç evde hoş karşılanmış, buralarda kendisine yemek verilip, sevgi gösterilmiş ve kalacak bir yer sağlanmıştı. Bu evlerdeki insanların hepsi iyiydi – hiçbiri Randy gibi otoriter değildi – fakat Prens tek bir eve tıklıp kalmak istememiş, tercihini mantıkasını keşfetmesine, şiirlerini yalnızlık içerisinde yazmasına ve dünya ile kendi başına karşılaşmasına imkan tanıyan bir özgürlükten yana kullanmıştı. Ayrıca varlığının birkaç gün içerisinde insanlarda kaçınılmaz bir şekilde harekete geçirdiği davranışlardan da sıkılmıştı: sevgi dolu sözlerle başına üşüşmeler, tüylerini okşamalar, onunla birlikte yerde yuvarlanmalar, ukalalıklar, lütfetmeler, neşeyle verilen emirler

— Gel, oğlum! Gel, oğlum!

— Yuvarlan! Yuvarlan!

ve titrek sesle hitap etmeler

— Hanimiş benim akıllı oğlum? Nerdemiş benim akıllı oğlum?

Prens, insanların davranışlarının tabiatlarının bir gereği olduğunu ne kadar kabul etmeye çalışırsa çalışsın, onların ilgisini bazen o kadar dikkat dağıtıcı buluyordu ki doğru düzgün düşünemiyordu. Bu nedenle yazları ekseriyetle dışarıda kalıyor, bulabildiği eğreti yataklarda – çalılıklarda, banklarda, kutularda vs. – uyuyordu. Kışınsa, kalacak yer aradığı ve orada burada bir seferde haftalarca kaldığı doğrudu. Ancak Prens kışın bile insanlarla arasına belli bir mesafe koymaya özen gösteriyordu. Artık kör olduğuna göre, kiminle kalacaktı? Bu beraberliğin temelli olabileceğini bilerek kimin yanında kalmayı tercih edecekti?

Ciddi ciddi kalmayı düşündüğü iki ev vardı. Biri, Glen Stewart'tan ve plajdan pek sevgili gölünü yeterli sıklıkla ziyaret edemeyeceği kadar uzakta, bir kadına ait, küçükçe bir evdi. Kadın iyi biriydi. Ona diğer insanlardan daha fazla özgürlük tanıyor, yemek vermek ve onu kendi başına bırakmaktan mutluluk duyuyor ve ihtiyacı olduğunu düşündüğünde okşayarak seviyordu. Ancak aynı kadın neredeyse diğer bütün kokuları bastıracak ölçüde sigara kokuyordu. Ayrıca bu kadının ona verdiği 'his' bazen korkutucu oluyordu. Ara ara, sanki bir şeyi öldürme arzusu duyuyor gibi oluyordu. Dolayısıyla bu kadının evi daimi bir yatak olamazdı. Bu durumda geriye bir tek Neville Park'taki ev kalıyordu. Burası Prens'in mıntıkasının biraz kenarında kalıyordu ama gölden uzak değildi. Bu evde yaşayan bütün insanlar – bir kadın ve üç adam – ona iyi davranıyordu. Daha da güzeli, kimse ona musallat olmuyor ya da onu küçümsemiyordu. Oradayken yemeğini önüne koyuyor, sabah dışarı çıkmasına, akşam da eve dönmesine izin veriyorlardı. Ona en çok, dışı olan ilgi gösteriyordu ama Prens onun bu ilgisini katlanılabilir buluyordu. Çünkü kadın her zaman duygularını dışa vuran biri değildi.

İnsanlar – Prens'e göre – genellikle aşırı derecede duygusal ve duygusal anlamda da açıktılar. Bir insanın kızgın olduğu ta üç sokak öteden anlaşılabilirdi ve bunun için insan mahlukatının homurdanması, hücum etmesi ya da dişlerini göstermesi gerekmezdi! İnsanlar duygu timsalleriydi ve onların yakınında olmak genellikle karışıklığa sebep oluyordu. İstisnalar tabii ki vardı. Bazı insanlar anlaşılmaz ya da değişkendi. İçinde bulunduğu ruh hali bir anda değişebilen bu insanlar, iyi olmaktan çıkıp hiç belli etmeden canileşebiliyorlardı. Prens'i bir keresinde böyle bir insan öyle bir tekmelemişti ki Prens neredeyse ölecekti. Parktaki bir bankta oturan ve kendi kendine konuşmakta olan adam, monoton bir sesle Prens'i yanına çağırmış, köpek menziline girince de kaburgalarına tekme atmıştı. Neyse ki etrafında Prens'i koruyacak insanlar vardı. Yine de bu hadise Prens'in, bütün insanların – Kim hariç – öldürücü olma potansiyeli taşıdığına dair inancını doğrulamış oldu. Haliyle, Neville Park'taki evi seçerken bu düşüncüyü aklının bir köşesinde tutuyordu. Kadın ve üç adam ona karşı asla zalim olmamışlardı ama zalimleşme ihtimalleri de her zaman vardı.

Dünya her ne kadar gri olsa da canlılığını kokularla koruyordu: yeni kokular, eski kokular, yol gösterici kokular ve bütün canlılığıyla Prens'in yolunu şaşırtan diğer kokular. Ağaçlar ile ahşap merdivenlerin ve köprülerin kalasları, tanıdık ve rahatlatıcı bir koku – esasen köpek sidiği kokusu – yayıyorlardı. Tanıdığı ve yerini saptayabileceği bitki kokuları da vardı: şu bahçenin çiçekleri ve otları vardı (parkın kenarında), bu bahçenin sebzeleri vardı. Dere suyu, çamur, toz, küçük hayvan, parfüm, insan teri ve vücut kokuları vardı. Queen Caddesi'ne kadar gidebileceğini düşünüyordu. Çünkü koku duyusu neredeyse gençliğinde olduğu kadar güçlüydü. Asıl sıkıntının arazinin kendisinden değil, genel tehlikelerden geleceğini düşünüyordu: yoluna çıkan insanlardan, onun kokusunu alan köpeklerden vs. Fakat Prens daha önüne çıkan ilk merdiven basamaklarından düşüp kafasını sahanlığa vurdu ve bir an için yolunu kaybetti.

Pusulayı şaşırp bu gri hiçliğe düşmek çok korkunçtu! Prens içgüdüsel olarak ciyaklamaya

başladı. Ancak şoktan çıktıktan sonra acısının dayanılır olduğunu fark etti – daha kötülerini de görmüştü – ve bu düşüşü ona daha dikkatli olması gerektiğini öğretti. Her ne kadar tanıdık olsa da Glen Stewart Parkı tehlikeliydi. Bu yüzden, her şeyi koklayarak, bütün tehlikelerin sesini almaya çalışarak, adım atmadan önce patisiyle önünü kontrol ederek, yaklaşan merdiven basamaklarını ve bu yürüyüşün içindeki yön değişikliklerini önceden fark etmeye çalışarak daha dikkatli hareket etti.

Ancak bir sonraki basamaklarda bir daha düştü. Bu kez acısı çoktu. Sanki içinde bir şeyler kırılmış gibi hissediyordu. Ciyakladı, sonra ayağa kalkmak için çırpındı. Ayaklarının üzerinde dikildiğinde yüzünün hangi yöne dönük olduğundan emin olamadı. Yukarı, aşağı, ileri, geri duygularını yitirmişti. Tek iyi şey – buna da iyi denirse – ahşap yaya köprüsünden yuvarlanıp, parkın içinden geçen derenin yan tarafındaki çimenliğe düşmüş olmasıydı. Su kenarında olduğu sürece merdivenleri dert etmek zorunda kalmayacaktı. Doğru istikamette ilerlerse onu Glen Stewart'tan çıkaracak yollardan birine rastlayacaktı.

İçebakış eğilimi göstermesine rağmen Prens aslında zor zamanlarda iyimser bir köpekti. Yapılacak bir görevin olması onu kendinden kurtarırdı. Yani o anda parktan çıkmanın bir yolunu bulması gerektiğinden, körlüğünü görmezden geldi – ya da daha ziyade kabullendi diyelim – ve olabildiğince dikkatli bir biçimde, ayakları titreye titreye, onu endişelerinden uzaklaştıran yoluna devam etti. Çok sıkıntı çekmeden Glen Manor Caddesi'ne çıktı. Bu toprak parçasını (kokusunu ve verdiği hissi) o kadar iyi biliyordu ki çok fazla düşünmek zorunda kalmadı. Düşünme işini (ya da hatırlama işini) onun yerine bedeni yapıyordu. Parktan yola çıkan patikayı buldu ve Queen Caddesi'ne doğru yolu takip etti. İlk köşeye gelinceye kadar kaldırımda yalpalaya yalpalaya, sarhoş bir mahluk gibi yürüdü.

Karşıdan karşıya geçmek hiçbir sorun çıkmasa da sıkıntı vericiydi. Glen Manor Caddesi kalabalık bir cadde değildi – kalabalık olduğu nadiren görülürdü – ancak arabalar her zaman çok çabuk yaklaşıveriyordu. Prens, yoldan çekilmeyen köpeklere neler yaptıklarını görmüştü. O köpekler ezilip yola karışmış ve cesetleri en aç şeylerin – karatavukların ya da kurtçukların – bile

yemek istemeyeceği bir hale gelene kadar çürümeye bırakılmıştı. Prens, etrafında ona kalkan olacak insanlarla birlikte trafik ışıklarında karşıdan karşıya geçmeyi tercih ederdi. Orada, o an, hiç ışık yoktu, yalnız başınaydı ve ancak yavaş yavaş yürüyebiliyordu. Uzunca bir süre kaldırımın kenarında dikilip dikkatle yolu dinledi. Karşıya geçmek ve yolun güvenilirliğinden emin olmak zorunda olduğu için etrafını koklayıp seslere kulak verdikten sonra yola ayak bastı. Yaklaşmakta olan bir arabanın sesi *olabilecek* herhangi bir ses duyduğunda, hemen geri adım atıp neredeyse yönünü kaybetse de sonra bir şekilde caddenin karşısındaki en uzak noktaya varabildi. Daha güvenli bir ortama geçtiğini hissetmek onu rahatlatmıştı. Ara sıra kendisine yemek verilen ve sevgi gösterilen büyük kırmızı evin ve topraklarının kokusu ne harikaydı. Nerede olduğunu biliyordu! Eve gidip yalvarmayı düşündü bir an ama sonra orada vakit kaybetmeyi göze alamadı. Yoluna devam etti o yüzden.

İkinci köşe daha sıkıntılıydı. Buradan karşıya geçmek, sonra kaldırımsız bir viraj boyunca devam etmek zorundaydı. Bunu kafasında canlandırabiliyordu. Nerede olduğunu farkındaydı. Bir yandan, önündeki Ivan Forrest Bahçeleri'nin, diğer yandan da uzaktaki gölün kokusunu alabiliyordu. Kendine gelmek, kendini karşıya geçmeye hazırlamak için köşede oturdu. İnsanların ona doğru yaklaştığını da o zaman fark etti. Hayır, bu duyduğu, üstüne üstüne gelen bir grup insanın sesiydi: seslere bakılırsa, yumuşak tabanlı ayakkabıları kaldırıma çarpan, nefes alıp verişleri topluca, kuvvetli bir rüzgar gibi esen ve kokularını – ter, kauçuk, cinsel organlar ve toz – alabildiği kalabalık bir grup hızlı hızlı ona doğru yaklaşıyordu. Bütün bunları ona, belanın tadını önceden tattırır gibi, rüzgar taşıyordu.

Ne oluyordu? Gelenlerin yolunu mu tikiyordu?

Kuyruğunu altına kısıtırıp çömelerek, elinden geldiğince dikkat çekmemeye çalışsa da tepesinde bitiverdiler.

— Köpeğe dikkat!

Biri ona çarptı.

— Dikkat! Yoldan çekilsene, köpecik!

Biri daha çarptı. Belki de aynı kişiydi. Kuyruğuna basıp onu kenara itti. Prens ciyakladı, elinden geldiğince büzüldü ve sonra onların geçerken çıkardıkları sesleri dinledi: yola vuran ayaklar, kaldırımında ezilen pislikler, gıcırdayan ayakkabı tabanları. Prens bu tür izdihamları hep sersemletici bulmuştu. Fakat koşucuların nereden geldiklerini ya da kaç kişi olduklarını bilmemek o anı ürkütücü kılıyordu. Bir ara insanlardan biri eğilip Prens'in başını okşadı ve nereden geldiği anlaşılmayan bu dokunuş her şeyden daha korkutucuydu.

İzdihamın Prens'in üzerinden geçmesiyle uzaklaşması bir oldu, sesler giderek azaldı. Prens'in kalbi yerinden çıkacak gibi çarpıyor, bedeni titriyordu. Yoluna titremeden devam edebilmesi için uzunca bir süre geçmesi – kavisli Pine Caddesi ile Glen Manor Caddesi'nin kesişiminde oturması – gerekti. Yolcuğuna gece devam etmenin, cırcır böceklerinin seslerinden ve yoldan geçen bir arabanın çıkardığı, alışıldık, tehlike uyandıran 'şşş' sesinden başka bir şey duyulmayana kadar beklemenin daha iyi bir fikir olabileceğini düşünmesine rağmen yürümeye devam etti ve cesaretle yola adım atıp kavisli Pine Caddesi'nin karşı tarafına geçti. Oradan da caddelerin ve arabaların olmadığı, yalnızca patikaların bulunduğu Ivan Forrest Bahçeleri'ne girdi.

Ivan Forrest'ın içinden geçerken, göremediğini bir an unutuverdi. Burası, mintikasının en iyi bildiği kısmıydı. Bu bölgeyi sırf kendi sidiğinin kokusunu takip ederek bile gezebilirdi. Dahası, izini bıraktığı yerlerdeki ağaçları ve direkleri *görüyor gibiydi*. Tabii vücudundaki ağrı ve acılar yüzünden yine de yavaş yavaş ilerliyordu. İnsan seslerini duymaya çalıştı, koklaya koklaya yiyecek bir parça bir şey arandı, anüsünü veya cinsel organını koklamak isteyen köpeklere müsaade etmek için durdu. O savunmasız haliyle saldırıya uğrayabileceğine dair duyduğu bütün korkular dindi. Köpek arkadaşları onun sıkıntıda olduğunu hemen anladılar. Yüzünü yalayıp nefesini kokladıktan sonra ona bir nevi hürmetle yaklaşıp halinden anladıklarını ifade ettiler.

Prens, günün geri kalanını bahçelerde, daha genç olsa ya da en azından gözleri görse onun için hiç mi hiç sorun olmayacak bir yolculuğun yorgunluğunu atarak geçirdi. O gece bir söğüdün yakınında uyudu. Gizlendiğini sanıyordu ama açık alana çok yakındı ve bahçelerde yürüyerek, uçarak ya da sürünerek yanından geçen bütün mahlukat tarafından kolaylıkla görülebiliyordu.

Sabah erkenden sıçrayarak uyandı ve hala kör olduğunu görünce adeta şaşkına döndü. Körlüğü o kadar yeniydi ki ona gerçek gibi gelmiyordu. On beş yaşındaydı. Yaşlı kemikleri – ve son düşüşünden kalan sakatlıkları – yerden kalkarken canının yanmasına neden oluyor, dişleri birbirine vuruyordu. Dünya, sabahları nasıl olursa öyleydi: bir aracın uzaktan gelen alışıldık sesi, yoldan şingir mıngır geçen bir tramvay ve çiy, pus ve soğuğun içinden gelen yeni bir günün çiğ kokusu haricinde sessiz. Yolunu kaybetmişti ve artık bir önceki güne göre daha çok korkuyordu. Gölün kokusunu alabiliyordu, bu yüzden parkı arkasında bırakıp göle doğru yol aldı.

Prens'in aklında sadece tek bir şey vardı: bir kadın ve üç erkeğin yaşadığı ev. Aslına bakılırsa yolcuğunun bu kısmında şartlar lehineydi. Etrafta çok az insan vardı. Çok az insan ve çok az araba. Kuduz bir köpek gibi sendeleyerek ve her adımında araba ve tramvay seslerine kulak vererek Queen Caddesi'ni dikkatli bir şekilde geçti. Daha geçilecek caddeler, kulak verilecek arabalar vardı ama Prens güneye doğru gittikçe, göl varlığını daha fazla hissettirerek onu caddenin sonuna doğru ilerlemeye itti. Yol burada aniden bitiverince Prens kendini tahta bir iskelenin üzerinde buldu.

Göl, en kötü günlerinde bile onun keyfini yerine getirirdi. Prens'in sıkıntısı o sabah o kadar büyüktü ki durup gölün kokusunu içine çekti – burnunu yalayıp suya doğru gidip geldi – ve sonra dikkatli bir şekilde tahta iskeleyi takip edip Neville Park'ın en ileri noktasına, son evi olan yere kadar devam etti.

Prens'in Neville Park'taki ilk haftaları, körlüğüne rağmen mutsuz geçmedi. Korkutucu bir

yolculuktan sağ çıkmıştı ve bu başarıdan aldığı ilham – bunu başarmış olmanın verdiği coşku – onu günlerce ayakta tutup kendisine zarar vermeden evin içinde gezinebilmeyi öğrenmesine yaradı.

Ev sahiplerini iyi seçmişti. Aile onu hemen eve aldılar ve artık göremediğini anladıktan sonra bile onu yanlarında tutmaya devam ettiler. Özellikle de kadın çok iyi biriydi. Zamanı geldiğinde önüne yemek koyuyor ve tek yapabildiği yürümek olan Prens'i kısa yürüyüşlere çıkarıyordu. Glen Stewart'ta aldığı yaraların acı ve ağrıları Prens'i neredeyse sakat düşürmüş, görünüşe bakılırsa tek bir yere yerleşme kararıyla birlikte durumunun ağırlaşması da hızlanmıştı.

Prens mıntıkasını ve serbestliğini özlüyordu. Bu ilk haftalar boyunca, bazen kendini kapıya doğru gitmeye zorluyor, sonra bir sandalyeye, bir alete ya da bir insana çarpınca tek başına dışarı çıkamayacağını anlıyordu. Fakat bunun da bir telafisi vardı. Bir daha asla göremeyeceği fikrini kabullendiğinden, hafızasına güvenmeye başladı. Bu sayede hafızası öyle zehir gibi (ya da en azından daha canlı) bir hal aldı ki Plaj'ın, hayalinde canlandığı bir resmine neredeyse gerçeğine güvendiği kadar güvenmeye başladı.

Yaklaştığını hissettiği ölüm bile artık bir endişe kaynağı olmaktan çıkmıştı. Ölümü tabii ki düşünüyordu. Ne zaman öleceğini merak ediyor ve kaybolan yeteneklerinin yasını tutup önceden kıymetini bilmediği şeylere özlem duyuyordu: tanımadığı bir köpeğin nefesini koklamak, mesela, ya da çok önemli bir şeyin verdiği safi zevki başka türlü ifade edemeyeceği için koşmak, ya da kuma yarı gömülü yiyeceklerin parçalarını kazıp çıkarmak, ya da yeni bulduğu bir çomağı kemirmek. Yaklaşmakta olan ölüm, her şeyden ziyade bir merak kaynağıydı. Prens'in en dokunaklı şiirleri arasında bulunan son şiirleri de onun bu ruh halini yansıtmaktadır.

'Gelenin adı ne', yazdığı son şiirdir ve kör iken yazdığı şiirlerin ortak özelliğini taşımaktadır.

Gelenin adı ne?

Gözleri kapalı, siyah parmakları.

Şafak sökmüşken, perdeleri

yeniden çeken de kim?

Aga, 'Thanatos' mu bunun adı?

Yoksa 'Ölüm' mü sadece?

Ne zaman bileceğim hangisi?

Prens'in şiiri, dolaylı yoldan, ölmeden önceki aylarda yaşadığı tek gerçek üzüntüsünün sebebiydi. Gücü azaldıkça, ölümüyle beraber şiirleri ve dilinin de yeryüzünden silineceği kaçınılmaz bir şekilde belli oldu. Nasıl ki kör olduğunda dünya onu terk etmişti, şimdi de dili dünyayı terk edecekti. Bu dilde konuştuğu bütün köpekler ölüp gittiğine göre, bu dil yok olacaktı.

Böylesine lüzumlu bir şeyin dünyadan tamamen silinmesini düşünmek bile çok acıydı!

Dilini kurtarmak için yapabileceği hiçbir şey yok muydu? Peki bu dili başkalarına aktarmanın bir yolu da mı yoktu? Prens, ne yapılabileceğini düşünürken, insan diline karşı takındığı tavırdan pişmanlık duymaya başladı. Kendi dilini etkilemesinler diye yabancı dillerden uzak durmuştu. Halbuki başka bir dil daha öğrenmiş olsa kendi dilini bu dil sayesinde başkalarına aktarabilirdi. Dilinin saf halini korumaya çalışıp bencil davranmıştı. Aslında tamamen yok olmasındansa başka bir dilden etkilenmesi yeğdi.

Bu düşünceler onu ciddi ciddi pişmanlığa sürüklese de Prens umutsuzluğa kapılmadı. O an sahip olduğu eve ulaşmak için neler çektiğini düşündü ve aslında körlüğe karşı bir zafer olarak nitelendirdiği şeyden ilham aldı. Ne kadar zayıf düşmüş olursa olsun çok geç kalmadığını, belki de şiirlerini bu insanlara aktarmanın onun kaderi olduğunu düşünmeye başladı. Bu sebeptendir ki dilini koruma adına kahramanca bir çaba ile şiirlerini kadına söylemeye başladı. Kadının varlığını ne zaman hissetse ya da sesini ne zaman duysa şiir okumaya başlıyordu.

— *Gırrr-ii arrr ırrr o a ay*

Girii yörr i ağ yen giri yu ayerrr...

Hiç şaşırmamak gerekir ki kadın Prens'in çıkardığı sesleri, yaşlı ve çelimsiz bir köpeğin homurdanmaları olarak algıladı. Prens ne zaman konuşsa kadın onu seviyor, kucaklıyor ya da kulaklarının arkasını kaşıyordu. Prens bunu dikkat dağıtıcı bulsa da yılmıyor ve aynı şiiri defalarca söyleyip kadının da aynı şiiri ona söylemesini bekliyordu.

Prens böyle davrandıkça kadın da onu rahatlatmaya çalışıyordu. Çünkü Prens'in konuşmaları bir şeyden şikayet ediyormuş gibi geliyordu kadına. Bir kere, çoğu şair gibi Prens'in de şiirlerini okuyuş şekli değişti. Dimdik oturup yüzünü kadına dönüyordu. Sonra olabildiğince sakın durup ilk dizesini okuyor, duruyor, sonra ikinci dizeyi okuyor ve bu böyle devam ediyordu. Sırf bu bile kadına tuhaf geliyordu. Aslında bu tarz, şair olmayan bütün insanlara tuhaf gelirdi. Kadın,

— İyi misin, Elvis?

diye sorsa da Prens onun ne dediğini anlamadığından şiirini okumaya devam ediyordu. Prens'in bu ısrarı, kadın en sonunda onun homurdanmadığını ya da boğazına bir şey kaçmadığını, aslında *bir şey yaptığını* fark edene kadar sürdü. Öyle ki bir hafta sonra kadın Prens'in homurtuları arasında bazı tanıdık sesler duydu.

— Elvis homurdanmıyor, dedi oğullarından birine. Şarkı filan söylüyor galiba.

Fakat oğlu o seslerin hiçbirini duymuyordu.

— Anne, yaşlı bir köpek o. Kafa gidiyor, hepsi bu.

— Galiba haklısın, dedi kadın.

Ancak ikna olmamıştı. Bir gün şaka olsun diye Prens'in homurdandığı şeyleri tekrarladı. Prens derhal susup mutlu mesut havlamaya başladı. Kadının tekrarladığı kısmı tekrarladı. Sonra kadın tekrar onun dizelerinden birkaçını söyledi (çat pat, tuhaf bir ağızla da olsa).

— *Gırrr-ii arrr ırrr o a ay*

Girii yörr i ağ yen giri yu ayerrr...

İşte bu gerçekten de çığır açan bir gelişmeydi. Prens kadına yürekten minnettardı. Büyük bir engelin aşıldığını hissediyordu. Fakat zalim Apollon'un Prens'le işi henüz bitmemişti. Kadının ağzından çıktığı haliyle dizeleri, Prens'in yeryüzünde duyduğu son şey oldu. Sonra küp gibi sağır olan Prens kendi sesini bile duyamayan, yalnızca ses çıkarmaya çalıştığında vücudunun meydana getirdiğı titreşimleri hisseden bir köpek hale geldi. Yıkıldı. Dünya ve onun dünyaya yönelik bütün bakış açıları bir seferde elinden alınmıştı.

Prens umudunu yitirecek bir köpek değildi ama artık umut onu terk etmişti. Sonsuz, gri bir sessizlikte yalnız başınaydı. Koku ve denge, geriye kalan tek güçlü duyularıydı. Arada sırada adamlardan biri onu alıp bir yere bırakıyordu. Bu, her şeyden daha endişe verici bir durumdu. Farkında olmadan birinin merhametine kalıyor, kollarına düşüyordu. Adamların kokusunu tanınması işe yarıyordu ama çok da yaramıyordu. Yorgun, yaşlı, sağır ve kör olan Prens, zamanının dolduğunu biliyor ve eceliyle elinden geldiğı kadar vakurca karşılaşmak istiyordu.

Yemeden içmeden kesildi. Kendi derinliklerine çekilip uzun sürmeyen bir ölümü beklemeye başladı. Bir sabah, kadın onu aldı. Prens kadının duygusunu hissedebiliyordu. Bir yere gidiyorlardı ama Prens nereye gittiklerine aldıramayacak kadar bitkindi. Dışarı çıktıklarında havayı yüzünde hissetti. Göl ona gelmişti. Gölün varlığı, uzun bir süre önce unutulan bir rüya gibiydi, bir avuntuydu. Sonra bir arabaya bindiler ve bu his ona Kim'i hatırlattı. Bu da bir avuntuydu. Ve Prens, ruh hali veteriner kliniğindeki kokulardan azıcık etkilenirken avunmaya razı oldu. Halbuki bunun – sabun, kimyasallar ve diğerk hayvanların kokusunun – bir son olduğunun muhakkak ki bilincindeydi.

Prens ölmeden hemen önce, iddiayı Apollon'un kazandığı, hiçbir köpeğın mutlu ölmediğı, köpeklerin insanlar kadar ya da onlardan daha sefil bir halde öldükleri sanılabılırdi. Metal bir masaya sessizce uzanan ve karşı koyamayacak kadar yorgun olan Prens, dilinin yok olması konusunda meyustu. Ancak sonra etrafındakiler öldürme işine girişirken son şiirlerinden biri geldi aklına. Zihninde duyduğu şiiri sanki başka biri okuyordu, hatta sanki o şiir kendisine ait değildi. İşte tam o anda, dilinin ne kadar güzel olduğunu bir kez daha fark etti. Sürünün sonuncusu o

olduğundan, yaşayan hiçbir mahlukatın bu dili bilmemesi kesinlikle çok üzücüydü. Yine de kendisinin – her ne kadar alelade bir köpek olsa da – bu dili bu denli derinden öğrenmesine izin verilmiş olması harika bir şeydi. Dilin bütün derinliklerini keşfetmemişti ama onları görmüştü. Bu yüzden kendisine büyük bir nimet verilmiş olduğunu düşünüyordu. Dahası, bu, tahrip edilemeyecek bir nimetti. Bir yerlerde, başka bir varlığın içinde, güzel dili bir ihtimal, belki de bir tohum olarak varlığını sürdürüyordu. Belki de tekrar çiçek açacaktı. Prens bundan emindi ve emin olmak harika bir şeydi.

Ve bütün beklentilerin aksine Prens'in keyfi yerine geldi.

Kısacası, ecel sonunda kendi kapısını çaldığı için mutluydu.

Prens yattığı yerde ölürken, Apollon ve Hermes bir kez daha Wheat Sheaf adlı bardaydı.

Köpekten bahseden Apollon şöyle dedi:

— Tamam. Kabul ediyorum. Mahluk mutlu ölüyor. Ben dersimi aldım.

— Yo, hayır, dedi Hermes. Sen asıl *iki yıllık hizmetle* dersini alacaksın.

— Bana on dolar borcun olduğunu hatırlıyorsun, değil mi? Belki bu cezamı biraz aşağı çeker.

— Şansım döndü, dedi Hermes. Bunu hissedebiliyorum.

— Bunun şans olduğu konusunda haklısın, dedi Apollon.

Ve bahsin adil olmadığını, büyük hareketlerle protesto etti. Protestoları ciddi değildi gerçi. Evet, kendinden birine acımasız davranmış olmak, kardeşine yenilmesinin sebebinin bir şair olması canını sıkıyordu ama aslında ölürken kimin mutlu, kimin mutsuz olduğu tamamen şans meselesiydi. Hermes'le en başta sonuç üzerine iddiaya girmelerinin sebebi de zaten buydu.

Dindar bir kadın olan barmen, başı önde, tanrılara doğrudan bakamadan yaklaştı.

— Size verebileceğim bir şey var mı? diye sordu. Ne isterseniz. Şeref duyarım.

— Ben bu Labatt'ı beğendim, dedi Apollon. Bana bundan bir tane daha ver.

— Bunu mu beğendin? diye sordu Hermes. Güzelim suyu bira yapıp ziyan etmişler.

— Sen ne anlarsın! dedi Apollon.

İki kardeş gülüştüler. Barmen, bir Labatt Blue getirmeye gitti.

— Bu sözde zekayı kedilere vermiş olsak durum farklı olurdu, dedi Apollon.

— Tamı tamına aynı olurdu, dedi Hermes. Biz aslında, bir köpeğin zeka ve yeteneklerini bir insana vermeliydik.

— Sıkıldım bu meseleden, diye karşılık verdi Apollon. Başka şeylerden bahsedelim.

Olimpos meselelerinden konuştular biraz. Ama sonra yine Apollon şöyle dedi:

— Acaba bu hayvanlardan birine dilimizi versek nasıl olurdu?

— Bizim dilimizi mi? Hiçbir ölümlü sessizliğin bu kadar tonunu öğrenemez.

— Öğretelim demedim ki, dedi Apollon. *Verelim* dedim.

— Sen buralarda fazla kaldın, diye cevap verdi Hermes. Hadi eve gidelim. Hephaistos kazandıklarının bir kısmını bana borçlu.

— Sen git, dedi Apollon. Ben biraz daha kalacağım.

Hermes, Wheat Sheaf'den çıkarken gökyüzü açık kızıldı. King ve Bathurst caddelerinin kesişimindeki ışıklarda bir araba durdu. Arabadan öyle gümbür gümbür müzik sesi geliyordu ki şasisi zangırdıyordu. İçindeki şoför, ritm tutmak için direksiyona vurduğu sağ elinin işaret parmağı dışında kımıldamadan duruyordu.

Bu mahlukat hakkında söylenecek söz var mıydı gerçekten? Hermes, direksiyondaki adamın

bildiğinden neredeyse sonsuz kere daha fazlasını biliyordu. Adamı, adamdan iyi tanıyordu. Adamın tanıyıp tanıyacağı bütün insanlar, böcekler ve hayvanlar hakkında ondan daha çok şey biliyordu. Bilginin de ötesinde, hiçbir ölümlünün idrak edemeyeceği bir güce sahipti. İstese, arabayı ya da üzerinde bulunduğu caddeyi hurdahaş ederdi. İstese, adamın parmaklarından birini kırabilir ya da kaşlarından birinde tek bir tüy bile bırakmazdı. Adama istediği her şeyi verebilir ya da adamın her şeyini elinden alabilirdi. Söz konusu mahlukun bütün 'insanlığına' ya da 'haysiyetine' ya da insanların sahip oldukları için kendilerini kutladıkları şey her neyse, o şeye rağmen, arabadaki adamın bir tanrının varlığının yanında zerre kadar ehemmiyeti yoktu.

Ve fakat, aralarında, tanrının gücüne, bilgisine ve zekasına rağmen ihlal edemediği bir çizgi vardı: ölüm. Bir yanda ölümsüzler. Diğer yandan bu varlıklar. Hermes, ölümle yaşamının nasıl bir şey olduğunu, onların ölümsüzlükle var olmanın nasıl bir şey olduğunu anladıklarından daha iyi anlayamıyordu. Onu büyüleyen ve sürekli dünyaya gelip durmasına neden olan bu farktı. Tanrıların gizliden gizliye ölümlüleri sevmesinin altında yatan da buydu. Ölüm, bu mahlukatın her zerresine işlemiştir. Dillerine ve medeniyetlerinin köklerine gizlenmiştir. Çıkardıkları seslerde ve hareket etme biçimlerinde görülebiliyordu. Zevklerine gölge düşürüyor ve çaresizliklerini aydınlatıyordu. Hermes, ölümü arzulayanlardan biri olarak, dünyayı ve dünyaya ait bütün ölümlüleri, büyüleyici buluyordu. Hatta bazen onların halinden anlamak için kendisine tanıdığı derinliklere bile değdiğini düşünüyordu. Hermes'i – *bütün* tanrıları olduğu gibi – ölümlülerin kökünü kazımdan alıkoyan da pek tabii ki budur; tabiatı dili ya da insan idrakini aşan bu 'histir'.

Bir yanda güç, diğer yanda sevgi.

Yeşil ışık yandı. Araba bastı gitti ve duyumsanamayan Hermes şehrin üzerinde yükseldi. Güneyde açık leylak rengi göl uzanıyordu. Suyun üstündeki bulutlar hafif ve beyazdı. Hermes Prens'i düşündü bir an. Onun gibi ferasetli bir mahlukun bir dilin ölümünün şiirinin ölümü anlamına geleceğini düşünmüş olması ne tuhaftı. Ölümsüzlere göre, bütün gerçek şiirler sonsuz bir şimdide varlıklarını sürdürür, sonsuz ölçüde yeni kalır ve bu şiirlerin dili ölmezdi. Prens'in dizeleri de bir

kere söylendi ya, artık sonsuza kadar yaşayacaklardı. Köpeği düşünmek Hermes'i mutlu etti. Kendini alicenap hisseden tercümanlar tanrısı, sanatkarlığı ve farkında olmadan verdiği hizmet için Prens'i mükafatlandırdı.

Prens'in, kendini dünyadan neredeyse bütünüyle ayırmış olan ruhu, kısa süreliğine bilincine geri döndü. Ralston kokan, yeşilimsi, sarımsı çayırdıydı. Gençleşmişti. Açık ve canlı duyulara sahip olmak ne harika bir duyguydu. Bir yaz günü, öğleden sonra geç bir saatti, dört suları. Güneş, yerini karanlığa bırakmaya başlamıştı. Uzakta, kavisli Cawnpore Caddesi'ndeki evlerin arkasında bahçeler vardı. Tarla sincabı, sidik, çam sakızı, toz ve nereden geldiğini anlamadığı bir yanık kuzu eti kokusu alıyordu.

Sevdiği bir ses duydu birden.

— Gel, Prens! Gel, oğlum!

Bu, adını aklında tutma zahmetine girdiği tek insan, yani Kim'di. Prens uzaktakinin Kim olduğunu görebiliyordu. Onun silueti başka kimseye benzemezdi. Prens'in ruhu neşe doldu. Ona her zamanki gibi koştu: hiçbir şeye aldırış etmeden, çayır boyunca sekerek. Ancak bu kez, Kim'in sesindeki her bir nüansı yakalayarak, onu tam anlamıyla anlayarak koşuyordu.

Prens, dünya üzerindeki son anında sevdi ve sevgisine karşılık verildiğini anladı.

Toronto, 2013

Quincunx 2

5. ON THE TURKISH TRANSLATION OF *FIFTEEN DOGS*

1. INTRODUCTION

This current chapter mainly carries out an analysis on my Turkish translation of *Fifteen Dogs*, which entirely makes up the previous chapter. It is built upon two main sections, i.e. “Translating *Fifteen Dogs*” and “Translational Choices and Strategies”. While the former comprises three subsections on the theoretical framework, literary translation, and translating the modern fable, the latter delves into the translational choices and strategies applied in the Turkish translation of *Fifteen Dogs*. The theoretical framework, in the first place, offers a selection of definitions of and ideas on translation in terms of equivalence, borrowing from a broad range of theorists, and secondarily outlines a descriptivist methodology, within the framework of which I discuss how Gideon Toury's norms can be explained in the Turkish context. In this particular section, I also provide a brief discussion on literary translation and translating the modern fable. Next, I touch upon the matter of translation as a decision-making process, and I examine, in this regard, certain translational decisions I took in translating *Fifteen Dogs* into Turkish and analyze *On Beş Köpek*, my Turkish translation, in line with an assorted typology of translation strategies.

2. TRANSLATING *FIFTEEN DOGS*

2.1. Theoretical Framework

a) Defining Translation through Equivalence

Throughout the recent history of Translation Studies, translation has been defined in terms of equivalence by both TS scholars and also theorists from neighboring disciplines who have offered their own contributions to the field of TS. Since this current thesis exclusively offers a literary analysis of my Turkish translation of *Fifteen Dogs*, I shall not dwell on translation theories and history to a great extent. Nevertheless, the following paragraphs will summarize how translation has been defined with an emphasis on equivalence in TS.

In a linguistic paradigm, Roman Jakobson defines translation with a structuralist approach and labels three kinds of translation: intralingual translation or *rewording*, interlingual translation or *translation proper*, and intersemiotic translation or *transmutation*. According to Jakobson, on the level of interlingual translation, which many scholars refer to when they mean 'translation', messages are substituted from one language into another “not for separate code-units but for entire messages”. In other words, the message is recoded and transferred, so translation is composed of “two equivalent messages in two different codes” (2004, p.114). As is evident, Jakobson's interpretation of translation is rooted in equivalence in code-units, i.e. structures.

Speaking of equivalence in translation, Eugene Nida deserves a privileged mention due to his contributions to the TS. With his works on equivalence, he tried to give our field a more scientific aspect by borrowing, to some extent, from Noam Chomsky's linguistic theory of generative-transformational grammar. According to Chomsky's theory, phrase-structure rules produce a deep structure which is transformed by transformational rules relating one deep structure to another, to produce a final surface structure which itself is subject to phonological and morphemic rules. Not only depending on, but also reversing this model of deep and surface structures of Chomsky, Eugene Nida together with Charles R. Taber created their own three-stage system of translation in which the surface structure of the source text is analyzed into the basic elements of the deep structure and these are ‘transferred’ in the translation process and then restructured semantically and stylistically into the surface structure of the target text (Munday, 2008, p.40). In conformity with their structures system, Nida's theory of equivalence offers two basic types of orientations in translating: formal equivalence and dynamic equivalence. While formal equivalence is mainly concerned with the message itself in terms of both form and content, i.e. poetry to poetry, sentence to sentence, and concept to concept, dynamic equivalence is based on the principle of equivalent effect and oriented toward the target rather than the source (Nida, 2004, p.134-140). In a similar vein, J.C.Catford distinguishes between two types of equivalence: formal

correspondence and textual equivalence. According to his theory, formal correspondence manifests itself when a category in a language occupies the same position in another language, and as long as this correspondence is attained, textual equivalence is also achieved. In cases where it can't be achieved through formal correspondence, it is the translation shifts that enable textual equivalence to exist (Fawcett, 1997, p.54). In Catford's own words, shifts are “departures from formal correspondence in the process of going from the SL to the TL” (2004, p.141). His typology offers two main classes of shifts: level shifts and category shifts. On the one hand, the fact that a SL item at one linguistic level has a TL translation equivalent at a different level is defined as a level shift. For example, a SL property at grammar level may have a TL equivalent at lexis level. On the other hand, category shifts are divided into structure shifts (e.g. changes in grammatical structure), unit shifts (e.g. changes in rank), class shifts (e.g. changes in class), and lastly intra-system shifts (e.g. changes occurring internally, within a system; “that is, for those cases where SL and TL possess systems which approximately correspond formally as to their constitution, but when translation involves selection of a non-corresponding term in the TL system.”) (ibid, p.143-147).

b) Norms and the Turkish Context

Gideon Toury's take on equivalence, which he interprets in an empirical paradigm, in fact bears overtones of Catford's textual equivalence which Catford himself identifies as an empirical and probabilistic phenomenon. According to Catford, as Kenney explains in the *Routledge Encyclopedia of Translation Studies* (2005) “the probability that a given ST form will be translated as a given TT form can be calculated on the basis of previous experience and recast as a probabilistic translation rule” (p.79). This empirical approach to equivalence has also been adopted by Toury according to whom equivalence between a ST and a TT is already a given. Rather than contemplating about whether two texts are equivalent according to certain prescriptive criteria, he advocates examining what type and degree of equivalence the translation reveals (Kenny 2005:80). It is indeed this philosophy that lies beneath his well-known research methodology, that is,

Descriptive Translation Studies (DTS).

In Toury's DTS, prescriptive statements about how a translation should be are avoided whereas the focal point is to examine translation behavior with a non-evaluative, verifiable manner. All translation-related issues such as conditions operating in the receiving culture at a given time are examined with a sociological and historical perspective. In this descriptive system, while “the level of description which allows the theorists to list the inventory of options that are available to translators in a given context” is defined as “competence”, “the subset of options that translators actually select in life” is referred to as “performance”. And it is known to be “the notion of norms” that enables the analyst “to make sense of the both raw data of performance and the idealized potential of competence” (Baker, 2009, p.190).

According to Toury, norms can operate in any kind of translation and at every phase of translating, thus they can be expected to manifest themselves on every level of the translation product. Systemically, he distinguishes three categories of norms, i.e. preliminary norms, initial norms, and operational norms.

Preliminary norms, involve factors that determine the selection of text types and individual texts to be translated into a particular language and culture at a particular time. It also concerns a translation's directness, which examines whether a translation is carried out through an intermediate language instead of the original language of the source text (Toury, 1995, p.58).

Initial norms, on the other hand, relate to the basic choice a translator makes between adhering to the norms of the source text, and hence of the source language and culture, and subscribing to the norms operating in the target culture and language. While adhering to the source defines a translation's “adequacy”, complying with the target determines its “acceptability” (Toury, 1995, p.56-57).

If I am to examine where the translations of the fable is posited in the Turkish literary system in terms of these two norms, let us briefly take a look at the westernization movements that

started in the 19th century Ottoman Empire, even before the Turkish republican era. According to the “Wholists”, as Tarık Zafer Tunaya categorizes them, “the western civilization was a whole and could only be adopted in its entirety” (Tahir-Gürçağlar, 2008, p.62). It was this *wholist* approach that led to the first literary translations from the West into the Turkish culture. Indeed, the interest in western classics, according to Saliha Paker, emerged in the second half of the 19th century. With the appearance of some prose translations into Turkish, western classics were introduced into the Ottoman system of literature for the first time. Between 1866 and 1918, eight translations of Greek classics (four of Aesop’s *Fables*, three of Homer’s *Iliad* and one of Xenophon’s *Cyropaedia*) were published (ibid, p.63).

Again, it appears to be this *wholist* approach that the newly-founded Republic also adopted based on its social, cultural, legal, economic and political reforms (ibid). The determination of adopting the mentality of Westernization as a whole brought about a comprehensive transformation on many levels and in different fields of life, including education. According to Ahmet Ağaoğlu, “known for his westernist and liberal views”, this transformation could be made possible by adopting Greek, Roman and European literary works as curriculum materials in schools (ibid, p.63). This idea of utilizing Greek, Roman and European models in the planning of the literary and educational repertoire in the new republic was legitimized on the basis of a Turkish-style humanism, which was presented as the philosophy behind the reforms. A publishing congress held in 1939 paved the way to the establishment of the Translation Bureau in 1940 under the control of the state, and the Translation Bureau functioned as a part of the culture planning project until it was closed down in 1966 after having produced “a total of 1247 works including reprints” (Tahir-Gürçağlar, 2008, p.71). Western classics have been translated into the Turkish literary system since the end of the above-mentioned culture planning project as well. Today, based on the data in the Bibliography of Retranslations in Ottoman and Modern Turkish Societies, it's recorded that only Aesop's fables have been translated and published 151 times into Turkish (2016), let alone other

fables written by other fabulists.

When it comes to assess how the initial norms operated in the Turkish literary system, different researchers have different views. Özlem Berk, for example, suggests that the translations completed at the Translation Bureau adopted the norm of 'acceptability/domestication', whereas Suat Karantay proposes that the dominant norm was 'adequacy' (cited in Tahir-Gürçağlar, 2008, p.25). On the other hand, according to Saliha Paker whose research includes an analysis of translation strategies applied in the translations of Greek classics on a broader spectrum, from 1866 to 1970, a shift of norms is observed after the 1930s from acceptability to adequacy (ibid, p.27).

If I am to return to the last group of norms, the decisions made by the translator during the act of translation fall under **operational norms**, and these norms comprise *matricial norms* and *textual-linguistic* norms. Whereas the former determine the extent to which macro-level changes, i.e. omissions, additions, manipulations, etc., occur in the translated text, the latter govern rather micro-level selections such as the selection of specific textual material to formulate the target text or replace particular segments of the source text (Toury, 1995, p.58-61). As for the operational norms that have operated in my Turkish translation of *Fifteen Dogs*, a descriptive analysis on my translational choices and the strategies I applied in translating will be discussed in a final section before the conclusion.

2.2. 'Literary Translation'

Translation, as we have seen so far, is a notion which is defined many times in many different ways all of which reflects a particular underlying theoretical nature. On the one hand, while Catford, for instance, defines translation from a linguistic perspective as “the replacement of textual material in one language (SL) by equivalent textual material in another language (TL)”, Nida and Taber's definition, in which translating is described to be consisting in “reproducing in the receptor language the closest natural equivalent of the source-language message, first in terms of meaning and secondly in terms of style” reflects a rather prescriptive nature. On the other hand,

Toury states with a target-oriented approach that a translation is “taken to be any target-language utterance which is presented and regarded as such within the target culture, on whatever grounds”, and Hans Vermeer, in a similar, non-normative vein, interprets translation as being “information about a source text in another language” (Translation, 2014, p.181-182). Examples of definitions available in literary and translation studies dictionaries can be multiplied further.

Defining 'literary translation', however, is an area in which a consensus seems to be lacking. Although a great number of general reference works on translation have appeared recently, they seem to have no entries for 'literary translation' (see *Dictionary of Translation Studies* by Shuttleworth and Cowie, for example), or even if some of them have, they tend to lack reaching conclusions on the matter (see *Routledge Encyclopedia of Translation Studies* by Baker, for example) (Hermans, 2007, p.77-78). Still, it doesn't change the fact that literary translation has been a heated field of research for scholars with linguistic approach, as well as those approaching the matter from a descriptivist point of view. While linguistically-inspired analyses of literary translation concentrate on the semanticisation of form and corpus studies mainly, descriptivist work has rather focused on the analysis of literary translation by asking questions such as “who translates what, when, how, for whom, in what context, with what effect, and why?” (ibid, p.88). According to Hermans, the last question, i.e. “why?”, is what “requires delving into the motivation behind the choices made by translators and other actors” (ibid). This sort of investigation eventually takes us back to Toury's norms, which I have previously mentioned, and especially to operational norms.

2.3. Translating The Modern Fable

As I have already concluded in the chapter on the fable, a story which is ascribed to Aesop or collected under his name is recognized as a classic Aesopic fable. A story may also come to be recognized as such for its narrative characteristics, such as “specific introductory and closing formulae, a tripartite narrative structure, and/or an explicit announcement of the story's message or 'moral'” (Lefkowitz, 2014, p.25). As Lefkowitz quotes, the rhetorician Nicolaus describes the

language of Aesop's fables as follows: "The language should be very simple, straightforward, unassuming, and free of subtlety and periodic expression, so that the meaning is absolutely clear and the words do not appear to be loftier in the stature than the actors, especially when these are animals" (ibid, 20). Speaking of animals as protagonists in the fable, they are noted by Lefkowitz to be occupying a privileged position in the genre; "animals play a role in roughly 75% of fables in the *Collectio Augustana*, 65% of Phaedrus, and 80% of Babrius" (ibid, 25).

When I examine *Fifteen Dogs* in the light of the suggested criteria, I observe it doesn't fit in. Rather it seems reasonable to define it as a *modern fable* because it is an exemplum with a fictional nucleus which has messages to deliver and points to illustrate, though they are delivered in a rather *novelistic manner* than an Aesopic one. It is also an allegorical narrative *in prose with a relatively lighter touch of versification*, i.e. fifteen Oulipian poems. Moreover, the story mainly revolves around *anthropomorphic characters*, i.e. fifteen dogs, as its protagonists. I, therefore, argue that *Fifteen Dogs* is a predominantly prosaic modern fable where animals represent embodiments of human features, and which delivers its messages through some implicit questions I have already sought to bring out in the chapter on the source-text analysis.

A modern fable, *Fifteen Dogs* differs from the classic Aesopic fable also in that it is greater in length and written rather in prose if we are to ignore fifteen Oulipian poems encountered at intervals across the entire text, which is to say that it isn't entirely written in verse unlike most of Aesop's or La Fontaine's fables, nor has it a brief and sharp moral that needs to be delivered as briefly and sharply as possible in the target language so as to reproduce the same instructive effect on the reader. Rather *Fifteen Dogs* is an allegorical narrative representing certain features of the novel – "the most important genre of the *modern age*" – such as an extended fictional prose and a greater length which permits subtler development of characters and themes (Novel, 2001), and its lack of a brief and sharp moral is replaced by multiple allegories.

Based upon the above discussions, I argue that although *Fifteen Dogs* doesn't epitomize the

classic Aesopic fable, so it doesn't constitute translational challenges that might have arisen from translating a classic fable written in verse entirely, such as the ones stemming from rhyming and the phonological systems of source and target languages, it still brings about certain stylistic, lexical, syntactic and rhythmical challenges for the translator as any text written in an A language does while being translated in a B language because “no two languages are identical, either in the meanings given to corresponding symbols or in the ways in which such symbols are arranged in phrases and sentences” (Nida, 2004, p.126). Therefore, the translator of *Fifteen Dogs* too – I in this case – had to come up with solutions to the problems that were encountered in translating this particular modern fable. Both its extended prose and the Oulipian poems required making decisions and applying translational strategies, on which I will elaborate in the following section.

3. TRANSLATIONAL CHOICES AND STRATEGIES

Translation, as Jiří Levý defines it in the opening paragraph of his article (1967), is “from the teleological point of view, (...) a process of communication: the objective of translating is to impart the knowledge of the original to the foreign reader. From the point of view of the working situation of the translator at any moment of his work (that is from the pragmatic point of view), translating is a decision process: a series of a number of consecutive situations – moves, as in a game – situations imposing on the translator the necessity of choosing among a certain (and very often exactly definable) number of alternatives” (Levý, 2004, p.148).

I argue that this decision-making, that is translation, requires application of certain translational strategies. As Lörscher defines it, a translation strategy is “a potentially conscious procedure for the solution of a problem which an individual is faced with when translating a text segment from one language into another” (Chesterman, 1997, p.91). So, in this very section, I aim to pinpoint where exactly some of the translational decisions I made while translating *Fifteen Dogs* are apparent, and

here my goal is to analyze the strategies that I opted for as a result of my decisions. Here I should note that I didn't choose these strategies at the very beginning of my translation process and then set out to translate. Rather I finished translating *Fifteen Dogs* and then sat down to diagnose the commonalities between the decisions I made in translation. It was the decisions that helped me form a typology of strategies. This might make the reader wonder how this relates to the 'conscious' nature of my decisions, as I already argued them to be. I argue that every decision is conscious, even the most *unconscious* one. I think, we, as translators, pick an equivalent instead of another for some reason which we don't contemplate at the moment we are actually translating. I am of the opinion that it is the translator's linguistic and cultural background that determines this selection.

Before I move on to examine my translation with a strategy-based method, I should also clarify a potential controversy regarding whether these strategies are uniquely apt for the translation of the modern fable or *not*. As I already explained a few times in this thesis, the modern fable is a modernist form of the classic Aesopic fable, so it represents novelistic features rather than Aesopic ones for the most part. Therefore, most of the strategies applied in my Turkish translation of this particular modern fable don't differ from those usually applied in prose translations. Only the versifications, i.e. the Oulipian poems, might have needed to be translated with a strategy that would apply to the translation of the classic Aesopic fables in verse, but they didn't. These Oulipian poems neither conveyed a message nor had they a particular story to tell. As they were only written to reflect an experimental style, all I needed to consider was the reproduction of this experimental nature in my translations as well.

The strategies examined below represent an assorted typology which I have designed by borrowing mainly from Andrew Chesterman's classification of syntactic, semantic, and pragmatic strategies in his book *Memes of Translation* (1997, p. 92-112), and from Mona Baker's taxonomy of strategies in her *In Other Words* (2011, p. 23-44), and also from *The Routledge Encyclopedia of Translation Studies* edited by Mona Baker and Gabriela Saldanha (2009). For the readers'

information, the excerpts from Alexis's *Fifteen Dogs* is indicated with an abbreviation, i.e. FD, followed by the page number in its printed copy, e.g. FD, 33, whereas my corresponding Turkish translations are marked OBK (short for *On Beş Köpek*) plus the page number they hold in the thesis as my Turkish translation doesn't have a published copy, e.g. OBK, 44. Literal translations (abbr. LT), may also follow Turkish translations when necessary. I should, at this point, emphasize that the analysis below only represents a limited number of strategies and excerpts due to the exemplary nature of the analysis.

3.1. Translation by Transcription: This strategy refers to a type of interlingual transfer in which the forms of the original (e.g. sounds, letters or words) are preserved unchanged in TT. It is referred to be a procedure of adaptation in Georges L. Bastin's article in Baker and Saldanha (2009, p.4). In Chesterman's classification, the same strategy is categorized as a sort of partial translation listed under pragmatic changes that occur in translating (1997, p.111).

- ST1: “There were not many cars, but Majnoun waited for the green light at the bottom of the street. Half of the pack – Rosie, Athena, Benjy, an Albertan mutt named Prince and a Duck Toller caled Bobbie – waited with him. The other half – Frick, Frack, Dougie, Bella the Great Dane, and a mutt named Max – blithely crossed the boulevard with Atticus.” (FD, 20)
- TT1: “Çok araba yoktu ama Mecnun caddenin aşağı tarafındaki trafik ışıklarında yeşil yanmasını bekledi. Sürünün yarısı – Rozi, Atina, Benci, Albertalı bir kırma olan Prens ve Babi adında bir Duck Toller – onunla birlikte bekledi. Diğer yarısı – Firik, Firek, Dagi, Danua cinsi Bella ve Meks adında bir kırma – Atikus'la birlikte kaygısızca yolun karşısına geçtiler.” (OBK, 48)

I choose to transcribe the dog names in the above excerpt into Turkish mainly because they are mentioned in the fifteen Oulipian poems each of which is written in a way to make one of the dogs' names be audible when the poem is said aloud, though the name is illegible. The experimental

nature of the poems, which are only intended to be 'poems for dogs' irrelevantly to the storyline of the main text, allows us to freely manipulate the lines of the poems in such a way to make the dog names audible in Turkish as well. Below are a few examples:

ST1: "In the sunny world, with its small
things moving too fast,
I shy away from light
and in the attic cuss the dark." (Atticus) (FD, 93)

TT1: "Güneşli dünyada küçük şeyler
hareket ederken atik atik,
uslanmayan ben aydınlıktan kaçıyorum
ve çatı katında karanlığa sövüyorum." (Atikus)

LT1: When small things in the sunny world
move fast,
I, who never learn, escape light
and cuss the dark in the attic.

ST2: "The leaves, they run like mice,
while birds peck at the ground.
The wood has rotted in its bin.
The grim axe has come round." (Max) (FD, 101)

TT2: "Yapraklar, fare gibi kaçıır
kuşlar gagasıyla yemek seçerken toprakta.
Kutudaki tahtalar çürük.
Acımasız balta meydanda." (Meks) (OBK, 135)

LT2: Leaves disperse like mice
while birds pick food on the ground.
The wood in the bin are rotten.
The grim axe appears.

ST3: "Summer is full of smoke,
and endless lawns. Quietly,
whether across moss or on algae,
knee over the railing of the little porch,
fate comes." (Ronaldinho) (FD, 137)

TT3: "Yazın duman her yer
ve sonsuz çimen.
Hayat dersinden ister beş
ister on al, deniyor ki
kaderdir en nihayetinde gelen." (Ronaldinyo)
(OBK, 178)

LT3: Smoke is all around in summer
so are endless lawns.
Whether you get a five
or ten in the life class, they say
it is destiny that comes in the end.

3.2. Translation by a more general word (Hyponym to Superordinate): This strategy implies the use of a general word (superordinate) for an hyponym to overcome a relative lack of speciality in the TL compared to the SL. This particular strategy is included in Mona Baker's classification of strategies used by professional translators (2011, p.23), and it is listed as a semantic strategy in Chesterman's (1997, p.102).

- ST1: “(...) at the intersection of Pine Crescent and Glen Manor (Drive) (...)” (FD, 162)
- TT1: “(...) kavisli Pine Caddesi ile Glen Manor Caddesi'nin kesişiminde (...)” (OBK, 206)
- ST2: “(...) he caught the smell of rust and rubbing alcohol on the breath of an agonizing dog whose body writhed in the tall weeds along Parkside Drive. A few evenings later, along Ellis Park Road, he, with Frick and Frack behind him, had passed a house from which came the same strange tang: alcohol and rust.” (FD, 77)
- TT2: “(...) Parkside Caddesi'nin kenarındaki uzun otların arasında acılar içinde kıvranan bir köpeğin pas ve tuvalet ispiertosu kokan nefesini duydu. Birkaç akşam sonra Ellis Park Caddesi'nde, arkasında Firik ve Firek ile yürürken, önünden geçtikleri bir evden yine aynı tuhaf, keskin koku geldi: ispiro ve pas.” (OBK, 110)
- ST3: “(...) at the corner of Fern (Avenue) and Roncesvalles (Avenue) (...)” (FD, 98)
- TT3: “Fern ve Roncesvalles caddelerinin kesiştiği yerde (...)” (OBK, 132)
- ST4: “He crossed Queen Street cautiously, (...)” (FD, 163)
- TT4: “(...) Queen Caddesi'ni dikkatli bir şekilde geçti.” (OBK, 207)

In the above examples, we see that all sorts of ways, i.e. crescent, drive, road, avenue, and street, are translated into Turkish as “cadde”, which is a more general word that may come to mean all types of ways over which vehicles travel. Another example for this particular strategy is

excerpted below:

- ST5: “Benjy and Majnoun did their Berlitzing at the far end of the garden, where they could be heard by passersby, though they could not be seen.” (FD, 82)
- TT5: “Dil kursu çalışmalarını, yoldan geçenlerin onları duyabildiği ama göremediği, bahçenin en uzak köşesinde yapıyorlardı.” (OBK, 115)

Berlitzing is a word derived from the name of a widely-known language education company, i.e. *Berlitz*, and it refers to the activity of language teaching in popular culture. As there is no Turkish word associated with this particular company or another that indicates language teaching activity, I resorted to a more general phrase, i.e. “language course/teaching efforts/works”, in my Turkish translation.

3.3. Translation by Cultural Substitution / Cultural filtering / Domestication:

This strategy involves replacing a culture-specific item or expression with a TL item which doesn't have the same propositional meaning but is likely to have a similar impact on the target audience. Categorized as “culture filtering” under the pragmatic strategies in Chesterman, one of the other terms used to refer to this particular strategy appears to be “domestication” (1997, p.108). In Baker, however, the same strategy is termed as “cultural substitution” (2011, p.29).

- ST1: “This dog-and-human communication business was, to his mind, an aspect of Nira’s ‘granola and Wiccan’ tendencies, the same tendencies that had led her to read Mary Daly, to experiment with lesbianism and to speak of the sacredness of her poumpoum.” (FD, 51)
- TT1: “Bu köpek-insan iletişimi meselesi, onun kafasında, Nira'nın 'doğal yaşam ve Vika dinine' olan eğiliminin bir parçasıydı. Ona göre, Nira'yı Mary Daly okumaya, lezbiyenliği deneyimlemeye ve kukusunun kutsal olduğunu söylemeye iten de aynı eğilimlerdi.” (OBK, 82)

In the above example, I thought it would be better to replace '*poumpoum*' (also referred to as *pumpum* or *pum pum*), which is known to be a less frequently used, non-vulgar, English slang word for vagina, with '*kuku*' in Turkish. I believe here '*kuku*' is a very functional choice for both it is a less common slang word for vagina in Turkish just like '*poumpoum*' is in English and it doesn't sound vulgar as it actually refers to the feminine private parts in children's jargon.

3.4. Translation by using a loan word/calque (loan word plus explanation) /

Exoticization / Foreignization: This strategy is widely used in translating culture-specific items, modern concepts and buzz words. As opposed to substitution, this very strategy involves borrowing the SL word into the TL, and even sometimes adding an explanation. While it is noted as “translation using a loan word or loan word plus explanation” among Baker's list of strategies (2011, p.33), it is categorized among syntactic strategies as “loan, calque” in Chesterman's (1997, p.94). It is also referred to as “exoticization” and “foreignization” in Chesterman and mentioned to be an opposite procedure to “domestication” (1997, p.108).

- ST1: “One day, she asked whom he thought was next after Miguel, if Miguel was the, as she put it, ‘grand high poobah.’” (FD, 121)
- TT1: “Bir gün Mecnun'a, eğer Miguel, Nira'nın kendi tabiriyle 'Büyük Poobah' ise, ondan sonra kimin geldiğini düşündüğünü sordu.” (OBK, 157)

Although “grand high poobah” in the FD excerpt above has various usages in popular culture, it is in fact a term derived from the name of the haughty character *Pooh-Bah* in Gilbert and Sullivan's comic opera *The Mikado*. The term has nowadays come to be used as a mocking title for someone who exhibits an inflated self-regard. I chose to preserve “poobah” unchanged as a reference to the opera for the audience who might have a knowledge of it and only translated “grand high” to help those who don't have any idea of *Poobah* imagine, with the help of the context too,

that it is a title given to pompous people in high positions of authority.¹

3.5. Translation by Paraphrase: This strategy results in a TT version in which the semantic components of the ST are reflected in a different form, in favor of the pragmatic sense. Listed among semantic strategies in Chesterman (1997, p.104), “translation by paraphrase” also finds its place in Baker's list of strategies (2011, p.36).

- ST1: “— The little fucker's gold, said the man.

(...)

— He must belong to someone, she said.

— No, said Benjy. No, no, no!

— You heard him, the man said laughing. He doesn't belong to anyone. Besides, possession is nine-tenths of the law.” (FD, 108)

- TT1: “— Bu piç kurusu çok değerli, dedi adam.

(...)

— Sahibi vardır, dedi Clare.

— Yok, dedi Benci. Yok, yok, yok!

— Duydun işte, dedi adam gülerek. Sahibi yokmuş. Ayrıca sahipsiz mal, bulanındır.” (OBK, 143)

For the translation of the two idioms above, I found TL equivalents in Turkish which have similar meanings to that of the SL idioms, but which consist of different lexical items and forms. In other words, I paraphrased these idioms into Turkish with semantically similar but lexically dissimilar items. I paraphrased “*this fucker's gold*” as “*this son of a bitch has great value*”, whereas “*possession is nine-tenths of the law*”, which is an expression meaning that ownership is easier to

¹ I didn't make use of a footnote to explain what Poobah represents, as I didn't do anywhere in my translation because I knew from my previous literary translation experiences that publishers wouldn't rejoice at footnotes. When I was translating FD, I was hoping to get my translation published. That's why I didn't include any footnotes.

maintain if one has possession of something, was paraphrased by such a Turkish idiom as “*unowned property belongs to the one who finds it*”.

In the following example, too, I chose to paraphrase a third part of the sentence in ST2 for “the kerchief of monkey” seemed a nonfunctional metaphor in Turkish. Instead, I paraphrased it as in TT2:

- ST2: “There was always some child – breath smelling of sugar and summer berries – draped around his neck like a kerchief of monkey.” (FD, 104)
- TT2: “Etrafinda her daim, ona tebelles olan – nefesi şeker ve yaz meyveleri kokan – çocuklar oluyordu.” (OBK, 138)

LT2: There were always some children – breath smelling of sugar and summer berries – who would pester him.

3.6. Translation by Addition vs. Translation by Omission: In cases where new items that are deemed to be relevant to the TT audience are added in the TT, we speak of 'translation by addition'. The opposite procedure in which ST items that are deemed to be irrelevant are eliminated is called 'translation by omission'. While “omission” is mentioned to be a procedure of adaptation in Bastin's list (2009, p.4), it holds to be a translation strategy in Baker's (2011, p.42). Both “addition” and “omission” are explained under “information change” among pragmatic strategies in Chesterman's (1997, p.109).

- ST1: “In English (...) Olympus is best encompassed by the words nothing and nowhere (...)” (FD, 91)
- TT1: “İngilizcede (...) Olimpos'u en iyi tanımlayan kelimeler nothing (hiçbir şey) ve nowhere (hiçbir yer) olacaktır.” (OBK, 125)

Above, I opted to preserve the English words, i.e. *nothing* and *nowhere*, as they are, and I added their Turkish equivalents in brackets. As the author explicitly states that these words define

Olympus the best in English, I considered to keep these English words in my Turkish translation, but I shared their meaning in brackets so that the audience could have an understanding of why, in English, they are the best words that define Olympus.

Another example for translation by addition is available in the excerpt below in which a rare example of omission on the word, or *letter* level perhaps, is also observed, though omitting big chunks of the ST isn't a translation strategy I applied in the overall structure of my Turkish translation:

- ST2: “—That was not a good thing for the bearded dog to do, he said. Humans protect the creatures. They call them ‘cats’.

As Majnoun could not precisely pronounce the word, it came out like the ch in the Scottish word loch followed by a t. It was the sound of something caught in the throat.” (FD, 69)

- TT2: “— Sakallı köpeğin yaptığı hoş olmamış, dedi. İnsanlar bu mahlukları koruyor, onlara 'kedi' diyorlar.

Mecnun 'kedi' kelimesini tam olarak telaffuz edemeyince, ağzından k sesi yerine tıpkı İskoçça loch (lokh) kelimesindeki gibi kalın bir kh sesi çıktı. Bu, sanki boğazına bir şey kaçmış gibi çıkan bir sestir.” (OBK, 102)

LT2: — What the bearded dog did was not good, he said. Humans protect these creatures, call them 'kedi'.

As Mecnun couldn't pronounce the word 'kedi' properly, a bold kh sound as in the Scottish word loch (lokh) came out of his mouth instead of a k sound. This sound came out as if something caught in his throat.

So, in the above excerpt, the pronunciation of the Scottish word 'loch' is added in brackets, i.e. 'lokh', for the Turkish reader's information, and the rest of the sentence, i.e. “followed by a *t*” is omitted due to the fact that the Turkish word for cat, i.e. “*kedi*”, is not followed by a “*t*”, though its

first letter “k” is coincidentally apt to be mispronounced as “ch” as in the Scottish word “loch”. Therefore, I added “*lokh*” in brackets to set the groundwork for the reader to understand how it is pronounced, whereas I omitted the unit, i.e. “followed by a *l*” for the reason explained a few lines above.

3.7. Translation by Explicitness (Explicitation) vs. Implicitness (Implication):

While “explicitness” refers to the way components which are only implicit in the ST are transferred explicitly in the TT, “implicitness” is the strategy of leaving some elements of the message implicit, bearing in mind what the reader can infer reasonably. Referred to as opposite procedures, these two are explained among pragmatic strategies in Chesterman (1997, p.108-109).

Below is an example from my Turkish translation to demonstrate the explicitness I applied while translating “the chewy, red ball” to make it obvious that the ball belonged to Majnoun.

- ST1: “She would throw the chewy, red ball around when they were outside, but you could tell her heart wasn’t in it.” (FD, 121)
- TT1: “Dışarı çıktıklarında Mecnun'un kırmızı çiğneme topunu fırlatırdı ama bunu içinden gelerek yapmadığı çok belli olurdu.” (OBK, 157)

LT1: When they go out, she would throw Mecnun's red, chewing ball around, but it was obvious that she wasn't doing it eagerly.

Below are two more examples of explicitness from my translation. In ST2, Prince was keening, and I chose to render it explicitly into TT2 by specifying *for whom* he was doing so. I also preferred to specify that “the humans in the distance stopped to listen” *to him*:

- ST2: “O, what it was to be swept so suddenly through such a range of feelings! From joy to despair in a matter of moments. Prince sat up and keened. And his cries were such an unfettered expression of grief that even the humans in the distance stopped to listen.” (FD,

103)

- TT2: “Ah, birdenbire duygudan duyguya sürüklenmek nasıl bir şeydi böyle! Saniyeler içinde sevinçten kedere. Prens doğrulup oturdu ve ölenlerin ardından ağlamaya başladı. Üzüntüsünü yakarılarıyla öyle dizginsizce dile getiriyordu ki uzaktaki insanlar bile durup onu dinlemeye başladılar.” (OBK, 137)

LT2: O, what it was to be swept so suddenly from feeling to feeling! In a matter of seconds, from joy to despair. Prens sat up and started to lament those who had died. He was expressing his grief with his cries in such an unfettered way that even the humans in the distance stopped to listen to him.

The opposite procedure, that is implicitness, is also applied in my Turkish translation. In TT3 below, you will see both an implicitness and an explicitness.

- ST3: “— This is not good. Humans don’t like it when you bite them. We will have to change territory.

— I agree it is not good, said Atticus, but why should we leave?” (FD, 25)

- TT3: “— Bu iyi olmadı. İnsanlar ısırılmaktan hoşlanmazlar. Mıntıkamızı değiştirmek zorunda kalacağız.

— Katılıyorum, dedi Atikus, ama neden biz gidiyoruz ki?” (OBK, 54)

LT3: — This is not good. Humans don't like being bitten. We will have to change our territory.

— I agree, said Atikus, but why are we leaving?

On the one hand, “I agree it is not good,” says Atticus in ST3. In my Turkish translation, which is excerpted in TT3, however, it is transferred as only “I agree” and what Atticus agrees about is left implicit. That is, the reader is expected to infer that Atticus agrees it is not good. On the other hand, “We will have to change territory”, as Atticus utters, has been rendered into Turkish as follows: “We will have to change *our* territory”, which can be read as an example of explicitness

applied to specify what they will have to change is *their* territory.

- 3.8. Translation by Interpersonal Change:** This strategy operates at the level of the overall style. Noted to be a pragmatic change in Chesterman's classification (1997, p.110), “translation by interpersonal change” involves altering of the level of formality, the syntax, the degree of emotiveness and involvement, the level of technical lexis, and anything that involves a change in the relationship between text/author and reader.

The first group of examples represent, on the one hand, a typical syntactic shift that occurs between English and Turkish naturally. As the English impersonal '*you*' is something Turkish lacks if we are to search for a syntactic equivalent, it can be translated into Turkish by using a phrase of expressiveness (as in TT1 and TT2), by replacing it with another subject pronoun that would fit in the context (as in TT3), or via passive voice (TT4).

- ST1: “You could tell he was not friendly.” (FD, 100)
- TT1: “Arkadaş canlısı olmadığı belliydi.” (OBK, 135)
- LT1: It was obvious that he wasn't friendly.
- ST2: “The only phrase she learned passably well was ‘I will bite you,’ not something you could say to just any dog. (FD, 126)
- TT2: İyi öğrendiği söylenebilecek tek cümle 'Seni ısırırım' idi, o da köpeklere söylenecek bir laf değildi.” (OBK, 162)

LT2: The only phrase that she could be said to have learnt well was 'I bite you', but it wasn't a sentence that could be said to dogs.

- ST3: “— Did you like it? she asked at last.

(...)

— It was not boring, said Majnoun, but it was strange. The people were always looking away to where you couldn't see (...).”

- TT3: “— Beğendin mi? diye sordu en sonunda.

(...)

— Sıkıcı değildi, dedi Mecnun, ama tuhaftı. İnsanlar hep bizim göremediğimiz yerlere doğru bakıyorlardı (...).” (OBK, 165)

LT3: — Did you like it? She asked at last. (...)

— It wasn't boring, said Mecnun, but it was strange. The people were always looking away to where we can't see (...).

- ST4: “You could tell a human was angry from three blocks away (...).” (FD, 159)
- TT4: “Bir insanın kızgın olduğu ta üç sokak öteden anlaşılabiliirdi (...).” (OBK, 203)

LT: The fact that a human was angry could be understood from three blocks away (...).

On the other hand, this strategy could be applied in cases where formality is required in the TT. Please see the example below:

- ST5: “— If the being you refer to is suffering, said Clotho, talk to your sons about it. They’ve always been meddlers. I’m sure you’ll find they’re to blame, though some might blame you since you’re unable to control your children, O great and powerful Zeus.” (FD, 143)
- TT5: “— Eğer bahsettiğiniz varlık acı çekiyorsa, dedi Klotho, bu konuyu oğullarınızla görüşün. Onlar her işe burunlarını sokarlar. Çocuklarınızı kontrol edemediğiniz için bazıları sizi suçlasa da eminim ki siz suçlanması gerekenin oğullarınız olduğunu anlayacaksınız, ey ulu ve kudretli Zeus.” (OBK, 181)

LT5: — If the being you referred to is suffering, said Klotho, (you) talk to your sons about this matter. They poke their noses in every business. Although some blame you for you can't control your children, I am sure you will understand that the ones who should be blamed are your sons, O great and powerful Zeus.

While translating the ST1 into Turkish, I had to make Clotho address Zeus in a formal way

because I knew Zeus was the king of the gods and goddesses including Clotho. Judging from the way she called him “great and powerful”, you could tell that she addressed him in fact in a formal way. Although English lacks a syntactic indicator of formality and 'you' is a subject pronoun that may be used in both formal and informal addressing, Turkish requires to form our sentences with second person plural subject, object, and possessive pronouns, and suffixes that would indicate formality in meaning, and therefore, I had to render the TT1 formal.

4. CONCLUSION

In this very chapter, I have mainly carried out an analysis on my Turkish translation of *Fifteen Dogs*. In the section on the theoretical framework, I have observed that translation has been defined in terms of equivalence by many theorists and it was actually this sort of a linguistic approach that led to Toury's system of norms in the first place. In his non-prescriptive system of norms, translations are examined with a descriptive approach under three categories, i.e preliminary, initial, and operational norms. The place that translated fables in particular occupy in the Turkish literary system has been briefly touched upon from a norm-oriented perspective. In a subsequent section, definitions of 'literary translation' have been mentioned and it has been concluded that translation is a decision-making process in itself. Therefore, an analysis of the decisions I made in translating *Fifteen Dogs* into Turkish has been carried out within the framework of certain strategies. The conclusions that I have reached through that particular analysis, and an overall assessment on this thesis will be presented in the final chapter, i.e. Conclusion, which will come next.

6. CONCLUSION

The modern fable, as seen so far in this thesis, is a modernist form of the classic fable. While it possesses some of the main characteristics of the classic fable, such as a fictional nucleus, anthropomorphisms and deliberate discussions on the matters about which the author aims to open up the way to discuss a message or illustrate a point, it also appears to correspond to the novel in that it has a greater length and it is for the most part written in prose unlike most of the classic Aesopic fables which appear in verse.

Based on this case study on *Fifteen Dogs*, I have come to conclude that it functions indeed as a modern fable for certain reasons. To begin with, its protagonists are mainly human-characteristics-attributed animals, i.e. fifteen dogs. It is also designed to contain particular messages, though they seem to be delivered implicitly unlike the classic fable which would be formulated to illustrate a point through an explicit moral which is stated as a section of text that might come either before or after the body, and which would also have a brief and instructive structure. In other words, André Alexis has formulated his *Fifteen Dogs* in a way to make the reader consider philosophical matters not by an explicit moral, but by implicit questions blended into the fabric of the text left for the reader to find out. In addition, he doesn't dictate the answers to these ideal questions; that is his way of bringing up such issues by means of animals that helps him communicate his points through a softer and simplified manner. *Fifteen Dogs* is a modern fable also for it is written rather in prose if I am to disregard fifteen Oulipian poems, and its approximately 170-page long, extended prose is much longer than a classic fable would be.

In translating *Fifteen Dogs* into Turkish, I, therefore, didn't have to consider solutions to potential translational challenges that might have arisen from translating a classic fable written entirely in verse, such as the ones stemming from morphosyntactic and rhythmical systems of source and target languages. The proportion of versifications was relatively small and it was limited to fifteen Oulipian poems that needed to be translated in a way to make one of the dogs' names be

audible in Turkish when the poem was said aloud, though the name was illegible in the verse. It was this experimental nature that I needed to reflect in the target text, so being semantically faithful to the source text wasn't of primary concern whereas lexical and aural sensitivities were essential in translating these particular poems.

As for the translational choices I made in my Turkish translation of *Fifteen Dogs*, I should note that my translation tends to be read as a fluent one in Turkish as my premier motivation was to render this philosophically loaded modern fable available for the Turkish readership in the most convenient way possible. In this regard, the translational strategies I applied can certainly be studied within the dichotomy of “adequacy vs. acceptability” which Gideon Toury identified as two concepts defining his “initial norms”. As explained earlier in this thesis, adhering to the source text produces an adequate translation whereas an acceptable translation is what one might have as a result of complying with the target language and culture. Still, as Toury himself inserts, “Actual translation decisions (the result of which the researcher would confront) will necessarily involve some ad hoc combination of, or compromise between the two extremes implied by the initial norm” (cited in Tahir-Gürçağlar, 2008, p. 33). In this regard, here I should note that my translation of *Fifteen Dogs* also tends to represent a compromise between source and target norms. While an analysis of my translational choices within the above-mentioned polarized structure reveals that *On Beş Köpek* tends to be an “acceptable translation” in that most of the strategies, including stylistic ones, such as translation by transcription, by a more general word, by paraphrasing, by addition and omission, by explicitness and implicitness, and by interpersonal change, contribute to the making of a target-oriented translation, the use of a source-oriented strategy, i.e. translation by a loan word, suffices to confirm Toury's statement on every translation as being a “compromise” in between.

Apropos of the potential readings of *On Beş Köpek*, as I already indicated to be my motivation to translate this particular fable, I intended to convey its philosophical content to the Turkish readership so as to let them find out certain universal questions humanity has been

contemplating for centuries and think about them in their own context. I was cognizant of the fact that each reader would benefit from it to the extent that their cultural background allowed. I could foresee potentially different readings of my Turkish translation would be experienced by the Turkish readership. I could imagine the tension between the dogs who wished to go back to their old canine ways and those who embraced the change with everything it offered, or the situation of the submissive dogs in the pack against the dominant dogs, or the identity problem of the dogs with their new consciousness, or the question of faith by reasoning would pave the way for discussions in the recipient. As a translator, I respect, by all means, the author's choice of remaining impartial in terms of the messages to be delivered. Therefore, I let the Turkish reader dive into the depths of this fabulous story and fish its gems out on their own, just like I did in my personal reading experience. I, as a reader, feel that each theme and every message one might come across in this modern fable leads eventually to one superior concept: happiness. Both *Fifteen Dogs* and *On Beş Köpek* hunt me with an unceasingly devouring feeling deep inside and they have been making me ask myself one thing: Would I prefer a happy death over a happy life?

On Beş Köpek is only one of the translated modern fables in the Turkish literary system. However, I have observed that academic efforts, articles and especially theses written on the translation and translating of the modern fable into Turkish seem to be relatively lacking. I hope that this current case study on translating the modern fable serves to contribute to further research to be carried out in that particular field.

BIBLIOGRAPHY

- Aixelá, J. F. (2003). BITRA: An International On-Line Bibliography Of Interpreting And Translation Studies. *Babel* 49(2): 149-163.
- Alexis, A. (2015). *Fifteen Dogs*. Toronto: Coach House Books.
- Baker, M. (2009). Norms. In M. Baker and G. Saldanha. *Routledge Encyclopedia of Translation Studies* (pp 189-193). London and New York: Routledge.
- Baker, M. (2011). *In Other Words: A Coursebook on Translation*. New York: Routledge.
- Barks, C. (1997). *The Essential Rumi*. New York: Castle Books.
- Bastin, G. L. (2009). Adaptation. In M. Baker and G. Saldanha. *Routledge Encyclopedia of Translation Studies* (pp 3-6). London and New York: Routledge.
- Benabou, M., & Fournel, P. (2009). *Anthologie de l'OuLiPo*. Paris: Editions Gallimard.
- Brunel, P. (1996). La Fable Est-Elle Une "Forme Simple"? *Revue de Littérature Comparée*, (70)1, 9-20.
- Cascardi, A. J. (2014). *The Cambridge Introduction to Literature and Philosophy*. New York: Cambridge University Press.
- Catford, J.C. (2004). Translation Shifts. In L. Venuti (Ed.), *The Translation Studies Reader* (pp. 141-147). London and New York: Routledge
- Chesterman, A. (1997). *Memes of Translation: The Spread of Ideas in Translation Theory*. Amsterdam and Philadelphia: John Benjamins.
- Consciousness. (2014). In *The Stanford Encyclopedia of Philosophy online*.
<http://plato.stanford.edu/archives/spr2014/entries/consciousness/>.
- Demiral, S. (2012). *Étude de la traduisibilité des fables: Analyse comparée des traductions en turc des fables de Jean de la Fontaine par Nazım Hikmet Ran, Orhan Veli Kanık et Sabahattin Eyüboğlu*. (Doctoral dissertation). Retrieved from the Databases of National Thesis Center of the Council of Higher Education in Turkey.

Existentialism. (2016). In *The Stanford Encyclopedia of Philosophy online*.

<http://plato.stanford.edu/archives/spr2016/entries/existentialism/>

Fable. (2012). In *A Glossary of Literary Terms*. Boston, Mass: Wadsworth Cengage Learning.

Fawcett, P. (1997). *Translation and Language*. Manchester, UK & Northampton, MA: St. Jerome

Halman, T. S. (2007). *Rapture and Revolution: Essays on Turkish Literature*. New York: Syracuse University Press.

Hermans, T. (2007). Literary Translation. In Kuhiwczak, P. and Littau, K. (Ed.) *A Companion to Translation Studies* (pp. 77-92). Clevedon, Buffalo and Toronto: Multilingual Matters.

Introducing the CVCC. (September 21, 2016). Retrieved from

<http://world.honda.com/history/challenge/1972introducingthecvcc/page07.html>

Jakobson, R. (2004). On Linguistic Aspects of Translation. In L. Venuti (Ed.), *The Translation Studies Reader* (pp. 113-118). London and New York: Routledge

Janos, J. (2012). The origins of the kalilah wa dimnah: Reconsideration in the light of sasanian legal history. *Journal of the Royal Asiatic Society*, 22(3-4), 505-518. doi:10.1017/S1356186312000314

Kafkaesque. (2011). In *The American Heritage® Dictionary of the English Language*. Retrieved September 19, 2016, from <https://ahdictionary.com/word/search.html?q=Kafkaesque>

Kaufmann, W. O. (1996). *The Anthropology of Wisdom Literature*. Westport, Conn: Bergin & Garvey.

Keeler, E.M. (2015, November 13). André Alexis's Giller-winning novel throws philosophy to the dogs (Review of the book *Fifteen Dogs*). *National Post*. Retrieved from <http://news.nationalpost.com/arts/books/andre-alexiss-giller-winning-novel-give-philosophy-to-dogs>

Kennedy, P. (host) (2016). *Wager of Gods*. In Ideas. Toronto, ON: CBC Radio

- Kenney, D. (2005). Equivalence. In M. Baker (Ed.), *Routledge Encyclopedia of Translation Studies* (pp 77-80). London and New York: Routledge.
- King West Vets, (September 21, 2016). Retrieved from <http://www.kingwestvets.com/>
- Lefkowitz, J.B. (2014). Aesop and Animal Fable. In Campbell, G.L. *The Oxford Handbook of Animals in Classical Thought and Life*, (pp.19-54). New York: Oxford University Press.
- Levy, J. (2004). Translation as a Decision Process. In L. Venuti (Ed.), *The Translation Studies Reader* (pp. 148-159). London and New York: Routledge
- Munday, J. (2008). *Introducing Translation Studies: Theories and Applications*. London and New York: Routledge.
- Nida, E. (2004). Principles of Correspondence. In L. Venuti (Ed.), *The Translation Studies Reader* (pp. 126-140). London and New York: Routledge
- Novel. (2001). In *The Concise Oxford Dictionary of Literary Terms*. Oxford: Oxford University Press
- Plot. (2012). In *A Glossary of Literary Terms*. Boston, Mass: Wadsworth Cengage Learning
- Queneau, Raymond, et al. (1995). *Oulipo Laboratory*. London: Atlas.
- Quincunx. (2016). In Merriam-Webster Dictionary online. <http://www.merriam-webster.com/dictionary/quincunx>
- Rourke, L. (2011). *A Brief History of Fables: From Aesop to Flash Fiction*. London: Hesperus Press.
- Shuttleworth, M. & Cowie, M. (2014). *Dictionary of Translation Studies*. London and New York: Routledge
- Tahir Gürçağlar, Ş. (2008). *The Politics and Poetics of Translation in Turkey, 1923-1960*. Amsterdam and New York: Rodopi.
- The Bibliography of Retranslations in Ottoman and Modern Turkish Societies*, (2016). Boğaziçi University Department of Translation and Interpreting Studies, 2011, Accessed Aug 5, 2016.

Toska, Z. (2015). Ahmet Midhat's Hulasa-i Hümayunname: A curious case of politics of translation, “renewal”, imperial patronage and censorship”. In Tahir-Gürçağlar & Paker & Milton (Eds.), *Tradition, Tension and Translation in Turkey*, (p.73-89), Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.

Toury, G. (1995). *Descriptive Translation Studies and Beyond*. Amsterdam and Philadelphia: John Benjamins.

Translation. (2014). In *Dictionary of Translation Studies*. London and New York: Routledge

Wiggin, K. D. and Smith N. A. (1911). *The talking beasts; a book of fable wisdom*. Garden City, N.Y. : Doubleday, Page & Company.

Yaghoobi, C. (2014). Subjectivity in 'Attār's Shaykh of San'ān Story in The Conference of the Birds. *CLC Web: Comparative Literature and Culture*, 16.1: <<http://dx.doi.org/10.7771/1481-4374.2425>>